

ANA VELOZO

Daleka zvezda

NASTAVAK ROMANA *INDIGOPLAVI VEO*

*Sukob dve kulture i
zanosna lepota obavijeni su
teškim velom tajne*

Ana Veloso

Daleka zvezda

ianja Naziv originala:
Ana Veloso
DER INDIGOBLOU SCHLEIER
Copyright © 2010 Knauer Verlag

Nastavak romana *Indigoplavi veo*

Sukob dve kulture i zanosna lepota obavijeni su teškim velom tajne.

Pojavila se niotkuda, nije ni sanjao da uopšte postoji, a onda je bujica najdivnijih osećanja potekla davno presahlim koritom sreće.

Uprkos nagovoru da se oženi drugom ženom, Migel je shvatio da je samo jedna zarobila njegovo srce. Dona Ambi nijedna druga nije bila ravna. Ali iza tajanstvene maske nestašne i pomalo vragolaste devojke krila se nežna duša žene koja je već bila nečija... Opaka bolest i odlučni neprijatelji udružili su se svom silinom da sruše svet u kojem je živela ljubav.

Pandžo je burno pozdravio Migela. Pošto ga je očekivala kazna svaki put kada bi naskočio na gazdu, počeo je da cvili i da maše repom. Pritom je neprestano udarao repom o nogu od stola. Činilo se da mu to ne smeta. I Migelu je bilo drago što ponovo vidi Pandža, iako su se rastali pre samo nekoliko sati. Bilo je lepo što ga je neko tako bezuslovno voleo, pa makar to bio i pas. Migel je kleknuo i pomazio ga po stomaku, pošto se Pandžo odmah okrenuo na leđa.

U poslednje vreme je Migel svako pre podne išao do glavnog grada. uvideo je da je pametnije bilo posmatrati *senhor* Furtada za vreme posla i pratiti ga, nego ostati isključen iz procesa rada. Indijac u početku nije bio mnogo oduševljen time što je sin vlasnika firme pola dana provodio oko njega, posmatrajući njegov posao. Smatrao je da je pomalo suvišan. Ali već posle nekoliko dana su se navikli jedan na drugog. Čak su pronalazili i dobre osobine jedan u drugom. *Senhor* Furtado je jedino gospodarevog psa smatrao strašnim. Migel je to

uvideo i zarad mira Pandža je ostavljao kod kuće.

Senhor Furtado se prijatno iznenadio kada je video kako je Migel brzo računa. Ali ga je malo uznemirila činjenica da on osim toga ima i izuzetnu sposobnost pamćenja brojeva. Nije normalno da neko samo jednom pogleda tabelu iz knjige i da je u sledećem trenutku već zna napamet! Ipak, bila je to za njega velika pomoć u poslu. Ako je želeo da proveri neki podatak, nije morao da se bori sa debelim knjigama i da traži svaki broj po papirima koji su smrdeli na plesan. Ne. Trebalo je samo da upita *senhor* Migela. U početku Furtado nije mogao da poveruje u ovu Migelovu sposobnost, pa je svaki put potajno proveravao njegove izjave. Ali pošto je Migel toliko puta pogodio tačan broj, počeo je da veruje ovom tajanstvenom fenomenu. Isuse Hriste, ovaj momak bi mogao da postane mađioničar!

Senhor Furtadov način rada je Migel smatrao i te kako poučnim. Sada je već pokupio trikove ovog lukavog Indijca. Na primer, stidljiva pojava ili jednostavna odeća davali su poslovnim partnerima privid čoveka koji se može lako nasamariti. Osim dugogodišnjih poslovnih prijatelja izgleda da je samo nekolicini dobavljača i mušterija bilo jasno da se iza jednostavne spoljašnjosti ne krije jednostavan um.

Kada bi se Furtado požalio nekom zemljoposledniku, kolutajući očima, da ne može da plati dogovoren iznos i da prvo mora da se posavetuje sa Lisabonom, većina dobavljača bi mu odmah

spustila cenu. Niko nije želeo da čeka da on pošalje pismo u Lisabon, pa da obave transakciju tek kada stigne odgovor. Ako bi Furtadu bili potrebni novi džakovi, sanduci ili burad, toliko bi mudro izigrao ponuđače, da bi dobio robu po ceni koju trgovci ne bi mogli ni da smatraju dobitkom. A ako bi se Furtado bavio skladištem — imali su dugogodišnje ugovore sa nekim brodarima — spretno je baratao težinama i zapreminama kako bi smisleno popunio svaki kubni centimetar, i eventualno dodao još neku robu, i predano izvršavao svaki zadatak. Ovaj čovek nikada nije napustio Gou, a popunjavao je spremišta na brodovima koji su putovali po celom svetu. To je radio toliko ležerno da bi neko rekao da je ceo svoj život proveo na brodu. Poznavao je poteškoće oko prelaska moreuza Malaka, kao i okolnosti u luci Makao ili kapacitet skladišta u Mozambiku. Možda su mu ovo znanje i planiranje na neki način zamenjivali pravo putovanje, pomisli Migel. A možda je u svojim fantazijama video mnogo više zemalja nego svi neumorni putnici.

Migel je istovremeno bio i fasciniran i skeptičan. Furtado je jako dobro znao svoj posao, u to nije bilo sumnje. Bio je toliko nadaren i manipulativan, da se Migel povodom zamršenih struktura firme upitao koliko je ovaj čovek zapravo pošten. S druge strane, Migel nije mogao da poveruje da ovako prepreden trgovac ima potrebu da vara svog poslodavca. Furtado je mogao da vedri i oblači u podružnici kako mu je bila volja. Bio je dobro plaćen i kao zastupnik jedne

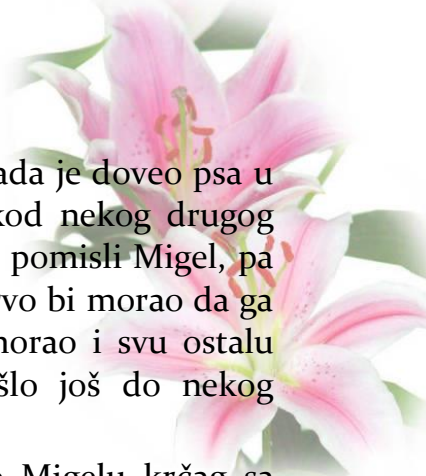
poznate portugalske firme imao je mnogo više slobode nego bilo koji samostalni trgovac u Indiji, koji su uglavnom bili šikanirani. A osim toga, ni inkvizicija nije obraćala pažnju na ljude kao što je Furtado, sve dok se nisu razmetali svojim bogatstvom.

Pandžo je glasno napadao metlu od šiblja i tako Migela trgnuo iz razmišljanja. Danas su u poslovnici morali da se bave neugodnim slučajem najezde gamadi na palubi galeona, koja je uništila polovinu tereta. Pitanje ko za ovu neprijatnost treba da odgovara, uznemirilo je duhove. Satima je razgovarao sa brodarima i nije došao ni do kakvog zaključka. Zaključio je samo da je njihova poslovna veza pri kraju. Migel je bio iscrpljen. Jedino su ga Pandžove ludorije razveseljavale, iako je zbog njih morao da ga kazni. Mladi sluga koji je ceo dan proveo u čišćenju kuće malom metlom sigurno neće imati razumevanja za to što je ona postala igračka za psa.

Krizostomo je prišao i pozdravio gospodara i psa. Pokornim izrazom lica upitao ga je da li da mu donese neko osveženje. Migel pristade. Dok je mladić išao do kuhinje, Migel se pitao šta da radi sa njim. Krizostomo je ličio na *senhor* Furtada više nego što su njih dvojica to htela da priznaju, pomisli on. Momak je bio vredan i lukav, a zaista je znao i da bude nevidljiv. Bilo bi idealno da ga postavi za šegrta u *Ribeiro Cruz & Filho*. Ali nakon događaja koji su doveli do toga da ga Migel zaposli, nikako nije mogao to da predloži Furtadu.

Verovatno bi se bunio kao i onda kada je doveo psa u poslovnicu. Možda da ga pošalje kod nekog drugog trgovca? Ali kod koga? Ah, pobogu, pomisli Migel, pa on nije znao ni da čita ni da piše. Prvo bi morao da ga pošalje u neku školu. A onda bi morao i svu ostalu poslugu da školuje, da ne bi došlo još do nekog ustanka zaposlenih.

Krizostomo se pojavio i prineo Migelu krčag sa đumbirovom vodom. Pored njega je spustio i pismo koje je danas stiglo i nestao. Migel je dohvatio kovertu i odmah je znao da je pismo od kuće. Prepoznao je majčin kitnjast rukopis, sa sićušnim slovima nagnutim na levu stranu. Kažiprstom je otvorio kovertu, jer mu se nije dalo da ode do radnog stola i uzme otvarač za pisma.

Dragi moj Migele,

Ako čitaš ovo pismo, znači da si živ i zdrav stigao kući (ako se Solar das Mangueiras uopšte može nazvati kućom). Ne možeš ni da zamisliš koliko sam se brinula kada si mi u prethodnom pismu rekao da planiraš veliki put po Indiji. Pa to je ogromna, opasna, divlja zemlja! Kako samo možeš? Zar ti život u Goi nije dovoljna avantura? Ne prođe nijedan dan da ne pomislim na tebe i tvoje životne tegobe daleko od domovine. Prepušten si samom sebi i često sebi prigovaram da smo mi krivi za sve to. Da

barem imaš ženu i porodicu, to bi mi bila velika uteha. Mladi ljudi često krenu krivim putem ako nemaju ženu koja će paziti na njih i učiniti im život što je moguće ugodnijim. Kako verujem da u koloniji nema odgovarajuće žene za tebe, jer sva ta živopisna vreva zasigurno opisuje i njihov karakter, potražila sam pravu damu za tebe. I imala sam uspeha.

Zove se Izabel de Matos, ima dvadeset i tri godine i prelepa je. Njena porodica poseduje jedno od najvećih brodarskih preduzeća, što si verovatno i sam shvatio na osnovu prezimena. Ona je najmlađa od četiri kćerke (jadni ljudi, gospod Bog ih nije obdario nijednim sinom). Ostale tri su se već udale u imućne porodice. Za našu porodicu bi veza sa porodicom Matos bila i te kako poželjna, kao što bi i za njih bio uspeh da se povežu sa porodicom Ribeiro Kruz. Čini se da to što te i dalje bije loš glas (da, dragi moj Migele, te stvari traju neko vreme) njih baš ne zanima. Mnogo više gledaju na bogatstvo koje ti otac ostavlja... Dakle, da skratim: pretpostavili smo da nećeš imati ništa protiv, pa smo zakazali veridbu. Čarobna Izabel će ovih dana sa rođacima da otputuje u Gou očevim brodom. Kad je budeš video, sigurno nećeš moći da joj odoliš. Nadam se da ćeš se uskoro vratiti kući kao njen verenik. Unapred

se radujem velelepnom venčanju!

Inače, kod nas je sve po starom. Tvoj otac i brat i dalje nisu našli lopova koji je pokrao našu firmu. Zaokupljeni smo i Holandžanima, ali nema razloga za brigu. Šta drugo da očekujemo od naroda koji se odrekao pape i koji se klanja lukovici lale? Da, da, dobro si pročitao: lukovice jednog bezizražajnog cveta, koji je na severu veoma omiljen, na aukcijama dostižu ogromne cene. U poslednje vreme jedna lukovica košta koliko i cela kuća! Dakle, ja mislim da ti ludaci ne predstavljaju nikakvu opasnost trgovačkoj moći Portugalije, baš kao ni Englezi koji se na svetskim morima ponašaju kao nevaspitana deca. Ja ti kažem: pre ili kasnije, svi će oni osetiti našu dominaciju. Portugalija će ostati u središtu svetskih zbivanja, baš kao što je i Zemlja u središtu svemira. Jesi li znao da je navodno neki naučnik, Galileo Galilei, pozvan da promeni svoje mišljenje? Ovom čoveku je pretio božji gnev. Ali na kraju je uvideo da je suluda teorija da se Zemlja kreće oko Sunca (koju je naravno smislio neki Holandžanin, ko bi drugi) pogrešna.

Bartolomeuova draga žena nam nije podarila još jednog unuka. To nas je jako rastužilo. Ali mi smo uvereni da će oni imati

*još mnogo dece. A daće bog da i ti u skorijoj
budućnosti postaneš otac.*

*Molim se za tebe Svetom Antoniju,
zaštitniku putnika, da te vodi na tvom putu i
da ti da mnogo zdravlja. I otac i brat ti šalju
mnogo pozdrava.*

Volimo te i mnogo nam nedostaješ.

Tvoja majka

Migel je spustio pismo u lokvu oko krčaga sa đumbirovom vodom. Bio je ošamućen. Kako su mogli to da mu učine? Pa nisu mogli da mu pošalju u Gou prvu devojku koja je iz nekog razloga ostala neudata i da joj kažu da je tamo čeka verenik. To je bilo monstruozno! A isto tako verovali su da će on, koji je crna ovca u porodici, bez pogovora da se upusti u ovo mešetarenje. Naime, ovo je sigurno bilo mešetarenje. Ako ova Izabel ima dvadeset i tri godine, i uprkos mirazu još nema muža, to sigurno nije bez razloga. Ili je neverovatno ružna, ili ima gadnu narav ako se još nije našao nijedan drugi prosac osim jadnog Ribeira Kruza.

Migel je pogledao datum slanja pisma i ustanovio da je putovalo tačno četiri meseca. Ako se ta Izabel ukrcala na očev brod, na *Estrela do Mar*, stići će već u aprilu ili maju. Dakle, ostalo mu je još jako malo vremena da razmisli kako da diplomatski pobjegne od ovog ugovorenog braka. Jedna od mogućnosti bi bila da se pravi da nikada nije primio pismo i da ponovo

krene na neki put. Tada bi ta nazovi-nevesta i sama poželela da se vrati kući, ako u međuvremenu ne nađe u koloniji još nekog prikladnog mladoženju. Druga mogućnost je da dami u lice kaže da se ne slaže sa tim dogovorom koji je sklopljen njemu iza leđa i da ne želi da je oženi.

Migel nije mogao da zamisli da je ta Izabel de Matos bila očaravajuća, lepa, pametna i osećajna mlada žena, a još manje je verovao da je ona prava žena za njega. Samo mu je jedna zarobila srce. *Dona Ambi* nijedna druga nije ravna, koliko god da je lepa ili duhovita. Onog dana kad je ne bi video, nijedna druga je ne bi zamenila, a onog dana kad bi je video, tu bi pojavu poredio sa veličanstvenom raskoši. Ali, s druge strane, većina brakova se sklapala iz koristi. Možda je to i kod nje bio slučaj. Brakovi su se sklapali da bi se pojačale poslovne veze, a ne da bi oživela neka osećanja.

Što je duže o tome razmišljao, to mu se više svidela misao da uđe u brak sklopljen iz interesa. Od toga bi imao samo prednosti: bio bi na boljem glasu, poboljšalo bi mu se i finansijsko stanje; imao bi topao krevet i redovan spolni odnos, koji bi njegove telesne tečnosti doveo u ravnotežu i koji bi obožavanje *dona Ambe* ponovo redukovao na podnošljivu meru. Imao bi uredno domaćinstvo, u kome bi se žena bavila dosadnim stvarima kao što su nameštaj, jelo i posluga. Ali sve to je imalo samo jednu kvaku: čim bi Migel zamislio Izabel, video bi pobožnu devojkicu sa

nausnicama, bogomoljku sa debelim kolenima, namrgođenim usnama i spojenim obrvama. Ne! Bilo to razumno ili ne, on tu osobu neće oženiti.

Što se tiče ostalog iz pisma, Migel se samo smeškao. To sa lukovicama mora da je majčino preterivanje. Uvek je rado slušala tračeve, pa od buve pravila slona. Verovatno je to bila nesvakidašnja vrsta cveća koja je među botaničarima izazvala uzbuđenje, ništa drugo. A i koga su zanimale skurilne strasti holandskih baštovana?

Ali dirnula ga je informacija da je Galilej pod pritiskom mučenja — jer kako inače da protumači da mu je „pretio božji gnev“? — promenio mišljenje da se Zemlja okreće oko Sunca. Za svakog normalnog čoveka je bilo nepojmljivo šta je sve Crkva sebi dozvoljavala. Tako je bar moralo da bude. Bilo je previše ljudi koji su verovali svakoj gluposti i svakoj laži koju im se crkva servirala, čak iako bi dovodila u pitanje nedvosmislene zakone fizike. Bar su se pravili da veruju. Papa je naime bio nepogrešiv. Migel je smatrao da postoji velika razlika između *verovati u nešto* i *morati verovati u nešto*. Nikako nije shvatao zašto je Crkva mislila da će na taj način držati svoje stado vernika na okupu. Zar nije bila ubeđena u to da te glupe ovčice i bez mučenja veruju u jednog boga i svemoguću rimokatoličku Crkvu? Kad će više prestati ta noćna mora?

Ustao je i prišao radnom stolu. Morao je da se zabavi nečim smislenijim, kako bi odagnao sumorne

misli. Na primer, još nije ni sastavio spisak koji je hteo da preda Sidoniju. Radilo se o spisku stvari koje je hteo da njegov prijatelj ponudi u Lisabonu, kao i o najnižim cenama za koje je trebalo da ih proda. Jer da je prepustio Sidoniju, on bi verovatno većinu toga poklonio. Migel je seo i počeo da piše.

Dvadeset minijatura od slonovače — blago zaobljene ploče od slonove kljove sa pitoresknim scenama iz života sultana ili očaravajućim indijskim pejzažima: svaki po 1.000 reala. Pažnja: 5 ploča sadrže erotske motive, njih prodavati samo poverljivim kupcima po dvostrukoj ceni!

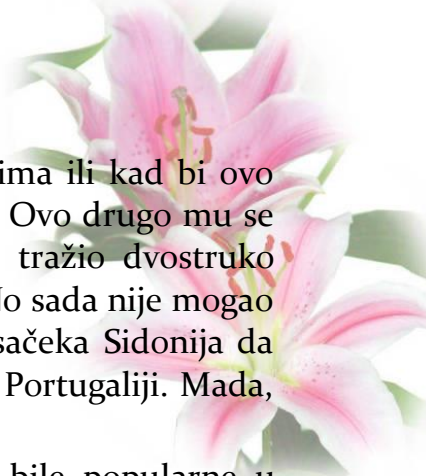
Pet rolni najfinije tkanine od po 6 metara dužine i 1 metra širine (sariji!) od svile protkane zlatnim i srebrnim nitima, sa biserima i poludragim kamenjem (u Portugaliji se koriste kao šalovi, posteljina, zavese ili ukrasi za sto): svaki po 500 reala.

Sedam malih kutija za nakit / kutijica za lekove od fino izrađenog srebra: svaki po 200 reala.

Deset četaka za kosu od slonovače, sa šarama od zlata i srebra: po 300 reala. Pažnja: jedna je ukrašena rubinom, ona je 500 reala.

Tu je malo zastao i grubo proračunao koliko bi mogao da očekuje: 30.700 reala, dakle oko 30.000 reala. Nije puno. Ako od toga odbije Sidoniovu proviziju od deset procenata, ostaće mu oko 27.000 reala, a ako od toga odbije cenu tih stvari, ostaje mu 15.000 reala. A ako odbije troškove puta, transporta i pakovanja, ostaće mu... Ništa. Isplatilo bi mu se samo

ako bi radio sa mnogo većim stvarima ili kad bi ovo prodavao po mnogo većim cenama. Ovo drugo mu se činilo pomalo drsko, jer je ionako tražio dvostruko više nego što bi tražio ovde u Goi. No sada nije mogao mnogo toga da menja. Moraće da sačeka Sidonija da mu kaže kakva je aktuelna moda u Portugaliji. Mada, to bi mogao da pita i Delfinu.

Možda bi neke stvari, koje su bile popularne u Evropi, mogle da se izrade u Indiji po mnogo manjoj ceni. Pritom je Migel mislio na drangulije koje su žene rado koristile: posude za šećer, vaze od alabastera, stolnjaci i salвете od damasta, figurice od porcelana i svilene trake. Koja dobra ideja! Mogao bi bez problema da to poveri Delfini i tako je malo odvratio od njene muke. Migel je bio zadovoljan. Ustao je sa stolice radnog stola i prišao kredencu u kom je držao najfinija evropska pića. Pio mu se porto. Izvadio je karafu i jednu kristalnu čašu. U čaši je bio jedan mrtav komarac. Izbacio ga je na pod, prebrisao čašu krajičkom košulje i sipao pozamašnu količinu porta u nju. Popio ga je naskap. Potom je sipao još jednu čašu i uputio se ka svojoj omiljenoj fotelji. Kada je spazio majčino pismo kako leži na stolu u lokvi i kako se deo mastila već razmazao, u trenutku mu se pokvarilo raspoloženje.

Odjednom se pojavio Pandžo i gurnuo ga njuškom. Hteo je malo pažnje, želeo je da se igra ili da se mazi. Pa dobro, neka mu bude. Migel je zgužvao majčino pismo u lopticu i bacio ga na drugi kraj

salona. Pandžo je odmah pojurio za ovom predivnom igračkom.

Barem je nekom ovo pismo donelo radost, pomisli Migel.

2

Amba se rashlađivala. Već je sad u martu bilo tako vruće da se pitala kako će biti u maju, najtoplijem mesecu u godini. Došlo je vreme da ponovo poseti plantažu indiga, ali toliko ju je mrzelo. Možda će najbolje biti da sačeka da prođe doba monsuna? Ne, to ne dolazi u obzir, ne može ona tek tako da zapostavlja svoje obaveze samo zato što joj je neki mladi Portugalac zavrteo pamet.

Ljubav, pih! Dovoljno je bilo samo da pogleda Makaranda i da vidi kako ljubav deluje na razum i dušu. Momak koji je uvek bio domišljat i nametljiv, zamuckivao bi u Anuprabinom prisustvu. Dlanovi bi počeli da mu se znoje i uši bi mu zacrvenele čim bi je video, pa bi svi ostali počeli da se šale na njegov račun. A i Anupraba ga je puštala da radi šta god hoće! Moraće da razgovara sa devojkom i da joj stavi do znanja da ne sme da mu budi lažne nade. Anupraba nije mogla stalno da odbija Makaranda, ali da prihvata sve njegove poklone i da se hvali njima. Hodala je ponosno poput princeze, sa svim četkama, nakitom i maramama koje je dobila od Makaranda. A jadan

momak za sebe nije sačuvao nijednu paisu — sve što bi zaradio, potrošio bi na ukrase za Anuprabu.

Baš kad je Amba pozvonila Džioti da joj donese čaj od masale, mali Vikram je protutnjao kroz baštu. Za sobom je vukao zmaja koga je sam napravio, ali koji nije mogao da poleti jer nije bilo vetra. Dečak je bio mnogo ljut. Vukao je konopac i trčao sve brže, ali zmaj se vukao po granju, baš kao što je Amba i predvidela, i pokidao se posle jednog snažnog trzaja. Čak se i drveni krst, koji je stari Dakšeš prevukao tankim platnom, raspao. Narednih nekoliko trenutaka Vikram je sa nevericom posmatrao pokidanog zmaja. Tada je uočio da ima publiku i počeo je da se dere.

Najana mu je bila najbliža. Potapšala ga je po glavi i bodrila ga, ali nije puno pomoglo. Onda se pojavio i Makarand, koji je za divno čudo bio u normalnom stanju, i glupirao se sa ostacima zmaja. Uspelo mu je da Vikrama odvrati od dreke. Potom se pojavila i Anupraba. Uzela je dečaka u naručje i odmah se na njegovom licu pojavio izraz blaženstva. Makarand je izmucuo nekoliko glupih reči i pogledao Vikrama kao ozbiljnog suparnika. Zatim odjuri. I Najana je napustila dvorište sa razočaranjem. Duboko ju je povredilo to što Vikram nije cenio njeno bodrenje, već je pojurio u naručje ove devojke.

Amba se nije rado mešala u probleme svoje posluge. Ali ovaj put je smatrala da treba da završi sa ovim spektaklom. Vikrama su svi previše tetošili. Mora da nauči da živi sa posledicama. Nije dobro da

se tako podstiče rušilački bes.

„Anupraba! Vikrame! Dođite oboje.“

Dečak je pogledao svestan svoje greške, a na Anuprabinom licu se pojavio izraz koji je bio negde između majčinstva i pokornosti.

„Vikrame“, reče Amba strogo, „videla sam kako si uništio lepog zmaja. Sam si kriv za to i zato ćeš sad da se popneš na drvo i da pokupiš ostatke. Zatim ćeš otići kod Dakšeša. Izvinićeš mu se što si tako uništio zmaja kog ti je on napravio. Potom ćeš uzeti abakus i uradićeš zadatke koje sam ti zadala još pre tri dana.“

„Da, Ambadevi“, reče Vikram pokunjeno.

„Hajde!“, naredi mu Amba. Otrčao je koliko su ga noge nosile.

„A sad ti, Anupraba. Najplemenitiji zadatak jedne žene jeste da pruži utehu onima kojima je to najpotrebnije.“

Anupraba se stidljivo nasmeši i spusti pogled.

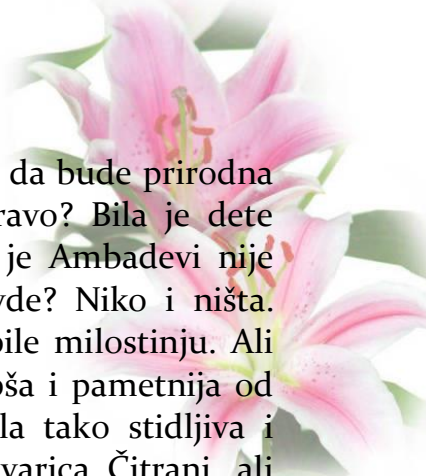
„Ali“, nastavi Amba, „neoprostivo je praviti se da je to iz milosrđa samo kako bismo se pokazali u što boljem svetlu.“

„Kako...“, uzruja se Anupraba, ali Amba je zaustavi jednim pokretom ruke.

„Nisam slepa. Čim je pojavi neko muško biće, ti na sebe preuzimaš prvu ulogu koja ti je pri ruci. Čas si nepristupačna gospodarica, čas si brižna svetica. Nikada nisi prirodna. Razmisli o tome, Anupraba.“

Na hiljade stvari pale su joj na pamet da odvrati,

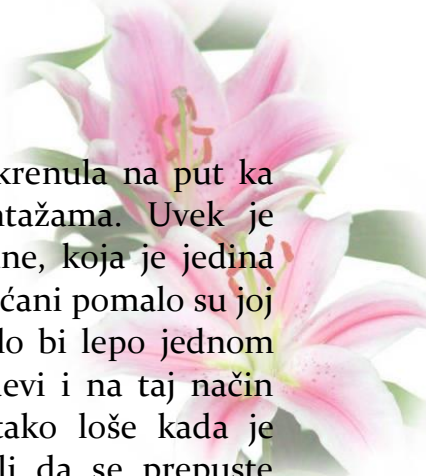

ali potisnula je sve gorke reči. Kako da bude prirodna kad ni sama nije znala ko je zapravo? Bila je dete akrobata i postala bi plesačica da je Ambadevi nije primila kod sebe. A šta je bila ovde? Niko i ništa. Jedna od mnogih žena koje su dobile milostinju. Ali ipak nije bila kao druge. Bila je lepša i pametnija od Džioti, mlađa od Najane i nije bila tako stidljiva i vična u kućnim poslovima kao kuvarica Čitrani, ali nije bila ni toliko preplašena kao Šalini, koja osim svog sina Vikrama nije smela da pogleda nijednog muškarca, a da odmah potom ne zadrhti. Ne, nije imala ništa zajedničko sa tim propalim bićima. Ne, ona je bila mlada i željna života! Ali nije baš često napuštala ovo imanje, a nije mogla ni da pokaže svoje ženske čari malom broju posetilaca koji su dolazili. Lako je bilo Ambadevi da govori. Bila je stara i sigurno je uživala u tome.

„Možeš da ideš“, otpusti je Amba. Pretpostavljala je o čemu je devojka razmišljala, i u neku ruku ju je i razumela. Ali morala je da joj postavi neku granicu, inače neće moći da je obuzda. A to što će je sad Anupraba posmatrati kao bezosećajnu, ogorčenu staricu tvrda srca, to je nije mnogo zabrinjavalo.

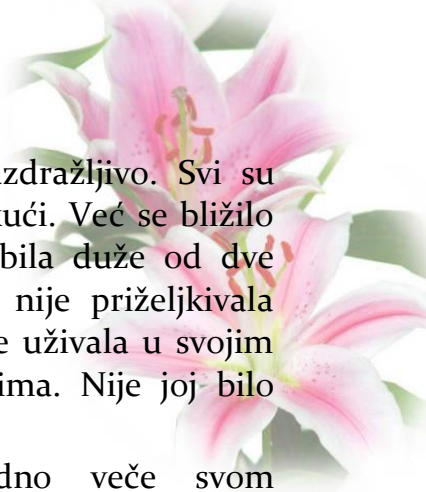

Nekoliko nedelja kasnije Amba je krenula na put ka istoku da izvrši provere na plantažama. Uvek je putovala u pratnji svoje *ayah* Najane, koja je jedina znala koji je bio cilj puta. Ostali ukućani pomalo su joj zavideli, a pomalo se i radovali. Bilo bi lepo jednom izaći iz kuće, biti u pratnji Ambadevi i na taj način steći privilegiju. Ali nije bilo ni tako loše kada je gospodarica otišla i kada su mogli da se prepuste dokoličarenju. Jedini koji ih je posmatrao bio je stari Dakšeš, ali i njega su lako mogli ućutkati. Bilo je dovoljno da mu daju samo nekoliko gutljaja rakije *feni* i baštovan bi već ležao ispod drveta banjana i hrkao iz sve snage.

Anupraba još nije zaboravila lekciju koju joj je očitala Ambadevi. Baš suprotno, u njoj je sve više rastao bes zbog te nepravde. Naravno, bila je dovoljno pametna da ne pokaže svoja osećanja gospodarici. Svoju pritajenu mržnju, koja ju je izjedala, iskaljivala je na drugima: potajno je sipala čitavu šaku soli u Čitrantin puding, tako da se on nije mogao jesti; odvezala je Dakšešov turban dok je spavao na suncu, tako da je starac dobio sunčanicu; uzela je Najaninu kesu za novac, koju je ova zaboravila da ponese, i ukrala nekoliko novčića; Džioti je uvredila i ponizila; posvađala je Šalini i Vikrama, tako što je majci iznela laži o sinu, a sinu o majci; i naposljetku — Makaranda je dovela do ivice ludila tako što je pred njim izvela nekoliko zavodničkih plesnih koraka i rekla mu da će, ako želi još da vidi, morati bolje da se potruđi oko poklona.

Raspoloženje u kući bilo je razdražljivo. Svi su jedva čekali da se Ambadevi vrati kući. Već se bližilo vreme za to. Naime, nikada nije bila duže od dve nedelje na putu. Samo Anupraba nije priželjkivala gospodaričin povratak. Perverzno je uživala u svojim pakostima i nije se zadovoljila njima. Nije joj bilo dovoljno uzbudljivo.

„Makarande?“, obrati se jedno veče svom obožavaocu.

„Da?“ Glas mu je bio pun nade. Jedva je mogao da sakrije sreću što mu se Anupraba obratila.

„Makarande, nisam uvek bila ljubazna prema tebi, kako ti dolikuje. A ti si pravi prijatelj.“

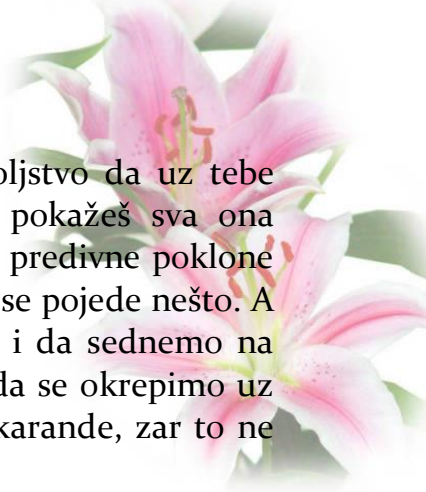
Mladić je srećno kotrljao glavom, iako bi mu bilo draže da ga ne posmatra kao prijatelja, već kao proscu.

„Mislim da bismo mogli da iskoristimo Ambadevinu odsutnost i da se iskrademo i zajedno provedemo jedan lep dan. Znaš, ja još nikada nisam bila u glavnom gradu.“

Makarand je bio presrećan. Jedan ceo dan sa Anuprabom! Za to je bio spreman da odbaci sva pravila i mere opreza. Znao je da Ambadevi nije volela da se žene i devojke pokazuju na ulicama grada. Ali neće saznati. Osim toga, on je bio tu da zaštiti Anuprabu od svih opasnosti koje bi joj zapretile.

Ponovo je samo zakotrljao glavom. Nije bio u stanju išta da izusti. Samo je brisao vlažne dlanove o svoj *dhoti*.

„Bila bi mi velika čast i zadovoljstvo da uz tebe upoznam grad. Želela bih da mi pokažeš sva ona mesta u kojima mi kupuješ sve one predivne poklone ili ona mesta gde može povoljno da se pojedje nešto. A posle šetnje po gradu mogli bismo i da sednemo na obalu reke, u hlad drveta manga i da se okrepimo uz koji gutljaj kokosove vode. Ah, Makarande, zar to ne bi bilo božanstveno?“

„Ah... Da.“ Makarand je smatrao da reč „božanstveno“ nije najprikladnija. Bilo bi rajski! Tamo, u hladu drveta, uhvatiće Anuprabinu ruku i ako bi mu to dozvolila, možda će joj ukrasti i poljubac. Oh, da, napokon će shvatiti šta on sve može da joj ponudi i šta...

„Makarande?“, istrgnu ga ona iz fantazija.

„Da?“

„Mogli bismo sutra to da uradimo. Sutra imaš slobodan dan.“

Makaranda obli znoj po celom telu, jer ju je prvo pogrešno razumeo. Pod „tim“ je mislila naravno na zabranjeni izlet. Potrudio je da joj odgovori što opuštenijim tonom: „Može, što se mene tiče.“

Sledećeg jutra se Makarand probudio pre svitanja. Obukao je najbolju odeću i pojurio u selo da iznajmi kola. Želeo je da priušti Anuprabi nezaboravan dan i nije želeo da ona isprlja ili povredi noge još pre ulaska u grad.

Kada je stigao sa kolima koja su vukla ostareli bikovi i kojima je upravljao pospani seljačić, Anupraba ga je već čekala ispred vrata. Obukla je svečanu odeću, na sebe stavila poneki komad nakita i čak je i oči našminkala. I seljačić se trgnuo kad ju je video i jedva da je ponovo mogao da zatvori usta. Makarand je bio ponosan na svoju lepu verenicu, i ne sluteći da se sredila kao nekada za nastup. Izgledala je poput neke jeftine plesačice, no za Makaranda je ona bila najelegantnija žena na svetu. Seli su u kola. Makarand je namignuo ostalim ukućanima, ali Anupraba ih je opomenula: „Recite ijednu reč Ambadevi, i ja ću vas...“ Kažiprstom je prešla preko vrata.

Vozilo ih je odvezlo do splava. Prevoz preko reke je platio Makarand. Kada su stigli na drugu obalu, Anupraba ga je zamolila da iznajme nosiljku. „Ne želim da gacam po blatu kao neka seljanka.“

„Ali ulice su popločane“, odgovori joj Makarand. Morao bi zaista da se potruđi oko cenkanja sa nosačima nosiljki, ako je hteo da mu ostane još novaca za jelo i pokoji poklon.

„Da, a na njima ima konjske i kravlje balege.“

I iznajmili su nosiljku. Kada su je nosači podigli, Anupraba je iz svog sarija izvadila plavi veo i stavila ga na glavu. Makarand je bio zaprepašten. Šta ona to radi? Pa ne može da se pojavljuje kao Ambadevi!

„Šta me gledaš tako zapanjeno? Ovo radim za tebe. Ili želiš da me svi muškarci gledaju kao laku devojku? Kao tvoja verenica, moram da pazim i na

tvoju i na svoju reputaciju.“

Makarand u to baš i nije bio uveren, ali nije hteo dalje da gundđa. Sama činjenica da ga je nazvala svojim verenikom istovremeno ga je ispunila i neprijatnošću i srećom.

Vozili su se velikim ulicama u kojima su bile najuglednije prodavnice i brojne crkve. Na glavnom trgu u centru grada radnici su gradili neku vrstu tribine oko hrpe drva. „Lomača“, prošaputa Makarand svojoj voljenoj na uvo. „Tu će se uskoro spaljivati jeretici.“

Anupraba je bila uzbuđena. Ali već dva minuta kasnije pažnja joj je bila usmerena na izlog jednog zlatara. To joj se činilo važnijim nego nečije smaknuće. „Oh, Makarande, možemo ni nakratko da stanemo i da pogledamo šta ovaj čovek prodaje?“

„Ne“, reče Makarand neobično čvrstim glasom. „Ovo ne možemo sebi da priuštimo.“ Svojoj ljubljenoj nije priznao da je to bila Rudžulova prodavnica i da je Ambadevi tu bila stalna mušterija. „Nedaleko odavde ima nekoliko prodavnica u kojima do mile volje možeš da gledaš. Tamo me svi znaju i na miru možeš sve da probaš, a nisi u obavezi ništa da kupiš.“ Makarand je smatrao da je dovoljno jasno rekao Anuprabi da nema mnogo novca. Nosaču nosiljke je rekao kuda da ide. Ali čim su stigli do ugla, dva vojnika su ih zaustavila.

„Izlazite, oboje!“

Makarand i Anupraba uplašeno pogledaše jedno

drugo. Nosači su odmah zastali. Zatražili su veću cenu nego što su se prethodno dogovorili. Ovakvi prepadi nisu bili dobri za posao. I mada je Makaranda prošla volja za cenkanjem, ipak im je šapnuo: „Pazite samo da zbog krađe ne pođete sa njima.“ Platilo im je onoliko koliko su se prethodno i dogovorili i nosači su otišli što su brže mogli.

Šta su ovi ljudi hteli od njih? Pa nisu učinili nikome ništa nažao. Sigurno se radi o nekoj grešci.

„Nismo ništa učinili!“ povika Makarand.

„Pričajte to na sudu. Imamo nalog da vas privedemo.“ Vojnici im vezaše ruke na leđima. „Hajde, bando jeretika!“

Odveli su ih u zgradu koja je iznutra bila sumornija nego spolja. Ovo nije bio sud. Šta li je onda, kog đavola?

Ostavili su ih u jednoj prostoriji da čekaju i postavili su jednog čuvara. Zidovi su bili obloženi azulejom, a zarobljenici su zabrinuto posmatrali beloplave prizore. Prikazivali su scene iz života njima nepoznatih mučenika, a poslednja je prikazivala nekog jadnog sveca kojeg su spaljivali na lomači.

Kada su već jedva stajali na nogama, odveli su Anuprabu na ispitivanje. „Pustite me da idem sa njom. Ona ne zna najbolje portugalski, ja mogu da prevodim“, preklinjao je Mararand, ali želja mu nije bila uslišena.

Stražar se samo pakosno nasmejao. „Ti misliš da će oni tamo mnogo razgovarati? Sve što žele da

saznaju, saznaće kad tvojoj prijateljici skinu haljinu.“

Makarand je bio očajan. Nije smeo da pristane na ovaj izlet! Njegovu voljenu Anuprabu će sad dodirivati neki smrdljivi Portugalac, a on neće biti u mogućnosti da joj pomogne. Pokušao je da trgne lance, ali ga je stražar tako snažno udario da je Makarand pao na zemlju. Osetio je kako mu suze teku niz obraze.

U međuvremenu je Anupraba stajala u sobi za ispitivanje i čekala da je ispita mladi čovek, koji i nije izgledao zloćudno.

„Vi niste ona za koga se izdajete“, reče on tiho. Iako nije najbolje govorila portugalski, razumela je. Ipak je godinama išla svake nedelje u seosku crkvu i pravila se da pripada veri koja uopšte nije bila njena.

Anupraba je cela zadrhtala. Kako su samo mogli tako brzo da je raskrinkaju? I zar je to bilo nešto tako loše da su zbog toga morali da zovu vojnike? To je samo bila šala kojom nikom nisu naneli zlo.

Strgnuli su veo sa nje, ali čovek koji je ponosno sedeo iza teškog stola, pošto je spustila pogled, nije video njeno lice. Anupraba se pitala otkud je on znao da ona nije Ambadevi. Ona bi uvek nosila veo preko lica kada bi izlazila u grad. Šta sada da radi? Da ga slaže? Možda će je pustiti ako se predstavi kao ugledna dama.

„Vi ste varalica.“ Čovek je razvukao usne u odvratan smešak. „A i kradljivica ste.“

Odakle je on to sve znao? Zar se Ambadevi baš danas vratila sa puta? Možda je primetila da joj

nedostaje plavi veo i možda je Najana shvatila da nedostaje nekoliko novčića iz njene kese za novac. Možda je njeno i Makarandovo odsustvo Ambadevi protumačila kao bekstvo i poslala vojsku na njih? Osetila je kako joj kapljice znoja cure niz leđa.

„Pogledaj me“, naredi joj Portugalac.

Ona podiže glavu i pogleda ga kroz trepavice tako dirljivo da bi se svi muškarci sažalili nad njom.

Ali on nije bio kao drugi muškarci.

Gledao je u nju i pritom nije pokazivao nikakve emocije.

„Da tražimo veštičja obeležja na njoj, *senhor*?“

„Kasnije!“, izgrdi on stražara.

Karlos Alberto Santana je bio besan. Osoba koju su uhvatili sigurno nije bila dotična Bavani. Niti je imala zelene oči, niti je bila njenih godina. Pred njim je stajala devojka od oko sedamnaest godina i sigurno nije posedovala dijamant. Rođaci su tvrdili da je Bavani deset godina starija. A bio je ubeđen da je to ta *dona Amba* koju traže! Ipak, ova devojka jeste bila veoma lepa. Kada je spomenula ime „*dona Amba*“, mislio je da će pred sobom videti odrasliju osobu. No kako nije našao Bavani, tražiće vešticu. Proveriće da li na sebi ima bilo kakva veštičja obeležja — nikad se ne zna — i potražiće i na najintimnijim mestima postoji li neki ukradeni zlatnik. *Neki dragulj će sigurno naći.*

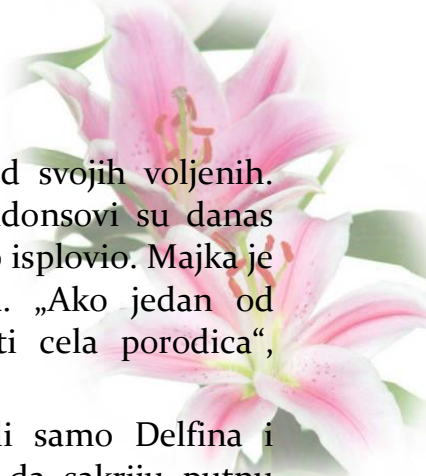
3

Na gatu je vladala velika gužva. Snažni, žilavi muškarci tamne puti odeveni u bele *dhotije* obrazovali su lanac i nosili su neravnomerno naslagane stvari: prtljag, namirnice i sporovozna roba morali su da se slože u potpalublje. Ti ljudi, goli do pasa, bili su obliveni znojem. Ipak, sve te kutije, burad, džakove, drvene i kožne sanduke neumorno su nosili u ritmu. Na njima se nije mogao raspoznati nikakav umor. U unutrašnjosti broda su utovarivači bili zaduženi za to da teret bude siguran i da ne nanese brodu neku štetu. Osim toga, morali su da smeste teret tako da u svakom trenutku bude dostupan u onom redosledu u kom je i utovaren. Bio je to zahtevan zadatak; toliko je bilo tereta koji je kasnio sa isporukom jer ga je utovarivač smestio na nedostupno mesto.

Migel je stajao na pristaništu i uživao u gužvi. Gurali su se putnici, mornari, trgovci i radoznalci, i svi su bili fascinirani spektaklom koji im je priredilo ukrcavanje na galeon. Bio je to jedan od najmodernijih i najbržih brodova na svetu. A bilo je

onih što su došli da se oprostite od svojih voljenih. Jedan od njih je bio i Migel. Mendonsovi su danas putovali u Lisabon. Alvaro je već bio isplovio. Majka je to prihvatila sa suzama u očima. „Ako jedan od brodova potone, bar neće stradati cela porodica“, našalila se *dona* Asunao.

Tako su pored nje sada stajali samo Delfina i Sidonio. Sve troje su se potrudili da sakriju putnu groznicu i tugu zbog napuštanja domovine. Sidonio je otvoreno priznao da su se plašili puta: „Čuli smo svašta loše o Rtu dobre nade. Samo se molim da...“

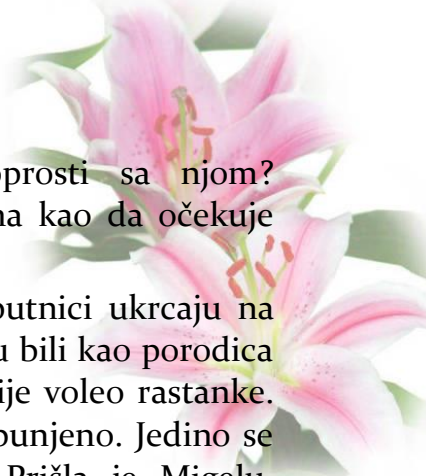
„Vašem galeonu nema ravnog. Ovo je najsigurniji i najrobusniji brod koji postoji“, tešio je Migel svog prijatelja.

„Da, ali...“, dodade Sidonio.

„Ma prestani više!“, izgrdi Delfina svog brata. „Pokušaj bar jednom pozitivno da posmatraš stvari. Idemo na uzbudljivo putovanje. Napokon ćemo upoznati našu domovinu. Dobili smo i zadatak koji može i nama da donese novac. Upoznaćemo nove ljude, kako usput na brodu, tako i u Portugaliji. Možda ćeš sresti ženu svojih snova. A i majku ćemo predati čoveku za koga se radujem što ćemo ga upoznati. Dakle, ćuti i nemoj više da nas zamaraš svojim čangrizanjem.“

Migel, Sidonio i *dona* Asunsao su iznenađeno gledali u Delfinu. Još je nikada nisu videli takvu. Verovatno je bila nervoznija nego inače, pomisli Migel. A možda je bila i razočarana što njen tajni

obožavalac nije došao da se oprostí sa njom? Neprestano je gledala preko ramena kao da očekuje nekoga.

Tada oficir dade signal da se putnici ukrcaju na brod. Migel se sa ljudima koji su mu bili kao porodica u Goi rukovao kao sa strancima. Nije voleo rastanke. Mada su i ostali delovali prilično zbunjeno. Jedino se *dona* Asunsao nije dala zbuniti. Prišla je Migelu. „Dragi moj prijatelju, dajte da vas zagrlim! To sam želela sve Ovo vreme.“ Troje mladih se nasmejalo i raspoloženje se u trenutku popravilo. Nakon nekoliko zagrljaja, Mendonsovi su ušli na brod. Migel ih nije pratio do kabina, smatrao je da to nije potrebno. Samo bi sebi još više otežao.

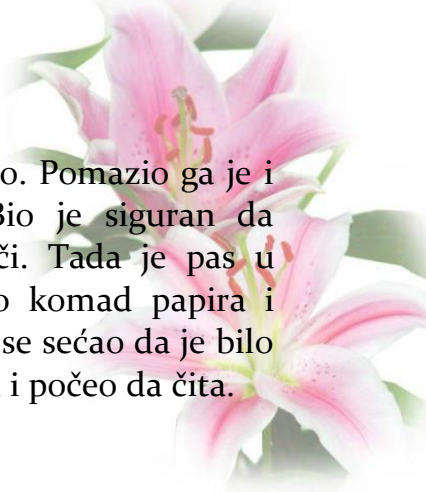
Trajalo je neko vreme dok svi putnici i teret nisu ušli u brod. Migel nije mogao još da napusti gat, tako da je bio jedan od mnogih radoznalaca koji su posmatrali isplavljanje.

Odjednom su sklonili mostić za ukrcavanje i odvezali užad. Podigli su jedra.

Delfina je stajala kod brodske ograde i napokon pustila suze.

Kada je Migel stigao u *Solar das Mangueiras*, bio je tužan. Ostao je usamljen bez Mendonsovih. Jedino ga je Pandžo malo odvrćao od melanholiije. Videlo se da je pas želeo da mu skoči u krilo, što mu je Migel ovaj put dozvolio. Pandžo se ponašao kao da je upola

manji. To je Migela slatko nasmejalo. Pomazio ga je i pričao s njim kao sa detetom. Bio je siguran da Pandžo razume njegove nežne reči. Tada je pas u džepu Migelovog prsluka pronašao komad papira i izvadio ga. Migel se iznenadio. Nije se sećao da je bilo šta stavio u džep. Otvorio je kovertu i počeo da čita.

Voljeni moj Migele,

Preda mnogom stoji teško poglavlje u životu, sada kada smo napustili Gou i kada te neću videti barem godinu dana. Možda si i pretpostavio: volim te. Zaljubila sam se u tebe prvog trenutka kada sam te ugledala. Od tada moja ljubav prema tebi samo raste. Nažalost, znam da nije uzvraćena. Ti mene posmatraš samo kao prijateljicu, kao sestru. I znam koliko voliš ostatak moje porodice. Ali strast osećaš prema nekoj drugoj, zar ne?

Čudićeš se zašto ti to nikada nisam rekla, gledajući te u lice, iako znaš koliko sam otvorena osoba. Pa, u nekim stvarima sam izrazito stidljiva — stidljivija nego što to možeš da zamisliš. Kada sam ti se poveravala, nisam mogla da zamislim kako će ti se izraz lica pretvoriti u sažaljenje, pa jednostavno nisam mogla ništa da ti kažem.

Ovakve stvari je lakše pismeno saopštiti u pismu. Ovako bar ne postoji opasnost da mi zakaže glas ili da mi krenu suze. Ah,

Migele! Nadam se da ću za vreme dugog odsustva uspeti da te prebolim. I nadam se da ćeš ti zaboraviti na ovo pismo kad se moja braća i ja vratimo, jer ja i ne želim da ostanem u Lisabonu.

Želim ti sve najbolje i nadam se da će se bar tvoja tajna ljubav ispuniti.

Uz prijateljski pozdrav,

Tvoja Delfina

P. S. Nisam izmislila Džaja da bih te načinila ljubomornim. On zaista postoji. Ali za njega se ispostavilo da je kukavica, a to je kod muškaraca odbojna osobina. Mada ni kod žena nije ništa bolja. Mrzim sebe zbog svog kukavičluka i nadam se da ćeš jednog dana moći da mi oprostiš zbog toga. Zbogom, voljeni moj.

Migel se osećao povređeno. Delfina mu je sigurno ubacila pismo u džep dok su se grlili na gatu. Kako nije primetio da je ona zaljubljena u njega? Zar je toliko bio zaokupljen svojim brigama, planovima i osećanjima da uopšte nije shvatio šta oseća njegova bliska prijateljica? Ili je Delfina bila tako nadarena glumica da je uspela tako dobro da odglumi prijateljstvo i prijateljska osećanja? Možda od svega pomalo.

I šta sad? Nije mogao da reaguje na ovo priznanje.

Verovatno je Delfina upravo to i htela. Najbolje će biti da je neko vreme ostavi na miru. Zasad joj neće pisati. Ali će se moliti da u Evropi upozna boljeg čoveka — nekoga ko će pravilno protumačiti njene suptilne nagoveštaje i promene tona, nekoga ko će iza nestašne i pomalo vragolaste devojke otkriti nežnu dušu jedne žene.

Tako će i on pokušati da prodre iza maske tajanstvene *dona Ambe*.

4

Amba je bila izvan sebe od besa i straha. Tek što je izašla iz kuće, miševi su već počeli da vode kolo. I to sa kakvim posledicama! Makarand nije stigao da izusti nijednu reč kad mu je opalila šamar. Tek kada je došao k sebi ispričao joj je u detalje šta se desilo. To je bila katastrofa!

Makaranda su posle nekog vremena pustili, a devojkju su bacili u tamnicu jer se lažno predstavljala i jer je navodno bila kradljivica. Makarand je sve vreme plakao dok je govorio i uvek iznova se vraćao na pitanje zašto je Anupraba optužena. On je mislio da to nije bilo samo malo nepoštovanje kućnih pravila. Šta je inkvizicija htela sa tim?

Ambu je mučilo pitanje da li bi i ona bila uhapšena da je tog dana bila u gradu? Tada bi bio otkriven i njen lažni identitet. Kako sad da oslobodi Anuprabu, a da sama ne dospe u zatvor? Bila je to bezizlazna situacija i uprkos svemu nije joj padala na pamet nikakva razumna ideja koja bi spasila sve njih. Ali ipak nije smela previše dugo da razmišlja. Što duže ostavi Anuprabu izloženu mučenjima, to je bila veća

opasnost da ne preživi.

Pomislila je na to da donira crkvi velikodušnu sumu novca. Uz prihod koji je dobila sa plantaže, mogla bi to bez problema da učini. Ali kome da poveri taj zadatak? Bilo je isključeno da se sama odvaži na taj opasan poduhvat. Najana je bila poverljiva, ali nije najbolje znala sa novcem. Mlađe žene niko nije shvatao ozbiljno, a Dakšeš fizički nije bio prikladan. Svaki džeparoš bi mogao da ga prepadne i da mu otme novac. Ostao je dakle samo Makarand. Ali zar da ponovo izloži momka toj mucu da se suoči sa stražarima njegove voljene? Ko zna kako bi on reagovao. Nakon dugog razmišljanja, Amba je došla do zaključka da bi najbolje bilo da to sama obavi. Osim ako...

Migel je smatrao da je prošlo dovoljno vremena. Danas će ponovo otići kod *dona* Ambe i pitati je da li se možda kod nje pojavio njegov zlatni ključić, jer ne može nigde da ga nađe, a već mu mnogo nedostaje. Uzbuđenje zbog ponovnog susreta sa *dona* Ambom mu je umanjilo tugu zbog odlaska porodice Mendonsa. Čak je i otkrivanje Delfinine tajne sada bilo od manjeg značaja. Ko bi plakao zbog propusta iz prošlosti kada je budućnost bila tako obećavajuća?

Ovog puta je poveo i Pandža sa sobom. Možda je *dona* Amba volela životinje; možda je najkraći put do njenog srca bio preko ljupkog psa? Morao je da prizna da Pandžo baš i nije bio oličenje lepote, ali je bio

negovan i dobro odgojen, svako bi se raznežio kada bi video njegov nežan pogled.

Pre nego što je stigao do prilaza *dona* Ambinoj kući, Migel je malo zastao. Prstima je namestio kosu, obrisao se maramicom i čizme očistio od prašine. Iz jedne torbe je izvadio čipkastu kragnu i stavio je oko vrata. Da, takav će se pojaviti. Kada je dojahao do kapije, zastao je, kako i priliči, iako je bila širom otvorena. Pozvonio je i čekao da se neko pojavi. I zaista, pojavio je stariji čovek, za koga je pretpostavljao da je baštovan.

„Dobro vam jutro! Najavi gospodarici da je došao Migel Ribeiro Kruz.“

Starac mu je pokazao da priđe ogradi i pozvao nekog momka da se pobrine za konja. Potom je ušao unutra i ostavio Migela da čeka ispred kuće.

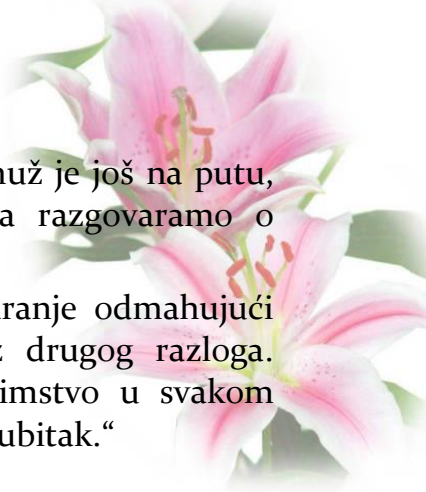
Migel je posmatrao svog psa kako je obeležavao svako drvo pored kojeg je prošao. Nadao se samo da neće baš u ovom dvorištu da obavi veliku nuždu. Pozvao ga je i naredio mu da sedne i čeka. Za to ga je nagradio pilećim vratom koje je nosio sa sobom baš za ovakve prilike.

Taman kad je hteo da pruži tu groznu stvar Pandžu kao delikatesu, pojavila se *dona* Amba.

„Vidim da vaš pas ima istančan ukus“, primeti pomalo zajedljivo.

„Najbolje za njega je upravo ono što je najbolje i za njegovog gazdu“, odvrati Migel.

„Šta vas ovaj put dovodi? Moj muž je još na putu, tako da ni danas ne možemo da razgovaramo o poslovnoj saradnji.“

„Šteta.“ Migel je glumio razočaranje odmahujući glavom. „Ali ovaj put dolazim iz drugog razloga. Naravno, vaše prijateljsko gostoprimstvo u svakom slučaju nadoknađuje moj ogromni gubitak.“

„Da?“

„Izgubio sam jedan predmet koji mi mnogo znači. Celu kuću sam pretražio, zvao prijatelje da i oni kod sebe potraže, bio sam i u poslovnici, ali niko ništa nije našao. Kako sam primetio da mi taj predmet nedostaje od onog dana kad sam vas poslednji put posetio, vi ste moja poslednja nada.“

„Ah?“

„Vi niste ništa našli?“

„A o čemu se radi?“

„O ključu. Veoma je mali i od čistog je zlata. Otvara bravu moje... Nije ni bitno. Jeste li sigurni da niste našli nikakav ključ?“

„Ja nisam ništa našla, a nije niko ni od posluge. Da jesu, već bi mi javili.“

„Možda je još tamo gde mislim da sam ga izgubio.“

„Moguće. A možda ga je vaš nevaspitani pas pojeo, baš kao što jede moje lotose.“

Migel se okrenuo i zaista: Pandžo je sa uživanjem jeo cvet koji je očigledno bio otrgnut sa stabljike.

„Pandžo! Ostavi to!“, povika Migel. Pas je odmah

poslušao. Pogledao ga je svestan svoje krivice i doteturao se. Seo je pred *dona Ambu* i tužno je pogledao.

„Žao mu je“, prevede joj Migel, a *dona Amba* se po prvi put od kad se poznaju od srca nasmejala.

Kako je to bio divan zvuk, melodičan i topao. Migel bi rado video to lice koje se tako lepo smejalo. Sigurno je izgledala izvanredno kada joj se nos naprcio, bore oko očiju pokazale, a usta širom otvorena pokazivala besprekorne zube. Kako bi joj rado podigao veo i pogledao tajanstvene oči, koje su ga samo na tren ostavile bez daha!

„Dođite“, reče mu *dona Amba*. „Gde mislite da ste izgubili vaš dragoceni ključ? Na verandi?“

„Da. Tamo smo se zadržali poslednji put. Čini mi se da sam zbog vrućine izvadio maramicu iz džepa. Verovatno sam ga tako izgubio. Ne znam kako drugačije.“

„Nemojte pogrešno da me razumete, *senhor Migele*. Ali zar mislite da bi se taj ključ nakon toliko nedelja i dalje nalazio tamo? Uveravam vas da se veranda čisti više puta dnevno.“

„Oh, bože, pogrešno ste me razumeli. Da je ključ pao na mozaik, sigurno bismo čuli zveckanje. Ne, ja mislim da sam ga izgubio negde u dvorištu. Koliko se sećam, bio sam blizu ograde, mogao je da padne na travu.“

„I to se redovno čisti, čak i grabuljama.“

„Da li bih mogao da pogledam?“

„Izvolite.“ Amba je napravila pokret rukom kao da je želela da kaže: dvorište je vaše. Migelu se učinilo da je njen glas imao veseli prizvuk. To je potvrdila njena sledeća izjava.

„Vašem psu će se svideti da zajedno sa gazdom rovari po niskom grmlju.“

Migelu je bilo pomalo neprijatno. Naravno da nije zamišljao da će četvoroonoške puziti po dvorištu pred *dona* Ambom. Ali kada se ona nije udostojila da pozove slugu i da njemu poveri taj zadatak.

„Šteta što nemate više posluge“, primeti on mršteći se. „Ali dobro. Onda ću morati sam da tražim. Dozvoljavate?“ Migel siđe na stepenice koje vode u dvorište ka maloj leji ispod verande.

„Čekajte! Doći će *mali*.“ Čim je videla trijumfalni smešak na Migelovom licu, odmah je dodala: „Nemojte misliti da to činim zbog vaših kolena, pantalona ili časti. Činim to samo zbog svoje *ayah*. Proklela bi me ako bi primetila da se ovako ponašam prema gostu. Zato ostanite ovde i sedite.“

„Izgleda da je vaša *ayah* veoma razumna osoba...“, morao je Migel da doda.

Amba je naredila Dakšešu da detaljno pregleda oblast oko verande i da potraži izgubljeni ključ. Potom je pozvala Džioti i zamolila je da spremi čaj od masale i nešto peciva.

„Imate li...“, htede Amba da ga pita, ali

istovremeno joj i Migel postavi pitanje: „Jeste li...“

Migel se naceri. „Prvo vi, poštovana *dona* Amba.“

„Imate li vremena da se na brzinu dokopate vrednog poklona za svoju verenicu?“

Amba se ljutila na sebe jer je bila tako neljubazna. Ovog čoveka je svaki put obasipala podbadanjima i neljubaznim izjavama. Sada je isplanirala da se prema njemu ponaša kako dolikuje. Htela je, naime, da ga zamoli za uslugu.

U početku je Migel nije razumeo, ali se ubrzo setio da je prilikom svoje poslednje posete izrekao tu malenu laž. Verenica... Još pre nekoliko nedelja, to je bila samo jedna izmišljena osoba, a sada je ona zaista putovala ka njemu. Doduše, u tu veridbu je verovala samo jedna Izabel de Matos. „Da“, odgovori on posle male pauze, „kupio sam joj jedan elegantan komad nakita, koji je bio povoljan koliko i vredan. U svakom slučaju, njen dolazak se bliži, doći će za nekoliko nedelja. Trebalo bi da stigne brodom *Estrela do mar*.“

„Blago vama“, izusti Amba. Mislila je da je Migel samo izmislio tu verenicu kako bi mogao da joj se udvara. A sada se ispostavilo da je zaista postojala neka žena u njegovom životu. To ju je malo pogodilo. Čak se malo i naljutila na sebe što oseća nalet ljubomore. Zar nije želela da se drži podalje od tog čoveka?

Džiotin dolazak, miris biljnog čaja i peciva dali su joj vremena da se sabere. Pogledala je u dvorište gde su Dakšeš i Makarand pretraživali travku po travku,

ne bi li našli izgubljeni ključić. Htela je da nešto predloži Portugalcu, ali nije htela da je posluga čuje.

„Kako se čini, ovde nema ničega“, reče Migelu. „Jeste li sigurni da ste baš ovde izgubili vaš ključ?“

Da li je bio siguran! Naravno, Migel nije mogao tek tako da joj prizna. Umesto toga, odgovorio je zamišljeno: „Ne, siguran nisam, ali kako sam već rekao, vi ste mi poslednja nada.“

„Ah, kad smo kod poslednje nade...“, reče Amba tihim glasom. Baštovanu i momku je dala znak da se udalje.

„Došli ste u pravo vreme. Htela bih nešto da vas zamolim. Verujte mi, ne bih želela da vas uznemiravam i ne volim da dugujem ljudima. Ali nemam drugog rešenja.“

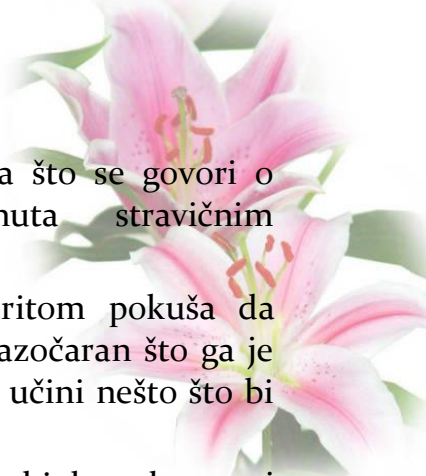
Zagolicala je Migelovu radoznalost. Obradovao se molbi kojom mu se obratila. To je značilo da će ostati u kontaktu i da će u budućnosti dobiti još razloga da poseti *dona* Ambu. Ali šta je bilo to što je htela od njega? U svakom slučaju će učiniti sve. Ništa mu nije delovalo nemoguće. „Čast mi je što mogu da vam pomognem da rešite problem. Učiniću sve što je u mojoj moći da bih opravdao vaše poverenje.“

„Radi se o stvari sa dalekosežnim posledicama.“

Migel joj ponovo klimnu glavom. „Slobodno recite. Sve o čemu budemo danas pričali ostaće među nama.“

„Hvala na razumevanju. Radi se o sledećem: jedna moja služavka je uhapšena i sada se nalazi u tamnici.“

Ako je tačna samo polovina onoga što se govori o jereticima, onda je podvrgnuta stravičnim mučenjima.“

„Oh, strašno“, reče Migel i pritom pokuša da deluje što ubedljivije. Malo je bio razočaran što ga je zamolila da spase služavku, a ne da učini nešto što bi zahtevalo junaštvo.

„Pitate se šta je jadnica uradila da bi dospela u ovaj položaj.“

Migel ponovo klimnu glavom.

„To glupo dete se, naravno bez mog znanja, iskralo zajedno sa onim beskorisnim klipanom koga ste malopre videli u dvorištu. Njih dvoje su napravili izlet u grad. Devojka je prekrila lice plavim velom...“

Oho! Ovo postaje sve zanimljivije. Migel se uspravio, odavao je utisak pune koncentracije.

„Naravno da ni u jednom trenutku nije postojala opasnost da je pomešaju sa mnom. Ona je nosila običnu odeću i ono malo ušteđevine koje su njih dvoje potrošili na to detinjasto zadovoljstvo, jedva je bilo dovoljno da iznajme neku staru, primitivnu nosiljku. Ipak, u meni se javlja sumnja da su neki mogli da pomisle da sam to ja. Naime, inkviziciju ne zanima da isprobava svoje... raznolike metode ispitivanja na naivnoj služavki, čiji je jedini greh taj što nije poslušala gospodare.“

Migel bi rado video *dona* Ambino lice. Šta je skrivala ta žena? Zašto je verovala da bi ona trebalo da bude prava žrtva hapšenja? Delfinu bi odmah pitao.

Ali *dona* Ambu se ustručavao da pita. To bi moglo da izazove samo dve stvari: ili bi je doveo u neprijatnu situaciju ili bi je naljutio, jer je optužuje za zločin koji inkvizicija kažnjava.

„Čitam vas kao knjigu, *senhor* Migele. Ne usuđujete se da postavite jedno sasvim očito pitanje. Ali ja ću vam odgovoriti na njega: u poslednje vreme Crkva pronalazi mnogo jeretika među imućnim Indijcima...“

„Mislite da ciljaju na vaše bogatstvo?“, upita Migel kako bi se uverio.

„Da.“ Amba je znala da je rizično da tako otvoreno optužuje Crkvu da lovi novac, a ne nevernike. Nije znala koliko je religiozan njen sagovornik, kako se ophodio prema Crkvi i da li je mislio da su njene metode opravdane. Ipak, činilo joj se da je Migel Ribeiro Kruz razuman čovek i da ne simpatizira ove licemere. „Osim toga što smo dobro situirani, no ne preterano bogati, moj muž i ja nemamo drugih grehova.“

„A kako ste zamislili da spasemo tu devojku? Ja lično nemam nikakve veze sa spletkama Crkve i ne bih znao odakle da počnem. A i nije bezopasno imati posla sa njom.“

„Mislila sam da ste hrabriji, *senhor* Migele.“

Na to nije ništa odgovorio. Ovo nije imalo nikakve veze sa nedostatkom hrabrosti, već sa nedostatkom pameti. Nije bilo ugodno da se igra životom zbog jedne služavke.

„Niste mi odgovorili na pitanje: kako ste vi zamislili da izvučem tu devojkicu iz tamnice? Nadam se da niste planirali neki spektakl u kojem se ja sabljom suprotstavljam desetorici napadača.”

Amba se nasmeja pri samoj pomisli. Bio bi zaista zgodan junak. „Ma ne”, reče ona. „Evo kako sam zamislila: vi, kao uzoran portugalski katolik iz dobre porodice, mogli biste da odete kod osobe koja je zadužena za te stvari i da ga ljubazno zamolite da oslobodi vašu služavku. Objasnili biste mu da se radi o grešci, da je njeno ime Anupraba i da nikom nikad nije naudila. Svoje tvrdnje ćete dokazati ovim — to je najbolji dokaz za sve.“

Na sto je stavila kesu za novac punu zlatnika.

„A zašto bih ja to uradio?” Njena molba je bila pomalo čudna, pomisli Migel. Iako se možda i previše otvoreno udvarao *doni* Ambi — nije valjda ozbiljno mislila da se toliko zaljubio da će zbog nje da se upusti u ovako ozbiljne poslove.

„Znate”, reče i podignu još jednu kesu za novac, „i vi biste mogli da profitirate.”

Migel je pokušao da sakrije svoje zaprepaštenje. Ona je njega podmićivala da podmiti nekoga ko će osloboditi tu devojkicu?

„Vi to mene podmićujete?”, upita on hladno.

„Nikako. Ja vam se samo zahvaljujem na pomoći. To nije ništa nečasno. Zar niste i sami prošli put rekli da ste trgovac?”

„Odlično govorite portugalski. No dozvolite da vam objasnim da trgovac ne trguje samim sobom.”

Amba se pitala da nije malo preterala. Je li Ribeiro Kruz bio zaista uvređen ili je samo glumio da je uvređen? Možda je hteo da je zadivi svojom nepotkupljivošću. Ili je hteo još veći mito?

„Trebalo je prvo da me pitate kolika je cena ove moje usluge”, reče Migel. „Tako bismo oboma uštedeli ovo poniženje. Ovo nije dostojno ni vas ni mene.”

Tako dakle! Ambi je laknulo, ali je bila i razočarana. S jedne strane je bila srećna što je Ribeiro Kruz pristao da joj pomogne, ali s druge strane bi bilo bolje da nije bio toliko pohlepan. Ali zašto bi bio drugačiji od drugih ljudi?

„Pa dobro, recite mi, koja je cena?”

„Podignite veo. Želim da vidim vaše lice.”

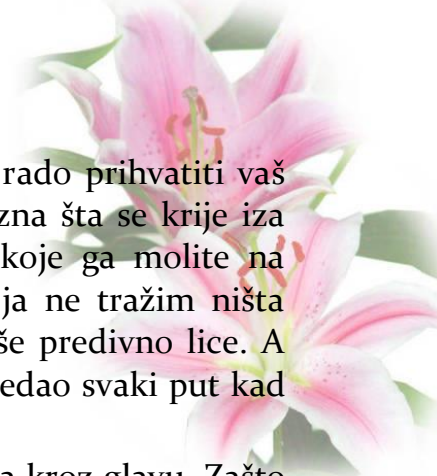
„Kako se usuđujete?!”, povika ona besno. „Ionako me dovoljno ponižavate svojim cenkanjem, a sada ste još i toliko drski da mi oduzmete i ostatak dostojanstva ovom nemoralnom željom?”

„Stanite!”, prekinu je Migel. „Čini mi se da se ne razumemo. To je moja cena: želeo bih da vidim vaše lice sada dok sedimo za ovim stolom. Ne želim ništa drugo. Ni novac, ni objašnjenja zašto vam je sluškinja toliko vredna, ništa.”

„A šta ako ne pristanem na to?”, upita Amba pomalo zbunjeno.

„Sigurno ćete naći nekog drugog portugalskog

katolika iz dobre porodice koji će rado prihvatiti vaš novac. On će verovatno želeti da zna šta se krije iza cele priče, koja je to tajna zbog koje ga molite na takvu uslugu... Ucenjivaće vas. A ja ne tražim ništa zauzvrat. Samo želim da vidim vaše predivno lice. A ako bolje razmislim, rado bih ga gledao svaki put kad se sretnemo.“

Ambi su mnoga pitanja prolazila kroz glavu. Zašto onog jutra kad je Anupraba uhapšena nije sama našminkala oči i stavila svoj ukras za nos? Zašto ju je zabrinjavala misao da je neće smatrati lepom? Je li Migel Ribeiro Kruz bio fantast, luđak, sanjar? Kako je navodni trgovac mogao da odbije unosan posao samo da bi video lice jedne žene? A i šta je mogla da izgubi? Pa već joj je jednom video lice, iako samo nakratko.

Migel je podigao obrve i razvukao usne u smešak. Potrudio se da se ne nasmeje dvosmisleno. Zanimljivo, ni kod jedne žene mu želja da vidi njeno lice nije delovalo tako nepristojno. Sada se osećao kao da ju je zamolio da se skine gola pred njim. Osećao se podlo. Žena koja je navikla na veo, morala je da ga skine. Sigurno joj je teško palo. Preterao je. To je bilo previše intimno.

No baš kada je hteo da se izvini, *dona* Amba je obema rukama zgrabila rub svog plavog vela. Migelu je zastao dah. Podigla je finu tkaninu marame preko svoje kose. Zatim je podigla bradu i pogledala ga. Pogled joj je bio prožet mržnjom.

5

Dribližavao se praznik Holi. Ovim praznikom su hindusi slavili početak proleća. Ovo je bila jedna od retkih svečanosti koju su Portugalci tolerisali. Pokušali su da zabrane to pagansko zabavljanje, ali su Indijci u tajnosti ipak nastavili da slave. Svečanosti, koje su nekada trajale i po nedelju dana, sada su skratili samo na jedan dan. Kako je ovo bio miroljubiv praznik sa veselim bojama i kako se nije vezivao ni za koje božanstvo, svidelo se i Portugalcima. Crkva se osećala primoranom da toleriše ovu zabavu. Ko bi zabranio ovim jadnim nezalicama da slave početak proleća?

Indijci su se gađali *gulalom*, bojom u prahu, i prisećali se Krišne, koji je takođe slavio praznik boja, i mladog princa Prahlade, koji je pobedio demonku Holiku. To Portugalci, naravno, nisu znali. U njihovom prisustvu, ovaj je praznik predstavljan kao praznik radosti, povezan sa buđenjem prirode. Crvena boja, koja je dobijana iz svetih cvetova drveta palase, bila je najčešća. Svi stanovnici Goe, kako Indijci tako i Portugalci koji su bili upoznati sa ovim običajem, za

vreme ove svečanosti nosili su samo svoju najstariju odeću. Često je odeća bila toliko zamazana bojom da je posle toga mogla samo da se baci.

Migel je bio upozoren. Mendonsovi su mu govorili o ovom prazniku, ali on je njihova upozorenja smatrao preteranima. Bacio je pogled na sebe i shvatio da izgleda kao dvorska luda. Obukao je uobičajenu odeću za izlazak: belu košulju sa čipkastom kragnom, tamnoplave pantalone sa porubom ispod kolena, svetloplave svilene čarape i smeđe cipele sa kopčom. Zbog vrućine nije nosio ni prsluk ni ogrtač. Svi delovi njegove odeće bili su potpuno prefarbani crvenim, žutim, zelenim, ljubičastim, plavim i ružičastim prahom. Pri svakom pokušaju da otrese boju sa odeće, samo je još više uprljao ruke. Boja se brzo hvatala na sve sa čim bi došla u dodir, zato ju je i pranjem bilo teško ukloniti. Moraće da prefarba odeću u tamne boje, ako bude ponovo želeo da je obuče.

Nakon što je preživeo prvi napad bojama, dopalo mu se. Ulični prodavač je prodavao prah u malim pamučnim kesicama i Migel je odmah kupio tri. Sada je i sam mogao da gađa ljude i da ispusti koji radosni usklik kada bi nekog pogodio. Uživao je u tome, pogotovo kad bi pogodio nekog u monaškoj halji. Ovo je bio jedini dan u godini kada se to nije kažnjavalo. Čak se činilo i da poneki monasi uživaju u tome.

Ove budalaštine su Migelu odvratile misli od stvari koje je saznao prethodnog dana: devojka po imenu Anupraba bila je optužena za krađu i prevaru. Za jeres

je još nisu optuživali, jer iako nije znala da izgovori napamet deset božjih zapovesti, pravdali su to njenom mladošću, glupošću i poreklom. Naime, ona je očigledno poticala iz nekog drugog dela Indije. Migelu je bilo dozvoljeno da je nakratko poseti. Duboko se potresao kada ju je video. Svaki put kada bi se setio tog prizora, prolazili su ga žmarci.

Tamnica je smrdela na plesan i ljudski izmet. Bila je prepuna pacova i gamadi. Zatvorenici su bili nagurani u usku prostoriju. Zbog očajne higijene i velike vlage, većina njih je imala gadne čireve. Anupraba, koja je Migelu opisana kao lepa devojka, čučala je u jednom ćošku i drhtala. Dovukla se do zarđale rešetke iza koje se nalazio njen posetilac tek nakon što su je više puta pozvali. Pogled joj je bio prazan, koža prepuna zagnojenih ogrebotina, a kosa zamršena. Migelu je bilo teško i da žali tu devojku, toliko je se gadio. Prvi put je video tamnicu iznutra i bio je šokiran.

Čim ga je pogledala, devojka je nekontrolisano počela da se tresе. Verovatno je pomislila da je on još jedan mučitelj. Migelu je bilo potrebno mnogo veštine da je ubedi da je on došao da joj pomogne, da je izbavi odavde. Naposletku je zaplakala. Uz jecaje mu je ispričala šta su joj sve radili. To je bilo toliko monstrozno, da je Migel osetio poriv da ih sve prebije. Čuvar koji je slušao i posmatrao razgovor, umešao se: „Ne verujte kurvi ni reč. Ko bi se bavio ovom musavom kurvom?“ Smejao se podlo i Migel je

pretpostavio da se i ovaj čovek ogrešio o ovu jadnicu.

Posle dužeg ispitivanja, Migelu je uspelo da od devojke dobije opis čoveka koji ju je uhapsio, vodio saslušanje i prvi silovao. Nije znala njegovo ime. Bio je Portugalac, pričala je, i bio je mlad. Na prvi pogled i nije delovao tako odbojno. Zajecala je kada se setila tog monstruma. Kada ju je Migel zamolio da ga detaljnije opiše, dobio je informacije koje baš i nisu bile od velike koristi: bio je srednje visine, mršav, tamne kose, i prosečan u svakom smislu. Ne, nije bio monah, a ni sveštenik, nosio je svakodnevnu odeću. „Baš takvu kakvu vi sad nosite.“ Odjednom je začutala. Potom je rekla još nešto: „Možda vam ovo neće puno značiti, jer ne viđamo ljude neodevene, ali imao je veliki mladež na bedru.“ Nakon ove ispovesti koja ju je koštala mnogo snage, ponovo je gorko zaplakala. „Pomozite mi, *senhor* Migele! Kunem se da više nikada neću biti neposlušna, ni nezahvalna, ni buntovna.“

Ne, više nikad neće biti kao pre, pomisli Migel sa tugom. Šta li joj je sve ta zver učinila?! Postojao je samo jedan čovek u koloniji koga je video golog za vreme tuširanja na jednom galeonu i on je imao veliki mladež na levom bedru. Karlos Alberto Santana.

U kući u kojoj je Karlos Alberto živeo u onoj bednoj sobi rekli su mu da se *senhor* Santana iselio i da se preselio u raskošnu vilu u gradu. Migel je malo odložio posetu. Nakon što mu je devojka ispovedila

najdublje tajne, postojala je opravdana opasnost da zadavi svog nekadašnjeg prijatelja. Želeo je da mu pristupi hladne glave. Sledećeg dana rano ujutro otišao je na adresu koju su mu dali. Koliko je poznavao Karlos Alberta, sigurno je još ležao u krevetu.

Tako je i bilo.

„Ustaj, moram da razgovaram sa tobom“, reče Migel i protrese Karlos Alberta. Sluga je bespomoćno stajao ispred sobe i drhtao je od straha od kazne koja ga je čekala jer je dozvolio nenajavljenju posetu u gospodarevu spavaću sobu.

„Sve što imaš da mi kažeš, možeš i u kancelariji. Kasnije ću biti tamo. Nalazi se...“

„Znam gde se nalazi. Ali mislio sam da će ti biti draže da nemamo svedoka dok razgovaramo o ovoj delikatnoj temi.“

„Ne moramo ni o čemu da razgovaramo.“

„A ja sam mislio da tražiš *dona Ambu*?“

Karlos Alberto se u trenutku trgnu i zameni pospani izraz lica zainteresovanim. „Otkud ti to?“

„Molim te. Ceo grad ti se smeje, jer si umesto nje uhapsio nevinu devojkicu.“

„A tako? Znaš da me ne zanima šta svetina kaže.“

Migel je znao da je Karlos Albertu i te kako stalo do toga šta drugi misle o njemu. I znao je da je pogodio.

„Pa dobro, onda će biti najbolje da ja krenem. Ako

se predomisliš i budeš spreman na razgovor, znaš gde možeš da me nađeš.“ Migel se okrenu i tako naglo zalupi vrata, da će slugi najverovatnije ostati čvoruga na glavi.

„Čekaj!“, naredi mu Karlos Alberto. „A ti“, obrati se slugi, „nestani. Idi kod onog trgovca voćem na čošku i kupi mi nekoliko svežih manga. I ako te još jednom uhvatim da prisluškuješ, prebiću te nasmrt.“ Sluga je u momentu nestao.

„Pa, reci sad šta imaš.“ Karlos Alberto ustade iz kreveta i priđe noćnoj posudi da urinira kao da Migel nije prisutan.

„Vidim da se tvoje gostoprimstvo ni najmanje nije promenilo“, reče Migel. „Možeš imati najraskošniji stan, ali tvoje poštovanje prema drugima uvek će ostati isto... Bedno.“

„Ako je to sve što imaš da mi kažeš, završili smo. Pređi na stvar.“

„Uhapsio si jednu služavku, čiji je jedini prestup taj što je prekrila lice plavim velom?“

„Pa? Šta se to tebe tiče?“

„Ona je zaposlena kod mene.“

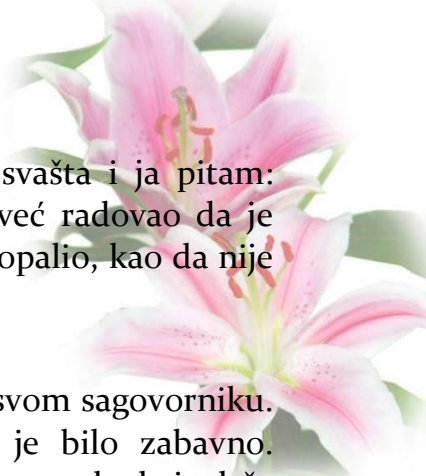
„Ah? Pa sad želiš da je oslobodiš iz mojih kandži?“

„Upravo to.“

„Odurno je to tvoje zalaganje za siromašne, bolesne i slabe. Nađi drugu služavku, ova više nije za upotrebu.“

„Šta to treba da znači?“

„Bila je nevina, jesi znao? Ah, svašta i ja pitam: naravno da si znao. Sigurno si se već radovao da je otpozadi...“ Šamar koji mu je Migel opalio, kao da nije ni osetio.

„Koja si ti gnusoba od čoveka.“

Karlos Alberto se samo nacerio svom sagovorniku. „Može biti, ali je vredelo. Zaista je bilo zabavno. Branila se, znaš? Moja dva čoveka su morala da je drže dok sam je ja... Ah, njeno stenjanje i njeni vrisци bili su neopisivi. Najtvrdoglaviji su ujedno i najzabavniji.“

Migel je pocrveneo od besa. Ovaj tip se još i hvalio svojim nedelima! Najradije bi ga premlatio i onda ga bacio u tamnicu u kojoj se nalazila i ona jadna devojkа, da tamo trune. Smrt je za ovakvog zločinca nagrada. Ali onda se sabrao. Nikome ne bi pomogao time ako bi izbacio Karlos Alberta iz takta, a najmanje sirotoj Anuprabi. Još mu je bio potreban.

„Moći će da čisti“, reče Migel namerno opuštено. „Zatražiću od inkvizitora da detaljno istraži ovaj slučaj, ako je odmah ne pustiš.“

„Ah, stvarno? Od inkvizitora? Vidi, vidi, kako si samo hrabar. Hoćeš da znaš šta inkvizitor voli? Dečake, ne starije od dvanaest godina; one koji su još golobradi i koji još imaju dečije glasove. A znaš ko mu ih dovodi? Možeš da pretpostaviš. E pa sad, biće teško da me ocrniš pred njim.“

„E onda ću i njega i tebe staviti pred svetovni sud. Guverner će sigurno kazniti vaše prestupe.“

„Guverner? Zašto ne odmah vicekralj? Svi oni

samo čekaju da protraće vrane na nevažnu kurvicu. Osim toga, pitaće se zašto je ta devojka toliko vredna da se njen gospodar toliko zalaže za nju. Uzgred, to se i ja pitam.“

„Ne pada ti na pamet da ja to radim iz ljubavi prema bližnjem?“

„Jadno je što se ti ovde ponašaš kao svetac. Sâm si u Portugaliji jednu devojku ostavio trudnu, a i ovdašnje žene te dovode do ludila, iako to ne želiš da priznaš. Meni se čini da si se ti upustio u vezu sa jednom tamnoputom lepoticom, zar ne? Baš su božanstvene, jelda? Šteta što ovu služavku više ne možeš da... Ah, šta se može, ima još mnogo takvih. I kruna želi da se parimo sa ovdašnjim stanovništvom. Uskoro će svaki mornar koji pristigne u Gou da osnuje porodicu sa ženom odavde. Dobra premija! Najlakše ćemo pokoriti i pokatoličiti ove ljude ako se budemo ženili i imali decu sa njima, male mešance, koji osvajačima i neće delovati toliko strano. A muškarce ćemo lako porobiti ili istrebiti. Sa ovakvom politikom, Portugalija će zavladata svetom. Mada niko to neće reći ovako otvoreno, ali sa ovim našim, navodno nemoralnim, ponašanjem se u domovini obzirno postupa. Dok god domovini obezbeđujemo male katolike, niko neće pitati čiji su.“

Nažalost, Karlos Alberto je umnogome bio u pravu. Ali Migel sada nije želeo da se upusti u debatu o kolonijalnoj politici. Želeo je samo da uradi ono što je obećao *dona* Ambi i to što pre. Svaka naredna

minuta koju bi proveo sa Karlos Albertom, dovela bi ga do ludila.

„Osim sile, postoji još jedan jezik koji razumeju svi stanovnici ovog sveta, mislim da ćemo se tu obojica složiti.“ Migel izvadi kesu sa zlatnicima i usput je pomno posmatrao Karlos Albertov izraz lica. „A pohlepan lažov i prevarant poput tebe ga najbolje razume.“

Karlos Alberto je iskosa posmatrao kesu sa zlatnicima. Bilo mu je neobično zašto njegov nekadašnji saputnik toliko novaca daje za običnu čistačicu — jer ovo jeste bilo previše novca, u to nije bilo sumnje. Nijedan Ribeiro Kruz nije bio tako velikodušan. Sigurno je tu bilo još nečega. A on će to razotkriti. Naravno, novac će uzeti, devojka mu više nije bila potrebna. On i njegovi ljudi su se malo zabavili sa njom, i ništa značajno nisu saznali. Verovatno glupača nije ništa ni znala. Interesantno kako se iza tako lepe spoljašnosti krije tako bedna unutrašnjost. Odmah je pružio ruku da zgrabi kesu, ali Migel je brzo trgnu ka sebi.

„Ne tako brzo. Sada ćeš dobiti trećinu sume, trećinu ćeš dobiti kad pustiš devojku, a trećinu kad budem siguran da nisi poslao krvnike za mnom.“

„Zar se ti ne zapitaš ponekad“, skrenu Karlos Alberto s teme, „kako se naše prijateljstvo tako brzo raspalo?“

„Ne. Više ne. Usamljenost na brodu stvara svakakve saveze. Nego, šta sad? Obuci se već jednom i

krenimo do tamnice. Hajde, dok još važi moja ponuda.“

Karlos Alberto je ćutke zakopčao svoj prsluk, koji nije baš bio prikladan za trenutnu klimu, ali je zato u njemu izgledao uglačeno. Nagurao je noge u preuske cipele, a zatim je pozvao slugu. Jedan mršavi dečak je dojurio.

„Očisti mi cipele“, naredi mu.

Migel je bio fasciniran time koliko je Karlos Alberto vremena trošio na svoju garderobu. Bilo bi opravdano da se radi o nekoj posebnoj prilici, kao što su na primer, praznik ili poseta važnoj osobi. Ali zar je sada bilo toliko važno da troši dragoceno vreme kada idu samo do prljave tamnice?

Pre nego što su napustili kuću, Karlos Alberto je pružio ruku i pogledao Migela. „Trećinu, zar ne?“

Migel je prebrajao zlatnike, ne rekavši pritom ni reči.

Nešto kasnije seli su u kočiju koja ih je odvela do zatvora. Za vreme puta nijedan od njih dvojice nije ni reč progovorio. Obojica su samo zamišljeno gledali kroz prozor. Razmišljali su o sličnim stvarima: zašto je ta devojka bila tako bitna da se za nju toliko plaćalo? Je li ona zaista bila samo obična služavka? Šta se zaista skrivalo iza svega?

Migel je imao u planu da sledeći put pita *dona Ambu*.

A Karlos Alberto je imao u planu da prati Migela.

Doba monsuna došlo je na vreme, ali neočekivano žestoko. Mandovi i njegovi rukavci su nabujali brže nego što su ljudi mogli da spasu svu imovinu. Izvan grada su putevi bili neprohodni, potoci blata unirali su u kolibe radnika i seljaka. U gradu je voda dopirala do gležnjeva. Odvodni kanali su se izlivali, pa je sve smrdelo na otpadne vode. Ko nije morao da izađe, ostajao bi u kući zagrađenih prozora, vrata i krovnih otvora.

Uz prolom oblaka naišla je i oluja, koja se samo noću malo smirivala. Preko dana je trzala prozorske kapke i daščice kojima su krovovi bili pokriveni. Drveće je čupala iz korena, a otrgnute grane vetar je tako snažno nosio da je postojala opasnost da nekog pogodi. Seljaci više nisu išli na njive, a ribari više nisu hvatali ribe u moru. Prodavnice su bile zatvorene, a pijace puste. Trgovina je potpuno bila obustavljena.

Migel je bio srećan što je ispunio misiju koju mu je poverila *dona* Amba. Devojka nije bila baš u dobrom stanju, ali je barem bila živa. Ponovo je bila kod kuće,

gde su mogli da joj previjaju rane. Narednih meseci sigurno je neće posećivati. Po ovom vremenu bilo je veoma naporno posećivati je. Osim toga, bilo bi bolje da joj se neko vreme ne pojavljuje. Na sebe je navukao njenu mržnju kada ju je zamolio da skinе veo pred njim. Pokajao se što je izrazio tu želju. Ali sada je gotovo. Pogled joj je bio toliko pun prezira da se osećao poput crva.

Kao i prošle godine, i sada je ovaj kišni period iskoristio da se malo pozabavi domaćinstvom. Bilo je potrebno prepraviti nameštaj, ofarbati zidove, ispolirati srebrninu; vinski podrum je trebalo srediti, odvojiti staru robu i slično. Ponekad se Migel osećao kao neka stara gazdarica koja je proveravala šta joj posluga radi.

Sa sobom je poneo i neke poslovne knjige u *Solar das Mangueiras* kako bi razjasnio neke sporne stvari. Kada je bacio pogled na cene, učinilo mu se da su se veoma promenile. Zašto je džak bibera ove godine koštao dva puta više nego prošle godine? Je li se on to varao ili je stvarno tako bilo? Ako jeste, koji su bili uzroci za to? Veća potražnja u Evropi? Povećani troškovi skladištenja i transporta? Migel je sastavio spisak pitanja koja je hteo da postavi *senhor* Furtadu kad ga bude video sledeći put.

Uprkos tolikom poslu, Migel je imao i dosta slobodnog vremena. Mnogo je čitao, spavao, jeo i pio. I puno je vremena provodio sa sada već pohabanim kartama. Ovo proketo vreme ih je skoro uništilo.

Neke karte su već nabubrile i bile izobličene, a neke se slepile. Ali za njegove male vežbe će poslužiti.

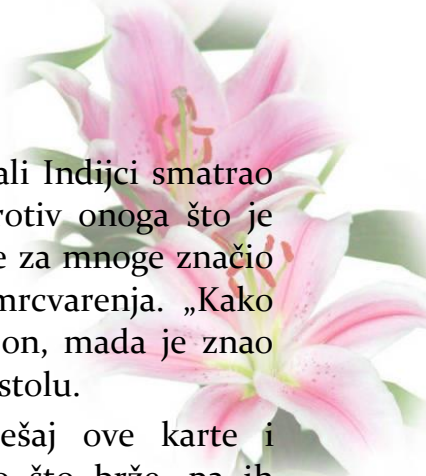
Pozvao je Krizostoma, koga je po povratku sa putovanja namerno držao po strani. Nije želeo da ovaj momak pomisli da zbog vremena koje su njih dvojica proveli zajedno pomisli da je bolji od ostalih, ili da je čak gospodarev čovek od poverenja. Za vreme puta su morali da se drže zajedno, ali to zajedništvo ne bi trebalo da se meša sa prijateljstvom. Ipak, Migelu je on bio draži nego ostatak posluge, jer je bio lukaviji od svih drugih. I takav neko je u Indiji radio kao *punkah wallah!*

Momak koji je sada u njegovom domaćinstvu njihao palminom granom dospeo je na to radno mesto zato što je bio pomalo glupav. Pogledao je tog slaboumnog momka koji je sedeo u uglu i njihao palminim listom. I momak je njega pogledao, pa je to Migela ganulo. Nasmešio mu se. Dečko je bio presrećan poput psa na koga je gazda obratio pažnju. Ruku na srce, nije bio mnogo inteligentniji od Pandža.

Kada se Krizostomo pojavio, Migel ga zamoli da sedne uz njega za sto za kartanje. „Moj mozak pokazuje prve znake raspadanja, baš kao što i sve drugo na ovoj dosadnoj kiši truli i plesnivi. Zato moram nešto da nešto preduzmem protiv toga.“

„Kiša se ne može zaustaviti, gospodaru“, našali se Krizostomo. Kada je primetio iznervirani Migelov pogled, smirio se. „Mislim, učinite nešto protiv ovog iscrpljujućeg umora koji se javlja zbog vremena.“ U

suštini, Krizostomo je kao i svi ostali Indijci smatrao da nije bilo potrebe da se bore protiv onoga što je priroda odredila. Period monsuna je za mnoge značio vreme odmora od svakodnevnih mrcvarenja. „Kako mogu da vam pomognem?“, upita on, mada je znao odgovor, čim je video špil karata na stolu.

„Možeš da mi asistiraš. Pomešaj ove karte i poredaj ih jednu do druge na sto što brže, pa ih okreni. Zatim proveri moje pamćenje.“

Krizostomo je znao da *senhor* Migel voli ove vežbe. I za vreme puta ih je radio. Hitro je posložio karte, dovoljno sporo da Migel može da prepozna sliku ili broj. Potom ih je skupio i ispitao ga. Nakon što je Migel sve ponovio bez greške, Krizostomo je ponovio postupak. Opet je posložio karte, ali ovaj put obrnutim redosledom. No, Migel je i tu prepreku prevazišao bez ijedne greške. Tako su nastavili još neko vreme, pa Krizostomo upita: „Meni se čini da vaš mozak radi izvanredno. Barem što se tiče karata. Želite li neki veći izazov?“

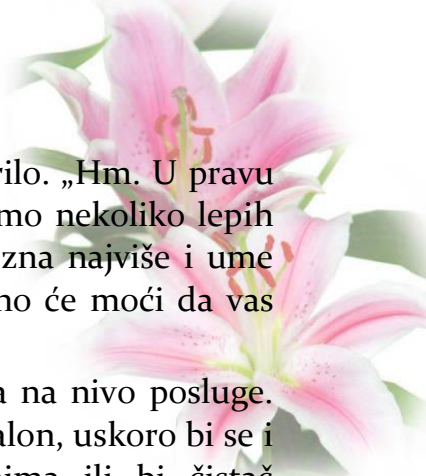
Migelu se dečakov predlog činio pomalo drskim, ali je bio radoznao. „Šta predlažeš?“

„Sa brojevima i slikama očigledno nemate problema. A kako stojite sa stihovima? Možete li njih tako brzo da ponovite?“

„Ne, njih ne mogu. A teško da ćemo moći to da vežbamo. U ovoj kući nema nikoga ko zna da čita, pa niko neće moći da me proverava.“

Krizostomo se počeha po temenu, zatim pomazi i

Pandža, koji mu je stavio glavu u krilo. „Hm. U pravu ste. Ali mi možemo da vam ispričamo nekoliko lepih indijskih junačkih epova. Kuvar ih zna najviše i ume da ih ponovi od reči do reči. Sigurno će moći da vas preslišava.“

Migelu se nije dalo da se spušta na nivo posluge. Ako bi se kuvar jednom smestio u salon, uskoro bi se i konjušar posluživao njegovim vinima ili bi čistač spavao u Migelovom krevetu. S druge strane, bilo mu je toliko dosadno da mu sama ideja da sluša indijske junačke epove i nije delovala tako odbojno. Mogao bi i on da čučne u kuhinji i da zabavlja kuvara, iako bi to pre preplašilo sluge, nego što bi ih zabavilo. Verovatno bi tako poremetio složenu strukturu, hijerarhiju tlačenja, koja je određena kastom, starošću, bojom kože, radnim stažom... Nastala bi svađa oko toga ko će sedeti pored gospodara. Kuvar bi bio toliko umišljen da bi se pravio važan značajem svojih jela. A sluge bi... Ma kakve to veze ima? Migel je odlučio da pokuša.

Kuvar se razmetao da zna napamet tri hiljade stihova jednog epa i bilo mu je žao što će svom gospodaru sada morati da ih govori na portugalskom. I počeo je. Migel je pažljivo slušao. Ali već je kod mladosti glavnog lika, Rame, izgubio nit. Zapamtio je da je Daša-rata, kralj Ajodija, prineo žrtvu u obliku konja kako bi mu bogovi podarili decu. I zaista, njegove tri žene, rodile su mu četiri sina.

Tu je Migel odustao. Sluge su mu oduševljeno

tapšale i veselo odmahivale glavom jer njihov gospodar osim Rame nije zapamtio nijedno drugo ime. Baš je neobičan čovek ovaj Migel-sahib. Mogao je da zapamti na stotine brojeva, a mučio se s laganim stvarima kao što je činjenica da je Koušalija rodila Ramu, Kaikeji na svet dovela Baratu, a Sumitra bila majka bliznakinjama Lakšmani i Šatrugani. Ali šta drugo da očekuju od čoveka koji nije mogao da zapamti ni najobičnija imena svoje posluge, pa su Pavindra, Ganaradž i Lokprakš morali da dobiju nadimke.

„Nastavićemo drugi put“, reče Migel kuvaru Govindi, koji kao da je bio uvređen. „Oh, nemam ništa protiv tvog čarobnog pripovedanja, dragi... Gogo. Baš naprotiv: s uživanjem bih mogao da nastavim da te slušam. Ali monsun će trajati još nekoliko meseci. Za to vreme ćemo stići do Raminog odrastanja.“

Kuvar je bio imun na svaku vrstu ironije. „Da, *senhor*. Mislim da ćemo stići do venčanja Rame i Site, kćerke kralja Videha, Janaka. Ali najzanimljiviji deo će biti tek posle, kad Kaikeji, Ramina maćeha...“

Migel mu rukom pokaza da prestane. „Dosta, imaj milosti. Ova imena su mi previše komplikovana.“

Posluga se gromoglasno smejala. Smejali su se još dugo nakon što je napustio kuhinju i potražio utehu kod Pandža, kojem je bio zabranjen ulaz u kuhinju. Ali ipak je bilo nečeg dobrog u tome: posluga je napokon opet imala razloga da se smeje. On sam je pokušao da odagna dosadu slušajući hiljadugodišnji

indijski ep, ali uzalud. Tako da je odlučio da mora biti strpljiv.

Migel se probudio sav obliven znojem. Još je pred očima imao slike živopisnog sna. Sanjao je mladog portugalskog trgovca, Ramu, koji je oženio Situ, princezu, koja je prve bračne noći skinula svoj plavi veo i zaslepila ga svojom lepotom, tako da je otada morao da preživljava kao slepac i zarobljenik svoje strasti. Pas mu je pomogao da nađe tamnicu u kojoj su živeli i u kojoj su imali kuvara pod imenom Krišna.

Migel je odagnao te zbunjujuće misli. Često je sanjao stvari koje nije želeo detaljno da tumači. Sve su to bili neki utisci koji su ostali skladištem negde u njegovom mozgu. Ustao je i odmah obukao svoj ogrtač. Postalo je pomalo hladno. Kiša je udarala o prozore i stvarala neobičan zvuk na mozaiku od sedefastih komadića. Čuo je i šuštanje palmi i upitao se kako je ovaj prokleti zvuk ikada mogao da smatra smirujućim ili čak ugodnim.

Koliko god da je loše vreme, danas će otići u grad. Ne može više ni tren da ostane u ovoj kući, inače će poludeti. Prisetio se izleta od prošle godine, kada ga je *dona* Amba spasila. Čini se kao da je mnogo vremena prošlo od tada. Takva nevolja mu se nikad više neće desiti. Ovaj put će pripaziti. Pozvao je Krizostoma i naredio mu da obavesti konjušara o tome i da kaže kuvaru da mu spremi doručak. Oprao se, obukao, i taman je obuo i čizme kada je doručak stigao.

Halapljivo ga je pojeo. Imao je osećaj kao da mora da žuri na neki sastanak, iako nije imao baš ništa u planu.

„Hoćete li me povesti sa sobom, *senhor* Migele?“, zamoli ga Krizostomo.

„Zašto?“

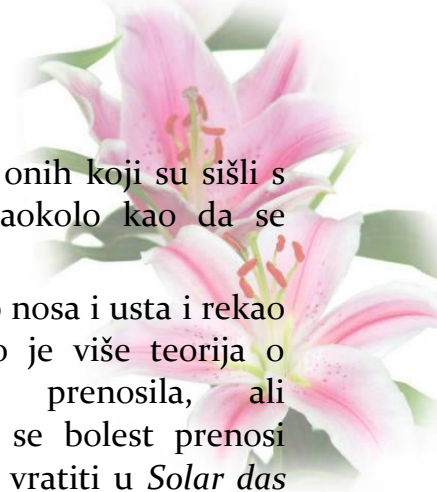
„Brinem se zbog svog najmlađeg brata. Kao što znate, sam je u kući, a po ovom vremenu...“

Migel klimnu glavom i reče mu da sedne na konja.

Put je bio naporan. Od silnog blata jedva su se i ulice raspoznale. Na sebi su imali ogrtače koji su ih štitili od kiše i tako su monotono jahali kroz močvarni predeo. Ispred koliba u selu nekoliko ljudi je čučalo pod zakrpljenim ceradama i sumorno gledalo unutra. Vatrice takođe nisu gorele kako treba. Bilo je potrebno mnogo vremena da se spremi bilo kakva vrsta jela, a odeća se nikako nije sušila. Ali neutešnost ove scene nije se mogla ni porediti sa očajem koji ih je čekao u gradu.

Već u predgrađu Migel je uočio da hara teška epidemija kolere. Rekli su mu da ova bolest s vremena na vreme zahvata grad, jer je u periodu monsuna postojala velika opasnost od izlivanja rukavaca i močvara. Ali ovo je prvi put da je to video svojim očima. Na ivicama ulica koje su se od blata teško raspoznavale, čučali su ljudi i praznili creva. Deca sa kožom punom krasti gledali su ga ogromnim očima ispunjenim tugom, u kojima se ocrtavao jad. Žene sa šiljastim nosevima i upalim obrazima nosile su

poluživu dojenčad u rukama. Broj onih koji su sišli s uma i što su besciljno lutali unaokolo kao da se udvostručio.

Migel je zavezao maramu preko nosa i usta i rekao Krizostomu da učini isto. Kružilo je više teorija o tome kako se ta bolest prenosila, ali najrasprostranjenija je bila ta da se bolest prenosi disanjem. Bilo bi dobro ponovo se vratiti u *Solar das Mangueiras*, gde se osećao sigurno, bez obzira na to što je bilo odvojeno od sveta. Radije bi se dosađivao, nego da bude izložen smrti. Ali pošto je već bio tu, prvo će se raspitati za zdravlje svojih poznanika. Počeće od Furtada. Dogovorio se sa Krizostomom gde da se nađu i svako je krenuo svojim putem. Migel nije osećao ni najmanju potrebu da ide u sirotinjsku četvrt, gde je zaraza sigurno odnela još više života nego u centru grada.

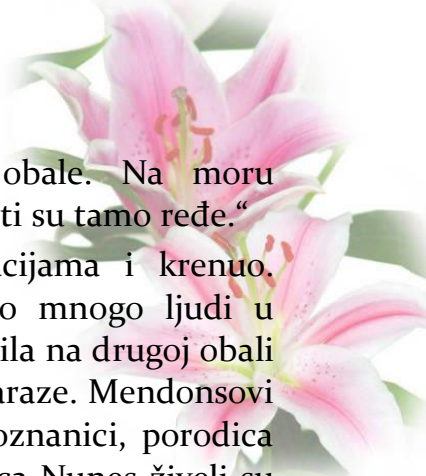
Poslovnica je bila zatvorena. Migel je produžio do Furtadove kuće. I ona je delovala pusto. Energično je pokucao na vrata, i sluga mu je otvorio. „*Senhor Migele!*“, povika on iznenađeno. „Jeste li poludeli? Napustite ovaj grad smrti! Svi koji su imali mogućnosti, pobjegli su. Čak i moji gospodari.“

„I tebe su ostavili?“

„Da, *senhor*. Ja nisam želeo da napustim svoju jadnu ženu. Teško se razbolela. A neko mora da brine i o kući, jer svakakvi pljačkaši vrebaju ovuda.“

„Kuda su otišli *senhor* Furtado i njegova poštovana žena?“

„Imaju rođake nedaleko od obale. Na moru vazduh nije toliko zagađen, a i bolesti su tamo ređe.“

Migel se zahvalio na informacijama i krenuo. Shvatio je da baš i nije poznavao mnogo ljudi u portugalskoj Indiji. *Dona* Amba je bila na drugoj obali reke, verovatno je bila sigurna od zaraze. Mendonsovi su, hvala bogu, otputovali. Dalji poznanici, porodica *capitão* Almeida de Asisa ili porodica Nunes živeli su blizu obale. A Karlos Alberto je, što se njega tiče, mogao i da crkne. Njemu ne bi dao ni čašu vode, pa makar ga na kolenima molio. A osim njih? Juvelir je imao prodavnicu nedaleko. Možda bi mogao njega da poseti.

Senhor Rui mu je nakon dužeg kucanja otvorio vrata. Izgledao je stravično: čemerno i izglednelo. Činilo se kao da ima groznicu. Imao je prazan pogled i hodao je povijeno. Očigledno da mu nije bilo dobro.

„Idite, *senhor* Migele, spasite se. Grad je osuđen na propast“, reče mu Indijac. Zatim zatvori i zabravi vrata iznutra. Posetioca je ostavio samog na kiši. Kako nije hteo ni da ide u neku gostionicu niti da poseti još nekoga, odlučio je da ode u katedralu, gde se dogovorio da će se naći sa Krizostomom. On sigurno neće moći odmah da dođe, pomisli Migel. Zato će iskoristiti vreme za jednu molitvu u tišini. Dugo već nije bio u crkvi. Ali tamo ga je sačekao još gori prizor nego na ulicama. Izgledalo je kao u ogromnoj bolnici, punoj pacijenata. Na svim klupama ležali su bolesnici; po podu, koji je bio pun otpada, puzala su mala, jedra

deca. Lica su im bila upala i mršava kao kod odraslih. Crkvom su odjekivali grozni uzdasi i stenjanja. Jedan monah je mahao kandilom kako bi oterao loše mirise, ali uzalud. Migel je brzo istrčao iz tog mesta strave.

Neumorno je jurio oko crkve, dok iza nje nije uočio brdo leševa. Teralo ga je na povraćanje i brzo je približio maramicu licu. Šteta što maramica nije bila mirišljavija. Kada je ponovo došao do ulaza u crkvu, izdaleka je ugledao Krizostoma, koji je trčecim korakom jurio ka gospodararu. Kada se približio, video je da mu je lice obliveno suzama. Pretpostavio je šta se desilo.

Krizostomo nije bio u stanju da kaže nijednu reč. Posle nekog vremena Migel je iz jecaja uspeo da razazna da je njegovog malog brata odnela epidemija, baš kao i majku, braću i sestre. Otac ga je oterao i rekao da se ne pojavljuje do spaljivanja tela, već da pobegne i da se spase.

I dok su žurno napuštali grad, Migel je samo razmišljao o dečaku koji je iza njega bez prestanka plakao. Kroz njegove jecaje, začuo je samo: „Kako će moći da ih spale po ovoj kiši?“ Sama pomisao na činjenicu da leševi neće odmah izgoreti, već će se lagano peći, u Migelu je izazvala još više mučnine.

Nasred šume je zastao i ispovraćao se.

7

Ova epidemija je bilo iskušenje Gospodnje. Svemogući Bog ju je poslao na zemlju kako bi stao na kraj neverništvu i kako bi kaznio sve one koji su bili razvratni, koji su krali i varali i koji se nisu osvrtni na molitve iz *Svetog pisma*. Time su na sebe navukli gnev božji. Tako je to Crkva tumačila. Kolera je zarazila grešnike, a dobri ljudi su se spasili. Ko nije imao greha, morao je da veruje u Boga i da se moli. Samo tako će preživeti sve nedaće ovoga sveta.

Mlada Marija Florinda Nunes de Souza, mlada supruga u drugom mesecu trudnoće, sedela je u crkvi i slušala propoved fra Martinja sa mešanim osećanjima. Što se činjenica tiče, monah je bio u pravu: svi „dobri“ ljudi, to jest, imućni Portugalci, na vreme su se osigurali i ostali zdravi. Čak ni među monasima nije bilo mnogo obolelih. Ali zar razlog nije bio taj što su oni pili svoje zdravo vino, a ne smrdljivu vodu? A šta je sa novorođenčadima koji su nesumnjivo bili bezgrešni? Zašto su se oni razboleli? A koliko su sveštenici, lekari, apotekari, medicinari bili

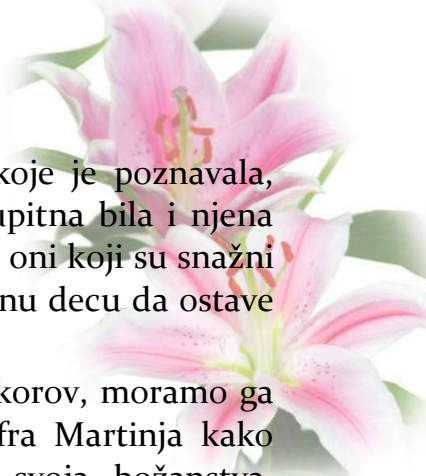
„dobri“, kada nisu pomagali narodu kad je bilo potrebno, već su jednostavno pobjegli? Zar to nije trebalo da bude hrišćanska ljubav prema bližnjem?

Na zapadu Goe, baš na ušću reke Mandovi i na pola sata pešačenja od Arapskog mora, nastalo je novo naselje oko velelepne crkve *Nossa Senhora da Imaculada Conceição*. Nalazila se na brežuljku i do nje se stizalo prelepim krivudavim stepenicama. Odande se pružao veličanstven pogled, kako na more tako i na deltu reke. Sagrađena je 1619. godine i sada sa svojih petnaest godina spada među najlepše crkve u koloniji. Ovde, gde voda nije zagađena i gde je vazduh čist, vredno se gradilo. Ko je sebi mogao da priušti zemlju u ovom naselju, Pangimu, kupio ju je. Sve su bile češće glasine da je glavni grad Goe pred propašću.

I Marija bi se preselila tamo, ali joj je hrišćanska dužnost, koju je ozbiljno shvatala, nalagala da ostane uz slabe i bolesne. Ovo nije bila prva epidemija kolere koju je doživela, ali je bila najteža. Smrad truleži, koji se osećao u gradu, zahtevao je sve njeno samosavladvanje. Neumorno je skupljala dobrovoljne priloge u gradu, pa je bila naviknuta na loše mirise. Ponekad bi i sama otišla u neko sirotište ili bolnicu kako bi proverila da li im šta nedostaje i da li je njena donacija pametno iskorištena. Ali ovo što je sada vladalo Goom, prevazilazilo je i najgora očekivanja.

Naravno da se pitala da li će njen obilazak grada škoditi detetu koje je nosila ispod srca. No prevagnula je njena hrišćanska obaveza. *Dona Asunsao*, jedna od

najistrajnijih i najodlučnijih žena koje je poznavala, više nije bila u Indiji. Tim više je upitna bila i njena potpora. Šta će biti ako pobegnu svi oni koji su snažni i zdravi? Pa ne mogu svu onu bolesnu decu da ostave na blatnjavim ulicama!

„Moramo da počupamo sav taj korov, moramo ga potpuno iskoreniti!“, začu Marija fra Martinja kako viče. „Oni i dalje potajno štuju svoja božanstva, nekima čak prinose i ljudske žrtve. Te kukavice se pretvaraju da su poslušni, ali oni truju nas hrišćane otrovom koji nas lagano ubija. U ovoj zemlji je došlo do pobune! Do tihe, ali snažne pobune pagana, čiji je jedini cilj da podruju naše društvo. Jedan od njih, koji je svoju sramotno delovanje prikazao kao lečenje, biće smaknut danas na glavnom trgu ispred katedrale. Zato vam svima moram dati do znanja da će se održati ovaj ne tako lep događaj.“

Mariji je taj slučaj bio poznat. Indijski apotekar koji je lečio ajurvedskim lekovima često je Portugalcima prodavao mešavine biljaka, koje nisu bile delotvorne, ali nikom nisu ni naškodile. Danas je on bio taj koji će biti spaljen na lomači. Priveli su ga jer je ljudima prodavao tinkture protiv epidemije po dosta visokoj ceni, za koje se ispostavilo da su bile potpuno beskorisne. Ta mešavina sastojala se od mokraće svetih krava, šećera, soli, kao i esencija smirne, bibera i karanfilića. Ali s druge strane, ni one metode kojima su se Portugalci služili — molitve i tamjan — nisu donele nikakav rezultat. Mariji nije

bilo baš jasno zašto je indijski apotekar za ovako mali prestup morao da plati životom, dok su neki veći prestupnici ostajali na slobodi.

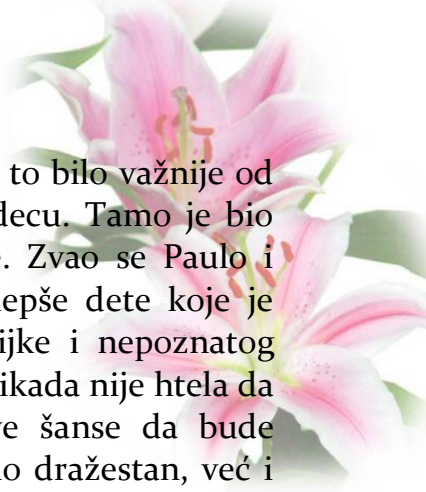
Lešinara je bilo svugde, i pravih, ali i ljudskih. Za razliku od ptica, neki otimači nisu ni sačekali da neko umre da pokradu sav njegov nakit. Neki su provaljivali u kuće i prodavnice, a kada bi se ispostavilo da je vlasnik još živ, neretko bi se poslužili silom. Tako su ljudi umirali brže nego od bolesti.

I sama Crkva je otela nekoliko vrednih imanja, čiji su indijski vlasnici preminuli. Vladalo je vanredno stanje i sve što se nije moglo opravdati epidemijom, objašnjeno je inkvizitorskom potrebom. Koga je bilo briga za zakon i red? Pravda je uvek bila na strani preživelih.

Marija je zamišljeno izašla iz crkve. Nedostajao joj je muž koji je nakon venčanja morao da ode u Evropu i kome još nije ni rekla da je trudna. Ali ipak joj je bilo drago što nije morao sve ovo da preživljava. Osim toga, ovako je mogla da se bavi svojim radom, a da je brižni muž ne odvrća od toga. Brzo je protrčala pored lomače. Ovu strašnu predstavu neće moći da pogleda, jer je kiša ionako postajala sve jača. Morala je da potisne u sebe sva ta sablasna pitanja koja su joj se vrzmala po glavi: hoće li vatra po ovom vremenu goreti i hoće li jadan čovek brzo umreti ili ne? Bilo je strašno sve ovo sa čime su bili suočeni.

Od kiše se štitila maramom koju je stavila preko glave i ramena. Hodala je preko lokvi i oko leševa

kako bi stigla do sirotišta. Sad joj je to bilo važnije od svega: želela je da uteši uplašenu decu. Tamo je bio dečak koji je osvojio Marijino srce. Zvao se Paulo i imao je tri godine. To je bilo najlepše dete koje je ikada videla. Bio je sin jedne Indijke i nepoznatog Portugalca, čije ime *dona* Asunsao nikada nije htela da joj otkrije. Mali nije imao nikakve šanse da bude usvojen. Šteta, jer je on bio ne samo dražestan, već i lukav dečak. Možda će ga ona usvojiti, ako se njen muž, Manuel, složi sa tim.

Zastala je ispred jedne od malobrojnih prodavnica koje su bile otvorene. Kupila je nešto poslastica za decu. Polovinu toga će i sama pojesti.

Ipak je i njenom nerođenom detetu bilo potrebno malo hrane i pažnje.

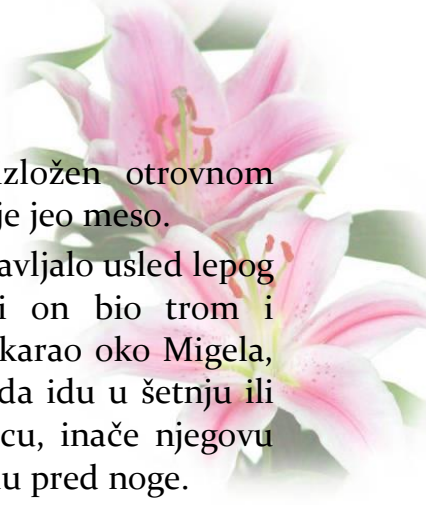
8

Čim bi zasjalo sunce i obasjalo mokre listove, travu i cveće, sve bi u trenutku izgledalo mnogo veselije. Sprala se sva prašina koja se spustila na zelenilo za vreme i suše i obojila je u smeđe. Sada je sve sijalo, priroda je prosto blistala. Nove biljke su rasle na mestima gde su stare uvenule. Prevrnuta stabla i otkinute grane ležali su po putevima i niko se nije trudio da ih skloni, jer je doba monsuna još uveliko trajalo. Ali s vremena na vreme se pojavljivao pokoji sunčan dan, koji je ljude ispunjavao radošću. Deca su se radosno igrala napolju, žene su kačile oprano rublje; ljudi su sedeli napolju i uživali u tome što ih greje sunce.

Ali ovaj divan dan Migelu nije izmamio smešak na lice. I dalje se osećao jedno. Celo prepodne je povraćao i na svakih nekoliko sati osećao je neizdržljive bolove u donjem delu stomaka. Ako se ovo i dalje bude nastavilo, moraće da se preseli u nužnik. Od čega se sad razboleo? Je li to epidemija ili obična mučnina koju su izazvali jaki indijski začini? Prethodnog dana je pojeo izrazito začinjjen *vandaloo*.

Krizostomo, koji je takođe bio izložen otrovnom vazduhu u gradu, bio je zdrav, ali nije jeo meso.

I Pandžovo raspoloženje se popravljalo usled lepog vremena. Prethodnih nedelja je i on bio trom i neraspoložen, ali danas je samo trčkarao oko Migela, mašući repom, kao da ga je molio da idu u šetnju ili da se igraju. Doneo je kožnu lopticu, inače njegovu omiljenu igračku, i stavio ju je Migelu pred noge.

„Ah, verni moj prijatelju“, uzdahnu Migel, „ne danas. Jedva stojim na nogama.“ Potom se srušio.

Pandžo je bio zbunjen. Lajao je i gurkao svog gazdu njuškom, ali on se nije pomerao. Kada je jedan sluga čuo lajanje i došao, uz pomoć dva šamara je uspeo da probudi Migela iz nesvesti. Pas se tek tada smirio.

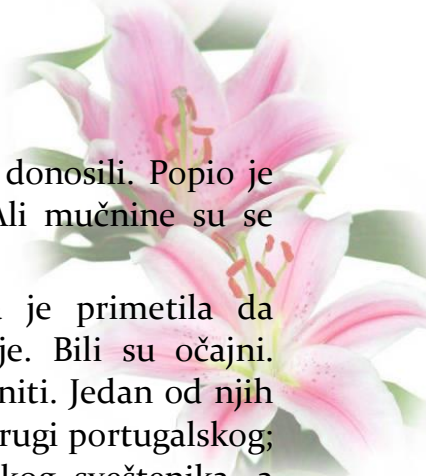
Migela su odneli u krevet. Donosili su mu svakojake tinkture, prali ga i mazali biljnim esencijama i uljima i na kraju mu ponudili napitak koji navodno leči sve bolesti. Migel nije mogao to da proguta. Smrdeo je tako odvratno da je pomislio da je to volovska mokraća. Od toga mu je samo još više pozlilo. Pitao se šta još može da ispovraća; naime, poslednja dvadeset i četiri časa nije ništa pojeo.

Krizostomo mu je doneo napitak od zelenog kokosovog oraha.

„Ovo je zdravo, gospodaru. Kokosova voda sadrži sve što je vašem telu potrebno da pobedi bolest.“

Migel popi gutljaj toga i shvati da je zaista osvežavajuće. Prijalo mu je mnogo više nego svi oni

takozvani lekovi koje su mu ranije donosili. Popio je još jedan gutljaj i ponovo legao. Ali mučnine su se nastavile.

Nakon nekoliko dana poslua je primetila da njihovom gospodaru nije bilo bolje. Bili su očajni. Prepirali su se oko toga šta im je činiti. Jedan od njih je hteo da zove indijskog lekara, a drugi portugalskog; treći je savetovao da zovu katoličkog sveštenika, a četvrti da bi bilo bolje zvati nekog hinduističkog sveštenika. Kako je kuvar bio najstariji, na njemu je bilo da odluči. Tako je i bilo: rešio je da se zove portugalski lekar.

Bilo im je potrebno dva dana da nađu jednog. Kada je stigao, Migel je bio toliko slab, da nije više mogao da se osloni ni na jednu metodu lečenja.

„Moramo da zatvorimo sve prozore“, naredi lekar, „kako zagađeni vazduh spolja ne bi dopreo do pacijenta.“

„Ali kako nama ostalima nije ništa?“ usudi se Krizostomo da upita. Lekar je ignorisao momka. Šta taj indijski žutokljunac misli da zna?

„Osim toga, moraćemo i da izvadimo krv *senhor* Migelu. Čak su i redovna puštanja krvi pouzdano sredstvo.“

„Ali...“

„Ćuti, mali. Uradićete kako vam kažem ili će vaš gospodar umreti.“ Nakašljao se. „Morate i da pazite da se ova životinja ne nalazi blizu pacijenta.“ Mislio je na Pandža.

„Ali...“

Lekar je počeo da gubi strpljenje. „Izlazi napolje, glupane. Pošalji mi nekoga ko će me slušati. I ne zaboravi da poneseš ovu džukelu.“

Poslali su kuvara. Ipak je bila njegova ideja da se zove lekar.

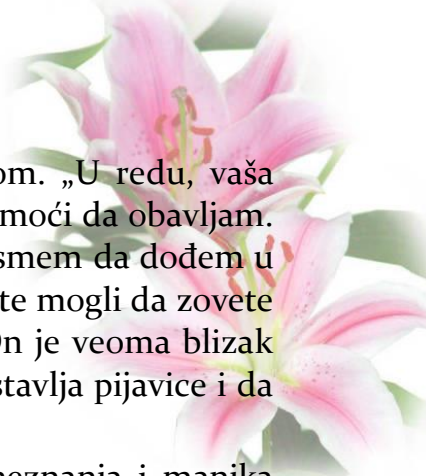
„Da, vaša blagorodnosti?“ Govinda upitno pogleda lekara.

Lekar je prvo pomislio da se kuvar sprda sa njim, no kada je video njegov zabrinuti pogled, uvideo je da mu nije do šale.

Ponovio je naredbe koje je malopre saopštio onom glupom momku. „Morate da pazite da *senhor* Migel ne uzima nikakvu tečnost. Poremećene su mu telesne tečnosti. U sebi ima toliko tečnosti da od sada sme da jede samo suhu hranu. Na primer peciva, ali bez ljutih indijskih začina! Zatim, sme da jede hleb, to je najzdravije za bolesnika.“ Govinda je kotrljao glavom. Odmah mu je bilo jasno. U indijskoj kuhinji su razlikovali topla i hladna jela, a očigledno su Evropljani delili hranu na vlažnu i suhu.

„Sada ću *senhor* Migelu da otvorim venu i da stavim čaše za puštanje krvi. Sada ćeš pažljivo da me posmatraš. Ja ne mogu danonoćno da budem ovde, potreban sam i drugim pacijentima. Kada mene nema, ti treba da pustiš gospodaru krv i da ga oslobodiš od loših tečnosti. Ne moraš da mu sečeš vene, za to ti treba mnogo godina iskustva, ali možeš da mu stavljaš pijavice.“

Govinda ponovo zakotrlja glavom. „U redu, vaša blagorodnosti. Ali ja taj posao neću moći da obavljam. Znae, ja sam kuvar, i kao takav ne smem da dođem u dodir sa... Nečistim stvarima. Ali biste mogli da zovete momka koga ste malopre oterali. On je veoma blizak gospodaru i kasta mu odobrava da stavlja pijavice i da se bavi sličnim stvarima.“

Lekar je bio ljut zbog tolikog neznanja i manjka poštovanja. Zar je ovaj glupak hteo da kaže da je previše fin za obavljanje prljavih poslova koje obavlja lekar? Čovek ne sme da bude toliko osetljiv kada se radi o životu pacijenata. Ali ipak se suzdržao bilo kakvog komentara. Ovde u Indiji mu se dešavalo već toliko neverovatnih stvari. Pa neka onda onaj klipav stavlja pijavice.

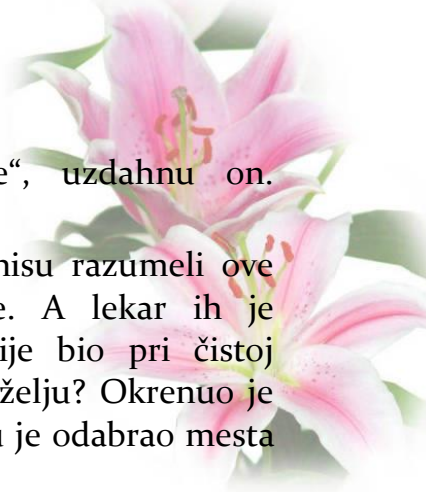
Kada se Krizostomo ponovo pojavio, lekar je počeo sa terapijom. Obojici indijskih sluga je skoro pozlilo od grubih metoda i užasnih mirisa koji su se širili prostorijom. Ali su ćutke stajali pored kreveta i zabrinuto posmatrali svog gospodara, koji je postajao sve zeleniji u licu. U jednom trenutku, Krizostomo više nije mogao da izdrži i otvorio je prozor.

„Stani! Zar me nisi malopre čuo? Vazduh može da bude poguban za vašeg gospodara!“

„Napolje!“, začu se slabašan bolesnikov glas.

Lekar se prvi oporavio od šoka koji ih je sve zadesio. Mislili su da pacijent spava. „Čuli ste“, reče on nekritično. „Gospodar ne želi da vas vidi, jer zna da sve radite pogrešno.“

Migel odmahnu glavom. „Ne“, uzdahnu on. „Mislio sam na vas, *doutor*.“

Ni Govinda, a ni Krizostomo nisu razumeli ove reči, jer su već pobjegli iz sobe. A lekar ih je jednostavno ignorisao. Pacijent nije bio pri čistoj svesti — ko bi ispunio tu njegovu želju? Okrenuo je pacijenta na stomak i na leđima mu je odabrao mesta na kojima će staviti pijavice.

Dva dana kasnije, Migel je buncao. Temperatura je bila tako visoka, a telo toliko slabo, da posluga više nije verovala u njegovo ozdravljenje, već su ga lagano pripremali za odlazak na onaj svet. Po celoj kući su goreli mirisni štapići. Migela su premazivali raznim uljima, na čelo su mu crvenim prahom stavili jednu tačku koja je simbolizovala vezivanje energije. Hranili su ga čistim obrocima, pre svega mlečnim proizvodima, medom i voćem, ali ih je sve ispovratio. Kako nisu nigde mogli da nađu sliku Bogorodice, na noćni ormarić pored njega su stavili mali kip boginje Parvati koja bi trebalo da bdi nad njim i da ga štiti svojom majčinskom brigom. Ali sve to nije puno pomoglo. Kad bi gospodar ponekad i bio pri svesti, tražio bi da provede neko vreme sa Pandžom, što je bio znak bolesnog duha.

No, nisu mogli da ispune gospodarevu želju. Pas koga su po lekarevom naređenju udaljili od Migela, nestao je. Danima je sedeo pred Migelovim vratima sa podvijenim repom, i niko i ništa ga nije moglo

pomeriti odande. Sve do jednog dana kada ga više nije bilo na tom mestu. Nikoga nije bilo briga, psi često vole da odlutaju. Sigurno je odjurio za nekom kujicom. Bilo je opštepoznato da je nagon za parenjem kod mužjaka bio jači od vernosti gazdi.

Monotono lupkanje kiše po krovu kuće bilo je pomalo i opuštajuće. Amba je uživala u ovim tipičnim zvukovima monsuna. Sedela je sa svojom *ayah* Najanom i vezla cvetne šare na ružičastoj svili. Vez sa veselim bojama je Ambu razveselio. Ali odjednom ju je glasno lajanje otrgnulo od misli. Naljutila se. Prišla je prozoru kako bi videla odakle taj zvuk dolazi. Videla je da se u dvorištu nalazi zapušteni pas, potpuno mokar i blatnjav.

„Makarande, oteraj ovu životinju“ naredi ona momku kojeg je videla sa prozora svoje sobe kako tužno gleda prirodu. Makarand je izašao i žustro mlatio rukama da bi oterao psa. „Beži, beži, odlazi.“ Pas je otišao.

Ali posle nekog vremena ponovo je počeo da laje. Makarand je pokušao da ga šutne, ali kako ni to nije pomoglo, odlučio je da ga potera metlom. Pas je zagrizao metlu i otkinuo deo. Amba je posmatrala celu scenu delom sa osmehom, a delom sa ljutnjom. Kada je pustio metlu, pas se tako jako otresao, da su kapljice vode i blata doprle sve do verande. Kada je prljavština malo spala s njegove dlake, Amba je prepoznala životinju: to je bio pas Migela Ribeira

Kruza. „Ali to je...“, reče ona i pojuri napolje. Najana ju je pratila.

„Sad mi šalje psa? Kako je drzak taj čovek! Zar na taj način želi da me navede da ga primim? E pa neka se pripremi, taj drznik! Sigurno će se uskoro pojaviti i on.“

Najani nije bilo jasno šta je to njenu mezimicu toliko razbesnilo. A nije ni razumela zašto je Amba mislila da je Portugalac na putu ovamo. Ali bilo je očigledno da je pas bio izgledneo i slab. To bi moglo da znači da je sam došao. Spomenula je to Ambi, ali ona uopšte nije poverovala u to.

„Kako pas može sam da pređe reku? I čamci teško prelaze, a sigurno nisu dozvolili ovoj džukeli da se vozi sa njima. Sam nije mogao da prepliva, jer je struja previše jaka. Ne, Najana, ja ti kažem, ovaj čovek samo što se nije pojavio. I opet će se samo smejuljiti i nadati se da ću ga pustiti samo iz sažaljenja prema jednoj životinji. Sve je ovo samo još jedna njegova lukavština.“

Prekrstila je ruke na prsima i čekala kad će posetilac da se pojavi. Pas je u međuvremenu prestao da laje, jer mu je Najana dozvolila da se popne na verandu, gde ga je osušila peškirom. Ali čim je završila sa čišćenjem, počeo je ponovo da laje. „Budi miran, zločesta životinjo!“, povika Amba, ali samo je još više lajao. Stao je tačno ispred nje, gurkao je njuškom i optrčavao oko nje.

„Želi nešto da nam kaže“, reče Najana.

„Je li?“, odvrati Amba. „E pa ja mislim da on samo želi nešto da pojede. A posle će mi unerediti dvorište.“

Najana mu donese nešto peciva, koje zbog vlažnog vazduha i nije bilo naročito sveže. Bacila mu je nekoliko zalogaja i on je to halapljivo pojeo.

„Eto vidiš“, reče Amba, „daj mu još malo, možda će nas ostaviti na miru.“

Pandžo je doduše smazao sve kekse, ali je potom njegov lavež postao još snažniji.

„Ovo je strašno“, požali se Amba. „Nosite ga odavde.“

Lagano je sva posluga dojurila da vidi šta se ovde dešava. „Želi nešto da vam kaže, Ambadevi“, reče Dakšeš. „Možda se njegovom gazdi desilo nešto loše. Možda je doživeo nesreću i sad leži bespomoćno negde na putu.“

„Ne bi bio prvi put.“

„Sigurno je *senhor* Migelu potrebna pomoć“, dobaci Anupraba. „Mislim da moramo da mu pomognemo.“ Otkada se vratila iz tamnice, više nije bila gorda i puna života, već je postala sasvim nečujna.

„Tako je“, javio se i Makarand, „on je nama pomogao i sada je na nama red da mu vratimo uslugu.“

„Dobro. Makarande i Dakšeše, vas dvojica pratite psa. Ako nađete negde *senhor* Migela povređenog, dovedite ga ovamo. Ali ako je zdrav, kao što pretpostavljam, recite mu da se vrati. Ovde nije

dobrodošao.“

Njih dvojica odoše, prateći psa. Žene su se vratile u kuću i bavile svojim poslom.

Amba je bila rastrzana između brige i besa. Ako je Migel Ribeiro Kruz doživio nesreću, naravno da će morati — i želeti — da mu pomogne. Ali ako nije tako, nikada mu neće oprostiti ovu detinjastu igru. Ni samoj joj nije bilo jasno zašto je ušla u sobu da se počeslja i da namaže usne.

Palo je večer, a Makarand i Dakšeš se još nisu vratili. Žene su polako počele da se brinu. Svašta im je padalo na pamet.

„Pas ih je sigurno odveo do *senhor* Migelove kuće“, nagađala je Najana. „Sigurno tamo svi leže bolesni.“

„Da, zaraza mora da se proširila“, pomisli Džioti.

„Nadajmo se da se Makarand neće zaraziti“, reče Anupraba.

„Ili jadni stari Dakšeš“, dodade Najana.

„Možda i nisu stigli do Portugalčeve kuće, već im se prevrnuo čamac kojim su prelazili reku“, predviđala je Šalini, na šta je njen sin upitao šta znači „prevrnuo čamac.“ Kuvarica mu je objasnila, ali kada je videla Vikramovo uplašeno lice, smesta je dodala: „Naravno da se nisu prevrnuli. Našli su sigurno *senhora* na cesti i odveli ga u selo. A kako su obojica pametni, sigurno neće hteti da se vraćaju po noći, već će sačekati jutro. Noću je, naime, veoma opasno. Ubeđena sam da će sutra ujutro obojica stići živi i zdravi.“

Ali ni sledećeg jutra se nisu pojavili, pa su u Ambinoj kući svi bili zabrinuti. No žene same nisu mogle ništa da preuzmu: bez konja i muške pratnje nijedna od njih se nije usuđivala da krene da traži nestale.

Napetost je postajala sve veća. Anupraba je prevrnula bočicu skupocenog mirisnog ulja, zbog čega ju je Amba jako izgrdila, Džioti je bila toliko rastresena dok je služila večeru da je ispustila činiju sa povrćem, koja je pala Najani u krilo. Čitrani nije dobro ispržila slatke okruglice od pirinča, koje je spremala kao desert, pa su bili mljackavi i delovali masno, pa je Vikram svojim cmizdrenjem dovodio majku do ludila.

„Rekla sam ja da će nam ovaj Portugalac doneti samo nevolje“, reče Najana sumornim glasom. Ali taman kada je Amba htela otresito da joj odvrati, začule su topot konjskih kopita.

Makarand i Dakšeš su bili na ivici snage, ali su izgledali odlično u poređenju sa čovekom koga su dovozili.

9

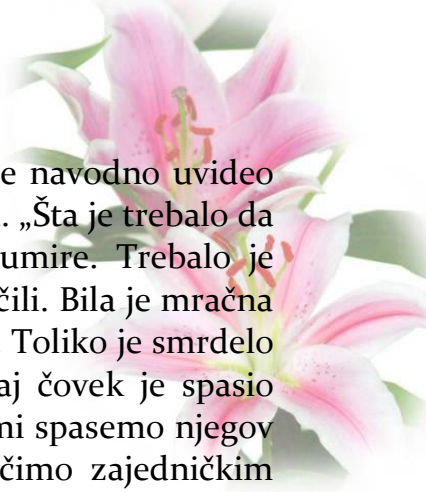

Amba je bila potresena zbog stanja u kome se Migel nalazio. Bio je toliko iscrpljen i osušen da je izgledalo kao da je deset godina stariji. Nije uopšte ličio na onog drskog mladića koji ju je pre nekoliko nedelja posetio. Obrazi su mu bili upali, podočnjaci tamni, nos naročito šiljat, a lice naborano. Imao je visoku temperaturu i sve vreme je buncao.

Stari Dakšeš se bez prestanka izvinjavao što je morao da dovede bolesnika ovamo. „Oh, Ambadevi, toliko mi je žao! Sada smo doneli i zarazu sa sobom. Ali nisam mogao ništa protiv Makaranda. Dečak je insistirao da odvedemo *senhor* Migela od kuće i niko nije mogao da ga odvrati od toga. A i ljudi u *Solar das Mangueirasu* su delovali kao da im je laknulo. Bar se nešto desilo. Oni su ga danima lečili, i već su bili očajni jer bolesnik nije pokazivao nikakve znake ozdravljenja.“

„U redu je, Dakšeše. Nama se neće ništa desiti. Zaraza se dobija od zagađene gradske vode“, umiri Amba baštovana. Ali je i ona stavila maramicu na lice.

Makarand se pravdao time što je navodno uvideo da nije bilo nikakvog drugog rešenja. „Šta je trebalo da uradim, Ambadevi? *Senhor* Migel umire. Trebalo je samo da vidite sobu u kojoj su ga lečili. Bila je mračna i puna posuda u koju je... Razumete. Toliko je smrdelo da je to već postalo neljudski. Ovaj čovek je spasio Anuprabin život, a jedini način da mi spasemo njegov bio je da ga dovedemo i da ga lečimo zajedničkim snagama.“

To su i uradili. Anupraba se trudila više nego ostali da *senhor* Migelu bude udobno. Prala ga je, dvaput dnevno mu je menjala čaršave i stavljala mu hladne obloge na listove kako bi mu spustila temperaturu. Prinostila mu je i noćnu posudu pod stražnjicu. Ni za jedan posao nije bila previše fina da obavi. Iako nije bilo pristojno da jedna mlada, neudata devojka obavlja takve poslove za nepoznatog muškarca, pustili su je. Potajno su svi bili srećni što ne moraju da budu u blizini bolesnika. Jedini koji je Migelu pravio društvo bio je njegov pas. Pandžo se nije maknuo od svog gazde, a ponekad, kada bi njegova ruka pala sa kreveta, oprezno bi je licnuo. Niko nije imao ništa protiv toga: ipak je pas bio taj koji je pomogao gazdi. Najmanje što su mogli da mu dozvole jeste da bude u njegovoj blizini.

„Ovaj Portugalac će nas sve oterati u smrt“, zloslutno izjavi Najana.

„Tebe prvu“, izdera se Amba na nju. „Ne mogu više da podnesem tvoj pesimizam. Reci još samo jednu reč

i isteraću te, pa ćeš videti kako je to kad su ljudi nemilosrdni i hladni. Morala bi da se setiš kako je to.“

Najana se sabra i napusti njenu sobu, gde je molila *pujas*, molitve, i gde se ošamutila od intenzivnog mirisa kuglica i ulja.

Ostala posluga nije htela da se usprotivi Ambadevinoj odluci da Portugalac ostane dok se ne oporavi. Pa i oni sami su ostali živi samo zahvaljujući gospodaričinoj velikodušnosti. Mada im je bilo neprijatno. Niko nije želeo da se zarazi bolešću koja je u većini slučajeva dovodila do smrti.

„On je mlad i jak. Ako će iko preživeti tu prokletu koleru, onda je to on“, govorila je Amba svaki put, iako uglavnom da bi sebe u to ubedila. „Mora da pije što više tečnosti i da prestane da povraća.“

Lako je to bilo reći. Davali su mu kokosovu vodu u malim količinama, a osim toga pio je i sveže mleko, slanu kokošju supu, medovu vodu, čaj od masale i voćne sokove. Ali većinu toga je isprovraćao. Anupraba nije odustajala. Vlažila je njegov jezik i usne dok ne bi potrošila pola šolje. Sledećeg dana mu je davala malo više, a trećeg je mogao već da popije ceo gutljaj, a da ga ne isprovraćá.

„Sada već može da popije tri gutljaja“, veselo je vikala Anupraba četvrtog dana. Ostali su je samo zbunjeno gledali: zar je to bio razlog za slavlje? Čovek je bio više mrtav nego živ. A da bi nadoknadio izgubljenu tečnost, morao bi da ispije svu vodu iz reke Mandovi. „A i njegov pas više nije pokunjen“, dodala

je Anupraba.

„Verujte mi, životinje to osećaju. *Senhor* Migel je na dobrom putu da se oporavi.“

Nakon nekoliko dana obistinile su se njene pretpostavke. Migelova temperatura je opala i više nije povraćao. Još je morao da sačeka sa čvrstom hranom, ali Čitrani se potrudila da u supu stavi što više mesa i masti, a u napitke mnogo meda i *ghee*, čistog putera, koji su bili i te kako hranljivi. Migel je živnuo duhom, a i češće je dolazio k sebi.

Pošto se Anupraba nije zarazila, iako je sve vreme bila izložena lošem vazduhu, i Amba je odlučila da poseti pacijenta. Sada je već mogla da razgovara sa njim.

„Uplašili ste nas“, reče ona kada je prišla njegovom krevetu.

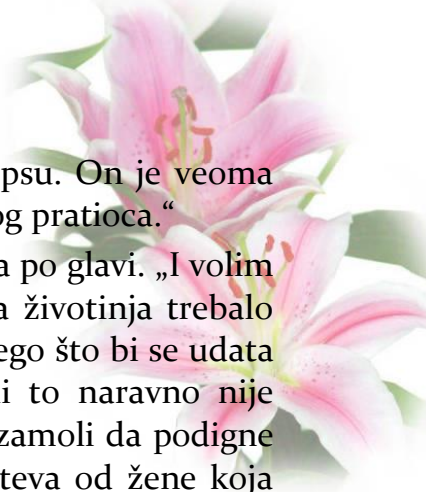
„Kako sam dospeo ovamo? Devojka je brbljala nešto o psu, ali nisam ništa razumeo. Možda zbog temperature.“ Glas mu je bio slab i umorio se posle nekoliko rečenica.

„Tako je bilo: vaš četvoronožni prijatelj vam je spasio život. Nama i dalje nije jasno kako je uspeo da prepliva reku i da dođe ovamo, ali kao što vidite — nakon što ste vi junački oslobodili Anuprabu, momak je osetio potrebu da vas dovede ovamo da vas mi lečimo.“

„Hvala vam.“

Amba samo klimnu glavom. „Ah, zahvalite

Makarandu ili Anuprabi. Ili vašem psu. On je veoma pametan. Sreća što imate tako vernog pratioca.“

„Da“, reče Migel i pomazi Pandža po glavi. „I volim ga mnogo više nego što bi se jedna životinja trebalo voleti.“ I *dona Ambu* je voleo više nego što bi se udata žena trebalo voleti, pomisli on, ali to naravno nije rekao. Nije se ponovo usudio da je zamoli da podigne veo. I više neće nikad ništa da zahteva od žene koja mu je spasila život.

„Koliko dugo sam već ovde?“, upita on posmatrajući njenu nežnu ruku kojom je milovala Pandža.

„Oko nedelju dana. Makarand je saznao od vaših slugu da su vas kod kuće lečili na način kojim biste pre umrli nego oporavili se.“

„Taj lekar...“, prošaputa Migel i oči mu se ponovo sklopiše. Amba se lagano udaljila.

Poslednje čega se Migel sećao bio je mršav čovek odeven u crno sa doktorskim šeširom na glavi, koji mu je puštao krv u neke posudice. Sve što se posle toga desilo, nestalo je u vrtlogu buncanja. A sada se nalazio ovde, u blizini *dona Ambe*. To mu se nije javljalo ni u najodvažnijim snovima. Bolest, koju je za dlaku preživeo, približila ga je voljenoj osobi. Pokušavao je da ustane, ali odmah bi mu se zavrtelo u glavi i ponovo bi pao u krevet. Još nije bio dovoljno jak da ustane. Ali je zato bio dovoljno snažan da se

požali na Anuprabin tretman. Bilo mu je neprijatno što ga žena pere i hrani. S druge strane, verovatno je Anupraba bila jedina devojka na celom svetu pred kojom ne bi trebalo da se stidi. Ipak je i on nju spasio iz slične situacije.

Kada ga je *dona* Amba sledeći put posetila, bio je prisebniji i raspoloženiji za posetu. Želeo je da zna šta se sve dešavalo dok se borio protiv smrti.

„Kako je u *Solar das Mangueirasu*? Jesu li se i oni razboleli? Kakve vesti su vam donele sluge odande?“

„Samo ste se vi razboleli, ostalima je dobro. Ali iz grada dopiru najgore vesti. Epidemija je odnela trećinu stanovništva, a kako čujem, zaraza se i dalje širi.“

„A kako to da se niko nije razboleo ni kod mene ni kod vas ovde? To je baš neobično, zar ne mislite?“

„Kao prvo, svi smo mi nosili maramice na licu; verovatno je i vaša posluga. Mada ja smatram da se ova bolest uopšte ne prenosi putem vazduha, već preko zagađene vode. Zbog jake kiše sve su se otpadne vode u gradu izlile i pomešale sa vodom za piće. To se oseti kad priđete gradu. Ovde to nije slučaj. Osim toga, ja pazim da se za piće, kuvanje i pranje zuba koristi samo čista kišnica.“

„To je veoma mudro.“

„Da“, odgovori Amba, koja nije držala do lažne skromnosti. „Ali kako to da ste se vi zarazili? Da niste možda pili vodu iz te gradske žabokrečine?“

„Ne. Odnosno...“ Migel se prisetio prethodnog dana kada je sa Krizostomom bio u gradu. Prisetio se da mu je pozlilo od svega što je video u gradu. Da, na putu do kuće mu je pozlilo i morao je da pije vode iz jednog potočića kako bi isprao usta. Je li to bio uzrok njegove bolesti? Nečista voda?

„Bojim se da je bilo upravo tako“, odgovori on, ne ulazeći u detalje. Nije hteo da zamara *dona* Ambu svojim mučninama.

„Nadam se da vam ništa ne nedostaje?“ promeni ona temu. „Javite ako vam nešto bude bilo potrebno.“

„Hvala. Iskreno, postoji nešto što bih želeo da vas zamolim... Tačnije, dve stvari. Voleo bih, ako bi vaš sluga, taj Makabar...“

„Makarand.“

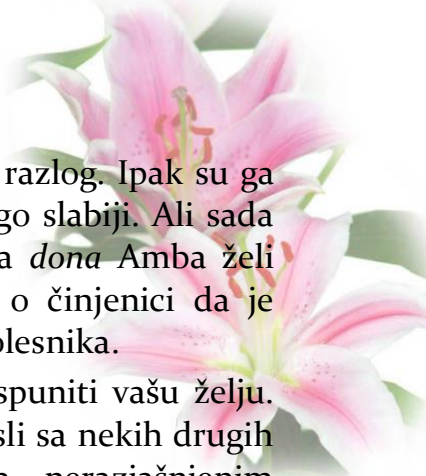
„E, taj... Dakle, ako bi on bio ljubazan da ode do *Solar das Mangueirasa* i da javi mojoj posluzi da mi je bolje i da ću se uskoro vratiti. Pa kad je već tamo, mogao bi da mi donese karte.“

„Karte?“

„Da, to su karte, na kojima ima slika i simbola. Uz njih vreme brže prolazi. Malo mi je dosadno da po ceo dan samo ležim i gledam u plafon — nemojte to uzeti kao zlonamernu kritiku. A sigurno mi sada nećete dozvoliti da ustanem i da se sam vratim.“

„Ne, naravno da ne. Nismo vas uhranjivali da bismo vas ponovo izgubili. Još nemate snage da sednete na konja.“

Migel se pitao da li to bio pravi razlog. Ipak su ga dovezli ovamo kada je bio još mnogo slabiji. Ali sada više nije mnogo verovao u ideju da *dona* Amba želi njegovo društvo. Možda se radilo o činjenici da je Anuprabi prijalalo da neguje nekog bolesnika.

„Ali“, dodade Amba, „rado ću ispuniti vašu želju. Igra će vam pomoći da skrenete misli sa nekih drugih stvari.“ Potom napusti sobu sa nerazjašnjenim pitanjem, koje su to druge stvari.

Kada se Makarand sledećeg dana vratio sa kartama i veću da su svi u *Solar das Mangueirasu* dobro, Migel se osetio dovoljno snažnim da ustane i da sedne za sto. Ali kada je seo na stolicu, zavrtilo mu se u glavi i video je mnogo crnih tačkica, i na trenutak je ogleueo. Posle nekog vremena mu je bilo bolje. Nije mu bilo prijatno što je bio tako slab, pa još primoran da drugi brinu o njemu. Nikada u svom životu nije bio ozbiljno bolestan i bio je ubeđen da to tako mora i da ostane. Kako je samo bio u zabludi! Smatrao je da je imun i na kugu, jer je jedan njegov predak preživio tešku epidemiju koja je harala Lisabonom 1569. godine i sa sobom odnela živote većine stanovništva.

Poredao je karte jednu ispod druge, kada je *dona* Amba pokucala.

„Drago mi je da ste ustali iz kreveta“, reče ona. „Za dva do tri dana ćemo moći i da vas prevezemo kući.“

„To je razlog da poželim da i dalje budem bolestan“, odvrati Migel.

„Dopada vam se ovde kod nas?“, upita ona, a

Migelu se učini da je u njenom glasu čuo prizvuk ironije.

„Vi mi se dopadate.“

„Vidi se da vam je bolje. I drskost vam se vratila.“

„Oprostite, nisam želeo da vas uvredim. Baš naprotiv: želeo sam da kažem da izuzetno cenim vaše gostoprimstvo, i pre svega negu koju ste mi pružili. Mom ozdravljanju je sigurno doprineo i vaš blagotvoran pogled.“

Amba se pitala kako je ovaj čovek mogao da izgovara tako lepe reč i, a da istovremeno deluje i tako uvredljivo. Nisu joj se dopadale ovakve dvosmislice. Zašto joj nije uspevalo da ignoriše ovog čoveka kao i mnoge druge? Srce joj je brže kucalo kada bi ugledala ovog Ribeira Kruza i čula njegove drskosti. To nije valjalo.

„Pa, nadam se da vam neće ponovo pozliti ako vas ostavim samog sa vašim kartama. Imam mnogo posla.“ Okrenula se i izašla.

To večer Migel je imao utisak da će uspeti da napravi nekoliko koraka. Ali proces oblačenja mu je oduzeo toliko snage, da je izgubio svaku volju za šetnjom. Pomirio se sa sudbinom i ponovo se vratio u krevet. Možda će sledećeg jutra imati više snage. I zaista: sledećeg jutra uspeo je da se obuče, a da mu se pritom nije zavrtilo u glavi. Pas je oduševljeno trčkarao oko njega, kao da je osećao da se njegov gazda sprema da izađe. Već je oduševljeno čekao da mu baci opticu. Ali kada je stigao do verande, osetio

je slabost i zatreperilo mu je pred očima. Seo je na stepenice i čekao da malo povрати snagu. Pandžo je legao na travu pred njegove noge, s jedne strane srećan, a s druge zabrinut, kao da je razumeo da gazda ne može da se igra onako kako je on to zamislio.

Bilo je veoma rano. Sunce još nije izašlo, ali su se videli stomačići oblaka koji su se gomilali na horizontu i dobijali intenzivnu narandžastu boju. Migel je zamišljeno gledao taj spektakl, naslonivši bradu na obe ruke, a laktove na kolena. Vazduh je mirisao na zemlju i mokro lišće. Prve ptice već su počele veselo da cvrkuću. I one su bile srećne što je ova dugotrajna kiša napokon napravila pauzu. Kako je bio srećan što je bio živ i što je sve ovo mogao da vidi, oseti i čuje!

„Čarobno, zar ne?“, začu odjednom *dona* Ambin glas. Nečujno se iskrala iz kuće i sela na ozidanu klupu na verandi iza njega. Odatle je imala veličanstven pogled ka istoku, gde je svakog trenutka trebalo da izađe sunce.

„Da“, odgovori Migel. Mirna atmosfera, koja ga je potpuno obuzela, nestala je. U prisustvu ove žene nije mogao da se opusti.

„Želite li biljni čaj? Sad ću sebi spremi jedan.“

„Rado, iako mi je neprijatno da se mučite oko mene.“

„Budim se obično pre posluge. Nekada ja njih budim, a nekada više volim sama da uživam u čarima

jutra.“

„Želite li onda da uđem unutra?“

„Oh, ne!“, povika Amba. Kasno je primetila da je njena spontana reakcija pogrešno protumačena. „Vi ste moj gost, tako da u svakom trenutku smete da budete gde god poželite. Osim toga, drago mi je što vam je bolje.“

„Nisam mogao mnogo dalje da odem.“

„Ali ste ipak hodali više nego juče, zar ne?“ Amba mu se nasmeši, ali on to, naravno, nije mogao da vidi. „Samo pozitivno, *senhor* Migele! Već sutra ili prekosutra ćete napokon moći da napustite ovo zabačeno mesto i vratite se svakodnevnim poslovima.“

„A možda ja to i ne želim.“

„Ne?“

„Ovde mi je lepo. Našli ste pravo blago ovde, daleko od svega.“

„Samo da vidite kako je lepo posle monsuna, kada sve procveta...“

„To znači da smem da vas posećujem ponekad?“

„Naravno. I Anuprabi bi bilo veoma drago da dođete. Smatra vas svecem.“

„Kako je ona?“

„Loše. Sva ona mučenja su joj slomila duh. Sada je postala samo senka. Znaite, bila je uobražena devojka, ali i to je bilo bolje nego kakva je sad. Sad je samo jedno uplašeno biće. A najgore je što sebe krivi za sve što joj se desilo.“

„Hoćete mi reći zašto vam je bilo toliko bitno da je spasete? Mislim, dosta je neobično dati sav taj novac za sluškinju.“

„Recimo da u ovom životu želim da uradim dovoljno dobrih dela, kako bi me u sledećem očekivala bolja sudbina.“

„Zar je vama sada tako loše?“

Amba je dugo razmišljala o odgovoru. Kako da objasni neznancu, pa još Portugalcu, da je to bilo u pitanju. „Idem da spremim čaj“, reče i pobeže.

Pas je krenuo za njom.

Kada se vratila, sabrala se i spremila odgovor, ali Migel joj nije dao da dođe do reči. „Biste li mi ukazali čast“, upita on nevinim izrazom lica, „da odvojite malo vašeg dragocenog vremena za mene, recimo ovde, predveče?“

„Ah, da... Ali...“

„Sjajno!“, povika on i skrivajući svoju mučninu vrati se u sobu. Tamo je ostao nekoliko narednih sati i zabranio da mu smetaju. Pomno je smišljao plan.

10

Oko podneva Migel pozva Anuprabu. „Mogu li da te zamolim za uslugu?“

„Pa naravno, sahibe. Znaete da ću učiniti sve što poželite.“

„A misliš li da će i Makarand hteti da pomogne?“

„Sigurno, sahibe. I on vam je zahvalan koliko i ja.“

„I obećavate da nećete nikom govoriti o ovome?“

„Da!“ Anuprabin glas postade nestrpljiv.

„Dobro. Želeo bih da iznenadim *dona* Ambu svečanim obrokom. Ali ne obrokom koji spremate za veliki broj gostiju, sa svakojakim poslasticama, već malim obrokom za samo dve osobe sa malim brojem izrazito ukusnih delikatesa.“

„Ah.“ Anupraba nije bila sigurna da će ovakvo iznenađenje baš obradovati njenu gospodaricu.

„Hoćete li vas dvoje uspeti da do popodneva namestite neku vrstu šatora ili baldahina u stražnjem delu dvorišta? Ali bitno je da *dona* Amba ne sazna ništa o tome.“

„Mislim da hoćemo.“

„Ondesite tamo jedan mali sto i dve stolice. Sto postavite po evropskim manirima, pomoći ću vam. Nadam se, naravno, da imate porcelan i pribor za jelo.“

„Ali Migel-sahibe, pa šta mislite, gde se nalazite? Mi imamo sve kako bismo dostojno mogli da ugostimo svakakvu stranu gospodu.“

„Divno. Sada samo još morate da ubedite kuvaricu da spremi nešto za večeras. Možda će biti najbolje da je pošaljete kod mene, pa ću ja razgovarati sa njom.“

„Čitrani zna sve da kuva, čak i sva portugalska jela.“

„To je odlično. Pošalji mi je kasnije. Pored toga, Makarand bi trebalo da nabavi neko pristojno vino. Ima li ovde u selu neka prodavnica gde se prodaju vina?“

„Ne, koliko ja znam. Ali priča se da sveštenik ima vinski podrum. Makarand bi mogao da ode kod njega i da traži da mu... hm... Pozajmi.“

„Ali ne da ukrade!“

„Ne, nikako, šta vam pada na pamet! Mogao bi da mu ispriča neku strašnu priču o nekom bolesniku kome je potrebno vino da bi ozdravio. Tada bi mu sveštenik sigurno dao koju bocu.“ Anupraba zaverenički namignu Migelu. Na trenutak je u njoj ponovo video devojkicu kakva je nekad bila.

„Pa onda: na posao!“, reče, namignuvši i on njoj.

Sunce je bilo iza oblaka. Pojavljivalo se samo s vremena na vreme. Ali barem se činilo kao da je popustila ona dosadna kiša koja je danima padala bez prestanka. Migel je ponovo sedeo na stepenicama verande kao i tog jutra. Po prvi put se pogledao u ogledalo i utvrdio je da izgleda očajno. Bio je bled i mršav. Njegovo neobrijano lice izgledalo je kao da ga je ofarbao drvenim ugljenom. No ubrzo se se obrijao, kosu je namazao uljem, naredio da mu nabave neku odeću. Njegova garderoba mu je sada bila preširoka, ali svejedno se bolje osećao u njoj, nego u spavaćici, koju je danima nosio.

Kada se *dona* Amba pojavila, stao je pred nju i poklonio joj se.

„Pođite sa mnom“, reče on i pruži joj ruku. Ali ona je nije uhvatila.

„Ne znam šta se ovde ceo dan dešava. Nadam se samo da ovo nije još jedna od vaših gluposti.“

„Još jedna? Ali do sada nisam napravio nijednu. Čekajte.“ Migel je bio srećan, što ga je *dona* Amba barem pratila.

Kada su stigli do dela bašte, u kome ju je čekalo iznenađenje, Migel je ostao bez reči, iako je znao kako sve izgleda. Posluga je nadmašila samu sebe. Krov šatora bio je prekriven listovima loze, a ispod njega je bio svečano postavljen sto sa dve stolice. Mislili su čak i na neku vrstu tepiha koju su stavili ispod njih, kako im se noge ne bi pokvasile u slučaju da pada kiša. A šarene lampe su svemu dale nežan, treperavi ton.

„Oh.“ Beše to sve što je Amba uspela da izusti.

Migel ju je odveo do stola, namestio joj stolicu i zamolio je da sedne. Potom je i sam seo i napunio čaše vinom iz već otvorene flaše.

„Živeli, draga *dona* Amba.“

„Živeli i vi“, reče ona, podiže malo veo, prinese čašu, ali ne popi ni gutljaj. Bilo je toliko stvari koje je htela da mu kaže, koje je morala da mu kaže. Na primer, da dami u *purdahu* nije priličilo da jede sa nepoznatim muškarcem. Ili da njen muž sigurno ne bi bio oduševljen ovom bliskošću, kao ni Migelova verenica. Mogla je i da mu kaže da Indijke ne piju alkohol ili da smatra da je nepristojno to što je njenu poslugu zadužio za ove stvari. Ali preko usta nije mogla da prevali ništa od toga. Ova idilična večera ju je dirnula do suza. Bilo je prelepo ovde. Nikada još nije toliko razmišljala ni o jednom muškarcu, niti je sa njim provela ijedno slično veče.

„Izgledate mnogo bolje“, reče ona.

„Voleo bih i ja isto to da kažem, ali...“

„Ali ja ne smem da skinem veo. Sigurna sam da se moja posluga tu negde sakrila i da ne propuštaju ni sekund ovoga što se ovde događa.“

„Zapretio sam im večnim prokletstvom ako se samo usude da posmatraju. A kako znam da to ne pali, pričvrstio sam gazu oko šatora.“ Odvezao je nekoliko omči i spustio dug, fini materijal koji ne samo da štiti od komaraca, već i od neželjenih pogleda.

„Na sve ste mislili“, reče ona zamišljeno.

„Da.“ Gledao ju je prodorno, sa smeškom na koji je ujedno bio i vragolast i prepreden.

Osim ponosa nije imala drugog razloga da se i dalje skriva. A ako je to zaista bila nagrada koju je očekivao... Šta ju je koštalo? Amba je lagano podigla veo.

„Izgledate očaravajuće“, šapnu joj Migel.

Ona mu se nasmeši, a njega na to potpuno obuze sreća. Njeni zubi bili su divni, baš kao i ona sama. Izgledala je kao zaljubljena devojčica. On se samo nadao da nije izgledao kao zaljubljena budala.

Hladan vetar je zanjihao je zavese, a sveće su zatreperile. Amba je naježila.

„Je li vam hladno?“ Migel ustade i donese šal od kašmira iz fioke stola. „Dozvolite“, reče on i pokri joj ramena, pri čemu joj dodirnu nežne ruke. Amba se naježi.

„A sada“, reče on, stavi pladanj na sto i otkri ga, „voilà! Predjelo!“ Servirao je hladne delikatese marinirane u đumbiru i limunu, pečenu piletinu i kriške povrća, a zatim je ponovo seo.

„Kako ste sve to tako brzo spremili?“, upita ga Amba.

„Meni se jelo nešto sasvim drugo, ali na pijaci nije bilo ostriga i špargli. Čisto sumnjam da bih ih našao i u gradu. Srećom je seoski sveštenik, od koga smo nabavili vino, klao piliće, pa je Makarand uspeo da

nabavi jedno.“

Amba je morala da se nasmeje. To je bilo toliko milozvučno, da se taj smeh uvlačio Migelu pod kožu. Bio je toliko neusiljen i slobodan. Još nikada nije video *donu* Ambu takvu.

Na trenutak se Amba zapitala kako je sve to platilo. Kada je Migel došao kod nje, bio je odeven, ali kod sebe nije imao ni prtljag, a kamoli novac. Raspitaće se.

Nesigurno je uzela pribor za jelo u ruku. Nije ga često koristila, iako je naučila kako da se njime služi. U njenoj kući se uvek jelo na indijski način, sa hlebom koji se držao rukama i kojim se jelo sve što se kuvalo. Strancima je taj način obedovanja bio neobičan.

„Savršeno je“, reče. „Prenesite Čitrani moje komplimente.“

„Da, zaista je dobro uspelo, zar ne?“ Migel se ponašao kao da je isključivo njegova zasluga ta što je jelo tako dobro uspelo. Naravno, oboje su znali da je ukus jela bio samo deo doživljaja. Čaroban ambijent, vino, pogledi, kao i napetost koja je vladala među njima, bila su neverovatni.

Dok je Migel sklanjao pladanj i servirao glavno jelo, koje je ostalo toplo zahvaljujući blagoj vatrici na kojoj je stajalo, Amba je očarano posmatrala sve njegove pokrete. Ništa mu nije palo iz ruku, nije zveckao tanjirima ili priborom za jelo. Jednostavno je bio uzoran domaćin. „Baš ste uvežbani u... posluživanju“, našali se ona sa njim.

„Da, to mora tako kada želite da objasnite poslugi

kako oni to treba da obavljaju“, odgovori Migel. Ali još se nije osećao dovoljno snažno. Još je slabo stajao na nogama, ta duga bolest ga je prilično iscrpela; i više nego što je to sebi hteo da prizna. Ali to sigurno neće priznati ženi svog srca.

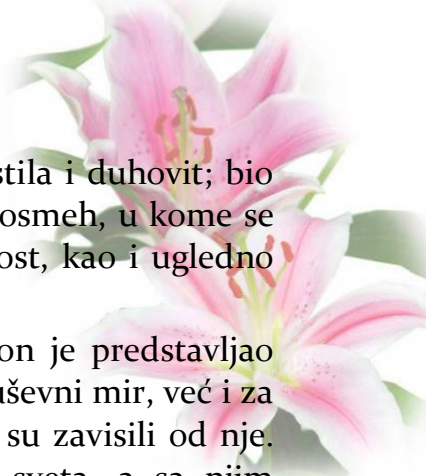
U tišini su uživali u glavnom jelu, indijsko-portugalskom *caldinho de peixe*, specijalitetu sa ribom, kokosom i pirinčem. Svako malo bi potajno posmatrali jedan drugog. Kad god bi je Migel pogledao, Amba bi spustila pogled. Naprosto nije mogao da je se nagleda, pogotovo sad kada je njena mimika bila tako uzbudljiva. Čas je na njenom licu video aroganciju, čas skromnost; čas je delovala nepristupačno, čas ranjivo. Kako je neko na licu tako lako mogao da iskaže toliko oprečnih osećanja? Migel je bio zbunjen. Da li se to samo njemu činilo zbog posebne atmosfere ove večeri?

Pogledao ju je prodorno u oči u kojima su se oslikavali treptaji sveca. Posmatrao je njene tajanstvene, crne trepavice. U njima je video više pitanja nego odgovora. Činilo mu se kao da posmatra tamnozeleno šumsko jezero kome se nije videlo dno, i kao da se gubio u njegovoj dubini.

„Vi ste najlepša žena koju sam ikada video“, reče Migel tihim glasom.

Pored vaše verenice, pomisli Amba. Ali nije ništa rekla. Ni sama nije znala kako da se ponaša u ovoj situaciji. Svidelo joj se da bude malo razmažena. Dopao joj se način na koji je on razgovarao sa njom.

Ovaj čovek je bio šarmantan, pun stila i duhovit; bio je naočit i imao je neodoljivo drski osmeh, u kome se ocrtavala i njegova bezbrižna mladost, kao i ugledno poreklo. Ali i inteligencija.

Ipak, jedno joj se nije dopalo: on je predstavljao opasnost za nju. Ne samo za njen duševni mir, već i za njen život kao i za živote ljudi koji su zavisili od nje. On joj je uneo dašak spoljašnjeg sveta, a sa njim verovatno i lovce koji su je gonili, a da ne govori o inkviziciji. Sve dok su bili sami i ponašali neupadljivo, opasnost je bila manja. Ali ako bi se ovaj mladi Ribeiro Kruz udomaćio i stalno se vraćao, postojala je velika opasnost da je nađu i njeni neprijatelji. To se uvek dešavalo. I životi se mešaju, a to ona nikako nije želela.

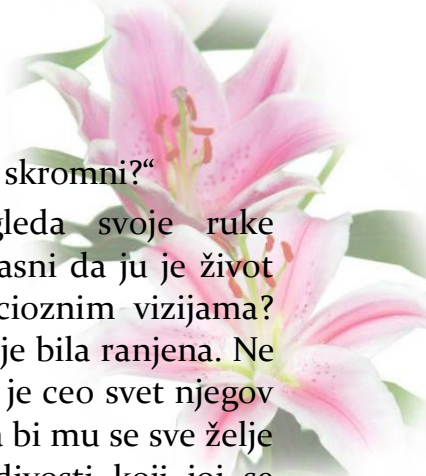
Nije želela ni da se završi ovo božanstveno veče koje je više ličilo na san nego na javu.

Migel joj napuni čašu. Potom i sebi sipa malo vina i podiže čašu. „Nazdravljam vašoj velikodušnosti koja se ogleda u vašoj lepoti.“ Oboje uzeše po gutljaj, iako Amba nešto manji. Zatim Migel nastavi: „Vi ste mi spasili život. Tražite od mene šta god hoćete. Ako mogu da ispunim vašu želju, neće me biti briga ni za novac ni za trud koji budem morao da uložim. Dakle: koja je vaša želja?“

„Dragi moj *senhor* Migele, trenutno nemam nijednu želju. Sad sam srećna. Ali jednog dana ću prihvatiti tu vašu ponudu.“

„Zaista? Srećni ste?“ Migel nakrivi glavu i pogleda

je ozbiljno. „Da niste možda previše skromni?“

Amba odvrati pogled i pogleda svoje ruke naslonjene na sto. Kako da mu objasni da ju je život naučio da ne veruje previše ambicioznim vizijama? Bio je mlad i njegova duša nikada nije bila ranjena. Ne bi on to razumeo. On je verovao da je ceo svet njegov i da treba samo da pucne prstima da bi mu se sve želje ispunile. To je bio osećaj nepobedivosti koji joj se toliko sviđao kod njega. Da li je ona stvarno bila skromna? Ne, ona je samo čvrsto stajala na zemlji.

„Trebalo bi da se vratimo u kuću. Postaje svežije.“ Amba ustade i stavi veo preko lica.

„Ali niste još probali desert. Sreća ne može da bude potpuna bez deserta.“

„Moja je sreća ta što mogu da ignorišem sitnice zarad celine.“ Podiže zavesu i izađe. „Bilo je ovo čarobno veće. Hvala vam od sveg srca.“

„Čekajte!“, povika Migel. Tako je brzo poskočio da mu se stolica prevrnula. Potrčao je za njom. Ali ta brzina mu nije prijala. Osetio je da mu se zavrtelo u glavi. Stigao je do drveta banjana, za čije se vazdušne korene prihvatio kako ne bi pao. Seo je na jedan koren.

„Pozlilo vam je?“, začuo je *dona* Ambin glas izdaleka. Nije, pomisli on, dobro mi je sve dok ste uz mene. Ali joj to nije rekao.

Amba je bila uznemirena. Previše je bio aktivan, ipak se još nije sasvim oporavio od te duge i naporne bolesti. Migel je pao na zemlju bez svesti. Kleknula je

pored njega i pozvala Makaranda i Anuprabu, ali niko se nije pojavio. Migel im je sigurno drastično zapretio, kada je njena posluga tako revnosno ispunila njegovu želju. Ali sada je njihova intima dovedena u opasnost. Šta ako ne dođe k sebi? Šta da radi sa njim bez ičije pomoći? Mahala je rukama i šamarala ga.

Klečala je na travi ispod drveta i kolena su joj postala potpuno mokra, no ona to nije osetila. Podigla je veo i približila svoje lice Migelovom kako bi proverila da li normalno diše. U tom trenutku on otvori oči.

Njihova lica su bila toliko blizu jedno drugom. Nijedno se nije usudilo išta da kaže. Migel je pružio ruku ka njoj i obuhvatio je oko uzanog struka. Bio je tako nežan, kao da se bojavao da će je slomiti. Amba ga je pustila. Lagano je rukom prelazio preko njenih leđa i stavio je između sarija i *choliya*. Kada je stigao do njenog potiljka, blago ju je stisnuo. Njena glava se spusti i njihove usne se napokon spojiše.

U početku je to bio samo dah poljupca, samo dodir usnama, čarobna nežnost. Amba sklopi oči i prepusti se njegovom zagrljaju. Njegov poljubac postade izazovan. Uživala je u ukusu i nežnosti njegovih usana, a od uzbudljive bliskosti obuzela ju je jeza po čitavom telu. Kada je njena teška pletenica pala i kada je pokušala da je vrati, Migel zgrabi njen ručni zglobov. Ljubio joj je dlanove i osetljive delove, gde je osetio njen puls. Amba mu oprezno pomeri ruku, kako bi mogla da istraži njegov vrat i njegov

potiljak. Ruke je zarila u njegovu kosu i tako mu se još više približila.

Još je niko nikada nije tako ljubio. A ni ona sama nikoga nije tako ljubila. Njihovi jezici sami od sebe započеше erotsku igru koja je prethodila ljubavnom činu i koja ih je sasvim ispunjavala. Migel bojažljivo gricnu njenu donju usnu, zatim jezikom pređe preko njene brade, uživajući u njenoj mekoj koži i nežnim dlačicama ispod uva; grickao je njenu ušnu resicu i uranjao u njene blage uzdahe. Priljubio je njen gornji deo tela ka sebi. Kroz tanku tkaninu njenog sarija mogao je da oseti njene čvrste bradavice i srce koje je sve brže kucalo. Teško je disao. Bio je uzbuđen.

Amba sada potpuno leže na Migela i priljubi svoj torzo uz njega. Želela je da oseti svaki deo njegovog tela. Na stomaku je osetila njegovu snažnu erekciju i poželela da istog časa skine svu odeću sa sebe. Sva je težila ka spajanju njihovih tela. Disala je isprekidano dok je otkopčavala gornju dugmad njegove košulje i rukama dodirivala malje na njegovim grudima, mišiće i znojavu kožu.

Migel je obema rukama uhvati oko struka i povuče nagore. Malo je raširila noge i on je skoro grubo ščepao njenu stražnjicu. Osetila ga je, tvrdog i velikog između bedara. Rub njenog sarija se podigao do kolena i Migel ga još više povuče. Njegove ruke skliznuše ispod haljine do zadnjice i on primeti da nije više imala ništa na sebi. To ga je iznenadilo, ali i dodatno uzbudilo. Amba nije nosila donje rublje.

Podigao ju je kako bi otkopčao pantalone. Poludeće ako sad odmah ne prodre u nju.

Oboje su stenjali i u sreći da će se njihova dva tela spojiti, nisu ni čuli glasove koji su dopirali iz kuće. Tek kada su primetili Makaranda, koji je povikao „Oh!“, poskočili su.

Migel je bio frustriran. Amba je uzdahnula i nameštala svoju haljinu.

„Šta je?“ , upita ga užasno arogantno.

„Došla su dvojica Migel-sahibovih sluga, Ambadevi. Imaju važnu vest za njega.“

„Reci im da sačekaju na verandi i da se strpe koji momenat.“

„U redu, Ambadevi.“ Malo je oklevao, ali je potom ipak rekao razlog njihovog dolaska. „Kažu da je... Ehm... Ovaj... došla Migel-sahibova verenica.“

Amba utrča u kuću, ne pogledavši Migela.

Nije želela da on vidi njene suze.

Maharaštra, oktobar 1621.

Drošlo je tačno dvadeset meseci otkad su Uma i Rošni pobile od svoje sudbine. Ali su shvatile da ih ona svugde prati. To putovanje ih je naučilo da ne mogu da pobegnu od nemilosrdne sudbine koju im je nebo namenilo. Čak je i Rošni prestala da govori o svetlijoj budućnosti. Sve češće je razmišljala o tome ko ili šta je bila u prethodnom životu i kakve je sve grehe mogla počinuti kad je ovako surovo kažnjena:

Kada je Uma dobila poziv za prijem kod maharadže, Rošni je obuzeo strah.

„Sigurno žele da te ispitaju. Možda misle da si ti kriva za prinčevu nezgodu.“

Ali nije tako bilo. Maharadža i maharani su želeli da se zahvale Umi zato što je ona bila zaslužna za njegovo spašavanje. Oni su mislili da je Uma jedna od nedodirljivih. Ali nakon što je ona objasnila da je plemićkog porekla, pozvali su nju i Rošni u palatu. Za

njih su uredili najlepše gostinjske sobe, obezbedili im kupku i ulepšavanje i dali su im novu odeću. Ovo je bio dan kada je draga spasiteljka mogla da se sretne sa knezom i kneginjom.

Dva stražara u uniformama stajala su sa njene leve i desne strane kada su ušli u svečanu salu. Maharadža je sedeo na tronu, a pored njega je bio njegov sin jedinac. Obojica su upitno posmatrala Umu. Ovu damu koja je kleknula pred njima i spustila pogled nikada pre nisu videli.

„Gde je moja spasiteljka?“ povika princ srdito. „Ona vas šalje? Da joj nije možda loše? Imate li neku poruku?“

Uma nije razumela niti reči, ali je pretpostavljala šta je princ rekao: nije je prepoznao. Ona se nije usuđivala da pogleda vladara u oči — to bi bio znak nepoštovanja prema njemu. Ali da ga je pogledala, sve bi bilo jasno: on bi je prepoznao zahvaljujući upečatljivoj boji njenih očiju. Isto tako, Uma se nije usuđivala ni da odgovori na pitanje, dok maharadža to nije izričito zahtevao od nje. Tako joj je objasnio stručnjak za ceremonije koji je Umu dva dana podučavao pravilima ponašanja na dvoru. On ju je smatrao običnom ništarijom, pripadnicom parije, koja je samo htela da okrene sreću u svoju korist. Morao je to da uradi, jer nije želeo da stavi svoju karijeru na kocku. Da se saznalo da je ova nedodirljiva došla u dodir samo sa kneževom senkom, već bi ga obezglavili.

I tako je stručnjak za ceremonije bio na

neizdržljivim duševnim mukama. Pratio je Umu sa nekoliko koraka razmaka. Hoće li ova žena slediti njegova pravila? Možda će ona otkriti svoj pravi identitet tako što će pred gospodarom glasno ušmrknuti ili se počeskati ispod pazuha. Hoće li ukaljati njegovu čast izgovarajući neprikladne reči? Ovo poslednje i nije bilo mnogo verovatno, jer ona i njena navodna svekrva nisu poznavale ovaj jezik. Možda će od uzbuđenja zaboraviti sve što je naučila, pa će tako rizikovati i svoj i njegov život?

„Molim vas, odgovorite mom sinu“, reče maharadža. Umu, koja nije razumela njegove reči, gurnuli su otpozadi kako bi je naveli da im odgovori. I dalje spuštenog pogleda, dade im odgovor — ali na urdu jeziku.

„Vi govorite urdu?“, upita knez razočarano i sa jakim naglaskom. „Sačekajte, zvaću svoju ženu. Ona je sa severa, pa će moći da nam posluži kao prevodilac.“

Uma se pitala šta će maharadži prevodilac, kada joj se činilo da bi njegovo znanje urdua bilo dovoljno za sporazumevanje. Ali iz strahopoštovanja prema njemu to nije smela da kaže.

Nešto kasnije, u salu je demonstrativno ušla jedna jedra dama, koja je bez sumnje bila maharani. Uma ju je posmatrala krajičkom oka i fascinirala ju je sličnost između majke i sina. Oboje su zračili istom energijom, oboje su se kretali sa neviđenom lakoćom uprkos svojoj debljini, oboje su imali isti bahati izraz na svojim lepim licima.

Princ joj se užurbano obraćao, na šta se maharani odmah okrenula ka Umi. „Moj sin tvrdi da ti nisi osoba koja ga je spasila. Ko si ti, dakle?“ Maharani nije prevario Umin izgled. Prepoznala je u njoj mladu devojku, pa joj zbog toga instinktivno nije persirala.

„Ja sam ta. Sada sam malo drugačija. Zahvaljujući bezgraničnoj dobroti vaših visočanstava, moja svekrva i ja smo mogle malo da se oporavimo od puta prepunog nesreća. Bićemo vam zahvalne do kraja života.“

Stručnjak za ceremonije počeo da se znoji. Šta je ova devojka brbljala? Kako se samo usuđivala da se obraća maharani ovako dugim rečenicama? Kada se maharani nasmejala, potpuno je bio zaprepašten.

„To si ti? Drugačije su te opisali. Neverovatno šta sve kupka, udoban krevet i novi sari učine od osobe, zar ne? Pogledaj mog sina u oči, kako bi on bio siguran. Posle ćemo se i mi upoznati.“

Uma je izvršila kneginjino naređenje.

Stručnjak za ceremonije pade skoro u nesvest. Kako se samo usuđivala, ta mala prevarantkinja? Zar joj to nije rekao hiljadu puta? Šta će sad biti sa njim? Bio je toliko izvan sebe da je na trenutak i svoje manire zaboravio. Prstima je dotakao slepoočnice i obrisao kapi znoja koje su izlazile iz njegovog veličanstvenog turbana.

Mladi princ je potpuno ostao bez daha kada je prepoznao smaragdne oči svoje spasiteljke. Uzbudeno je razgovarao sa svojim ocem, zatim sa svojom majkom, neprestano gestikulirajući. Maharadža ga

prekinu odsečnim gestom i okrenu se Umi, koja je svoj pogled ponovo usmerila ka mozaiku na podu.

„Bez vas bi moj sin još danima ležao u onoj rupi. Ko zna da li bi uopšte preživeo. On je naš jedini sin i bezgranično smo zahvalni na vašoj pomoći. Da ne poznajete tako dobro taj teren i da niste potrčali u tu pećinu...“

Umin pogled je i dalje bio uperen u pod. Na ukrašenom podu zaista je ugledala ulaz u pećinu. Njena pomoć se ispostavila kao sasvim ispravna. Princ je ušao u pećinu i — kako je bilo mračno — naleteo je na izbočenu stenu, koja je Umi bila poznata. I sama je često udarala u nju.

Onog dana kada je princ doživeo nesreću, Uma je sedela na svojoj grani sve dok njegovi ljudi nisu krenuli u potragu za njim. Pošto ga nisu našli u neposrednoj blizini — pećina baš skrivena — proširili su potragu. U jednom trenutku su ljudi bili toliko udaljeni, da se Uma napokon usudila da siđe sa drveta i da mu pomogne. Prošlo je mnogo vremena dok je prestala da se plaši da će se odnekud pojaviti. Njihova kuća bila je zbrisana sa lica zemlje, ali je Rošni bila dobro. Radosno su se zagrlile. Uma joj je ispričala šta se desilo. Rekla joj je i gde pretpostavlja da je princ. Tako su se obe uputile ka tom mestu. Rošni je čekala napolju, a Uma se usudila da uđe. Tamo je ležalo, jedno debeljuškasto dete sa nežnim osmehom na usnama i kneževskom čvorugom na glavi. Uma je prvo pomislila da je princ mrtav. Kako se nije usuđivala da ga dotakne, donela je vode iz

obližnje lokve i prelila ga po čelu. Probudio se.

Njemu i njegovim ljudima su nogama i rukama objašnjavale da su slučajno naišle na princa i da nisu pokušavale da ga otmu. Ipak, prestolonasledniku je takođe bilo potrebno da više puta opomene svoju stražu da puste Umu i Rošni. Princ je izneo svoju verziju priče i pobrinuo se da njegova spasiteljka i starica budu primljene u palatu, iako je u početku mislio da su to samo dve lutalice: moguće je da su to dva mitska bića ili dve nedodirljive, pomislio je. Ali se potom smirio kad mu je Uma garantovala da ga nije ni dotakla. Namerno su ignorisali činjenicu da je Uma Njegovo visočanstvo probudila vodom koju je nosila u svojim rukama, a ne u nekoj posudi. Princ nije bio raspoložen da bude izložen višednevnom ritualu čišćenja.

„Pa?“, začu Uma maharanin glas.

„Ja...“, zamuca ona. „Nemam reči...“ To je bila istina.

„Da li se slažete?“ upita maharadža.

Uma nije imala pojma o čemu se radi. Na trenutak se toliko udubila u svoje misli da nije čula ono najvažnije.

Nije joj preostalo ništa drugo osim da zakotrlja glavom i da s pokornim izrazom lica nastavi da gleda u pod. Jesu li joj nudili velikodušnu nagradu ili su je nazvali lažljivicom i naterali je da napusti palatu?

Stručnjak za ceremonije ponovo samo što se nije srušio. Ova žena se usuđivala i da se cenka! Njoj i

svekrvi su nudili sjajnu budućnost, a ona je imala obraza da zahteva još i više! Ovo je postala predstava koja nije bila dostojna ni njega ni njegovih principa. Ako se ova osoba spasi, tražiće da ga otpuste.

Odjednom se princ umeša. Mlatarao je rukama, kolutao očima i roditeljima držao govor koji ih je očigledno ubedio.

„Naš sin je u pravu“, reče maharadža. „Kuća i doživotno izdržavanje dostojne su života našeg prestolonaslednika. Recite“, okrenu se on Umi, „šta želite?“

Šta želi?! Bila bi presrećna kada bi je posle ovako prijateljskog dočeka iz palate pustili samo sa najosnovnijim potrepštinama. Ali kuća i izdržavanje? To je prelepo da bi bilo istinito! Zašto je morala da se isključi iz razgovora u najhitnijem trenutku? I šta sad da kaže? Nije želela da ispadne pohlepna, ali nije htela ni da ispusti ovu povoljnu priliku. Toliko je dugovala i Rošni, ali i sebi. Grozničavo je razmišljala, a zatim se setila.

„Oprostite mi, Vaše visočanstvo, ako ste stekli utisak da sam nezahvalna. Vaša velikodušnost se ne može opisati rečima. Ali dozvolite mi da izrazim samo jednu želju.“

Reakcije u sali su bile oprečne. Neki su samo oštro uzdisali, a neki sa nevericom odmahivali glavom. Stručnjak za ceremonije nije više bio siguran da li može i dalje da prisustvuje ovom nečasnom prizoru. Od straha da će njega smatrati krivim za sve, osetio je

neverovatnu potrebu da obavi nuždu. Maharani je Umu posmatrala sa neskrivenim prezirom. Bila je ubeđena da će devojka tražiti i drago kamenje. Razočarala se jer je u početku Umu smatrala moralnom osobom. Princ je međutim svoju spasiteljku posmatrao sa sve većim divljenjem. Što ju je duže gledao, to ju je smatrao lepšom — to se već graničilo sa zaljubljenošću. Jedino je maharadža bio zaista zainteresovan. Upitno je podigao obrve i kratkim pokretom ruke dao Umi znak da nastavi.

Uma se nakašlja. „Znam da sam nepristojna. Ali... Više od ičega na ovom svetu želim da mi Vaša veličanstva poveruju. Priča o mom životu je toliko neverovatna, da se ne može tek tako ispričati u nekoliko reči. Zato molim za privilegiju da oduzmem vašoj ženi nešto dragocenog vremena kako bih joj ispričala kroz šta smo sve moja svekrva i ja prošle. Želela bih da se poverim jednoj ženi punoj razumevanja. Nasamo.“

Svi prisutni koji su razumeli urdu jezik i čuli sve što je Uma rekla, ostaše bez daha. Maharadža je na trenutak oklevao. Nikada ga niko još ništa slično nije zamolio za ove dvadeset i tri godine vladavine. Pogledao je svoju ženu koja je jedva primetno dala znak za pristanak.

Na njenim usnama ocrtao se blagi osmeh.

Uma je sve ispričala. Rekla je da se zove Bavani i da je u

pratnji svoje dadilje, Najane. Spomenula je napad na oca, slučaj koji nikada nije u potpunosti rešen; zatim mučenja kojima su ona i Najana bile izložene u Maneševoj kući. Sa suzama u očima se prisetila brata koga je tako precizno opisala, da je i maharani pustila koju suzu. Uma ništa nije izostavila. Sa skamenjenim izrazom lica je ispričala gnusne stvari koje joj je stric radio. Nije ih ulepšavala, niti preterivala.

Maharani je pokušala da sakrije gađenje koje je osetila. Ako je samo polovina toga tačna, što je ova Uma iliti Bavani iznela, onda je to bilo mnogo više nego što bilo koja devojka može da podnese. Kada je primetila da Umin glas drhti, pružila joj je čašu sa slatkim sokom od limuna kako bi se ponovo sabrala.

Uma je nastavila priču o planiranju bekstva i njihovom lutanju. Pričala je i o lepim stvarima koje su im se dešavale, o dobrim ljudima koji su im pomagali, o lepim osećanjima koje su ih preplavile jer su bile povezane sa prirodom, ali i o nevoljama. Kada je govorila o licemerju, pohlepi i pohotljivosti ljudi sa kojima su se susretali, Umin glas je dobio prizvuk ogorčenosti. „Kako smo mogli da prodamo taj dijamant?“, završila je svoju priču.

„Još ga imaš?!“, povika maharani. „Ali on je mogao obema da vam pruži bezbrižan život!“

„Da, to je istina. Ali koji juvelir nas ne bi smatrao lopovima? Izgledale smo tako kao da smo ga odnekud ukrale. Ponudili bi nam najnižu moguću cenu. A ja nikako nisam htela da prodam to blago koje je

pripadalo mojoj majci po ceni staklenog klikera.“

Maharani je sa nevericom posmatrala Umu. Sada je potpuno poverovala u sve što je rekla. Umino držanje i govor odavali su da zaista potiče iz više kaste — nijedan prevarant to ne bi mogao tako da odglumi. Ali delovalo joj je pomalo nestvarno da su njih dve radije živele kao parije, umesto da sebi omoguće bolji život. Uma je to primetila na njenom licu i iz nedara izvadila dijamant. Bio je umotan u klupko konca. Stavila ga je nasuprot svetlosti i njegov sjaj je zaslepio i maharani.

„Ali to je...“ Po prvi put je kneginja ostala bez reči. „Smem li?“ upita ona i pruži ruku ka dragulju.

Uma joj ga pruži. Maharani uze dragulj, puna strahopoštovanja, i osmotri ga sa svih strana. „Predivan je. Sigurno vredi čitavo bogatstvo.“

„Da. Razumete li sad zašto nisam mogla da ga prodam za šaku novaca koji bi nam trajao tri dana?“

„Oh, da.“

„Želim vama da ga poklonim.“

„Molim?!“ Maharani je pomislila da nije najbolje razumela.

„Pa, napola poklonim. Daću vam ga, ako mi obećate da ćemo Rošni i ja moći da uživamo bezbrižnim životom. Ne treba nama dvorac, niti bogatstvo. Nama treba samo sigurnost i mir i da zahvaljujući vašoj zaštiti ne ostanemo na milost i nemilost zločincima.“

„Ali to vam je moj muž već i obećao — kuću i

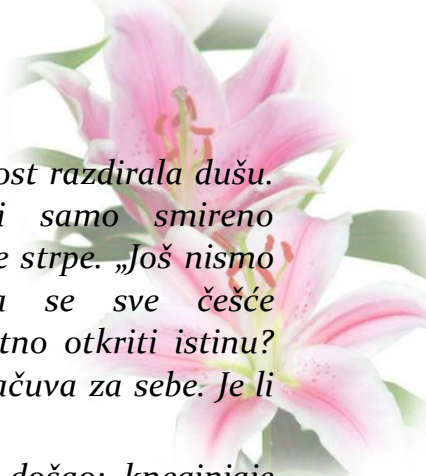
doživotno izdržavanje.“

„I presrećna sam zbog toga. Rošni i ja ćemo zauvek biti zahvalne Njegovom veličanstvu na tome. Ali zar me ne razumete? Da bih bila mirna, morala bih da saznam da je Vidžaj živ i zdrav. Onda bih ga dovela kod sebe. Osim toga, želela bih da se pregledaju stari slučajevi i da se stricu Manesu stane na put, ukoliko su istinite moje slutnje. Mora da odgovara za zločin koji je počinio prema mom ocu, svom bratu! A mora da plati i za sve što je učinio Rošni. Ne želim celog života da bežim od tog odvratnog psa i njegove ništa manje odurne žene. Ako bih se vratila kući, sigurno bi nešto smislili kako bi me ponovo mogli izrabljivati ili me učinili objektom najnižih pobuda. Njihova zloba prevazilazi sve što zdrav razum može da pojmi. Stranac, pa još maharadžin izaslanik, mogao bi to bez problema da istraži.“

Maharani je naborala čelo. Nije bila raspoložena da se meša u intrige ovih ljudi, a još manje joj je sviđala misao o diplomatskim zapletima koje one mogu da donesu. Ali s druge strane njen osećaj za pravdu ju je terao da pomogne Umi i da zaustavi tog Maneša. Pogledala je dijament još jednom. Bio je veći nego onaj koji je imala na svadbenoj dijadi. Potom reče: „Razmislićemo.“ Blagonaklonim pokretom dade Umi do znanja da je razgovor završen.

Prošli su meseci pre nego što je maharani ponovo pozvala Umu. Kao gostima dvora, Umi i Rošni nije

ništa nedostajalo, ali im je neizvesnost razdirala dušu. Na svako pitanje, maharani bi samo smireno odgovorila da moraju još malo da se strpe. „Još nismo odlučili.“ U međuvremenu Uma se sve češće preispitivala, je li zaista bilo pametno otkriti istinu? Možda je svoje poreklo trebalo da sačuva za sebe. Je li bilo pametno pokazati dijamant?

Ali dugo očekivan dan je ipak došao: kneginjaje pozvala Umu.

„Ispitali smo tvoju priču.“

Umi zastade dah.

„I na naše veliko zaprepašćenje, saznali smo da...“

Kroz Uminu glavu prolazile su svakojake misli. Šta li je Maneš sada smislio kako bi se izvukao? Kakva je kazna sad nju čekala?

„Da je sve što si rekla istina.“ Maharani je primetila olakšanje svoje gošće i nastavila: „Poslali smo špijune kako bi diskretno ispitali sve — i poslugu, i tvog brata, Maneša i Situ, njihove sinove i snaje. Pored njih, ispitali su i vaše pomagače, onog stražara na mostu, lopova i ljude koji su Rošni i tebi pružili utočište. Naši špijuni su saznali i da je imanje tvog oca predano u stričeve ruke odmah nakon što je proglašen nestalim. Saznali su i da je otuđio pozamašnu sumu novca. Oca su ti zaista napali i ubili plaćenici — jedan od njih je u tamnici i sve je priznao nakon što su mu obećali olakšice za vreme izdržavanja zatvorske kazne. Naravno ni te olakšice neće dugo trajati. Osuđen je na smrt.“

Uma sva zadrhta. Osećala se kao da će svakog

momenta da zaplače, iako bi u suštini trebalo da bude srećna što se sve tako odvijalo. Ali potvrda da je njen voljeni abba mrtav, duboko ju je uzdrmala. Sve dok je postojala i najmanja iskra nade da je prebačen negde i da je živ, mogla je da sanja. No sada je znala da je postala siročić. Nije bila sama, imala je Vidžaja i Rošni, ali odjednom se osećala usamljenom kao nikada ranije.

„Tvoj stric je već u pritvoru“, nastavi maharani, „baš kao i tvoja strina. Slučaj će naravno zvanično istražiti organi vlasti, ali postoji velika verovatnoća da će oboje platiti životom za sva svoja nedela.“

„A šta je sa mojim bratom?“, upade joj Uma u reč.

„Tvoj brat je dobro. Ima verenicu, koja ne samo da je bogata, već je i izuzetno lepa.“ Maharani se sada prvi put nasmeši. „Nismo ga još obavestili gde se nalaziš. On i dalje veruje da si mrtva. Mislili smo da je pametnije da mu to sama saopštiš.“

Dve i po godine nakon rođenja Šahzada Sultan Umid Bakša, koje je proslavljeno veličanstvenom paradom, u njenoj domovini je preminuo unuk Velikog mogula. Uma pomisli da je to prava prilika da ona i Rošni za sobom ostave lažne identitete, koji su živeli koliko i prestolonaslednik. Nakon što su rehabilitovane, ponovo su se zvale Bavani i Najana. Bližio se kraj perioda Kali-Yuga, i uskoro će nastupiti Dwapra-Yuga. Bila je to godina 1031. po proroku Muhamedu, odnosno 1622. hrišćanska godina. Za Bavani je to bila nulta godina.

Smešila joj se nova budućnost. Imala je sedamnaest godina.

„Naravno da si dovoljno stara za odličan brak“, reče joj maharani nekoliko dana kasnije. „Trebalo je da tražimo odgovarajuće kandidate još ranije, kad si bila dete. Ipak i sada sam ti našla kandidata za koga verujem da će ti savršeno odgovarati — i koji će ti se naravno svideti.“

Kneginja je došla do zaključka da ni novac ni pravda neće jadnoj devojci biti od velike koristi. Njoj je bio potreban muž. Njoj je bila potrebna porodica, kao i svakoj drugoj ženi. Bavani je poticala iz dobre porodice, povratila je svoju blistavu lepotu, a imala je i zavidan miraz — dijamant. Maharani nije htela da ga zadrži. Jedina mrlja u Bavaninom životu je bio gubitak nevinosti. Ali bilo je načina da se i to sakrije od mladoženje i njegove porodice. Dakle, počela je da traži i ubrzo našla jednog. Mladić je poticao iz iste kaste kao i Bavani. Imao je dvadeset i šest godina, bio je obrazovan i prijatan. Voleo je fizičke aktivnosti kao što su jahanje i lov. Verenica koju je imao još od detinjstva, podlegla je visokoj temperaturi, tako da je on sad ponovo bio slobodan. Zahvaljujući maharaninom zagovaranju, nova izabranica im je bila kao dar sa neba.

Kada je maharani videla Bavanin izraz lica, počela je da je sažaljeva. „Ali, ali... Koje to tako nesrećan? Pa san je svake mlade žene da se uda za dobrog čoveka. A Arun je najbolji koga možeš da poželiš.“

Dakle, zvao se Arun. Sunce. Bavani nije htela da joj se suprotstavlja. Nije želela da je smatraju nezahvalnom, jer su joj ovde na dvoru nesebično pomagali. Ipak joj se nije svidela zamisao da bi jednog dana morala da deli postelju sa potpunim strancem. Za razliku od ostalih nevesta, ona je znala što je čeka.

„Možeš prvo da vidiš Aruna, naravno neprimetno. Učestvovaće na turniru, a iz mojih odaja ćeš imati savršen pogled na unutrašnjost palate. Sigurna sam da će on pobediti na turniru.“

Po hrišćanskom kalendaru bio je 2. februar 1623. godine, kada su se Bavani i Arun venčali u brokatnim odorama. Sedam puta su kružili oko svete vatre. Nakon ove ceremonije smatrani su venčanima. Svadbena svečanost je trajala šest dana, a na njoj je bilo preko hiljadu zvanica, među kojima i Bavanin brat Vidžaj, koji je samo nakratko mogao da vidi svoju sestru. Bavani se to vreme činilo kao beskrajan, konfuzan, šaren san. Izmorile su je mnoge puje koje je morala da savlada i silni tradicionalni rituali kojih je morala strogo da se pridržava. Sve je to bio čitav niz napornih obaveza, od višednevnih sangita, ženskih pesama, preko dugih sedenja u tišini za vreme mehdisa, ornamenata od kane koji su morali da se nanesu na njenu kožu, do pravog venčanja pri kojem je bramanski sveštenik izgovarao beskonačno mnogo stihova iz Rigvede i kada se činilo da će mladenci nestati u sjaju svojih svadbenih odora. Za goste je indijsko venčanje

poseban doživljaj. Tu se pleše, peva i obilno jede i pije. Ali za mladence je to i te kako naporno.

Bavani se pitala kako će posle cele ove procedure još zapamtiti sve te sveštenikove napomene, koje je ionako samo napola slušala. Jednu je ipak zapamtila, jer joj se redosled činio veoma smešnim: „Budi slobodna od svakog podlog pogleda, nemoj ubiti muža, budi prijatna prema životinjama, vedra, naočita; rodi junaka, voli bogove, širi radost.“ Pa dobro, daće sve od sebe da bude što bolja.

Arun će joj u svemu ovome pomoći. Bio je privlačan muškarac, a Bavanino srce je odmah osvojio otvorenom i veselom naravi. Prve bračne noći nije morala da glumi stidljivost — zaista je bila uplašena kao da je nevinna. Ali Arun je bio nežan i Bavani su se brzo svidele njihove zajedničke noći. Arun je imao vitko i snažno telo, koje je pomoglo da zaboravi stričevo salo. Zahvaljujući svojoj mladosti, nije mu bila potrebna pomoć da se pripremi; njegova muškost je bila takva da je za Bavani bio užitek gledati je, dodirivati i osetiti je kako prodire u nju. Polako su sva ona učenja o Kami, umetnosti telesnog spajanja, počela da dobijaju neki smisao.

Bavani ne samo da je bila zadovoljna mužem, već i njegovom porodicom. Arunova majka je davno umrla, a otac mu se nije ponovo ženio. Dakle, nije bilo svekrve koja bi joj zagorčavala život. A jedina žena u porodici bila je žena Arunovog brata. Ona je bila vesela i zahvalna što ne mora sama da se brine o celom

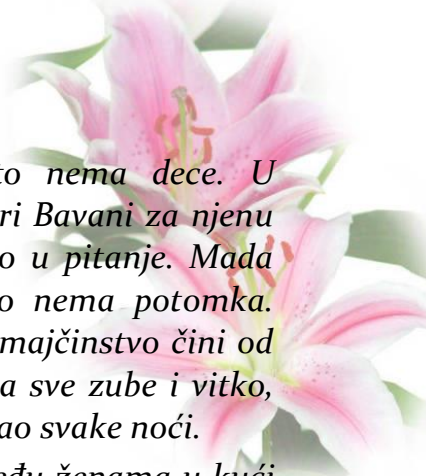
domaćinstvu i što ne mora da bude jedina žena za stolom u vreme obroka. Bila je dakle, prijatna, pomalo priglupa i nešto starija od Bavani. Mnogo vremena su provodile zajedno, jer su muškarci veći deo dana provodili van kuće.

Posle skoro pola godine braka, Bavani je savladala lokalni dijalekat — marati. Bilo je isključeno da će njena jetrva ikada naučiti urdu. A osim nje, jedino je još Najana bila u kući. A ni Arun se nije mnogo trudio da savlada severnoindijski dijalekat, iako bi mu to bilo korisno. Težio je da dođe na odgovornu poziciju u kneževoj konjičkoj gardi, pa je Bavani pomislila da bi mu bilo od pomoći da razume neprijatelja u slučaju da izbije rat. Ali Arun nije hteo ni da čuje za to.

Nakon godinu dana braka Bavani je bilo teško što nije ispunila glavni zadatak jedne supruge: dok je njena jetrva ponosno nosila svoj trudnički stomak, ona svom mužu nije uspjela da podari naslednika. Razlog za to sigurno nije bio manjak pokušaja. Arun i Bavani su vodili ljubav svako veće. A valjda problem nije bio u njoj? Ipak, ona je jednom već nosila dete u stomaku, ali to su znali samo Najana i maharani. Ali Bavani se pitala da li može još da ostane u drugom stanju nakon što je izgubila ono neželjeno dete.

Dve godine nakon venčanja, Bavani još nije ostala trudna. Za razliku od nje, njena jetrva, koja je rodila devojčicu, sada očekuje drugo dete. Dever i jetrva su počeli da joj prigovaraju, a čak su i Arunovu muškost stavili pod znak pitanja. Ta podbadanja više su

pogodila Aruna nego činjenica što nema dece. U jednom trenutku je čak počeo da kori Bavani za njenu jalovost. Svoju plodnost nije dovodio u pitanje. Mada Arun i nije bio toliko nesrećan što nema potomka. Video je na primeru svoje snaje šta majčinstvo čini od žene. Njegova Bavani je i dalje imala sve zube i vitko, gipko, zategnuto telo u kojem je uživao svake noći.

Treće godine braka, Bavani je među ženama u kući bila nepobitna gospodarica. Njena jetrva je ponovo rodila devojčicu, pa je tako izgubila status „prve“ žene u kući. Pre nekoliko meseci su se oženila i Arunova druga dva mlađa brata, a njihove mlade supruge bile su preplašene i nisu znale da vode domaćinstvo. Što su više rasle Bavanina moć i odgovornost u kući, to se ona više snalazila u ulozi glavne domaćice. Dopalo joj se što je otkrila neke nove talente za koje nije ni znala da ih poseduje. Znala je da računa, da planira, a i zračila je autoritetom, koji niko od posluge nije dovodio u pitanje. Čak su joj i muški članovi porodice dozvoljavali da drugačije dekoriše neku sobu, da unese neko ekstravagantno cveće ili da zaposli nekoliko novih radnika.

Četvrte godine braka, Bavani je napokon ostala trudna. Arun je bio izvan sebe od sreće, a čak su joj i njeni deveri i jetrve poklonili veliki tamtam u znak radosti. Ali sreća nije bila dugog veka: nakon tri meseca trudnoće, Bavani je izgubila dete. Bila je tužna, a utehu je tražila u poslu oko kuće koju su počeli da dograđuju. Naime, porodica je počela da raste. Dve mlađe jetrve su

takođe rodile decu: jedna je na svet donela devojčicu, a jedna dečaka. Bavani se izborila za to da njena stara ayah bude zadužena za čuvanje dece, ali je uz nju postavila još nekog mlađeg. Najana je bila u godinama u kojima su druge žene već imale unuke, a neke i praunuke.

„Na tebe je bačena kletva“, došapnu ona jednog dana svojoj miljenici.

Bavani je ošamari. „Ti si svakim danom sve sujevernija i gluplja. Kako možeš sve da izbrbljaš onim guskama? Kao papagaj si.“

„Bavani, dušo, nisam tako mislila. Htela sam samo da kažem da nije tvoja krivica. Bogovi su ti odredili da pomažeš drugima. A majke misle samo na svoju decu.“

Što se više Bavani zaklanjala iza svoje marljivosti i što je više pokazivala svoju nadmoć nad mlađim i ne toliko sposobnim ženama u kući, to je više rasla Najanina vera u natprirodne fenomene, u mudrost bogova i neizbežnost karme. Bavani se sve češće pitala gde je nestala ona mlada žena koja se borila za život i omogućila njima dvema da pobegnu? A stara dadilja se sve češće pitala gde je nestala ona devojčica čiji nežan osmeh je obasjavao mnogo više duša nego što bi sunce ikada?

Pete godine braka Arun je odlučio da ostavi Bavani i da potraži sebi drugu ženu. Imao je već trideset i jednu godinu i morao je da požuri ako je mislio da jednog

dana vidi i svoje unuke. Srce mu se slamalo; znao je da nikad više neće naći tako lepu i pametnu ženu. Ali njegova dužnost je bila da ima nasljednika. A Bavani sa dvadeset i tri godine niti je bila lepša, niti plodnija. Arun je bio siguran da će ona to razumeti. Možda će mu čak i pomoći da nađe drugu ženu? Ali ona je to smatrala napuštanjem i to joj je dokazao ovim postupkom.

Bavani se samo tolerantno nasmejala Arunu. To ju je još strina naučila. A u sebi je kipela od besa. Kako je Arun samo mogao da pomisli da će ona sebi da traži suparnicu, koja bi je na kraju oterala kao služavku? „Naravno da ću ti pomoći, voljeni moj. Srećna sam što si mene odabrao da ti pomognem. Moramo da pazimo na mnoge stvari kada budemo birali tvoju drugu suprugu, a znam da moje jetrve baš ne... razumeju neke stvari kao ja. Ja najbolje znam šta ti tražiš u jednoj ženi“, reče Bavani i pokuša da se natera da mu namigne. Arun je bio presrećan što je njegova žena bila toliko puna razumevanja.

Sledećih nedelja je Bavani naporno radila. Ali ne na traženju mlade. Trudila se da njen muž napokon dobije dugo očekivano unapređenje, a da on za to ne sazna. Nije bilo poželjno da se žene mešaju u muška posla, ali naravno sve su one to potajno radile. Koji put je pozdravila zapovednikovu udovicu, poslala koju kutiju slatkiša supruzi zapovednika konjaničkog eskadron, i odjednom je Arun postao glavni kandidat za jednu mnogo odgovorniju funkciju.

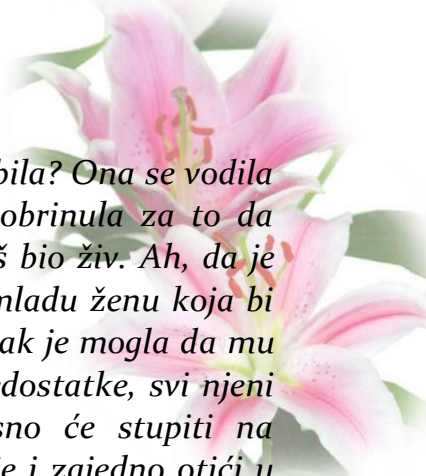
Šeste godine braka Bavani nije često viđala svog muža. Arun je dobio unapređenje i morao sa svojim ljudima da ode u vojno utvrđenje na severu zemlje. Kako su konflikti između dvaju zemalja postajali sve veći, bilo je potrebno mnogo više straže. Arunovo dugo odsustvo zaustavilo je potragu za novom ženom. S vremenom je to čak palo u zaborav. Kako da se planira venčanje, kad budući tast i tašta nisu mogli lično da upoznaju potencijalnog zeta?

Bavani je nedostajao Arun. Počela je da se pita da li je pametno postupila. Zatim je uvidela da je to bilo jedino moguće rešenje. Radije bi bila bez Aruna u kući, u kojoj je imala veliku moć, nego da joj ga druga žena preotme. Tada bi izgubila i ugled u kući. Zнала je kakav je život jedne žene izvan zidina ove kuće. Nije želela ponovo da bude izložena toj sramoti, pa čak ni sada, kada je mnogo zrelija i mudrija.

Posle sedam godina braka završio se Bavanin bračni život. Desilo se ono najgore. Arun je poginuo u ratu. Bavani je postala udovica. U očima okoline, i njen život se završio, jer nije imala dece. Imala je dvadeset i četiri godine, a svekar, deveri i jetrve su je pripremali da je spale zajedno sa mužem. Kao sati, Bavani ne samo da će se spojiti sa mužem nakon smrti, ona će dokazati i bezuslovnu vernost koju je osećala prema njemu. Sati su porodicama donosile čast i priznanje, a neretko bi se proglasile i sveticama.

Bavani je izjedala tuga i smatrala je sebe krivom za

njegovu smrt. Kakva je ona to žena bila? Ona se vodila samo svojim željama! Da se nije pobrinula za to da Arun dobije unapređenje, sada bi još bio živ. Ah, da je samo otišla! Da mu je samo našla mladu ženu koja bi mogla da mu podari potomka! Ali ipak je mogla da mu se iskupi: vatra će izbrisati njene nedostatke, svi njeni grehovi biće oprosteni. Da, ponosno će stupiti na lomaču, priviti Arunovo telo uz svoje i zajedno otići u budućnost u kojoj će se roditi kao bolja osoba.

Obično se telo spaljivalo dan nakon smrti. Ali kako je prenos tela sa granice trajao nekoliko dana, Bavani je imala vremena da se sabere. Kada je prvi šok prestao i prvi naleti samoprekora prošli, počela je razumno da razmišlja. Proradio je i njen instinkt za preživljavanjem. Je li ona pri sebi? Kome je njena smrt išta značila? Arunovom ocu i braći, koji će njen miraz dograbiti pre nego što se njen pepeo ohladi. Arun neće oživeti ako ona umre, a ona nije imala želju da umre tako mlada. Oh, ne, ne želi da bude sati!

Rodbina ju je pripremala na to da prati svog muža i u smrt. Vest o spaljivanju udovice se kao plimni val proširio. Ljudi su dolazili iz svih okolnih sela kako bi prisustvovali ovom spektaklu. Nije se često dešavalo da tako mlada i lepa udovica radije bira časnu smrt. Često su to bile starije žene koje bi odlučile da je bolje da ih vatra brzo ubije, nego bolest polako.

Atmosfera u gradu bila je kao za vreme praznika Holi. Ljudi su bili dobro raspoloženi, trgovci su sklapali velike poslove, jer su asortiman prilagođavali ovom

dogadaju, pa su umesto knedli radije prodavali voće, koje su ljudi mogli da koriste kao prasad, žrtvu koju bi prineli u hramu. Neki su prodavali amajlije za sreću i poludrago kamenje koje je štitalo od zlih pogleda. Ispred hramova su stajali svakojaki frizeri koji su stajali na raspolaganju ženama koje bi žrtvovala svoju kosu, ali bilo je tu i prodavača koji su prodavali svakakve šarene praškove i cvetne vence po dvostruko većoj ceni.

Bavani je sve to koristilo mnogo više nego što je njena porodica mogla i da pomisli. Po cele dane su joj jetrve donosile napitke sa odvratnim mirisima, za koje je Bavani znala da sadrže opojna sredstva. Želele su da olakšaju udovici put u smrt. Bavani je sve te napitke samo bacala kroz prozor. Zatim je, glumeći omamljenost, pozvala Najanu u svoju sobu sa izgovorom da želi da joj njena stara ayah pomogne u ovim intimnim ritualima pročišćavanja. No čim je Najana kročila u njenu sobu, Bavani joj je prišla i šapnula joj nešto na uvo.

„Jesi me razumela?“, upita je Bavani oštro.

Najana se pomiri sa sudbinom i klimnu potvrdno glavom. Nije odobravalala njen plan, ali je znala da nema snage da joj se suprotstavi. Njihove sudbine su zauvek bile povezane — i u dobru i u zlu.

Noć pre sudbonosnog dana, Bavani nije ni oka sklopila. Sve vreme je razmišljala o dobrim i lošim stranama svog plana, potiskivala sve sumnje i sanjarila o lepoj budućnosti. Ali uvek iznova bi se pred njom pojavio Arunov lik — čas bi ga zamišljala kako je bio

ozaren onog dana kad mu je saopštila da je trudna, čas ga videla kako mu crvi jedu lice. To je shvatila kao loš predznak.

Sunce se lagano dizalo nad horizontom, a neko joj tada pokuca na vrata.

„Prva je već došla“, začu svoju najmlađu jetrvu, koja joj se obratila puna strahopoštovanja jer je verovala da će postati svetica.

„Pusti je“, bezizražajno joj odgovori udovica.

Među ženama u gradu je vladalo ubeđenje da ako sati dodirne nekoj od njih ruku, da će joj doneti sreću i blaženstvo. Tako se ispred kuće stvorio čitav red. Bilo je tu starih, mladih, lepih, ružnih, finih, prostih, siromašnih i bogatih žena u najlepšim haljinama, koje su verovala da će im sati omogućiti bolji život. Bila je to čitava jedna procesija napaćenih i poniženih duša. Bavani je bilo bitno da dozvoli da je posete i najsiromašnije i najbednije žene, što je izazvalo bes u kući. Ali na taj način se potvrdio Bavanin ugled dobrodušne dame, koja je svima u porodici bila uzor.

Neke žene su previše zahtevale od nje, ali nije imala srca da im slomi i poslednji tračak nade. „Učini da rodim sina“, reče jedna, a Bavanijoj izmrmrlja „čarobnu formulu“ za to. Jadnoj ženi odmah zasjaše oči. „Pomozi mi da izdržim šikaniranja svoje svekrve“, reče druga. „Učini da nestane ovo moje zgrčeno stopalo“, reče treća. I tako je to išlo sve do ranog poslepodneva. Posle toga posete više nisu bile dozvoljene.

Bavani su omogućili sat vremena mira, nakon čega

su pustili Najanu u njenu sobu kako bi svoju mezimicu odvela na put do lomače. Ali stara dadilja je odmah izjurila iz sobe. Oči joj behu raširene od užasa, a glas joj zadrhta od straha: „Oтели su je! Oтели su našu dobru Bavani-sati!“

Jetrve su odmah pojurile u sobu i ostale bez daha kada su videle šta se desilo: prosjakinja bez zuba je ležala i hrkala na Bavaninom krevetu. Na sebi je imala skupocen sari i smrdela je na feni. Starica je bila mrtva pijana. Dok su se jetrve dogovarale šta da rade, Najana je neopaženo pobjegla iz kuće. Zgrabila je naramak, koji je sakrila u gustu travu kod drveta ašoke, zavila u prljavu odeću i odšepala, prurušena u prosjakinju.

U gradu je nestanak sati podigao uzbunu. Niko nije primetio da su dve osobe krenule na put prema zapadu.

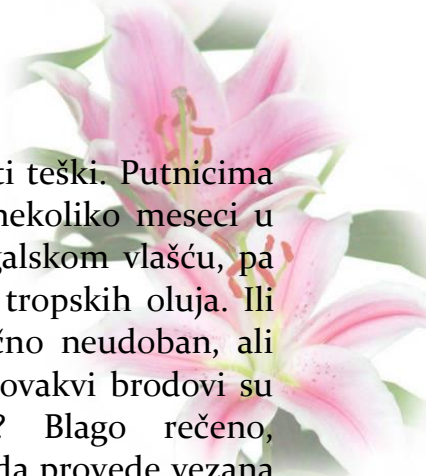
12

Orijent! Kako su joj ga samo veličanstveno opisivali! Govorili su joj da je bogat, senzualan, tajanstven i obećavajuć. Ali kako je kročila na tlo Orijenta, njen utisak je bio sasvim drugačiji: delovao joj je kao da je to sam pakao.

Izabel de Matos znala je da ju je put možda previše izmorio i da zbog toga nema realan pogled na okolinu. Za vreme puta bilo je previše kašnjenja. Prvo su morali neočekivano dugo da stanu u Angoli na zapadnoj obali Afrike, jer su sa keja ukradene sve namirnice koje je trebalo da se nađu na brodu. Bilo im je potrebno dve nedelje da se opskrbe novim namirnicama. Potom su skoro bez problema oplovili oko *Cabo da Boa Esperança*, Rta dobre nade, da bi odmah zatim naleteli na *Ilha de Moçambique*, koji se nalazi između istočne obale Afrike i Madagaskara. Morala je da se popravi šteta koja je naneta trupu galeona. U Lisabonu bi to obično trajalo nekoliko sati, a ovde im je bilo potrebno tri nedelje. Kada su napokon nastavili putovanje, u Indiju su stigli usred monsunskog perioda.

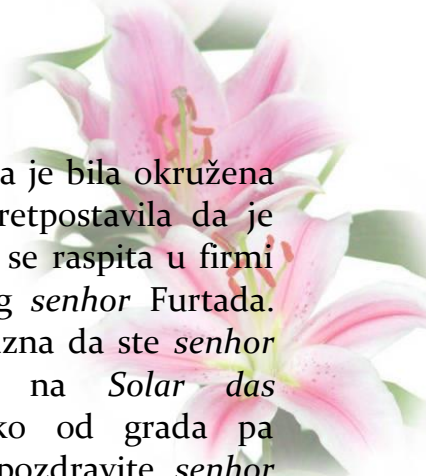

Kapetan je znao da će uslovi biti teški. Putnicima je dao izbor: mogli su da ostanu nekoliko meseci u Mozambiku, koji je bio pod portugalskom vlašću, pa da nastave kad prođe opasnost od tropskih oluja. Ili su sa njim mogli da nastave prilično neudoban, ali siguran i brz put ka Indiji; naime, ovakvi brodovi su praktično neuništivi. Neudoban? Blago rečeno, pomisli Izabel. Pola puta je morala da provede vezana za krevet i još je prošla dosta dobro. Jdna *dona* Žulijana je neprestano povraćala, a njen muž, *senhor* Afonso, stalno je padao i slomio je nekoliko rebara, tako damu je svaki udarac nanosio ogroman bol.

Kada su već i posada i putnici bili na ivici snage, napokon su stigli na obale Goe. Ali tamo ih je dočekalo neprijatno iznenađenje: harala je kolera! Čak su i okoreli mornari, koji su ranije već bili u Goi, skoro zaplakali. Radovali su se umiljatim devojkama i veselim tropskim noćima u kojima bi se odmorili od teškog rada na palubi. Međutim, dočekali su ih samo smrt i tuga, pustoš i raspad.

Kako niko nije računao da će oni uploviti u luku u ovo doba godine, niko nije ni došao po njih. Afonso i Žulijana Keiroz su obavestili svoje dalje rođake, a i Migel Ribeiro Kruz bi trebalo da bude informisan o Izabelinom dolasku. Ali pošto niko nije bio tu, bili su prinuđeni da se snalaze sami u stranom gradu kojim je vladao dah smrti. A kako su *dona* Žulijana i *senhor* Afonso bili sprečeni, Izabel je bila ta koja je morala da se pobrine o svemu.

I imala je sreće. Mlada žena koja je bila okružena napuštenom decom, za koju je pretpostavila da je bolničarka, rekla joj je da može da se raspita u firmi *Ribeiro Cruz & Filho* kod izvesnog *senhor* Furtada. „On će vam naručiti kočije kada sazna da ste *senhor* Migelovi gosti. Bićete sigurni na *Solar das Mangueiras*, jer je dosta daleko od grada pa epidemija ne doseže do tamo. I pozdravite *senhor* Migela. On me poznaje. Ja sam Marija Nunes, to mi je bilo devojačko prezime. Od svog venčanja ga nisam ni videla. Nadam se da je dobro.“ Marija je zacrvenela, pa se Izabel zapitala da ona nije možda jedna od mnogih devojaka kojima je Migel Ribeiro Kruz slomio srce.

Senhor Furtado ju je pažljivo odmeravao kada se predstavila kao prijateljica porodice Ribeiro Kruz. Izabel malo razmisli, ali shvati da je to zaista bilo istina. Mada svog „verenika“ još nikada nije videla, u Lisabonu je upoznala njegovu porodicu. Malo se stidela svoje drskosti, ali pod drugačijim okolnostima bi drugačije postupila. Planirala je prvo da obiđe portugalsku Indiju, da uživa u njenoj slobodi, kao i u lagodnom životu koji se tu, navodno, vodio. Htela je da izbegne susret sa poznatim srcelomcem što je duže mogla. Nije želela da se uda, a pogotovo ne za čoveka koga nije ni poznavala. Kada su joj njeni roditelji saopštili da su „trgovali“ sa Ribeiirom Kruzom, činilo joj se kao ispunjenje svih snova — bila bi daleko od kuće, u belom svetu, i niko ne bi stalno pratio svaki njen korak kao taj stari bračni par! Odmah je pristala.

Ali epidemija i beda u gradu, kao i vremenske prilike, pomutili su joj planove. Smrt je priželjkivala manje od braka. Ni za šta na svetu se ne bi isplatilo rizikovati život. Zato je progutala svoj ponos i otišla direktno kod agenta firme *Ribeiro Kruz*. To je bila dobra odluka. *Senhor* Furtado je izgledao kao jedini čovek u Goi koji se nije mnogo uzbuđivao zbog zaraze i koji je nastavio da radi kao da je nije ni bilo. Njoj i bračnom paru Keiroz dao je na raspolaganje udobnu kočiju, pokupio njihov prtljag iz luke, dao joj poštu i neke dokumente za *senhor* Migela, kao i jednu kutiju sa poslasticama. „Sigurno će se obradovati vinu i ukusnim portugalskim delikatesama. I naravno, vašoj poseti. Već ga nedeljama nisam video u gradu. Bojim se da su putevi teško prohodni, pa se pripremite za neravan drum.“

Izabel se zahvalila ljubaznom čoveku, prvom pravom Indijcu sa kojim je razgovarala. Iznenadila se kako je kulturni! Sela je u kočiju. Kakav li će biti taj „neravan“ put? Posle onakve plovidbe, više je ništa ne može iznenaditi.

Kada su izašli iz grada, vetar je postao svežiji, a kiša je poput biča udarala o prozore kočije. Da li su to tropske vrućine? Više je ličilo na zimu u Tras-os-Montesu! Keirozovi su malo zanovetali i govorili joj da pričvrsti zavese prozora pored kojeg sedi i da se zaštiti od ovog vremena. Ali Izabeli to nije padalo na pamet. Samo jednom ima priliku za prvi utisak o stazi kojom putuju. Nije htela da propusti nijedan tren, bez obzira

na okolnosti.

Fascinirano je posmatrala onaj mali broj ljudi koji se usudio da izađe napolje. Videla je dva Indijca, odevena u šarenu i blještavu odeću, baš kao na slikama u knjigama svoje biblioteke. Da je vreme bilo lepše, svetloplave i srebrne nijanse delovale bi manje sumorno, a njihovi brkovi, zašiljeni na krajevima, sijali bi na suncu. A ne bi morali ni da pognu glave na kojima su nosili mokre crvene turbane. Naravno, Izabel nije mogla znati da su se Pradip i Čandra fino oprali kako bi poslednji put razgovarali sa gospodinom čije ime nisu mogli da izgovore i da su bili besni, jer ih je napustio nosač baldahina. Čovek je jednostavno umro.

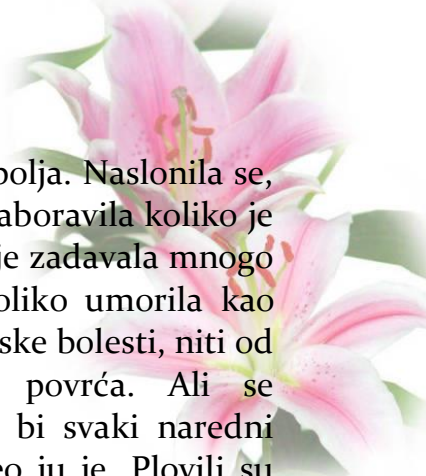
Izabel je videla i Indijke koje su verovatno bile lepe, ali su im lica bila ojađena jer su na rukama nosila svoju umiruću decu. Navodno nemoralni sariji koji su im otkrivali stomake nikako nisu delovali razvratno. Videla je i ljude koji su čučali na ivici ceste i olakšavali se, a i skitnice koji su bacali kamenje na pse lualice, koji se nisu ponašali neprikladnije od njih samih. Psi su, kao i ljudi, kopali po smeću i lutali oko kuća imućnih ljudi. Nadali su se da će im udeliti nešto.

„Ovde odvratno smrdi“, požali se *dona* Žulijana. „Pa povuci te zavese, dete drago.“

„Svakako nećeš videti ništa osim prljavštine“, dopuni *senhor* Afonso.

Izabel je morala da prizna da su bili u pravu. Povukla je zavese, mada ih to nije zaštitilo od

neprijatnih mirisa koji su dopirali spolja. Naslonila se, iscrpljena. Od silnog uzbuđenja je zaboravila koliko je zapravo bila umorna. I plovidba joj je zadavala mnogo muke. Ali ipak se telesno i nije toliko umorila kao duševno. Izabel niti je patila od morske bolesti, niti od nedostatka sveže vode, voća i povrća. Ali se neprestano plašila smrti. Strah da bi svaki naredni talas mogao da bude koban, iscrpeo ju je. Plovili su talasima kakve je viđala samo u knjigama i kakve je smatrala pesničkim preterivanjem. Bili su visoki kao Se, katedrala u Lisabonu, toliko široki, ali mnogo strašnji od propovedi tamošnjeg biskupa.

Zaspala je sa otvorenim ustima i glavu je sve više naslanjala na *dona* Žulijanino rame. Ali snažan udarac istrгнуo ju je iz dremeža. Neprimetno je obrisala pljuvačku sa usana i ponadala se da nije pokvasila *dona* Žulijaninu haljinu. Potom je ponovo pomerila zavesu i pogledala šta je izazvalo taj udarac. Svako malo su kočije drndale i udarale, pa je Izabel skoro udarila čelom o prozor. U međuvremenu su potpuno napustili grad i ušli u prirodu. Videla se tek pokoja napuštena koliba, ispred koje su tinjale vatrice. Videla je istočnoindijske bivole, po kojima su ptice ukočeno hodale, kao i potopljenu zemlju koja je ličila na polje pirinča. Uočila je i da je „put“ jedna blatnjava pista. Uza sve to blato, naravno da kočijaš nije video gde se nalaze polomljene grane ili rupe u zemlji. Nije ni čudo da su se kočije ljuljale kao brod na talasima, sa jedinom razlikom da su se sad kretali sporo kao puž. No ipak su nekako napredovali, pomisli Izabel, koja je

čvrsto rešila da sve vreme gleda pozitivne strane puta, svejedno koliko je odvratno izgledao.

Kiša je napokon prestala, a vazduh je postao sveži i čist. Izabel je sada potpuno raširila zavese.

„Zar ne miriše božanstveno?“, povika ona.

Ali njeni saputnici nisu hteli da zamene svoje sumorno raspoloženje pozitivnim komentarima.

„Ovo putovanje će ubiti mog dragog muža!“, zaplaka *dona* Žulijana. *Senhor* Afonso je zaista malo posiveo u licu. Mora da je imao snažne bolove, ali nije hteo da se žali pred damom.

„Draga moja i poštovana *dona* Žulijana, ovo putovanje će nam svima spasiti živote“, reče Izabel nešto oštrije. „A nekoliko slomljenih rebara još nikog nije ubilo. Zar ne, *senhor* Afonso?“

Čovek klimnu glavom, ali od bolova nije bio u stanju da izusti nijednu reč.

„A neće još dugo ni trajati“, pokuša Izabel da smiri stariju damu koja ju je zaprepašteno gledala.

„Na palubi galeona bili ste mnogo... kako da kažem... ženstveniji“, reče *dona* Žulijana. Izabel je znala da je u pravu. A znala je i da će joj dati još mnogo povoda za ovakve komentare. Bilo joj je žao, ali ne toliko da bi promenila ponašanje. Bila je mlada, pa su tako svi argumenti bili na njenoj strani.

Kočijaš je pokucao i Izabel je pružila glavu da čuje šta ima da kaže. „Uskoro stižemo“, reče on, okrenu se i ponovo posveti namrgođenim konjima.

„Uskoro stižemo“, ponovi Izabel Keirozovima.

„Hvala bogu!“, povika *dona* Žulijana. Njen muž samo klimnu glavom.

Malo kasnije su došli do ulaza, koji je bio prožet olucima. Na ozidanoj gredi, ispod koje bi trebalo da stoji kapija, stajao je natpis „*Solar das Mangueiras*“. Baš lepo, pomisli Izabel. U njenoj domovini kuća bi se zvala „Ispod hrasta“, a ovde kuće dobijaju imena po mangu.

Laknulo joj je što su napokon stigli živi i zdravi. Uzbuđenje koje je osećala zbog skorog susreta sa onim poznatim snalažljivcem bilo je smešno naspram olakšanja. Šta im je značila poderana odeća, starica koja stalno kuka, otečene noge od tolikog putovanja ili pokvarena frizura? Bilo je bitno da su živi! Sve ostalo je postalo nevažno. Ipak, nervozno je čupkala i nameštala kosu, dok je *dona* Žulijana nije opomenula: „Pa prestanite više sa tim. Izgledate savršeno. Ni putovanje, ni monsun, a ni kolera vam ne mogu ništa.“

Izabel se spontano okrenu ka starici i poljubi je u obraz. „Divni ste, *dona* Žulijana!“

Kočija se zaustavila direktno ispred stepenica kod ulaznih vrata. Videlo se da je ovo kuća jednog bogataša. Bila je ogromna i uredna. Ružičasta farba nije baš delovala veselo po ovom vremenu, a zatvoreni prozorski kapci doprineli su nekoj odbojnosti, ali moglo se prepoznati da je ovde uloženo mnogo novca i truda da se sve uredi sa ukusom.

Čekali su na slugu koji bi im pomogao da napuste kočiju suvih nogu. Ali niko se nije pojavio. Izabel je izašla i energično povukla zvono na vratima. Dosta je vremena prošlo dok ih neko nije otvorio. Uplašeni momak, skoro pa još dečak, pogleda ih upitno: „Izvolite, šta želite?“

„Šta misliš da želim? Da vidim tvog gospodara.“

„Nije tu.“

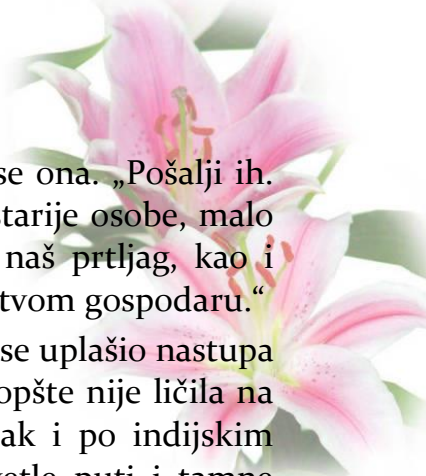
„A nije ti rekao šta treba da radiš sa gostima ako njega nema?“ Izabel je bila veoma ljuta na momka. Prešli su pola sveta, zaglavili u zaraženom gradu, putovali dovde blatnjavom cestom, a sad se jedna ništarija prema njima ponaša kao prema prosjacima.

„Oprostite, *senhorita*. Ali znate, *senhor* Migel se teško razboleo i sada ga neguju u kući jedne poznanice, a mi ne želimo da se zarazimo. Dosad se niko od nas još nije zarazio, ali...“

„Ali opreza nikad na odmet, zar ne? U pravu si. Ipak, nas ćeš morati da pustiš. Ja sam *senhor* Migelova verenica.“ Eto, rekla je. Predstavila se kao njegova verenica. Iako to baš i nije htela, pogotovo ne u ovim sumnjivim okolnostima. Negovali su ga u „kući jedne poznanice“? Nakon svega što je čula o Migelu Ribeiru Kruzu, Izabel je pretpostavljala kako oni njega tamo leče.

Momak je samo zakotrljao glavom. Izabel je posumnjala u njegovo duševno stanje i samo je gurnula vrata i ušla. Nije htela da dozvoli da je jedan slaboumnik ostavi na cesti po kiši.

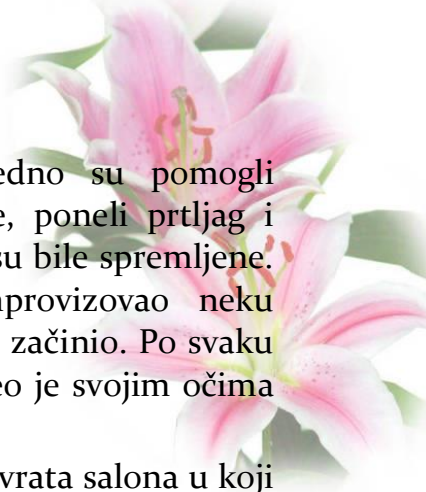
„Ima li tu još posluge?“, izdera se ona. „Pošalji ih. U kočiji se nalaze još dve ugledne starije osobe, malo iscrpljene. A osim toga, tamo je i naš prtljag, kao i stvari koje je *senhor* Furtado poslao tvom gospodaru.“

„U redu, *senhorita*.“ Krizostomo se uplašio nastupa ove mlade dame, koja po izgledu uopšte nije ličila na takvu furiju. Bila je veoma lepa, čak i po indijskim merilima. Bila je niska i nežna, svetle puti i tamne kose, velikih očiju i punih usana. Da nije nosila tu groznu evropsku odeću i da se nije tako našminkala, bila bi zaista prava lepotica. Osim toga, skrivala se iza učtivih formalnosti i haljine, čije mnogobrojne podsuknje daju neprivačan volumen, a čiji se gornji deo sastojao od midera sa velikim, četvrtastim dekolteom. Prednosti ovog poslednjeg se poništavala upotrebom palatine, marame koja se koristila za prekrivanje ramena i grudi. Pored toga, ova mlada dama koja se nije udostojila ni svoje ime da kaže, nosila je i kragnu, veliku i okruglu kao mlinski kamen, tako da je delovala kao da uopšte nema vrat. Verovatno je tek nedavno došla iz Portugalije, jer čak ni najimućnije Evropljanke nisu koristile takve modne detalje.

„Šta je sad?! Tek smo stigli brodom koji je mesecima putovao. Ne želimo dalje da gubimo vreme, pogotovo ne sa lenjom poslugom. Hajde, zovi ostale.“

Krizostomo je bio ponosan na sebe što tako dobro poznaje ljude. Pozvao je čistača i momka iz kuhinje, koji su po hijerarhiji ispod njega i koji će sigurno

poslušati njegova naređenja. Zajedno su pomogli starijoj gospodi da izađu iz kočije, poneli prtljag i odveli gospodu do soba, koje još nisu bile spremljene. Govinda je u međuvremenu improvizovao neku zakusku, koju je od nervoze previše začinio. Po svaku cenu je hteo sam da je servira. Želeo je svojim očima da vidi verenicu.

I ostala posluga je trčkarala oko vrata salona u koji su ih uveli.

Dona Žulijana, *senhor* Afonso i Izabel su se osećali prilično neprijatno dok ih je cela posluga tako posmatrala. Bezvoljno su pili neobično piće, limunadu od đumbira, i probali male pržene kuglice od povrća. Njima se činilo da sve ima isti ukus; ukus jakih egzotičnih začina koje nisu poznavali. Ponovo je Izabel preuzela inicijativu.

„Ti tamo“, obrati se Krizostomu, „reci poslugi da nam spreme sobe. Zatim pošalji nekoga po *senhor* Migela. Sigurno nije toliko bolestan.“

Krizostomo nije imao snage da se suprotstavi. *Senhor* Migel je možda već i umro, ali ni to mu se nije činilo tako strašnim kao suprotstaviti se ovakvoj furiji.

„Vidim da ste se već udomaćili.“ Čim je Migel kročio u kuću, sapleo se o malenu žensku papuču. Znao je da ju je izgubila Izabel de Matos, a ne da se posluga igrala sa njom dok su gosti odmarali. Bio je besan. Bio je povređen. Osećao se izdanim. Kada je dojahao kući, ponovo je bio na ivici snage. Nije mu padalo na pamet da se bavi pristojnostima.

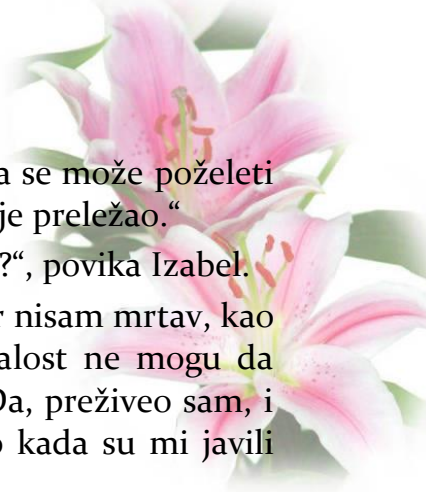
Mlada žena je razočarano posmatrala svoju papuču u njegovim rukama. „A ja vidim da ne gubite vreme, već da uporno skupljate trofeje vaših osva.janja. Dobro su vas opisali.“

Migel se nasmeši protiv svoje volje. Dosetljiva je ova lepa Izabel.

„Pretpostavljam da ste vi moja verenica?“, zafrkavao ju je.

„To ćemo tek da vidimo. Za početak, ja sam Izabel de Matos, prijateljica vaše porodice, koja mora da prihvati vaše gostoprimstvo samo zato što nisam mogla da ostanem u gradu zbog kolere.“

„Da, to zasigurno nije bolest koja se može poželeti ni najgorem neprijatelju. I sâm sam je preležao.“

„Imali ste koleru? I ostali ste živi?“, povika Izabel.

„Nisam još sasvim vitalan, ali bar nisam mrtav, kao što možete i da vidite. Dakle, nažalost ne mogu da budem tema jedne tragične priče. Da, preživio sam, i to jedva. Upravo sam se oporavljao kada su mi javili da ste stigli.“

„Pa, savetujem vam da legnete.“

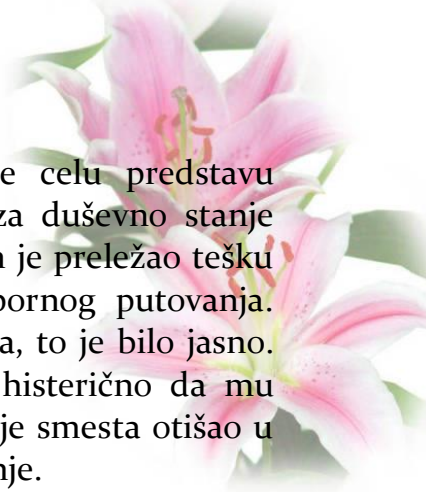
„Dobro sam rekao: baš ste se udomaćili. Ponašate se kao supruga za kojom ne čeznem, ali za kojom moja majka luduje.“

Izabel nije znala kako da oceni mladog Ribeira Kruza. To što je rekao, dalo joj je nadu. Očigledno ni on nije bio srećan zbog tog braka, kao ni ona. To je bilo dobro. Ali prema njoj se ponašao neprijateljski i to ju je vređalo. Nije to zaslužila. Niko nije zaslužio da ga tako dočekaju, ponajmanje ne posle napornog puta. A jadni Keirozovi! Još nisu ni reč progovorili, a već se ponašao prema njima kao prema napastima — ignorisao ih je. U suštini, i jesu bili gnjavatori, tu je Izabel morala da se složi, ali je ipak od njega očekivala bar malo više razboritosti.

„Izgleda da naše majke imaju mnogo toga zajedničkoga. I moja meni očajnički traži muža. Toliko očajnički da mi je našla nekog poput vas.“

Stajali su jedno naspram drugog kao borbeni petlovi. Prvo su se samo gledali, a zatim su odjednom oboje počeli da se smeju — u početku oklevajući, a

potom odvažnije. Posluga, koja je celu predstavu potajno posmatrala, zabrinula se za duševno stanje svog gospodara, ali i za gošćino. On je preležao tešku bolest, a ona je tek stigla sa napornog putovanja. Oboje su bili na ivici nervnog sloma, to je bilo jasno. Niko normalan se ne smeje tako histerično da mu krenu suze i telo se zgrči. Govinda je smesta otišao u kuhinju da spremi napitak za smirenje.

Kasnije su Migel, Izabel i bračni par Keiroz zajedno seli u salon. Ovaj put su im servirali portugalsko pecivo i kafu. Migel je pomislio da će se to svideti ljudima koji su tek došli u stranu zemlju, pa još posle tako napornog puta. Razgovarali su o zajedničkim poznanicima iz Lisabona, o novoj modi dama sa španskog dvora, kao i o intrigama evropskih plemića. Migela inače nisu zanimala te banalne teme, ali su mu ovaj put bile zabavne. Prijalo mu je da čuje poneki trač iz stare domovine i da zaključi da mu uopšte nije nedostajala.

On je zabavljao svoje goste iskustvima koje je skupio u Indiji i dao im pregršt saveta koji će im pomoći u svakodnevicu. Tako ih je, na primer, savetovao da nikad ne jedu levom rukom, da u javnosti nikako ne koriste maramicu da bi obrisali nos i ni na koji način da nemaju kontakte sa prosjacima ili takozvanim „nedodirljivima.“ Objasnio im je i značenje tipičnog indijskog kotrljanja glavom, a detaljno im je opisao i indijsku kuhinju i njene začine.

„Vi radite u očevoj firmi, zar ne?“, upita *senhor*

Afonso.

„Samo proveravam da li je sve u redu. Trenutno započinjem svoj posao.“

Goste je to zainteresovalo. Migel se pokajao što je uopšte započinjao tu temu. Nije još imao nikakve dobiti, a bilo mu je mrsko da se hvali još nepostojećim uspesima. Okolišao je, dok nije promenio temu. Obratio se *senhor* Afonsu, geografu. „A vi, *senhor* Afonso? Šta vas dovodi ovamo?“

Bujica reči koja je usledila dovela ga je do zaključka da je dvor težio ka boljem iskorišćavanju rudnih blaga Indije. Posebno se tražilo zlato, nakon što se pokazalo da su rudnici u Mozambiku siromašni, a da je nalazišta u južnoameričkim kolonijama prigrabila Španija, koja ih je trošila za ratne sukobe. Moralo je da se nađe još zlata.

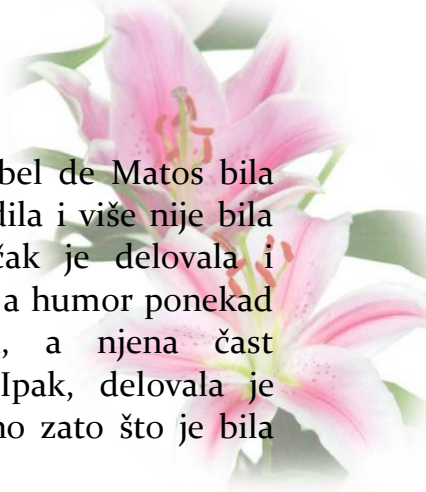
„Ali Goa, kao i ostala nalazišta severnije, Damiao i Diu, koja pripadaju portugalskoj Indiji, mala su i niska. Mala je verovatnoća da će se ovde naći zlato“, odgovori mu Migel.

„Ali postoje nove metode merenja“, reče *senhor* Afonso. „Zato sam ovde.“

Migel je pretpostavljao da tu ima još nečega. Ne bi poslali tog starca sa svojom ženom u koloniju čuvenu po napornoj klimi i teškim uslovima za život da su hteli da mu ponude lepo i mirno mesto u Portugaliji. A bračni par Keiroz sigurno nije bio željan avantura.

Za razliku od Izabel. Migela je sve više podsećala na Delfinu. Odlikovala ih je ista težnja ka nezavisnosti

i samoodređenju. Jedino što je Izabel de Matos bila mnogo lepša. Nakon što se oslobodila i više nije bila tako odbojna kao na početku, čak je delovala i čarobno. Smešak joj je bio otvoren, a humor ponekad i zajedljiv. Bila je samosvesna, a njena čast besprekorna, ali i osvežavajuća. Ipak, delovala je mnogo zrelija od Delfine. Verovatno zato što je bila dve godine starija.

Migel se sigurno smejujlo kad ga je Izabel upitala: „Smemo li da znamo šta vas to toliko zabavlja?“

„Oh, ništa. Samo me podsećate na jednu prijateljicu. Ne verujem da je poznajete. Zove se Delfina de Mendonsa. Nažalost, nećete imati priliku da je upoznate, nedavno je sa svojom porodicom otputovala u Evropu. Vaša dva broda su se zasigurno mimoišla.“

„Mendonsa, kažete?“, povika *dona* Žulijana uzbuđeno. „Ne mislite valjda na porodicu *dona* Asunsao Mendonsa?“

„Da, upravo na njih. Poznajete ih? Sprijateljio sam se sa njima. Bili su mi velika podrška kad sam tek došao. Troje dece, Alvaro, Sidonio i Delfina su mojih godina, a *dona* Asunsao je izvanredna dama.“

„Ne poznajem ih lično. Ali jedan naš stari prijatelj, Fernao Magaljaus da Kosta će se uskoro oženiti njom.“

Tako se razvio živahan razgovor u kome su se hvalili mladenci. Migel je veličao *donu* Asunsao poput svetice ogromne lepote, a *dona* Žulijana je opisivala mladoženju, Fernaa Magaljausa da Kostu, kao

fantastičnog čoveka. Čak ju je i muž zaprepašteno gledao.

„Imam osećaj“, umeša se Izabel, koja nije imala šta da doda, „da će ta meni nepoznata gospoda, *dona* Asunsao i *senhor* Fernao, postati divan par. Možda ti ugovoreni brakovi na daljinu i nisu tako loši.“ Zagonetno pogleda Migela, a zatim nastavi: „Naravno, njih dvoje su se svojevolumeno odlučili za to. Sasvim je druga stvar kada o sudbini mladenaca neko drugi odlučuje.“

„Ah, dete moje“, reče *dona* Žulijana, „prestanite više sa tom neprijatnom temom. Vaši roditelji su ne samo stariji, već i mudriji i iskusniji od vas. Sigurno ne bi doneli nepromišljenu odluku. Uvek im je vaša dobrobit bila na prvom mestu. Uzgred, zaboravljate i svoje manire. Svi mi znamo da je vaš izabranik *senhor* Migel. Meni se čini da vam on i te kako odgovara. On je pravi kandidat za vas. Ja bih ga rado prihvatila za muža.“

„Žulijana!“, primače se *senhor* Afonso i skloni čašu vina od svoje žene.

Migel se fino zabavljao. „Drago mi je što ste stekli takav utisak o meni. Da sam u vašim godinama i da raspoložem tom mudročću i iskustvom, i ja bih vas rado oženio.“

Izabel je kolutala očima. Aha, evo ga, nepopravljivi ženskaroš.

Gosti su ostali nedelju dana na *Solar das Mangueiras*. Baš kao i domaćinu, i njima su bili preko potrebni mir i udobnost. Vreme provedeno ovde proletelo im je za tren. Migel ih je zabavljao kartaškim trikovima, a Pandžo samo svojim prisustvom. Sve troje su bili ljubitelji pasa, tako da je Pandžo uživao sa njima. Mazili su ga i pazili, a od svakojakih poslastica koje mu je *dona Žulijana* potajno davala lagano se gojio. Migel nije imao ništa protiv. Pas je zaslužio da se malo zabavi, a salo koje je skupio brzo će nestati kad se vreme prolepša i kad se bude igrao napolju.

I napokon je jednog dana zasjalo sunce. Lepo vreme se zadržalo nekoliko dana. Putevi su još bili blatnjavi, ali ne kao pre. Bračni par Keiroz i Izabel de Matos odlučili su da krenu.

„Dovoljno smo vam smetali“, reče *senhor Afonso*.

„Ni najmanje mi niste smetali. Uživao sam u vašoj poseti i bilo bi mi veoma drago kada biste mogli još malo da ostanete.“

„Ah, dragi moj mladiću“, reče *dona Žulijana* sa uzdahom, „baš ste divni. I nama se mnogo dopalo kod vas. Ali već nas zanima gde su naši prijatelji i da li su dobro. Do sada su već sigurno saznali da smo stigli, pa ne bismo želeli da ih ostavimo u neznanju. Verovatno brinu.“

„Osim toga“, dodade Izabel, „želeli bismo da vidimo i druge delove Indije, a ne samo vaš predivan *Solar das Mangueiras*. Ali pošto smo se sada odmorili i povratili snagu, ni vaš šarm ne može da nas zaustavi.

Ili preslatki Pandžo.“ Čim je čuo da je Izabel izgovorila njegovo ime, pas je dojurio i naslonio se na nju.

„Ali imate još vremena da popričamo nasamo, zar ne?“ upita je Migel. Potom se okrenu ka Keirozovima i dodade: „Naravno, na verandi, da možete da nas posmatrate. Ne želimo da nas ogovaraju.“

Dona Žulijana je pocrvenela i povukla se u sobu da može da počne sa pakovanjem. *Senhor Afonso*, koga rebra više nisu toliko bolela, a koji je bio pravi šaljivdžija, reče: „Nećemo propustiti ni trenutak. Prema tome, budite oprezni, *senhor Migele*.“ Stari gospodin se nasmeja. Izabel i Migel se ćutke pogledaše i složiše se: čovek je dosadan. Najbolje će biti da krenu napolje da se dogovore oko nekih stvari, koje se nisu ticale drugih.

Sluge su iznele dve stolice od kovanog gvožđa i obrisale ih. Govinda je lično izneo zakusku, a čistač je čistio verandu od lišća i slomljenih grana, samo da bi bio u blizini para.

„Ovo je nešto na šta ćete morati da se naviknete ovde u Indiji. Ljudi se uopšte ne srame da pokažu svoju radoznalost i s vremenom može da postane naporno stalno ih terati. Ali neka ih danas. Šta vi mislite?“

„Mislim da bismo mogli da pređemo na *ti*.“

„Rado. Već sam hteo to da vam, oprostite: da ti predložim.“

„Pa, dragi moj ‘vereniče’, šta je to toliko važno što

si hteo da se dogovoriš sa mnom?“ Izabel ga je posmatrala sa strane, kao da proučava neku biljku. Nije se još navikla na prelazak na *ti*.

„Radi se o našoj veridbi. Šta misliš, kako bi trebalo da se ponašamo u javnosti?“

„Pa kako bismo? Naravno da ćemo poreći da među nama postoji bilo kakva veza te vrste. Najbolje je da budemo iskreni.“

„Misliš? I ja sam na to mislio. Ali ovo je poseban slučaj... Ne znam. U tvom bi interesu bilo da se držimo priče da sam tvoj verenik.“ Migel se nakašlja. Bio je zbunjen. Kako jednoj lepoj ženi da kaže da prema njoj gaji prijateljska osećanja i da ne želi da joj se udvara? Za ovo kratko vreme je uspeo da zavoli Izabel. Čak je poneki put i uhvatio sebe kako zamišlja njene gležnjeve ili neke druge skrivene delove tela. Naime, on nije bio svetac, a Izabel je bila zaista privlačna.

„Oboje znamo da smo kao brat i sestra. To tako treba i da ostane“, nastavi on. „Ali ako se sazna da sam te odbio, tvoja čast će biti uništena. Nijedan pristojan momak iz kolonije neće hteti da oženi devojkicu koju su odbili.“

„A niko ne bi došao do zaključka da sam ja tebe ostavila?“, upita Izabel zajedljivo.

„Ne budi nepravедna. Pokušavam da ti pomognem. Meni propala veridba ne bi ništa značila, ali tebi bi.“ Baš nasuprot, htede da doda. Bez verenice bi znatno bolje stajao pred Ambom. Ali toliko je

dugovao Izabeli, mogao je bar da sačuva njenu čast. Njegova je već davno bila uništena. „Ali pogledaj bar prednosti takvog jednog dogovora: niko te ne bi osuđivao, a mogla bi da radiš šta hoćeš. Ja ti u tome sigurno ne bih stajao na putu.“

Izabel je odmahivala glavom, a Migel nije bio siguran da li je to bio odrečan ili zamišljen gest.

„Prvo ću sa svojim saputnicima da otputujem na zapad, u Pangim, gde je očigledno pobeglo celo društvo. Sačekajmo dok prođe period monsuna, dok se stiša kolera i dok se ja malo naviknem na Indiju. U međuvremenu možemo da pokušamo da ne razglasimo našu veridbu na sva zvona. Dogovoreno?“

„Dogovoreno.“

Izabel spontano poskoči i poljubi Migela u obraz.

Žulijana i Afonso Keiroz, koji su to posmatrali iza zavesa svoje sobe na prvom spratu, bili su dirnuti. Po prvi put nakon toliko godina uhvatili su se za ruke i nežno prigrlili.

14

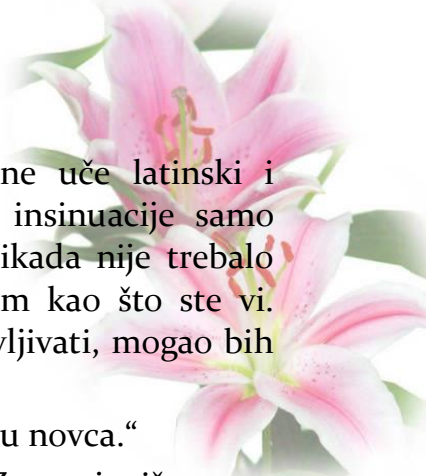

Fra Martinjo situaciju nije smatrao preterano veselom. Zbog toga je srdačno cerenje *senhor* Santane smatrao ne samo neprikladnim, već i neprijatnim. Čovek bi mogao da zaplače posle svih njegovih neuspeha.

„Obećali ste mi“, reče inkvizitor oštrim glasom, „da ćete mi predati najopasnije jeretike u koloniji. Ali dosad ste samo uzaludno trošili moje vreme i novac Crkve. Uhapsili ste samo nekoliko bezopasnih služavki i skitnica; a služavke ste hapsili samo zbog zadovoljenja svojih potreba. Upozoravam vas: ako nastavite dalje tako, vi ćete platiti.“

„Vi to meni pretite?“, upita Karlos Alberto uz pakostan smešak. „Nisam ja ništa kriv. Ti najopasniji jeretici, odnosno najbogatiji građani, izmakli su mi zato što je izbila epidemija. Svako ko je imao imalo novaca, pobjegao je. Uzgred, to ću i ja uraditi. Ne mogu više da izdržim u ovoj gomili leševa. A time će prestati i *zadovoljenje vaših potreba*, kako vi to nazivate. Ah, baš kad sam našao tako lepog dečaka od jedanaest godina, koji je odnedavno siroče...“

„Ćuti, džukelo! Dećaci od mene uće latinski i veronauku, i ćitamo *Bibliju*. Vaše insinuacije samo potvrđuju vaš iskvaren karakter. Nikada nije trebalo da se upustim u posao sa nitkovom kao što ste vi. Odlazite! I nemojte mi se više pojavljivati, mogao bih da izgubim kontrolu!“

„Dugujete mi još jednu lepu svotu novca.“

„Ne dugujem ja vama ništa. Za svoj više nego oćajan posao ste i te kako dobro plaćeni. Pa opljaćkali ste i sve svoje ųrtve. Ali posao za koji sam vas ja zadužio, niste ispunili, zato nećete ni dobiti nikakav honorar. Svako po ulici mođe da seje strah i uđas i da hapsi prolaznike. Ali to nije naša misija. Mi ųelimo da se rešimo nevernika, pagana koji i dalje obavljaju svoje sujeverne rituale i poštuju nehrišćanske obićaje.“

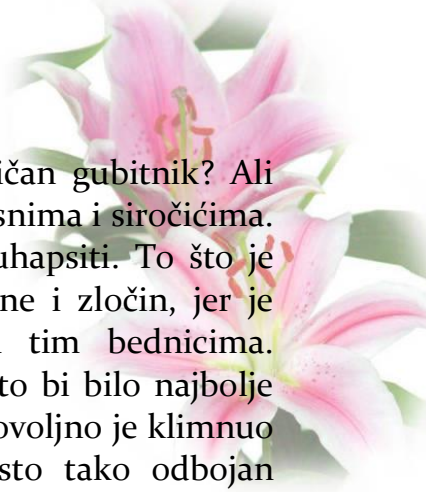
„Vi ste licemer i prevarant.“

„Strađa!“, povika monah razbesnelo.

„Izaći ću sam.“ Karlos Alberto napusti radnu sobu zajapurenog lica i potrća kada je video strađare kako mu prilaze. Bio je besan, ali je potisnuo srdžbu dok nije došao do vrata. Na cesti se jedan ćovek savijao od bolova. Karlos Alberto ga ųutnu u rebra i on pade u jarak. Tu mu je i bilo mesto, pomisli on. Odlućio je da ode iz ovog zarađenog grada, daleko od lađljivih monaha i sveštenika! Još je jednu stvar morao da obavi, a onda će pobeći u pravcu obale, gde je vazduh bio sveđ, a ljudi zdravi.

Usput je sreo Mariju Nunes, koja je sada imala drugo prezime. Nije mogao da se seti kako joj je muđ

prezivao. A i čemu, kad je bio običan gubitnik? Ali Marija je bila od velike pomoći bolesnima i siročićima. Ko bi rekao? Nju bi trebalo prvu uhapsiti. To što je ona radila bila je nemarnost, ako ne i zločin, jer je izigravala boga i pomagala svim tim bednicima. Trebalo je sve da prepusti prirodi, to bi bilo najbolje za ceo grad: najslabiji bi umrli. Mrzovoljno je klimnuo Mariji glavom i zauzvrat dobio isto tako odbojan otpozdrav.

Kada je stigao do konačišta gde su odsela ona dva Indijca, Karlos Alberto je namestio svoj čipkasti ovratnik. Energično je pokucao i, videvši uplašenog slugu koji mu je otvorio vrata, zahtevao je da vidi uglednu indijsku gospodu. Bilo mu je svejedno što ih ometa u poslepodnevnom odmoru. Pretio mu je da ako ih smesta ne zove, da će sve zaposlene i goste zatvoriti u tamnicu.

Čandra i Pradip su bili ljuti zbog smetnje. Zamolili su slugu da im posluži kao prevodilac, jer im se činilo da zna portugalski, a natuca i marati.

„Jeste li je našli?“, upita Čandra.

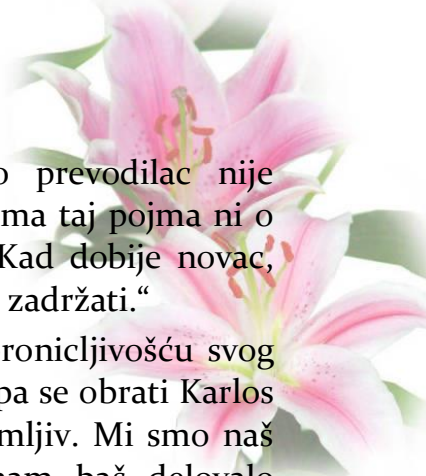
„Nisam. Mogu da je tražim samo ako bih imao na raspolaganju određena sredstva“, odgovori Karlos Alberto.

„Želite još novca?“

„Kako ste samo mudri... Da, potrebno mi je još novca. Čini se da je tražena osoba prevejanija nego što sam mislio.“

Pradip je nešto šaputao bratu na uvo. Bilo je to

nešto na njihovom dijalektu, što prevodilac nije mogao da razume: „Izbaci ovog. Nema taj pojma ni o čemu. Samo želi da nas pokrade. Kad dobije novac, baciće nas u tamnicu. A dijamant će zadržati.“

Čandra, koji je bio iznenađen pronicljivošću svog brata, zamišljeno zakotrlja glavom, pa se obrati Karlosu Albertu: „Vaš drski predlog je razumljiv. Mi smo naš novac sklonili na sigurno. Nije nam baš delovalo poželjno da sakrivamo novac ispod prostirke za spavanje.“

Karlos Alberto se nasmeja neprirodno: „To je veoma mudro.“

„Zato“, nastavi Čandra, „dajte nam vremena do sutra u podne. Tada ćemo vam isplatiti određenu sumu za vaš rad. Ali bismo uskoro hteli da vidimo i rezultate.“

„Imajte poverenja u mene. Dovešću vam zlobnicu.“

Čandra i Pradip su pružili ruke Portugalcu, kako je to ovde običaj. Kada je on otišao, smesta su naredili slugi da donese čiste vode da operu ruke.

Zatim su bez pomoći i znanja sluge počeli da se pakuju. Sutradan do podneva su želeli da napuste grad. Zakleli su se da se više nikada neće vratiti ovamo.

est o veridbi Migela Ribeira Kruza i Izabel de Matos se naravno brzo proširila. Zahvaljujući bračnom paru Keiroz. Visoko društvo se već radovalo velikom slavlju, kakvo dugo nije bilo. Dosadilo im je da stalno idu samo u bolesničke posete i sahrane. Mise za umrle nizale su se jedna za drugom. Ljudi su se takmičili ko će platiti više misa za pokojne. Jedna zabava povodom zaruka bila bi pravo osveženje. Ponovo bi razmišljali o nekim drugim stvarima. A Migel Ribeiro Kruz, kao pripadnik visokog društva i bogataš sigurno neće štedeti. Samo je nekoliko bezizražajnih osoba zrelih za udaju bilo utučeno i proklinjalo Izabel de Matos, ali samo dok je nisu upoznale. Ko bi mogao da se ljuti na tu dragu devojkju? Nije ni čudo da je zaludela čuvenog Migela. Bila je lepa, pametna i savršena u svakom pogledu. Ah, kad bi i one bile bar upola tako očaravajuće!

Čak je među Indijcima glavna tema za razgovor bila *senhor* Migelova veridba sa lepom Portugalkom. *Senhor* Rui, iliti Rudžul, trljao je ruke jer se nadao

velikom poslu. Nadao se da će Migel kupiti prsten za veridbu, a uskoro i svadbeni. Oh, a kakve je samo sve dragulje imao u ponudi, koje bi prodao mladom mladoženji za smešnu cenu! Predivno! Smesta će udvostručiti sve cene, kako bi mogao da se cenka sa *senhor* Migelom sa što manje gubitka.

Senhor Furtado je razgovarao sa svojom ženom. Na njen zdrav razum je uvek mogao da se osloni. Pomalo je bio uvređen što ga Ribeiro Kruz stariji nije ranije obavestio o predstojećoj veridbi. Ipak bi povezivanje dve tako imućne porodice imalo uticaja na posao, a tu je hteo uvek da bude u toku. Nasuprot njemu, *senhora* Furtado je sve to smatrala glasinom. „Mogla bih da zamislim da su ugovorili brak. Ali poznajući *senhor* Migela i po tome kako si mi ti opisao *senhoritu* Izabel, ne verujem da će oni poslušati svoje roditelje. To bi naravno bilo tužno i smatralo bi se velikim prestupom prema nepisanim pravilima porodice. Oboje su tvrdoglavi, a daleko od kuće mladi rade šta im padne na pamet. Ah, Fernando, u ovakvim trenucima sam srećna što nemamo dece.“

U jednoj kući na severnoj obali reke Mandovi, atmosfera je bila sumorna. Ambadevi je bila izvan sebe otkad je portugalski pacijent otišao iz njene kuće. Makarand je verovao da joj je *senhor* Migel slomio srce. Iako mu je Ambadevi rekla da je pružala pomoć bolesniku, kao jedini svedok njihove zajedničke scene Makarand je bio siguran da je video nešto mnogo intimnije od pokušaja oživljavanja.

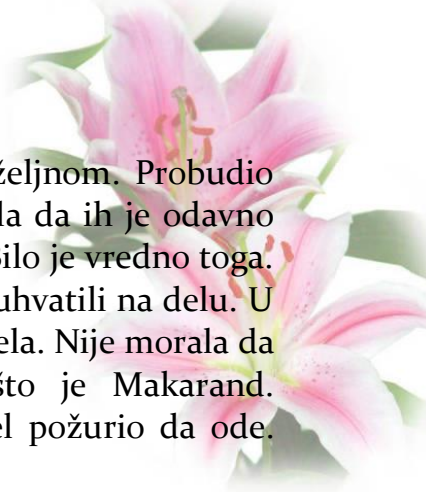
Detaljno je ispričao Anuprabi šta je video, ali ona mu nije poverovala. „Šta ti sve vidiš, Makarande! Sigurno je bilo onako kako je gospodarica rekla: *senhor* Migela je uhvatila vrtoglavica, ona je kleknula pored njega i oživljavala ga šamarima. U tom trenutku si se pojavio ti. Imaš pokvarenu maštu, Makarande. Zar ti misliš da bi radili nečasne radnje usred bašte? I to na vlažnoj zemlji? Pobogu!“

Ali Makarand je znao šta je video. I to ga je veoma uzdrimalo. Nikada nije posmatrao Ambadevi kao ženu od krvi i mesa, a činjenicu da je imala potrebe smatrao je neumesnom, ako ne i odvratnom. Telesna bliskost je nekako bila neprirodna kod starih ljudi, onih preko dvadeset i pet godina. Ali opet, celu tu scenu smatrao je i uzbudljivom. Nije video skrivene delove tela, to ne. Ali Migel-sahibova ruka ispod njenog sarija... Tu mu je zaista proradila mašta.

Najana je bila jedina koja je poverovala Makarandovim indiskretnim opisima. „Amba, dušo“, govorila joj je, „to nije u redu. Ne možeš da imaš avanturu sa strancem, pa još pred poslugom. Šta će biti sa poretkom stvari ako svako bude popuštao svojim požudama?“

„Ne mešaj se!“, povika Amba svojoj staroj dadilji. „Šta ti znaš o tome?“ Potom se baci u njene ruke i zaplaka. „Šta sam učinila?“, jecala je. „Šta sam to učinila? Kako sam samo mogla?“ Amba je znala do čega je to moglo da dođe. Ali nije joj bilo žao. Bilo je predivno uživati u milovanju muškarca poput Migela.

Bilo je veličanstveno osećati se poželjnom. Probudio je u njoj osećanja za koja je verovala da ih je odavno izgubila. Osetila ih je celim telom. Bilo je vredno toga. Ambi uopšte nije smetalo što su ih uhvatili na delu. U svojoj kući je mogla da radi šta je htela. Nije morala da se pravda nekom momku kao što je Makarand. Pogodila ju je činjenica da je Migel požurio da ode. Verenica. Ta prokleta verenica.

Iako je nikada nije ni videla niti znala da li je lepa, ružna, pametna ili glupa, dobra ili zla, Amba ju je mrzela iz dna duše. Znala je da nikada neće moći da se poredi sa Portugalkom. Bila je bele puti i katolikinja. A sigurno je bila i bogata i čarobna. Migel i ta verenica su imali toliko toga zajedničkog, a sa Ambom je imao toliko malo toga. Noćima nije spavala i zamišljala Migela sa verenicom — kako razgovaraju o detinjstvu i zajedničkim poznanicima. Oni su imali i slične anegdote: kako su se kikotali kao deca u ispovedaonici; koje su prodavnice u Lisabonu posećivali; koje su modne grehove počinile njihove majke; koliko je nepodnošljivo bilo leti u gradu, a koliko prijatno na brežuljku, nedaleko od Sintre. Odmah bi shvatili neke stvari, koje bi pripadnicima druge kulture morali nadugačko objašnjavati: izgled frizure, način odevanja ili tumačenje nekih boja. U Evropi su se neveste oblačile u belo, a u Indiji su se tako oblačile udovice. Bilo je toliko svakodnevnih sitnica, zbog kojih je Amba zavidela verenici. A sve te stvari su zbližavale nju i Migela.

Istovremeno, prezirala je i sebe zbog svoje slabosti. Zavist i ljubomora je nisu zabrinjavali. Zнала je da se brakovi ugovaraju, kako ovde, tako i tamo. Ni Migel nije bio izuzetak. Amba je znala u šta se upušta. Migel je ranije već spominjao verenicu, ali je ona bila toliko zaslepljena taštinom da je verovala da je Migel samo izmislio tu ženu. Kako je samo bila glupa!

Morala je nekako da izbaci Migela iz glave. Najana je od samog početka bila u pravu.

„Šta bih ja bez tebe?“, reče ona umorno svojoj *ayah*, brišući suze sa obraza.

„I ja bez tebe?“ I Najanino srce se slamalo, baš kao i Ambino. Nije mogla da gleda kako njena miljenica pati. A ako bi postojalo nešto što bi joj umanjilo bol, bez razmišljanja bi to i učinila. Ali u ovakvim slučajevima je čovek bio nemoćan — pomagalo je jedino vreme. Ili posao. „Moraš učiniti nešto povodom Makaranda i Anuprabe. Venčaj ih napokon. A starom Dakšešu moraš da nađeš pomoćnika, ne može više sve sam da postigne. Osim toga, morala bi da pripaziš i na Džioti, čini mi se da se viđa sa jednim mladićem iz sela. Možda mu govori više stvari nego što je potrebno.“

Amba ju je bez reči posmatrala. Odjednom se vratila stara Najana, mudra i odlučna. Predugo se stara *ayah* skrivala iza sujeverja i svojih godina.

„Šta je sa tobom, Najana? Jesi li se ti to poslednji put u hramu molila za pronicljivost i mudrost? Čini mi se da su ti molitve ušlišene.“

„Amba, tako se ne razgovara sa staricom!“

Amba se nasmeja. „Ne, izvini. Samo sam srećna što ponovo razumno razmišljaš. Te večite *puje*...“

Najana strogo pogleda svoju devojčicu, ali joj ništa ne odvrati. Ipak je bila srećna što Amba više ne lije suze, pa čak ako se zbog toga i neprikladno šali sa njom.

Obe žene načuliše uši. Odjednom se začu glasno zveckanje. Ne, berač kokosa nije mogao da bude. On u ovo doba godine ne radi. A ni grana nije mogla da se slomi, vetar je bio preslab. Da nije neko od posluge? Mali Vikram je bivao sve drskiji, možda se on skita po bašti.

Amba se približila prozoru i pogledala napolje, ali bilo je previše mračno da bi išta videla. No, jedna senka se kretala ka kući! Brzo je prekrila lice velom i pojurila ka ulaznim vratima. „Stoj! Ko ste? Šta želite?“

„Polako, polako. To sam samo ja, tvoj muž, koga tako željno očekuješ.“

Amba je progutala knedlu. Manohar!

„Ništarijo! Reci brzo šta hoćeš i nestani.“

„Zar me nećeš pozvati da uđem? Dugo sam putovao i...“

„Neću. Koliko želiš ovaj put?“

„Želim da ostvarim svoja bračna prava. Dugo si me odbijala, ali sada je...“

„Sada je vreme da naučiš kad si preterao“, dodade Najana, koja se pojavila iza Ambe sa sabljom u

koščatim rukama.

Manohar se samo podlo nasmeja. Stajao je na stožastom snopu svetlosnih zraka, koji su dopirali iz kuće i Amba je videla da je bio zapušten i da je imao velike podočnjake. „Ova stara vrana mi preti, mala moja Amba. Moraćeš da je izbaciš.“

„Da li vam ovaj smeta, Ambadevi?“, začu se odjednom Makarandov glas. „Da ga prebijem kao poslednjeg provalnika ili da ga izručim inkvizitoru?“ Momka niko nije video dok je govorio. Mudro, pomisli Amba. Makarandov izgled nije ulivao strah, bio je slabašnog izgleda i imao je detinjasto lice. Ali glas mu je bio dubok, kao da je bio dvostruko stariji i dvostruko jači.

„Ako odmah ne nestane, i to zauvek, možeš ga okovati lancima i odvući u grad“, reče Amba. Zatim se ponovo obrati Manoharu: „Ako te još jednom vidim ovde, ubiću te.“

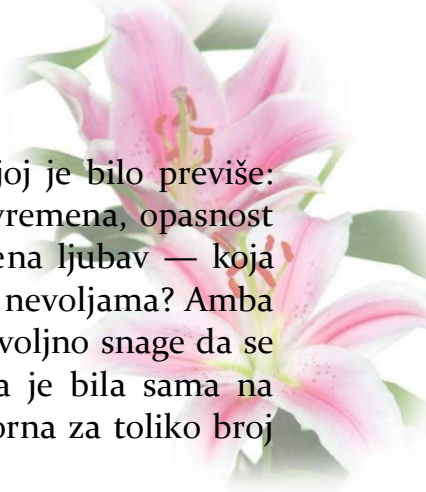
Manohar nije bio glup. Znao je da ovog trenutka nije imao nikakve šanse da uđe. Smesta se okrenuo i nestao bez ijedne reči.

Ambino srce je snažno lupalo. „Hvala ti, Makarande“, reče ona tihim glasom. „I hvala i tebi, Najana.“

Za sada je prošla opasnost. Ali šta ako se vrati? Šta ako organima uprave oda njene spletke? Ne, ne moći. Tako bi i sebe optužio za saučesništvo. Za to je ipak bio prevelika kukavica.

Kada je ostala sama sa Najanom, Amba je najradije

htela ponovo da zaplače. Sve ovo joj je bilo previše: deveri koji su je jurili posle toliko vremena, opasnost od inkvizicije, Manohar i neispunjena ljubav — koja se žena ne bi slomila pred ovolikim nevoljama? Amba je imala loš osećaj da neće imati dovoljno snage da se izbori sa svim ovim pretnjama. Da je bila sama na svetu, pobešla bi. Ali bila je odgovorna za toliko broj ljudi.

„Jaka si, Amba, dušo“, reče joj Najana, kao da je mogla da joj čita misli. „Ali ne toliko jaka da sve nas možeš da nosiš na leđima. Beži. Ostavi nas ovde. Mi ti samo stvaramo problem.“

„Ne. To ne mogu. Makarand, Anupraba i Džioti su mladi i jaki. Za njih ja ne brinem toliko. Ali šta će biti sa tobom, Dakšešom, Čitrani, Šalini i njenim malim sinom. Oni ne mogu...“

Najana je prekinu. „Možemo mi sami da se brinemo o sebi. Snaći ćemo se ako nam ostaviš samo ono najnužnije za preživljavanje. Toliko toga si učinila za sve nas.“

„Ne znam, Najana. Moram da razmislim. Daj mi vremena.“

„Nemaš više vremena. Vрати dijamant i beži, dok te nisu našli.“

Odlučnost u glasu stare dadilje nagnao je Ambu da razmisli. Zar je zaista potisnula sve te opasnosti? Zar se zaista toliko oslanjala samo na sreću i lukavstvo i tako zanemarila činjenicu da joj se stezao obruč oko vrata? Zar se toliko opustila u novom okruženju?

Toliko je vremena prošlo, a godine provedene u Goi spadale su među najbezbržižnije. Hoće li smisliti neko rešenje kako bi ih sve spasila? Ako Manohar odustane, a deveri je ne nađu; ako inkvizitor strada od kolere, možda bi i mogla da nastavi sa životom kakav je dosad vodila. Ako, ako, ako... Morala bi da se bori istovremeno na toliko frontova. Sigurno bi izgubila neku bitku. A da li je imalo smisla ostati u Goi i sećati se Migela? Najana je bila u pravu: treba da uzme dijamant, da svojim ljudima da dovoljno novca da se snađu sami i da beži.

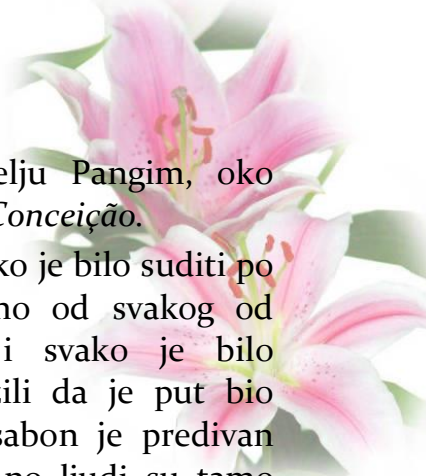
Ali kuda? Svako mesto ovoga sveta bilo je tužno i sumorno, jer u njemu nije živela ljubav.

Nakon što su Izabel de Matos i bračni par Keiroz otputovali, Migelu se kuća učinila prevelikom i praznom. Bilo je lepo imati društvo i opustiti se. Sada je opet imao toliko prostora koje je ispunio mislima o Ambi. Ponovo će je posetiti, to je sigurno. Kad se prisetio one večeri koju je proveo sa Ambom, postalo mu je jasno kako je na nju delovala vest o dolasku verenice. Sigurno ga je proklinjala. Sada će pokušati da se udalji od njega, i neće hteti da stane između njega i verenice. Ona nije ni slutila da on nije imao nameru da oženi Izabel niti da joj se udvara. Hteo je da joj kaže da osim nje, Ambe, nije želeo nijednu drugu ženu. To će joj najbolje dokazati tako što će je zaprositi. Baš i nije bilo pristojno ponuditi brak udatoj ženi, koja bi bila slobodna samo ako bi se njen prvi brak poništio, jer nisu imali dece. Već sledećeg jutra će posetiti *senhor* Ruija i kupiće joj prsten. Juvelir, koga je poslednji put video u gradu kada je divljala kolera i za koga je smatrao da je na samrti, bio je potpuno zdrav i nastavio sa svojim poslom tamo gde su se nalazile sve

njegove mušterije: u novom naselju Pangim, oko crkve *Nossa Senhora da Imaculada Conceição*.

O novcu nije trebalo da brine, ako je bilo suditi po vestima iz Evrope. Dobio je pismo od svakog od mladih iz porodice Mendonsa i svako je bilo optimistično. Sve troje su se složili da je put bio očajan, a dolazak još gori. Ali Lisabon je predivan grad, mnogo veći i lepši od Goe, no ljudi su tamo strašno arogantni i prema njima su se ponašali kao prema divljacima.

„Zamisli“, pisala je Delfina, „juče me je jedan bogati glupan pitao jesam li ikada u životu pila porto.“ Ipak, njena misija je bila uspešna. Sidonio joj je prepustio robu koja je bila predviđena za ženske mušterije i uspela je sve da proda za nekoliko dana. „Pogodio si“, pisala je. „Dame su potpuno poludele za sarijima, koje su prekrojile u posteljinu ili zavese. Zamisli, pokušala sam u početku da im predložim cenu koja je daleko iznad one koju si ti predložio, i čak su i to smatrali jeftinim! Za sari si tražio 500 reala, a ja sam za svaki dobila 1200. Za četke za koje si hteo 300 reala, dobila sam 1000, a onaj sa rubinima sam prodala za 1500. Čestitaj mi — i izračunaj moju proviziju!“

Sidoniov izveštaj je bio sličan Delfininom. „Minijature od slonovače se izvrsno prodaju, pogotovo one sa pikantnim detaljima. Umesto 2000 reala, uspeo sam da dobijem skoro 5000! Ako bi započeo samo sa trgovinom ovim sličicama, koje se

inače lako prenose i ne mogu se lako oštetiti, mogao bi da zaradiš čitavo bogatstvo — a i ja. Bilo mi je zabavno, iako mi je tu i tamo bilo malo neprijatno. Svaka mušterija pretpostavlja da imam dosta iskustva sa... U svakom slučaju, uspeo sam da sakupim bar desetericu muškaraca koji su kod mene naručili te slike. Delfina je našla čak i nekoliko dama koje interesuju te minijature, ali... Mislim da to nije u redu. Dakle: planiraj još koje putovanje i nabavi još ovakvih razvratnih slika.“

Migela su zabavljale Sidoniove nedovršene rečenice. Imao ih je i u pisanju, baš kao i u govoru. Jadničak je bio previše stidljiv da napiše za šta su ga mušterije sve optuživale. Migel, koji je znao kako te slike izgledaju, pretpostavio je o kojim detaljima se tu radilo. Najmanje minijature su prikazivale scene iz Kamasutre, koje uopšte i nisu bile tako bezobrazne kako se to Evropljanima činilo. A još je kupio one najbezazlenije. Tu su prikazani samo parovi kako vode ljubav, sa ogromnim genitalijama i u svim mogućim pozama. Bilo je i slika koje su prikazivale istospolne parove, opštenje sa životinjama ili čak onih gde je više ljudi zajedno opštilo.

Penis je u Indiji bio simbol plodnosti, a samim tim i bogatstva. Bio je vidljiv u svim hramovima kao *lingam*, Šivin falus. U Evropi je on predstavljao samo telesnost i spolnost. O njemu se nije ni govorilo, a kamoli pokazivao ili slikao. A tek telesno spajanje dvaju ljudi! Migel se nadao da je Sidonio bio oprezan i

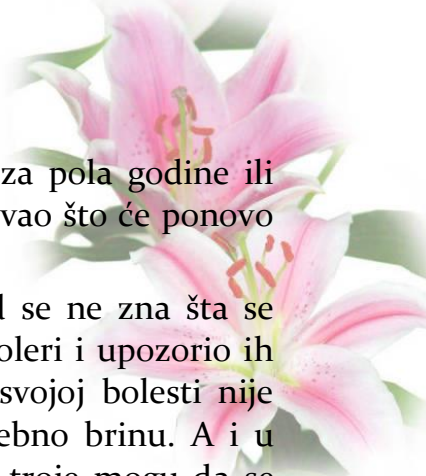
da nije navukao gnev Crkve zbog erotskih scena.

Alvarovo pismo je čitao sa mnogo više interesovanja nego Delfinino i Sidoniovo. Njegov zadatak je bio da posmatra robu na brodu i da tako pokuša da uđe u trag nestanku robe firme *Ribeiro Cruz & Filho*. Nije se nadao nekom rezultatu. Hteo je da učini uslugu prijatelju i da ga malo zaposli. No to što je Alvaro saznao, bilo je izuzetno interesantno.

Kada smo bili usidreni kod Angole, primetio sam da je nekoliko džakova sa natpisom *Condimentos e Espedarias Ribeiro Cruz & Filho* bačeno u pomoćni čamac i odvezeno na obalu. Ako su informacije koje si mi dao tačne, nije bilo predviđeno da se u Angoli iskrca deo robe. Nažalost, nije bilo moguće saznati šta se kasnije desilo sa robom, jer smo ubrzo potom nastavili put ka Portugaliji. U svakom slučaju, zamolio sam jednog mladog oficira, koji se gadno povredio i zbog toga morao da ostane u jednoj afričkoj bolnici, da malo špijunira za mene. Ako budem imao sreće, videću ga za nekoliko nedelja u Lisabonu. Moliću se da afričke bolnice nisu onakve kakvim ih svi smatraju i da će uskoro ozdraviti. Tada ćemo najverovatnije saznati šta se krije iza svega. Budi strpljiv, prijatelju. Obaveštavaću te.

Strpljenje baš i nije bila Migelova najveća osobina, ali nije mu preostajalo ništa drugo osim da čeka sledeće

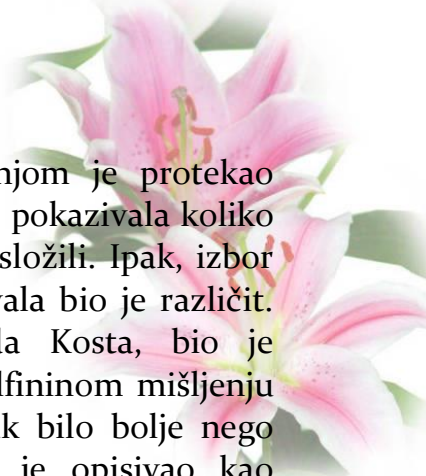

pismo, koje će najverovatnije stići za pola godine ili kad se Alvaro vrati. Već se sad radovao što će ponovo videti njega i ostale Mendonsove.

Ako se ikad budu vratili. Nikad se ne zna šta se može dogoditi. Već im je pisao o koleri i upozorio ih da se ne vraćaju skoro. Detalje o svojoj bolesti nije iznosio, jer nije hteo da se nepotrebno brinu. A i u Evropi može svašta da se desi. Sve troje mogu da se venčaju ili da mesecima ili godinama istražuju Stari svet. A možda će i postati svesni svojih talenata za određen posao koji bi lakše mogli da izuče u Portugaliji nego u Goi.

Sidonio koji je sa toliko uspeha prodavao erotske minijature, pisao mu je o raznim evropskim slikarima, čija su dela bila fascinantna. Najznačajniji su bili španski dvorski slikar Velaskez i Flamanac Rubens, koji je čak i za Migela bio pojam. Ali o Holanđaninu Rembrantu još nikada nije čuo. Bojao se da su njegove slike baš kao i zaludenost lalama, koju je i Sidonio spomenuo: puno buke ni oko čega. Sa svojim delom od unosnog posla sa indijskom erotikom mogao je da radi šta je hteo. Ako je hteo da spiska sav novac na nekog holandskog slikara, molim lepo.

Dvojica braće i sestra nisu ništa pisali o poznanstvima sa mladim ljudima koji bi mogli doći u obzir i kao kandidati za brak. Ipak, pomisli Migel, ova pisma su napisali tek nekoliko nedelja nakon što su stigli u Evropu. Za to vreme nisu ni mogli da imaju neke ljubavne avanture. Ali o svojoj majci su pisali i te

kako opširno. Susret sa mladoženjom je protekao izvrsno. *Dona Asunsao* je sve vreme pokazivala koliko je zaljubljena u njega. Tu su se svi složili. Ipak, izbor reči kojima su to njena deca opisivala bio je različit. Mladoženja, *Fernao Magaljaus da Kosta*, bio je imućan stariji gospodin i — po *Delfininom* mišljenju — „vuk u janjećoj koži, što je ipak bilo bolje nego jagnje u vučjoj koži.“ *Alvaro* ga je opisivao kao „oštroumnog trgovca, koji svima nama, pa i tebi, može dati poneki savet“, dok ga je najstariji, *Sidonio*, predstavio kao „duhovitog plemića.“ Iz svega toga je *Migel* shvatio da su se deca složila sa majčinim izborom.

Još će koliko danas odgovoriti na ova pisma. Reći će im da je upoznao poznanike *senhor Fernaa* ovde u *Goi*. Pisaće im kako su mu i oni govorili sve najlepše o tom čoveku. Naravno, spomenuće im i *Izabelin* dolazak, jer nije mogao da taji lažnu verenicu. *Mendonsovi* će sigurno čuti za tu veridbu u *Lisabonu*, pa će sigurno otići kod njegovih da im saopšte da se njihov sin dobro snašao u portugalskoj *Indiji*. Doduše, to je i sam hteo da uradi, jer njegovi već dugo nisu primili nikakvu vest o njemu. Dakle, da krene prvo sa neprijatnijim stvarima.

Migel sede za radni sto, namesti sebi papir za pisma i umoči pero u mastilo.

Draga majko,

Oprostite mi što vam ne pišem češće. To ne znači da ne želim da vam pišem, već me je bolest u tome sprečila. Ne bojte se, već sam ozdravio i sada sam u svakom pogledu čio, iako okolnosti i nisu vesele. Kolera je odnela živote više od polovine stanovnika glavnog grada. Nastala je velika beda. Ipak, ja sam ovde u Solar das Mangueirasu siguran. I sve dok u gradu hara epidemija, neću napuštati svoj dom. Ali s obzirom na vremenske prilike, neću ni moći. Doba monsuna još nije prošlo, pljuskovi i oluje postali su svakodnevni i to u obimu kakav u Evropi ne biste mogli ni da zamislite. U Indiji se taj period dočekuje bez panike, jer on ovoj zemlji donosi plodnost. Do septembra će sve toliko intenzivno zazeleneti da se i to teško može opisati. Sve je ovde intenzivnije, i dobro i loše, mnogo drastičnije i snažnije nego u Evropi. Ja sam se već na to navikao i osećam se skoro kao kod kuće.

Što se tiče senhorite Izabel de Matos, tačno ste je opisali: zaista je očaravajuća mlada dama i spontano smo razvili prijateljska osećanja jedno prema drugom. Ali ne i romantična. Plašim se da ćete još malo morati da sačekate do venčanja svog mlađeg sina. Pišem vam, iako znam da ste

razočarani. Ali sigurno vam je draža istina nego pusta priča.

Kako sam saznao, očeva trgovačka kuća i dalje daje sve bolje rezultate uprkos tome što su Holandani i Englezi pretnja našoj hegemoniji. To me raduje. Veći deo zasluge pripada, naravno, senhor Furtadu, koji u firmi neumorno radi i za koga mogu reći da je izrazito sposoban i korektan čovek. Pokušajte da ubedite oca da ga počasti prigodnom premijom zbog toga. Zaista ju je zaslužio.

I sam radim na razvijanju trgovine sa Orijentom. Posao je veoma dobro krenuo, ali detalje bih vam ipak radije saopštio kada budem imao neku dobit. Ne bojte se: neću biti konkurencija porodičnoj firmi.

Od sveg srca pozdravljam oca i brata i nadam se da ćete mi uskoro odgovoriti.

Mnogo vas voli i poštuje
vaš Migel

Baš u trenutku kada je Pandžo spustio glavu u njegovo krilo, Migel je završio pismo. Duboko je uzdahnuo, savio papir i stavio ga u kovertu. Adresirao ga je i stavio na kredenac u hodniku kako ga ne bi zaboravio kada sledeći put pođe u grad. Dobro, to smo resili. Pao mu je kamen sa srca iako nije bilo povoda za to. Migel ni sam nije shvatao zašto mu je

tako teško padalo da piše porodici.

Malo se poigrao sa psom, koji se očigledno osećao zapostavljenim, a potom je ponovo seo za radni sto i nastavio sa pisanjem pisama. Ova druga ne samo da su bila lakša, već ih je brže i napisao. Mendonsovima je pisao o svemu što se dešavalo proteklih nedelja, pri čemu je izostavio ono najhitnije. Da su bili tu, možda bi im i rekao o susretu sa Ambom, ali ovako, nije hteo da to ostane zapisano. Kako ne bi tri puta morao da piše isto, podelio je novosti u tri pisma. Znao je da će njih troje čitati jedno drugom pisma. Zahvalio im se na urađenom poslu i izrazio žaljenje što nisu sa njim u Goi, ali istovremeno i olakšanje što nisu izloženi epidemiji kolere. „Imam osećaj“, pisao je, „da će grad opustošiti. Svi se sele u Pangim, tamo su i voda i vazduh zdraviji. Ipak, Crkva neumorno gradi sve više i više hramova, kao da će to pomoći da se izbore sa lošim vazduhom.“

I ta pisma, kao i pismo za *donu* Asunsao, stavio je u kovertu, adresirao ih i ostavio na kredencu, kako ih ne bi zaboravio. U međuvremenu se oglasio njegov stomak. Ipak je sve to pisanje pisama trajalo nekoliko sati. Ali nije osećao glad. Odjednom je bio pun energije i željan akcije. Bacio je pogled kroz prozor i uvideo da vreme nije bilo toliko povoljno da ode do grada. *Solar das Mangueiras* nije bio udaljen; pri lepom vremenu, bilo bi mu potrebno tek pola sata jahanja. Ali u ovim uslovima stigao bi za više od sat vremena. Otkad je vicekralj, Dom Migel de Noronja,

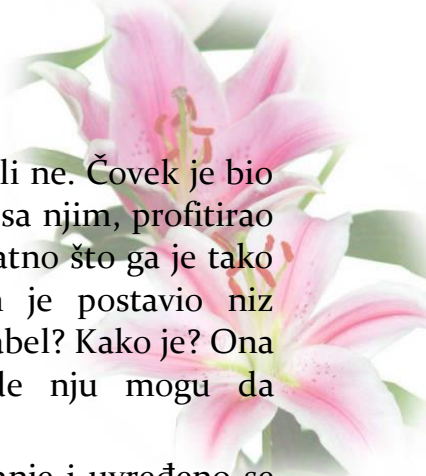
prošle godine naredio da se izgradi put koji je povezivao selo Ribandar sa Pangimom, putovanje je bilo mnogo lakše i brže. Tek je bilo podne, a do večeri bi mogao i da se vrati. U najgorem slučaju, mogao je negde da prenoći.

Naredio je da mu osedlaju konja, a u međuvremenu je halapljivo smazao komad portugalske krvavice da smiri želudac. Ovog puta će vernog Pandža ostaviti kod kuće. Migel nije znao gde će sve ići i da li su psi tamo dobro došli.

Kada je stigao do Pangima, prodavnice su bile zatvorene, a ulice puste. Migel je odlučio da iskoristi ovaj popodnevni mir i raspita se gde je juvelir *senhor Rui*. Video je samo jednu gostionicu, koja nije delovala primamljivo, no ipak je ušao. Naručio je *dhal* i *chapattis*, sočivo i hleb. Uz to je naručio bokalčić vina, koji je bio prilično kiseo i skup. Gostioničar je bio neuredan Indijac sa ponekim portugalskim pretkom. Ali bio je ljubazan i činilo se da je upoznat sa svim sitnicama u selu. „*Senhor Rui*? Mislite Rudžul, juvelir? On vam je odmah iza crkve u ružičastoj kući. Ne možete pogrešiti.“

Migel se zahvalio na informaciji, ali gostioničar nije hteo tako brzo da ga pusti. „Šta vas vodi kod njega?“, upita ga indiskretno. „Da niste vi možda verenik *senhorite* Izabel? Sigurno želite da kupite lep prsten za tu divnu damu.“

Migel nije znao da li da se ljuti ili ne. Čovek je bio radoznao, a svako ko bi razgovarao sa njim, profitirao bi. S druge strane, nije baš bilo prijatno što ga je tako ispitivao. Umesto odgovora, i on je postavio niz pitanja: „Ah, poznajete *senhoritu* Izabel? Kako je? Ona je prijateljica moje porodice. Gde nju mogu da nađem?“

Gostioničar je odgovorio na pitanje i uvređeno se povukao. Pokušaće kasnije ponovo da ga pita, kad stranac bude popio vino. Ko bi razumeo te Portugalce — pa bilo je normalno da se svaka informacija „plaća“ drugom. Podigao je nos i razmišljao kome sve mora da kaže da je ugostio verenika. Krojaču, koji bi im sašio odeću za zabavu, astrologu, raznim trgovcima namirnicama, najboljim lokalnim muzičarima, frizerima i berberima, svojoj snaji, koja je oslikavala ruke žena kanom, i naravno rođaku, koji je bio najbolji *rangoli* umetnik u selu. Niko tako pod ne bi ukraasio cvećem, iako je za to morao mnogo da ubeđuje neke Portugalce.

Kada je posle sat vremena Migel napustio gostionicu, imao je osećaj da je o sebi rekao više nego što je planirao. Pa šta onda, pomisli i uputi se ka ružičastoj kući. Kako mu je i rečeno, bilo ju je lako naći. *Senhor* Rui je bio kod kuće.

Primio je Migela sa velikom galamom. Migelu je bilo drago i zbog srdačnog pozdrava, ali i zbog toga što je juvelir napokon ozdravio.

„Kad sam vas poslednji put video, bili ste bolesni.

Koliko vidim, preživeli ste koleru?“

„Nisam ja oboleo od kolere, već moja žena. Umrkla je i bio sam... i ja sam sada u dubokoj žalosti. Mnogo me je potresla njena smrt, ali... Moj život ide dalje, a ona...“

Migel je pretpostavljao da bi *senhor* Rui odao svoja prava ubeđenja, da je počeo da govori o drugom životu, o reinkarnaciji, u koju su verovali hinduisti. Migel je smatrao da ona nije ništa neobičnija od hrišćanskog shvatanja, po kojem duša posle smrti odlazi u nebo. No nije komentarisao. Direktno je prešao na stvar.

„Tražim komad nakita kojim bih mogao da iznenadim... Ženu svog života.“

Rudžul se odmah nasmešio. Nadao se tome. A i pripremio se. U stanu u Pangimu, u koji se uselio, jedna soba mu je služila za sklapanje poslova, ali je nije nazivao prodavnicom robe na malo. U toj sobi se nisu samo nalazili kovčezi sa duplim dnom, već i labave podne daske ispod kojih je sakrivao dragocenosti. Bilo je tu i slika, iza kojih se takođe moglo štošta sakriti. Rudžul, iliti *senhor* Rui, prišao je jednoj komodi, otvorio gornju fioku i izvadio jednu kutiju u kojoj su se nalazili svakakve dragocenosti.

„Prstenovi, *senhor* Migele. Sve su ovo verenički prstenovi. Siguran sam da vam se svi dopadaju. Ali ako želite mene da poslušate...“

„Dajte prvo da pogledam.“ Migel izvadi iz kutije jedan zlatni prsten, ukrašen ogromnim, besprekornim

smaragdom. Okretao ga je, posmatrao na svetlu i divio se sjaju dragulja koji ga je podsećao na nečije oči. Prsten je bio savršen.

„Za damu bi se našao još neki“, reče *senhor* Rui i pokaza Migelu prsten sa rubinom, koji ne samo da je bio prelep, već i neverovatno skup.

„Koliko košta ovaj smaragdni prsten?“ upita Migel ne prihvatajući draguljarevu ponudu.

„Pa za njega bih morao da tražim najmanje jedan *lakh* da bih pokrio sve troškove.“

Migel se nasmeja. „Ah, *senhor* Rui, ne morate preda mnom da glumite. Recite razumnu cenu ili ništa od trgovine.“

Cenkali su se nekih pola sata, dok na kraju nisu došli do iznosa koji je bio znatno manji od polovine traženog.

„Pozdravite damu“, reče *senhor* Rui kada se Migel već spremio da ode. „Zaista je očaravajuća mlada dama.“

„Ali...“ Migel se tek tada priseti da je draguljar i dalje verovao da je „žena njegovog života“ Izabel de Matos. Nije želeo da razjasni nespornost, iako je znao da će govorkanja postati još neizdržljivija kad se sazna da nije Izabel dobila prsten, već neko drugi.

Pozdravili su se i Migel je izašao na ulicu, gde ga je iznenadilo sunce. Unutra je imao osećaj da je bilo kasno poslepodne, a sada ga je iritirala ta svetlost, kao i gužva na ulicama.

Na trenutak je zastao, jer nije znao kuda da krene.
Odjednom je uočio Ambinu nosiljku.

Sakrio se iza kolnog ulaza i posmatrao kako je
ulazila u draguljarevu kuću.

Ambin pogled je iznenađeno lutao. Od nekadašnjeg ribarskog sela nastao je pravi, lepi grad. Zahvaljujući blizini mora, vazduh je bio mnogo bolji, a ni poplave nisu ostavile toliko razarajuće posledice kao u glavnom gradu. Iako je vodostaj reke Mandovi bio visok, još se nije izlila i zablataljavila puteve. Da su Portugalci bili pametni, napustili bi glavni grad i doselili bi se ovamo.

Amba se uverila da je vreća koju je sakrila ispod sarija bila dobro privezana i pričvršćena. Sinoć je sišla u svoj tajni tunel i pokupila odande nekoliko dragulja. Danas je bio dan kada je morala da povrati svoj dijamant — i da nestane iz zemlje što je pre moguće. Jednostavno je bio previše opasno da ostane i dalje, iako joj se srce slamalo što mora da žrtvuje ljubav.

Rudžul ju je pozdravio iznenađujuće ljubazno. Ipak je nedavno izgubio ženu. Ali verovatno je nedavno sklopio unosan posao, što je za ljude poput Rudžula bila najbolja uteha. Pokušala je da malo sakrije prezir koji je osećala.

„Dugo se nismo videli“, reče ona.

„Oh.“ Bilo je to sve što je Rudžul rekao.

„Imate li ga još?“

„Pa, naravno da ga imam, ali trenutno nemam pristup njemu.“

„Šta to treba da znači?“

„To znači da sam ga tako dobro sakrio kad sam se doselio u Pangim, da ga ni inkvizicija ne bi našla. Trebalo je pravovremeno da me obavestite. Ovako na brzaka ne mogu da ga nađem.“

Amba skupi oči i pogleda juvelira pogledom punim prezira. On to naravno nije mogao da vidi, jer joj je lice bilo prekriveno velom. Ako je ova budala ostavila dijamant u glavnom gradu, trajaće nedeljama dok ga nađe.

„Znali ste da ću doći po njega“, reče Amba obuzdavajući se.

„Ali *dona* Amba... Dogovorili smo se pre toliko godina! Sada vam sigurno neće značiti nekoliko dana.“

Budala! Nekada je znao da dođe svakih nekoliko sati. Ali sada nije htela da se svađa sa njim oko tih stvari.

„Imate li bar novaca? Donela sam vam nekoliko lepih primeraka.“ Otvorila je vreću i istresla dragulje na sto. Bilo je lepo čuti i videti zveckanje i svetlucanje nakita.

Rudžul iskolači oči. „Ovo... Ove stvari vrede čitavo

bogatstvo. Možete da pretpostavite da ne čuvam toliki novac u kući.“

Amba uze jedan biser, pogleda ga i vrati u vreću. Potom isto to uradi i sa teškom zlatnom narukvicom, a potom u vreću vrati i izvrsno izbrušen rubin.

„Čekajte!“, povika Rudžul. „Jedan deo vašeg nakita bih mogao odmah da otkupim. Ali dajte mi nedelju dana da vam donesem dijamant.“

Cenkanje oko pet komada nakita teklo je prilično sporo, ali na kraju su se ipak nekako dogovorili. Amba je napunila svoju vreću zlatnicima i oprostila se sa Rudžulom: „Za tačno nedelju dana, Rudžule.“

Samo je zakotrljao glavom u znak potvrđivanja i pozdrava dok joj je otvarao vrata.

Amba je izašla na stepenište. Kroz prozor je ulazila svetlost i obasjavala je zrnca prašine koja su lepršala po sobi. Verovatno je bilo kasno poslepodne, pomisli ona. Nije smela da gubi vreme ako je želela da se do večeri vrati kući. Lagano je krenula stepenicama. Čulo se samo lepetanje njenih sandala. No kada je stigla do polovine, iz senke je izašla jedna prikaza. Amba se nasmrt preplašila, ali ubrzo potom ju je prepoznala.

„Amba!“, prošaputa Migel i uhvati je za ruku, kako bi je privukao k sebi.

Amba se istrgnula. „Pratiš me?“, upita ona tihim glasom, ali oštrim tonom.

„Slučajno sam te video. Ja sam baš izašao od juvelira kad sam te ugledao. Moramo da

razgovaramo.“

„Ne znam o čemu.“

„Ne?“ U njegovom glasu se osetila nežnost.

Migel se čudio njenoj odbojnosti. Šta se desilo posle njihovog poslednjeg susreta? „Molim te, saslušaj me.“

Ali Amba se okrenula i pojurila niza stepenice. Morala je što pre da pobegne. Sam Migelov pogled bi mogao da ugrozi njenu odlučnost. Ako bi još koji trenutak ostala sa njim u ovoj prostoriji, postala bi slaba. A nije smela da pokazuje slabost. Morala je da izbije tog čoveka iz glave i započne novi život bez tereta iz prošlosti.

Na podnožju ju je dostigao. Snažno ju je uhvatio za nadlakticu i tako primorao da stane. Odvukao ju je do jednog zabačenog kutka i svojim telom ju je stisnuo uza zid. Potom je podigao veo.

Video je njen pogled pun mržnje. „Šta je, sad hoćeš da me siluješ?“

Migel se prenerazi. „Amba. Samo želim da me saslušaj.“ Upitno joj je pogledao lice, koje je zračilo odbojnošću. Brzo je rekao šta je imao. „Misliš da imam verenicu koja mi je važnija od tebe. Nije tako. Dotičnu damu je odabrala moja porodica i uredila da se oženim njom, ali ja nju ne želim. Želim tebe, Amba.“

„A kad me dobiješ, možeš da oženiš neku lepu Portugalku.“

„Ne, nisi me razumela. Želim te zauvek. Želim da mi budeš supruga.“ Migel je drugačije zamišljao ovu izjavu. Nikada nije mislio da će izjaviti ljubav tvrdooglavoj ženi koju je pritiskao uza zid u tamnom kutku jednog stepeništa. Ali ovo mu je možda bila jedina šansa. „Volim te.“

Ambi reč zastade u grlu. Ovome se nije nadala. Da je samo navaljivao, sa tim bi uspela da se izbori. Mogla bi da mu odvrati istom drskošću. Ali izjava ljubavi, izrečena sa tolikom predanošću ostavila ju je bez daha. Pogotovo što je ona dolazila od čoveka koji joj je još davno osvojio srce.

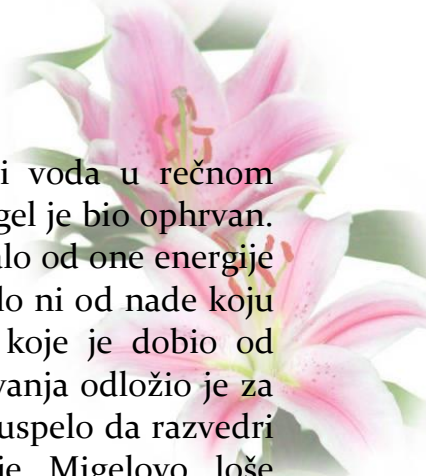
Migel je prodorno pogleda sa mešavinom bola i nade. Najradije bi je obema rukama uhvatio za glavu, lice obasuo poljupcima i na uvo šaputao ljubavne zakletve. Ona bi svoje lice rado priljubila uz njegovo grubo lice, mirisala ga i na na svojim usnama osećala njegove. Najradije bi povikala „Da!“.

„Pusti me, Migele. Ja sam udata žena, zar si zaboravio?“ Trudila se da bude što hladnija. Gledala ga je ozbiljnim izrazom lica.

Migel se udaljio jedan korak, pa je mogla da prođe pored njega i nesmetano da ode do izlaznih vrata. Ponovo prekri lice velom, otvori masivna vrata i izađe, ne okrenuvši se.

Migel je bez reči ostao naslonjen o zid i nije mogao da poveruje da ga je tako brutalno odbila. Tek nekoliko sati kasnije, kad se vratio u *Solar das Mangueiras*, shvatio je da joj nije dao prsten.

Dani su sporo prolazili, baš kao i voda u rečnom koritu za vreme sušnog perioda. Migel je bio ophrvan. Izgubio je apetit. Ništa više nije ostalo od one energije koju je nekada imao; ništa nije ostalo ni od nade koju je osećao kada je pročitao pisma koje je dobio od Mendonsovih. Sve planove za putovanja odložio je za neki drugi dan. Čak ni Pandžu nije uspelo da razvedri svog gazdu. Činilo se kao da je Migelovo loše raspoloženje prešlo i na psa. I on je bio cmizdrav i grickao je skupoceni svileni tepih. Ali Migela nije grizla savest što je zapostavljao psa. Bio je prazan. Beskrajna praznina mu se uvukla u dušu; praznina koja je sve činila jednoličnim i besmislenim.

Doba monsuna je lagano prolazilo, ali ni lepo vreme nije uspelo da odobrovolji Migela. Izabel de Matos ga je jednom posetila, ali on je bio toliko škrt na rečima da se to već graničilo sa nepristojnošću. Nije dugo ostala. *Senhor* Furtado mu je poslao knjige da ih pregleda, ali Migel je bio rastresen i nije mogao da se koncentriše na beskrajne kolone brojeva. Isto je bilo i sa kartama. Činjenica da je zakazivao i na stvarima koje su mu oduvek išle od ruke, zabrinula je poslugu. Poznavali su delovanje monsunskog perioda na ljudski duh, ali gubitak njegove sposobnosti pamćenja brojeva smatrali su vrlo zabrinjavajućim.

„*Senhor* Migele?“, obrati mu se Krizostomo jednog dana, dok je sedeo u svojoj radnoj sobi.

„Šta je?“, upita ga Migel otresito.

„Mi... Ja se pitam postoji li nešto što bi vas

oraspoložilo?“

„Ne brini se ti za mene, brini o svom poslu.“

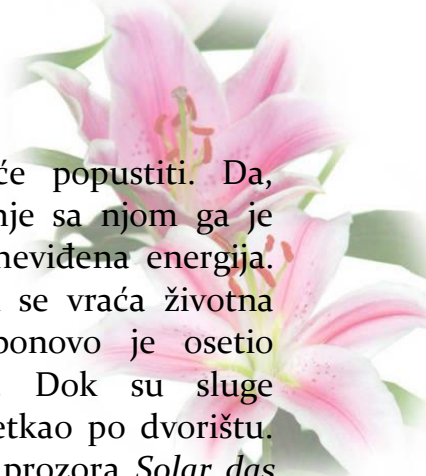
„Možda bi *dona* Ambu trebalo...“ Nije uspeo da završi rečenicu. Migel je ustao i opalio mu snažan šamar. „Nikad više da nisi spomenuo njeno ime! Sad odlazi, ostavi me na miru.“

Krizostomo odjuri. Nikako nije hteo da gospodara „ostavi na miru.“ Bilo je isuviše jasno da se *senhor* Migel borio sa samim sobom, a bez pomoći neće moći da pobedi. Morao je nešto da preduzme. A on, Krizostomo, razmišljaće sve dok se ne seti nečeg razumnog.

Migel nije radio ništa. Po cele dane i noći razmišljao je o tome kako bi mogao da ubedi Ambu o svojim časnim namerama i kako bi ponovo mogao da je pridobije. Ono veče u njenom dvorištu sigurno joj je nešto značilo. Primetio je da je i ona prema njemu gajila slična osećanja kao i on prema njoj. Zar ju je zaista večito odsutan muž sprečavao u tome da stupi sa njim u vezu? Zar je zaista mislila samo na svoj ugled? Ipak ih je jedan sluga uhvatio na delu. Možda bi on mogao da joj pomogne da reši njene probleme. Verovatno joj je i inkvizicija zadavala mnogo briga — jednom je njena služavka bila uhapšena samo zato što je preko lica nosila plavi veo. Možda je mogao da joj pomogne tako što će onog nitkova Karlos Alberta držati što dalje od nje.

Nakon večitog obrtanja istih pitanja u glavi Migel je jednog dana zaključio da je dosta. Otići će kod nje.

Primoraće je da ga sasluša. Neće popustiti. Da, uradiće to, odmah. Ponovno viđenje sa njom ga je oživelo. Odjednom ga je spopala neviđena energija. Po celom telu je osećao kako mu se vraća životna snaga. Vratio mu se apetit i ponovo je osetio neverovatnu želju za pokretom. Dok su sluge osedlavale konja, on se sa psom šetkao po dvorištu. Posluga koja je jurcala oko vrata i prozora *Solar das Mangueirasa*, posmatrala ga je začuđeno. Niko nije razumeo kako je to gospodar još malopre bio ucviljen, a sada se sa osmehom na licu igra sa tom glupom džukelom. Složili su se da je to sigurno bio neki oblik duševne bolesti. Možda je to trebalo pripisati posledicama kolere. Osim *senhor* Migela, nisu poznavali nikoga ko je preživeo tu zarazu. Sigurno je to, nema šta drugo biti. Telo mu je izgledalo zdravo, ali mozak mu je sad napadnut. Govinda je odlučio da mu odsad kuva obroke bez mesa, jer je to pozitivno delovalo na duh.

Jahanje po hladnom, vlažnom vazduhu bilo je osvežavajuće. Pandžo je sedeo ispred Migela u korpici i uživao u vetru koji je duvao oko njegovog nosića. Uši su mu se vijorile, što je deci sa sela bilo zabavno i što ih je nagnalo da po lepom vremenu trčkaraju iza njih i zbijaju šale. Migel im je bacio nekoliko zlatnika. Kada su stigli na drugu stranu reke Mandovi, srce je počelo snažnije da mu lupa. Bio je nervozan. Nadao se, molio se da je dobro procenio Ambina osećanja i da to nije samo umislio. Za jednog muškarca nije bilo ničeg sramotnijeg nego ne prihvatiti odbijanje jedne žene i

navući njen gnev na sebe. Ali to Migel nije hteo da prizna.

Grupa majmuna se šunjala po granama i Pandžo se uznemirio u svojoj korpici. Izgleda da je bio raspoložen da ih lovi. Nedugo zatim pojavio se i jedan slon, što je i konja i jahača i psa ispunilo strahopoštovanjem. U Goi se nisu često viđali slonovi. Ovaj se sakrio iza velikog drveta i mirno nastavio svoj put, dok je surlom zahvatao zeleniš na putu i prinosiso ustima. Neverovatno, pomisli Migel. Ovolika životinja je skrenula po naredbi svog *mahoutsa* i verno je pratila njegove pokrete bambusovim štapom. Izgleda da nije bio svestan svoje moći. Migelov konj se uplašio i sklonio na ivicu puta dok nije prošao. Iako su mu kljove bile izvađene, i Migel se osećao pomalo nelagodno.

Ali to nije bilo ni blizu nelagode koju je osećao kada su se približili Ambinom imanju. Baštovan ga je pozdravio kao starog poznanika, a i Makarand mu je odmah potrčao u susret.

„*Senhor Migele!*“, povika radosno pomažući mu da siđe s konja. „Dobro izgledate. Izgleda da ste potpuno ozdravili.“

„Da, zahvaljujući vašoj nezi. Kako je Anupraba?“ Migel nije hteo odmah da uleti u kuću, iako je bilo jasno da nije došao da se raspituje o služavkinom zdravlju.

„Ponovo je ona stara i opet me ignoriše.“

Migel se nasmejao, mada momku nije bilo jasno

šta je tu bilo smešno. „Je li *dona* Amba kod kuće?“, upita.

„Hm, pa... Ovaj...“ Makarand se zakašlja i stidljivo protrlja dlanove. „Dala nam je do znanja da nikoga ne puštamo.“

„Ali ja nisam običan posetilac. Njoj mogu da zahvalim što sam uopšte živ. Ona je za to odgovorna.“

„Da, u pravu ste, *senhor* Migele. Dođite.“

Makarand ga je uveo u kuću, u koju ni sam nije smeo da uđe. Na verandi ga je dočekala Anupraba. Reagovala je slično kao i Makarand kad ga je ugledala. Činilo se da nije želela da se ogлуši o *dona* Ambine zapovesti, čak i ako se radilo o čoveku koji ju je izbavio iz tamnice.

„Žao mi je, *senhor* Migele. Ne mogu da vas pustim. Gospodarica ne želi da joj smetaju.“

Migel je posmatrao fasadu kuće. Video je kako se na gornjem spratu pomeraju zavese. Znao je da je Amba kod kuće i da posmatra svaki njegov korak. Šta sad da radi? Da silom uđe unutra? Ne, nikako. Da joj odavde više sve ono što je hteo da joj kaže? Onda bi se posluga počastila i klićući posmatrala celu predstavu. Tako bi se ona još više ražestila.

„*Dona* Amba“, povika ipak. „pustite me unutra. Moram da razgovaram sa vama o jednoj jako bitnoj stvari koja ne trpi odgodu.“

I zaista je probudio interesovanje posluge. Video je da ga svi izdaleka posmatraju. Bili su srećni što se išta

novo zbiva.

Migel je začuo korake, ali je odmah prepoznao da nisu Ambini. Na verandu je skoro nečujno došla druga služavka. „Gospodarica poručuje da idete“, reče Džioti.

„Reci svojoj gospodarici da ću to i učiniti, ali samo nakon što me sasluša.“

Na verandu je izašla i starica, koja se tako polako kretala da se njeni koraci uopšte nisu čuli. Dok su ga negovali u ovoj kući, viđao ju je samo usput. Rasterala je sve ostale i pokretom ruke naložila Migelu da sedne na klupu.

„Ja sam Najana. Možete meni da kažete šta ste hteli da saopštite *dona* Ambi.“

Migel nije bio baš spreman da starici saopšti kako želi da zaprosi Ambu, i da njoj da prsten.

„To neće ići“, reče on.

„Ja znam sve o *dona* Ambinom životu. Sve.“

„Blago vama. Ipak, ima nekih stvari koje se rešavaju nasamo.“

„Baš te stvari ne želi da čuje od vas. Ona je udata, a vi imate verenicu, koju vam je odabrala porodica. *Dona* Amba vam je spasila život. Zar joj tako zahvaljujete, tako što ne poštujete njenu želju?“

Migel je morao da prizna poraz. Promenio je taktiku. Stidljivo se nasmejao, spustio glavu i pogledao je pogledom za koji se nadao da će starica protumačiti kao ponizan.

„Da li biste joj ovo predali? Molim vas, kažete *dona* Ambi da je ovo poklon kojim želim da se zahvalim.“

Najana uze paketić, iako joj je Amba strogo naredila da ništa ne uzima od njega. Ali njena radoznalost je bila jača. Osim toga, bilo je teško odbiti ovog mladića. Bio je zaista pristojan i gledao ju je tako žalosno da nije imala srca da ga odbije.

U tom trenutku je na Migelovu nogu pao cvet frangipanija. Uze ga, stavi Najani iza uva i prošaputa: „Odlično vam stoji zeleni šal. Ali ovaj poklon“, time pokaza na paketić koji je ovaj put doneo, „može da nosi samo *dona* Amba.“

Najana, koja je ogrnula šal koji je bio namenjen Ambi, postidela se zbog svoje nepromišljenosti. Nije trebalo da nosi šal u njegovom prisustvu. S druge strane, prijalo joj je što je mladić to primetio i što joj je udelio kompliment.

Možda on i nije bio tako loš kako je u početku mislila.

Migel se zahvali Najani i krenu ka svom konju. Razmenio je još nekoliko reči sa Makarandom i Anuprabom, koji su Pandžu bacali grančicu i prelepo se zabavljali. Migel pozva psa, sede na konja i veselo mahnu rukom. Pritom se nije veselo osećao.

U međuvremenu je Amba pozvala Najanu kod sebe. Želela je da zna šta joj je šaputao na uvo i naredila joj da joj ne pada na pamet da išta komentariše. Ali Najana se samo nasmešila i kratko odgovorila na Ambina navaljivanja: „Postoje stvari

između muškarca i žene koje se jednostavno ne govore.“

Amba je zakolotala očima i preklinjala je šarm Migela Ribeira Kruza. U trenutku je obrlatio njenu staru *ayah*.

Poričete da ste umešani u izradu kutija za relikvije, za koje ste jasno znali da će služiti čuvanju lažnih relikvija?“

Rudžul je brisao znoj sa čela, što baš i nije bilo tako jednostavno. Ruke su mu bile vezane, pa je morao obe da podigne da bi jednom prešao preko čela. Šta sad da odgovori? *Da, poričem* ili *Ne, nisam znao da će te kutije poslužiti za lažne relikvije?* Ispitivanje je bilo zlokobno. Šta god da odgovori, biće pogrešno.

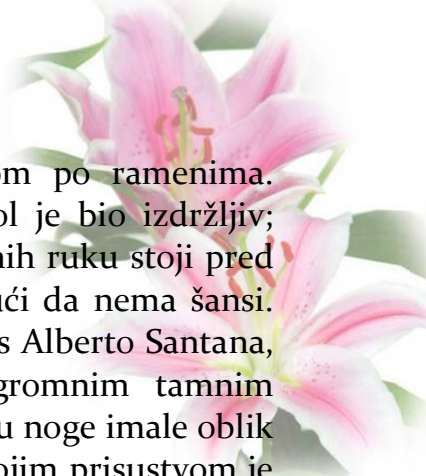
„Zapisničaru“, reče fra Martinjo mršavom polu-Indijcu, koji je delovao kao da ima bolestan želudac, „zapišite da optuženi ne želi da odgovori na pitanje.“ Potom se ponovo okrenu ka Rudžulu i upita ga: „A poričete li i da ste izradili ovaj ključ?“

„Ne, to ne poričem. On zaista izgleda kao da sam ga ja pravio. Ali to mora da je bilo davno, jer već duže vreme ne radim sa zlatom.“

„Šta on otvara?“

„Kako ja to da znam? Odakle vam?“

Stražar ga snažno udari štapom po ramenima. Rudžulu potekoše suze. Telesni bol je bio izdržljiv; više ga je bolelo poniženje da vezanih ruku stoji pred tim čovekom, umrljan krvlju, znajući da nema šansi. Za to vreme je pravi zločinac, Karlos Alberto Santana, zlokobno se cereći, sedeo za ogromnim tamnim drvenim stolom za ispitivanje, čije su noge imale oblik lava u sedećem položaju. Samim svojim prisustvom je Rudžulu nanosio bol. Kako je neko mogao da posluje za takvim zlikovcem? I zašto je napustio siguran Pangim i otišao u glavni grad po dijamant? Nije mu bio potreban *dona* Ambin novac, barem ne odmah, i nije trebalo ništa drugo da joj kaže osim da trenutno ne može da joj dâ dragulj. Nije imala ništa protiv njega. Ali umesto toga ga je njegova prokleta čast dovela do zle sudbine — ipak je on mušteriji dao obećanje. Ali i njegova nezasitost. Zašto nije bio zadovoljan onim što je zarađivao? To nije bilo malo. A otkad je bio udovac, imao je još i više — njegova žena je živela na visokoj nozi. Možda je upravo to privuklo pažnju inkvizicije. Oh, zar je pao tako nisko da svoju jadnu ženu okrivljuje za Portugalčevu pokvarenost?

Čekali su ga u zasedi u rođenoj kući. Srećom, nisu našli dijamant kada su ga uhapsili, a kod sebe nije imao nekih velikih dragocenosti. Ali šta god da je imao kod sebe, uzeli su mu. Sve što je imao, otišlo je u torbu onih koji su ga ispitivali i koji su se pravili pravedni. U suštini, sve su to bili lažovi, licemeri i prevaranti: Santana, koji je započeo posao sa lažnim relikvijama, a sada se predstavlja kao tužilac u istom

slučaju; fra Martinjo, koji je uzeo tešku zlatnu ogrlicu sa priveskom koji je predstavljao boga Ganešu, jer je to navodno bilo zabranjeno božanstvo; mladi sveštenik, koji je doveden kao svedok i koji je iz Rudžulove torbe otuđio prsten s pečatom; i državni tužilac, predstavnik krune, kockar, koji je kod Rudžula imao ogromne dugove i koji je sad video idealnu priliku da ga se otarasi.

„Jeste li“, nastavi fra Martinjo sa ispitivanjem, „izradili ovaj ključ za kutiju u kojoj su se čuvale zabranjeni predmeti za veštičarenje?“

„Ne!“, povika Rudžul.

„Dakle, znate za šta ste ga napravili“, zaključí inkvizitor. „Ako ne priznate, ne možemo da vam damo oprost grehova“, reče on nežnijim glasom. „Nismo mi čudovišta. Ko iskreno prizna, dobija mogućnost za pokoru i oprostjenje svih grehova.“ Pogledao je Rudžula tako prodorno, da su ovom zaklecala kolena. Mislio je da će poludeti. Ako prizna, očekuje ga strašna kazna, a ako ne prizna, još strašnija.

„Mogu da pretpostavim“, reče Rudžul kroz šapat, „da ovaj ključ čuva neku veliku tajnu. Ali ne znam ništa više o tajnama svojih mušterija.“

Inkvizitor promišljeno klimnu glavom. Taj je gest Rudžulu bio poznat, ali za razliku od indijskog kotrljanja glavom, nikada nije tačno razumeo njeno značenje.

Santana se približi fra Martinju i šapnu mu nešto

na uvo.

„Znate li nešto o jednom ogromnom dijamantu?“

Rudžul preblede. Odakle je ovaj demon Santana znao za dijamant? On nikom nije rekao, a ne veruje da je i *dona* Amba ikome pričala o njemu.

Karlos Alberto ni na trenutak nije ispuštao optuženog iz vida. Njegova reakcija mu je ulila nadu. Bio je to samo pokušaj, ali izgleda da je pogodio tačno u centar.

„Odgovorite!“, prodera se *padre*.

„Ne.“

„Zapisničaru, zapišite da optuženi odbija da odgovori.“

„Ali ja...“, pokuša Rudžul da reši nesporazum.

„Odgovori, paganine!“, prekinu ga Karlos Alberto.

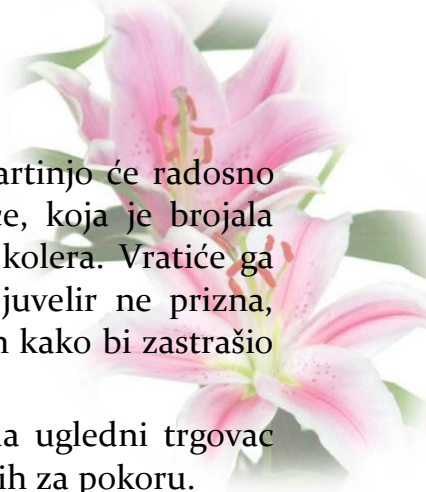
„Ne znam ništa o...“ Na telu je osetio udarac bičem, pa se ostatak rečenice pretvorio u urlik.

„Dijamant?“, ponovo upita Karlos Alberto.

„On je...“ Još jedan udarac, ali ovaj put devetokrakim bičem, ponovo ućutka Rudžula.

Fra Martinjo je bio veoma zadovoljan. O Karlos Albertu Santani nije ništa mislio, ali činilo se da je ovaj optuženik, koga je uprkos njihovoj svađi izručio inkviziciji, zaista bio kriv za nešto. Uz pravi tretman će ovaj „*senhor* Rui“, kako se sam prozvao, uvideti da je bolje da sve prizna Crkvi. Sutra će ga uroniti u reku. Biće to nepogrešiv test za čast i nepokolebljivost ovog čoveka.

Ako se ispovedi i prizna, fra Martinjo će radosno primiti novog člana svoje zajednice, koja je brojala mnogo manje duša otkad je izbila kolera. Vratit će ga istinskoj hrišćanskoj veri. Ali ako juvelir ne prizna, moraće drastično da postupi sa njim kako bi zastrašio ostale.

Ipak, iskustvo mu je govorilo da ugledni trgovac na lomači povećava spremnost ostalih za pokoru.

Dragi Migele,

Mnogo nam nedostaješ, a još nam više nedostaju zalihe tvoje robe. Sidonija naprosto gaze stari ljudi koji žele da kupe još onih slika Kamasutre, a Delfina dobija bezbroj narudžbina od dama koje su potpuno poludele za sarijima, četkama za kosu i svim ostalim što mi „Indijci“ smatramo drangulijama. Ovde se one smatraju egzotičnima. Zato su i ekskluzivne. Svaka čast, stari moj, ideja ti je genijalna. Ali zaista ćeš morati ponovo da kreneš na put i da nabaviš još robe, kako bi mogao da ostaneš u prednosti. Ovde su trgovci lukavi i uopšte nisu izbirljivi. Ako padne cena bibera, počće da trguju stvarima koje su traženije, tako da bi uskoro mogao da dobiješ i konkurenciju. Zato kreni što pre!

Mladi oficir koji je morao da ostane u bolnici u Angoli, stigao je manje-više zdrav u

Lisabon, iako sad šepa. Jadnik, teško da će u ovakvom stanju ikad više biti mornar. Ali kao špijun uopšte nije bio loš. Saznao je da robu nisu ukrali obični lopovi, već ju je neka lokalna trgovačka kuća, Casa Fernandes, „potpuno legalno“ uzela. Ako je istina da je to zaista bio korektan događaj, a ne zločin, molim te, javi mi da znam. Znam da si rekao da je bilo predviđeno da svi džakovi budu prevezeni u Lisabon, pa sam ja malo proverio tu trgovačku kuću.

Firma je registrovana na ime jedne dame, verovatno udovice. Zove se Beatriz de Rastro Fernandes. Ova trgovačka kuća se pretežno bavi trgovinom robovima. Potreba za radnom snagom u Brazilu je ogromna, a Afrikanci su savršeni za taj težak posao i klimu u južnoameričkoj koloniji. Malo sam se informisao i saznao da su lovci na robove jednostavno tumarali okolo i hvatali najjače odrasle crnce. Gubitak u transportu ove „robe“ je prevelik; naime, brodovi u kojima su se prevozili robovi nisu bili udobni, blago rečeno. Od sto crnaca, pristiglo bi četrdeset živih. To je prljav posao, ali niko nije prestajao time da se bavi. No dobro, previše sam se udaljio sa teme. Dakle, ova trgovačka kuća, Casa Fernandes, bavi se još jednim unosnim poslom sa agrarnim dobrima iz Angole, pretežno kafom i šećerom. Aktivni su

čak i u trgovini sa Orijentom, pa se na džakove bibera stavljaju novi natpisi. Ipak, Casa Fernandes je predstavljena veoma skromno. Kao da ne žele da privuku pažnju — a za mene je to dovoljan razlog za sumnju. Sve ostale portugalske trgovačke kuće, uključujući i firmu tvoje porodice, na sve strane pokazuju svoju moć i bogatstvo. O vlasnici još nisam uspeo da saznam ništa, ali sam zato štošta saznao o čoveku sa kojim sam putovao i koji je ostavio tvoju robu u Angoli. To je čovek koji je zadužen za nadzor tereta, izvesni Floriano Reiz — on je predstavnik vaše firme. Ja nisam mogao da ispitam tog lopova, ali ti možeš da ga proveriš sledećom prilikom. I trebalo bi što pre da ga otpustite i da na njegovo mesto primite nekoga ko bi bio pouzdaniji.

Pa, prijatelju, toliko o mojoj špijunskoj misiji. Zadovoljstvo mi je da njuškam po poslovima drugih ljudi, što uopšte nije u redu. Ali tako sam saznao da se Delfina zaljubila u nemogućeg pametnjakovića, koji sve nas koriguje i savetuje, čak i u stvarima o kojima ne bi trebalo ništa da zna. Sidonio još nije našao damu kojoj bi se udvarao, potpuno je zaljubljen u Karavađovog Amora. Ni mene još nije pogodila Amorova strelica — smatram da su lisabonske dame prilično nepodnošljive. Ipak, postoji jedna, koju bih

voleo da upoznam...

*Mnogo mislimo na tebe i našu voljenu
Gou. Izdrži!*

*Prijateljski te pozdravlja
tvoj Alvaro*

Migel skloni pismo u stranu. Ovo što je saznao bilo je bolno za sve. Nije znao da li ima snage da saopšti ocu ovo što je Alvaro otkrio. Vlasnica firme *Casa Fernandes* nije bio niko drugi nego njegova snaja Beatriz koja je firmu vodila pod svojim devojačkim imenom. A kako je Beatriz bila izuzetno naivna devojka, iza svega je verovatno stajao njen muž, Bartolomeu. Migelov rođeni brat. Prvorodeni sin, koga su roditelji obožavali i koji je uživao sva prava. Mudri, pažljivi, pravedni Bartolomeu.

Zašto je njegov brat radio tako nešto? Time što je potkradao očevu firmu, potkradao je sebe samog — pa on je bio predodređen za očevog naslednika. Sve ovo Migelu nije imalo smisla. Ako je Bartolomeu zaista imao želju da pokrene sopstveni posao, mogao je to jednostavno da uradi. Čemu ta tajnovitost sa firmom *Casa Fernandes* u Angoli? Roditelji bi bili još ponosniji na njega da su znali za njegove trgovačke aktivnosti. Možda se *Casa Fernandes* bavila nekim ilegalnim radnjama? Trgovina robovima se među visokim društvom kotirala kao neugledna, ali nije bila zabranjena. A ljudi koji bi se tom trgovinom obogatili, uživali bi u velikom ugledu — novac je čistio svaku

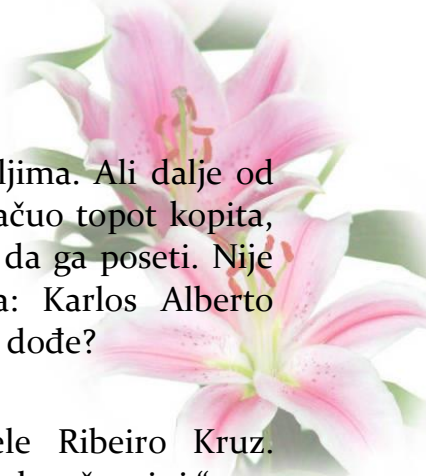
mrlju.

Migel se pitao šta bi bilo najbolje da uradi. Ispunio je očev zadatak i otkrio šta stoji iza velikih gubitaka porodične firme. Ali kako to da mu saopšti, a da ponovo ne bude u lošem položaju? Prebacivaće mu da je zavidljiv i da je ljubomorani na starijeg brata. Neće mu poverovati, već će ga optužiti da je sve izmislio. A ako ne kaže ništa? Tada će ga svi smatrati lenštinom koja se nije ni potrudila da obavi ovako mali zadatak. Ili bi možda trebalo direktno da suoči brata sa ovim otkrićima i da čuje šta on ima na to da kaže? Ali tada bi ovaj bio upozoren i mogao bi da sakrije eventualne dokaze o izdaji.

Migel je smatrao da postoji samo jedan izlaz iz cele ove situacije: moraće da piše svojoj snaji i da joj saopšti šta se dešavalo u njeno ime. Neka se ona nateže sa svojim mužem i očekivanim problemima u porodici. Njoj će prepustiti odluku da li će Bartolomeu biti obrukan ili ne, a on će roditeljima predstaviti samo činjenice. Ostatak neka zaključče sami ili neka saznaju od snaje.

Odmah je izvršio tu tešku obavezu, pre nego što mu marljivost zakaže. Seo je za radni sto i sastavio pismo za Beatriz u kome je jasno napisao sve šta mu je Alvaro saopštio. Izrazio je žaljenje što je njeno ime tako zloupotrebjeno i srdačno je pozdravio sve članove porodice. Pismo je stavio u kovertu i ostavio ga, kao i obično, u hodniku, kako ga ne bi zaboravio kad bude išao u grad.

Potom je krenuo da piše roditeljima. Ali dalje od početka nije stigao. Iz dvorišta je začuo topot kopita, pa je ustao da pogleda ko je došao da ga poseti. Nije mogao da poveruje svojim očima: Karlos Alberto Santana! Kako se taj tip usuđivao da dođe?

„Nestani“, povika on sa prozora.

„Koji grandiozan doček, Migele Ribeiro Kruz. Očekivao sam više manira od čoveka kao što si ti.“

„Nemoj ti meni govoriti o manirima, gmizavče jedan beskičmeni. Moj pas ima više karaktera nego ti.“

Karlos Alberto nepokolebljivo priđe vratima i izvuče papir. „Imam nalog za pretres. Otvori ili ću silom ući.“ Za njim su išla dva čoveka, naoružana do zuba, da istaknu njegovu važnost. Migel požuri ka vratima i odškrinu ih. „Šta tačno tražiš? Možda mogu da ti pomognem.“

„Čisto sumnjam. Ljudi koji se družu sa lokalnim stanovništvom kao ti ne bi smeli mnogo da mi pomažu.“

„Pokušaj. Ali nešto ću ti odmah reći: lepih devica ovde nećeš ni naći, a kamoli uhapsiti.“

Karlos Alberto gurnu vrata i upade sa svojim ljudima. Migel im se skloni s puta. Šta je drugo mogao? Ovaj gad je imao moć koje se dočepao i koja mu je omogućavala da hapsi ljude bez daljeg objašnjenja. A nije bio raspoložen da i sam bude u onoj tamnici iz koje je izbavio Ambinu služavku.

„Krizostomo“, povika Migel glasno. Momak se za

tren oka stvori ispred njega. „Otprati naše goste do salona i ponudi im osveženje. Deluju pomalo... uznemireno.“

Krizostomo je proklinjao dan kada se zaposlio kod Migela. Nije želeo da se zadržava dugo blizu ovog demona. Sama pomisao da bude sam sa njim u salonu, ulivala mu je toliki strah da je počeo da se znoji. Ali kakogod, morao je da poslušna naredbu svog gospodara ili će privući pažnju tih gnusoba. Nije ništa skrivio, ali to nije bio razlog da ga Crkva ne uhapsi. Dovoljne su bile svakodnevnne greške, kao na primer, izbegavanje junetine ili ukrašavanje ulaza kolibe likom Ganeše, boga slonova, koji se brinuo za mir u kući.

Krizostomo je klecavih kolena išao napred i ćutke pokazao gospodi gde mogu da sednu. Bojao se da će mu glas zadrhtati i da će na taj naćin pokazati svoj strah. Ali ispostavilo se da nije ni morao ništa da govori. „Odlazi“ otera ga Karlos Alberto Santana, dok je bio zaokupljen karafom. „Snaći ćemo se sami.“ Sipao je sebi velikodušnu porciju vina i odmahnuo rukom kao da tera muvu. Krizostomu nije trebalo dvaput reći. Doslovno je izleteo iz prostorije. Brže od bilo koje muve. Iza sebe je ćuo samo podmukli smeh.

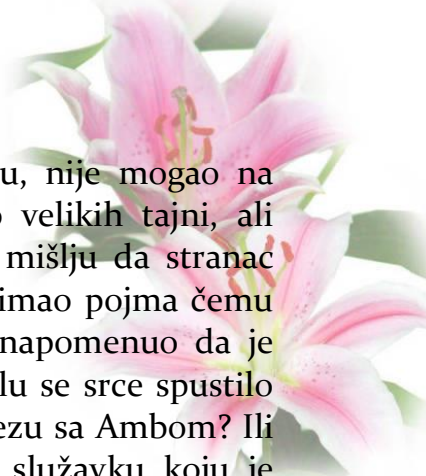
Karlos Alberto se zavali na klupu i podiže noge. Prljave ćizme je stavio na nećan svileni jastuk. Gledao je oko sebe sa neskrivenom zavišću. Stara novćana aristokratija, to se odmah videlo. Nameštaj je bio prefinjenog kvaliteta, na zidovima su visile slike

evropskih majstora i veličanstveno izrezbarene indijske drvene table. Parket je bio divno ispoliran i obložen skupocenim tepisima. U jednoj vitrini je stajala mešavina raznih vrednih predmeta: kineski porcelan, persijski filigran, italijanski kristalni pehari i indijske kutijice od slonovače. Sigurno je u ovoj kući bila i poneka retka relikvija, pomisli Karlos Alberto bez trunke sarkazma. Zašto mu kog đavola Migel onomad nije pozajmio nešto novca? Kako je došlo do razdora između njih? Pokajao se što nije uspeo da održi prijateljstvo sa sinom jednog uglednog trgovca. Uvek bi mu se isplatilo da ima jednog Migela Ribeira Kruza za prijatelja. S druge strane, jedan Ribeiro Kruz bio bi dobar kandidat za jeretika. Crkva je tražila ugledne članove društva koje bi mogla da optuži za jeres, zar ne? Ništa lakše.

Juvelira su slomili za vreme mučenja. Odao je imena svih svojih mušterija, uključujući i predmete koje je dobio od njih i koje im je prodao. Rudžul je cvileći priznao da je zlatni ključ pripadao jednoj kutiji u *Solar das Mangueirasu*, u kojoj su se nalazili važni porodični dokumenti i druge vrednosti. Ta kutija se nalazi u tajnoj šupljini, ali gde tačno, to nije znao da kaže uprkos tome što su mu iščupali nekoliko noktiju. E, pa naći će je, pomisli Karlos Alberto, makar morao da prekopa celu kuću.

Dok su se uljezi častili konjakom, Migel je brzo otišao do radne sobe i sakrio sve važne dokumente ispod košulje. Debelu knjigu narudžbina, koja se

nalazila na njegovom radnom stolu, nije mogao na brzaka da skloni. U njoj nije bilo velikih tajni, ali Migel nije mogao da se pomiri sa mišlju da stranac ima uvid u dokumente firme. Nije imao pojma čemu se Karlos Alberto nadao. Kada je napomenuo da je sličan lokalnom stanovništvu, Migelu se srce spustilo u petu. Zar se saznalo za njegovu vezu sa Ambom? Ili je Karlos Alberto mislio samo na služavku koju je Migel spasio? Migel je potišteno otišao u salon da bi se suočio sa „prigovorima“ koji su verovatno bili izmišljeni.

„Lepo ti je ovde, prijatelju stari“, pozdravi ga Karlos Alberto srdačno.

„Ne nazivaj me starim prijateljem.“ Migel je stajao na sredini sobe, a Pandžo kod njegovih nogu. Pas je zarežao, kao da je ne samo razumeo gospodara, već kao da je želeo da ostavi dojam.

„Samo što ti ova ulična džukela ne pristaje.“

„Jesi li ti to došao da me kritikuješ?“

„Polako, polako, zašto si tako mrzovoljan? Samo sam ponudio saradnju.“

„Ali si odbio moju ponudu da ti pomognem u potrazi za onim što te interesuje. Sigurno je interesantnije kopati po tuđim stvarima i pritom ponešto i staviti u džep, zar ne?“

„Čuvaj se, Migele.“ Karlos Alberto je ponovo spustio noge na pod i ustao. Prišao je Migelu kao da želi da ga povuče za kragnu, no Pandžo mu se našao na putu. Pas je pokazivao zube i sav se naježio. Karlos

Alberto ga šutnu tako jako da je odleteo na drugi kraj sobe cvileći.

Migel je pokušao da sakrije koliko ga je to pogodilo. „Svaka čast, Karlos Alberto, savladao si najvažniju lekciju za osobe koje je priroda odredila kao gubitnike: onima gore se klanjati, a one dole gaziti. Zaista si pravi čovek, možda i bude nešto od tebe.“

„Počnite sa pretragom”, naredi Karlos Alberto svojim ljudima.

Praveći se da mu je dosadno, Migel je prišao svom psu i podigao ga. Samo što mu srce nije puklo kada je video Pandžov pogled. Pas kao da je želeo da se izvini svom gazdi što ga nije bolje čuvao. „Šššt”, smiri ga Migel. Odvešće ga kod *malija*, ne samo da ovaj žaleći eventualne rane, već i da spreči dalje mučenje. Ove zveri bi iz puke zabave mogle na smrt da izmuče jadnog psa.

Dok su uljezi prekopavali salon, Migel je sa Pandžom izašao. Baštovan se nalazio u svojoj kolibici i Migel je naredio psu da ostane tamo. Kada se vratio u kuću, video je da su počeli već da pretražuju radnu sobu. Ispraznili su svaku fioku, sekli jastuke i kucali po zidovima u potrazi za tajnom prostorijom. Rezali su slike, lomili staklo i porcelan. Pritom su se lepo zabavljali.

„Šteta”, reče Migel Karlos Albertu, „ovaj francuski porcelanski stalak mogli ste da ostavite čitavog. Vredi više nego što ti zarađuješ za celu godinu, a tvoji ljudi

za ceo život. Ali nastavite samo. Moja porodica će već nekako preživeti taj gubitak.” Znao je da je ovom rečenicom doveo Karlos Alberta do ludila, ali jednostavno nije mogao da odoli. Šta je imao od toga da sve demolira? I šta su uopšte ovi tipovi tražili?

Uništavanje je trajalo nekoliko sati, a Migel je zbog toga mogao od besa da zaplače. Seo je na neoštećenu drvenu stolicu i pio porto. Odjednom je iz trpezarije začuo jedno trijumfalno „Imam ga!“, ali odmah potom mumlanje i psovanje. Smeškao se. Šta god da su našli, to nije bilo ono što su tražili.

Karlos Alberto je sav zajapuren prišao Migelu. „Uhvatićemo te, Migele Ribeiro Kruz.”

„Srećan put i laku noć.”

Karlos Alberto se okrenuo i izašao, a da pritom nije odneo one karafe koje su čudom preživele. Napolju su njih trojica ušli u kočiju — čuli su se divlji lavež i režanje. Odjednom Migela obuze loš predosećaj. Požurio je ka prozoru i video da je Pandžo, koji je očigledno pobegao od baštovana, ugrizao jednog za nogu. Baš kad je Migel hteo da ga pozove, video je kako je zasvetlucala sablja. Potom se začuše hroptanje i krkljanje i video se samo potok krvi. Migel je smesta pojurio napolje.

Kočije su tako brzo krenule, da je blato prsnulo i prekrilo Pandžovo beživotno telo.

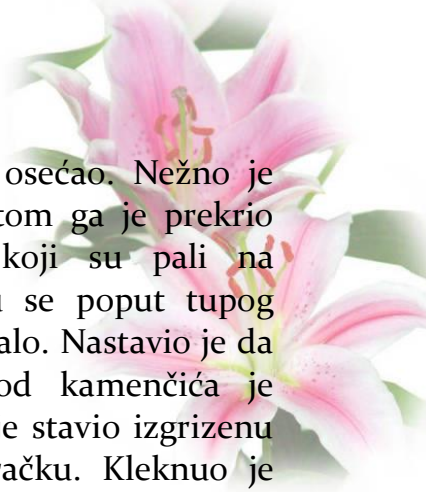

Migel je plakao. Nije mogao da se seti kada je poslednji put ronio tako gorko suze. Verovatno kao dete, kada se povredio, dok se igrao sa bratom.

Poslednje dve godine trpeo je sva moguća poniženja, gubitke i udarce, počevši od lažnih optužbi trudne devojke u Portugaliji, preko Ambininih odbijanja, pa sve do otkrića da je njegov rođeni brat potkrađao očevu firmu. Preživio je koleru, inkvizicija mu je bila za vratom. Ali sve je to mogao lakše da podnese od smrti njegovog vernog Pandža. Ta životinja mu je spasila život. Pandžo je bio njegov prijatelj i zaštitnik, drugar za igru i osoba od poverenja. Više ga je rastuživala činjenica da nikada više neće videti njegove svetlosmeđe oči, da nikada više neće moći da ga pomazi po stomaćiću i da nikada više neće moći da ga ljubi, nego što bi ga rastužila smrt nekog člana porodice.

Sam je iskopao grob za njega. Baštovan je hteo da mu pomogne, ali Migel ga je oterao. Telesni umor mu je godio. Dobio je žuljeve po rukama, koji su ga bar na

trenutak odvrtili od bola koji je osećao. Nežno je spustio njegovo telo u raku, a potom ga je prekrrio zemljom. Prvi grumeni zemlje koji su pali na Pandžovo nepomično telo čuli su se poput tupog udarca. Migelovo srce je gorko plakalo. Nastavio je da ga zakopava. Kada je završio, od kamenčića je napravio krst na zemlji i na njega je stavio izgrizenu lopticu — Pandžovu omiljenu igračku. Kleknuo je pored groba i u tišini je izgovorio jednu molitvu. Jedina uteha mu je bila da je on sada u psećem raj. Ili će se vratiti na zemlju u višoj reinkarnaciji.

Osetio je nežan dodir po ramenu. Zar ga ni sada nisu mogli ostaviti na miru? Migel se ljutito okrenu — i ugleda Ambu. Nije znao da će doći, a ni posluga mu nije najavila njen dolazak.

„Pandžo je mrtav“, reče on tupo.

„Znam. Žao mi je. Bio je dobar pas.“

„Da.“ Migel teško ustade i očisti zemlju sa svojih pantalona. Nije želeo sad da razgovara sa Ambom. Želeo je da se osami i da popije flašu dobrog porta. Koliko je samo sanjao njen dolazak, koliko je samo želeo ponovo da je vidi! A sada, kada je stajala pred njim, bila mu je smetnja. Nije mu se svidelo što ga je videla u trenutku slabosti, a nije mu predstavljalo ni zadovoljstvo da glumi snažnog čoveka. Želeo je da ode, a ne da se pokaže kao uzorni domaćin.

Ali nije imao izlaza. Na trenutak je zaboravio poslepodnevno pustošenje, ali ga se sada, kada je dopratio Ambu do kuće, ponovo setio. Nije mogao ni

da joj ponudi udobno mesto za sedenje. Nije mogla da izabere gori momenat za posetu.

„Stekla sam utisak“, reče kao da je pročitala njegove misli, „šta se ovde dogodilo.“

„Ah“, odgovori Migel bezvoljno. „Imao sam nepozvane goste. Inkviziciju.“

„Oh.“

„A šta tebe dovodi ovamo?“

Amba je malo oklevala. Zapravo je došla da ga opomene i da vrati prsten koji joj je poslao. Bila je besna kada je videla sadržaj poklona koji joj je predala Najana. Ona nije mogla tako lako da se kupi, i ni ovako lep prsten je neće navesti na to da postane Migelova ljubavnica. Jer to je bilo ono što je on hteo. Ipak je znao da su njih dvoje na neki način povezani. Osim toga, kamen koji je bio pričvršćen za prsten, nekada davno je pripadao njoj. Odmah ga je prepoznala. Krasio je sablju koju joj je Vidžaj poklonio za svadbu. Naravno, Migel to nije mogao da zna, ali Ambi se to javilo kao loš predznak.

Ali kada je videla kako je bio jadan, slomila se sva njena arogancija. Nije imala srca da Migelu kaže sve ono što je planirala. Ne na ovako težak dan.

„Jesi li htela da uživaš u prizoru?“, upita je Migel srdito. „E, pa gledaj onda. Možeš da vidiš jednog jadnika koji je cmizdrilo poput deteta jer su mu ubili psa. Da, psa, jedinog pravog prijatelja, koji je prema njemu bio bolji nego većina ljudi. Smatraj to smešnim, ali ne usuđuj se da mi to kažeš u lice.“

„Ne smatram smešnim.”

Migel se postideo zbog izliva osećanja. Ali suze su mu presahnule i primetio je da njegova tuga lagano prerasta u agresivnu želju za osvetom. Izvešće Karlos Alberta pred lice pravde.

„Nije ni bitno. Hajde, sedi.”

U međuvremenu su stigli do salona, gde je Amba duboko uzdahnula. Nikada ranije nije bila u ovoj kući, ali je uprkos velikom oštećenju shvatila da je sve bilo veoma lepo uređeno. Pod nogama su joj se lomili komadići porcelana. Tražila je mesto na koje bi mogla da sedne, ali je uočila da su klupe i fotelje tako uništene da se nije usuđivala da sedne na njih.

„Možemo da sednemo u moje kočije”, predloži ona.

„Ali *dona* Amba!” povika Migel, glumeći preneraženost. „Šta će reći posluga?”

„To nije bitno.”

Migel je naćulio uši. Šta joj je sad? Zašto je uopšte dolazila? I gde je ona njena nadmenost? Nije valjda u njoj probudio sažaljenje? Ježio se i na samu pomisao na to.

„Hajde da se malo prošetamo. Lepo je vreme, a napolju nam bar niko ne može smetati.”

Amba se složila sa predlogom. Ni sama nije znala šta joj se dešava. Došla je samo da vrati Migelu prsten. Ali od toga je nije odvratila samo njegova ranjivost. Kada malo bolje razmisli, želela je da provede malo

vremena sa njim.

Lagano su hodali po utabanoj stazi koja ih je vodila do obale reke Mandovi. Migel je znao za mesto na kome se nalazilo srušeno drvo i na kojem je moglo da se sedi. Zalazak sunca je ovde bio veličanstven. Često bi dolazio ovamo da uživa u njemu.

Kada su stigli, sunce se već preobrazilo u vatrenu loptu tik iznad horizonta. Seli su i zamišljeno posmatrali ovu prirodnu predstavu. Nijedno od njih nije progovorio niti reč. A kada je sunce potpuno sišlo iza vodne linije, nastao je spektakl koji je Migel smatrao još lepšim od samog zalaska sunca. Svaki put kada bi oblaci bili obasjani crvenim, narandžastim ili ljubičastim zracima, obuzimao bi ga naročiti spokoj. Činilo se kao da je nebo šire nego inače, a on manji i beznačajniji. Bio je to trenutak koji je doslovno prikazivao stvari u pravom svetlu. Tih nekoliko minuta omogućavali su uvid u beskrajnost univerzuma i činili su da svakodnevne brige izgledaju manje.

Ptice su na drveću davale koncert, a izdaleka su se čula zvonca koja su visila na vratovima životinja. Horda koza prolazila je pored njih. Vetar je nežno duvao i sa sobom nosio miris koji je Migel uvek povezivao sa Indijom. Uvek i svugde bilo je vatrića, pa čak i ovde, na ovom osamljenom mestu. Izgleda da nisu bili daleko od nekog naselja. Možda su to bili ljudi koji su pobjegli iz zaraženog grada koji su se ovde u prirodi borili za preživljavanje, pomisli Migel. Nije

mu bilo poznato da ovde u blizini ima neko selo ili imanje.

Kada je nestao dan, a sa njim i nebeski spektakl boja, Migel se obrati Ambi: „Nedostajala si mi.“

„I ti meni“, odgovori ona i skinu veo.

Migel na trenutak zaustavi dah. „Hoćeš zadržati prsten?“ upita je potom. Znao je da je došla samo kako bi mu vratila poklon.

„Šta želiš od mene? Je li tebi jasno šta mi nudiš?“

„Brak. Razvedi se, Amba. I hajde da započnemo zajednički život.“

„Ali jedva se poznajemo.“

„Upoznaćemo se s vremenom. A najbitnije već znamo jedno o drugom. Jesi li muža poznavala bolje nego mene kad si ga upoznala?“

„Bio je Indijac“, reče mu Amba.

„Bio?“ Migel je upitno pogleda.

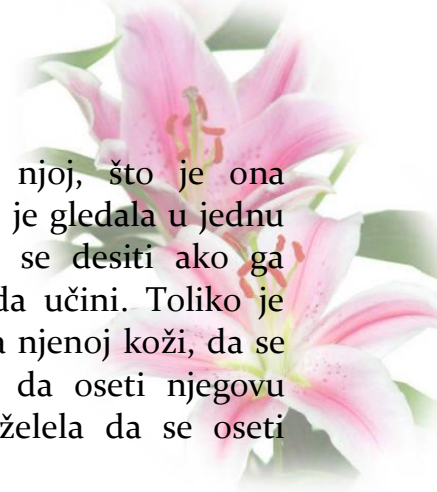
Amba je pokušala da izbegne odgovor na pitanje. „Ljudi sličnog porekla više odgovaraju jedan drugom.“

„Otkud znaš? Meni se čini da i mešani brakovi, kakvih sve češće ima u Goi, funkcionišu jednako dobro kao i drugi. Osim toga, je li harmonija toliko poželjna?“

Amba se nasmejala. „U pravu si. Harmonija zna da postane dosadna.“

Migel je rukom zagrlio Ambu i približio je sebi. U njegovom zagrljaju su njena ramena bila slabašnja i

krhkija. Okrenuo je lice prema njoj, što je ona primetila krajičkom oka. Ali i dalje je gledala u jednu tačku u daljini. Bojala se šta će se desiti ako ga pogleda, iako je toliko želela to da učini. Toliko je čeznula za njegovim poljupcima na njenoj koži, da se pribije uz njegove snažne grudi, da oseti njegovu snagu. Po prvi put u životu je želela da se oseti slabom.

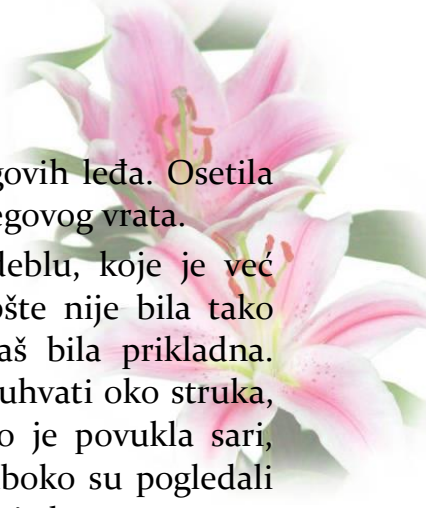
„Pogledaj me“, naredi joj Migel.

Polako je okrenula lice ka njemu.

Uronili su jedno drugom u pogled. Amba je u njegovim tamnosmeđim očima videla zlatni odsjaj, videla je njegove sjajne crne trepavice kako se lagano spuštaju i svaku boru oko njegovih usana kad se nasmešio. Trepnuo je, i u tom treptaju je osetila toliku toplinu da joj je za tren postalo vruće. I Migel je osećao magiju tog trenutka. Zelenilo njenih očiju je, uprkos slabom svetlu, zadržalo mistično svetlucanje koje ga je obaralo s nogu. Ambin svetlosmeđi ten svetlio je u večernjem svetlu kao svila; njene usne bile su blago otvorene kao da je upravo udahnula u želji da mu nešto kaže.

Jednim jedinim pokretom je privukao Ambu ka sebi i pognuo glavu napred. S poluotvorenim kopcima utonuo je u poljubac, slađi od bilo čega što je ikada probao. Njene usne su bile nežne i pokorne. Ona je strastveno uzvratila poljubac. Ako je njen razum hteo da ga odgurne od sebe, srce je govorilo nešto sasvim drugo. Pribila se uz njega, zavukla ruke ispod njegove

košulje i prelazila njima preko njegovih leđa. Osetila je igru njegovih mišića i stigla do njegovog vrata.

Još neko vreme su sedeli na deblu, koje je već decenijama služilo kao klupa. Uopšte nije bila tako neudobna, ali za ljubljenje nije baš bila prikladna. Zato je Amba dozvolila da je Migel uhvati oko struka, podigne i uzme je u naručje. Malo je povukla sari, opkoračila ga i sela mu u krilo. Duboko su pogledali jedno u drugo, znajući šta će se desiti ako ne prestanu na vreme.

Podigao joj je *choli* i nežno milovao oble i čvrste grudi, čiji su pupoljci postajali tvrdi. Amba je usnama i jezikom milovala njegovo lice, vrat i uši. Migel nije ni pomišljao da bi nežan dah na vlažnoj ušnoj školjci mogao da bude toliko uzbudljiv. Tiho je zastenjao.

Rukama je prelazio po njenom telu i pratio svaku njenu oblinu. Kada je stigao do bokova, na kojima se nalazio snop podsuknji, prstima je prelazio preko finog materijala i pratio linije njene karlice, stražnjice i butina. Kada je došao do kolena, materijala više nije bilo, pa je svoje ruke gurnuo ispod haljine. Sada je dlanovima klizio nagore. Milovao je unutrašnju stranu butina; bile su neverovatno glatke i nežne. Kada je stigao do njene stidnice, koja je isto tako bila glatka i privlačna, počeo je ubrzano da diše.

A i ona. Osetila je da je vlažna. Bila je spremna za njega. Osetila je kroz tanak materijal haljine da je i on bio spreman za nju. Njegova erekcija bila je raskošna. Amba se trljala o njega, simulirajući ljubavni čin, ali

želela je više. Malo se podigla kako bi otkopčala dugmad na njegovim pantalonama.

Migel je sedeo na deblu glave zabačene unazad i obema rukama se podupirao dok je Amba milovala njegov uzdignuti ud i upravljala njime. Kada je naposljetku potpuno sela na njega, osetio je kako ga okružuje vlažna toplina i promuklo je zastenjao. Spuštala se i dizala, ne dozvoljavajući mu da do kraja prodre u nju. Za njega je to bila divna iscrpljujuća muka, a Amba je znala kako da ga izaziva, a ujedno i da mu pruži osećaj ogromnog zadovoljstva. Migel je sad sam podizao svoju karlicu u ravnomernim ritmu kako bi sto dublje ušao u nju. Počeo je da dahće.

Amba se sva naježila. Taj osećaj je započeo na prstima njene noge i kretao se prema gore. Bila je to jeza izazvana uzbuđenošću. Tako nešto još nikada nije osutila. Pomislila je da će izgubiti kontrolu nad mišićima, ako Migel i dalje bude tako snažno prodirao u nju. Kretali su se u taktu koji je bio instinktivan. Bili su potpuno spojeni sa sobom i jedno sa drugim. Ambini uzdasi postajali su sve glasniji i oni su Migela dovodili do ludila.

Podigao je ruke sa debela i obgrlio Ambinu čvrstu i glatku stražnjicu. Morao je mnogo da napregne trbušne mišiće kako bi održao ravnotežu, ali snaga njihovog spajanja omogućila mu je da zaboravi na sve oko sebe. Osetio je da se nalazi na vrhuncu. Teško je disao, a celo telo mu je bilo prekriveno znojem. I Amba je dahtala i znojila se. Pletenica joj se rasplela,

kosa na slepoočnicama se svetlucala od znoja, a kapci joj treperili. Stenjući je promrmljala nešto što Migel nije razumeo. Verovatno je u žaru ljubavnog čina govorila na materinjem jeziku.

Odjednom je ustala i pustila da njegov ud izađe iz nje. Dalje ga je trljala rukom, dok Migel više nije mogao da se suzdrži. Zastenjao je. Bio je to glasan jauk, nekako životinjski zvuk. Potom je izlio seme na svoj stomak. Amba je ispitivački posmatrala njegovo lice.

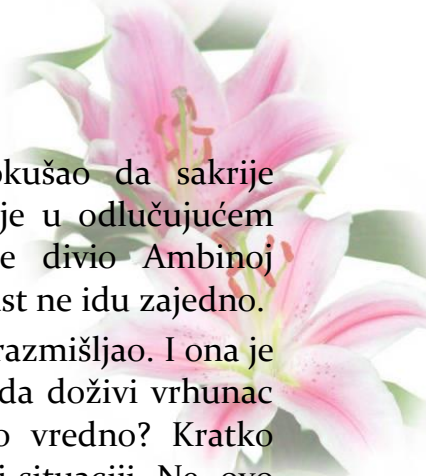
„Zašto...?“, upita je tupo.

„Pogrešan trenutak“, odgovori ona. Bilo je jasno da je i ona bila razočarana završetkom njihovog spajanja.

Nije razumeo na šta je mislila. On je smatrao da nisu mogli izabrati bolji trenutak. Amba je primetila njegove sumnje. „Zar ne znaš da nekim danima seme muškarca pada na plodno tlo, a na nekima ne? Ako žena zna koji su to dani, može da se zaštiti od neželjene trudnoće.“

Migel nije imao pojma o tim stvarima. O ovome što je sad saznao niko nije govorio, ili zbog srama ili zato što se to smatralo vulgarnim. Koliko je njemu bilo poznato, obrazovanje žena se nije mnogo razlikovalo od obrazovanja muškaraca. Štaviše, one su još manje znale o ljubavnom činu nego oni. Jesu li portugalske žene uopšte znale nešto o tim danima o kojima Amba govori? Sumnjao je u to. Zar bi onda bilo toliko posrnulih devojaka ili brakova u kojima bi se deca rodila posle šest meseci trudnoće?

Obrisao je znoj sa čela i pokušao da sakrije uvređenost. Zbolelo ga je to što je u odlučujućem trenutku bio odbijen. I mada se divio Ambinoj mudrosti, smatrao je da pamet i strast ne idu zajedno.

Amba je primetila o čemu je on razmišljao. I ona je svim srcem želela zajedno sa njim da doživi vrhunac telesnog spajanja. Ali je li to bilo vredno? Kratko zadovoljstvo u potpuno nedostojnoj situaciji. Ne, ovo sigurno nije smatrala ljubavnim činom. To treba da bude jedna od najlepših stvari na svetu i nije htela da je se seća sa stidom. Nije mogla da dozvoli da se to desi na ovom mestu — pa nisu životinje.

„Dođi kod mene prve noći punog meseca u januaru. Pobrinuću se da budemo sami i da nam niko ne smeta. Tada ću te naučiti indijskoj umetnosti vođenja ljubavi.“

Migel je malo bio razočaran. Da li je to značilo da joj se zapadnjačka umetnost vođenja ljubavi, *njegov* način, nije dopao? Ipak, njen nagoveštaj mu je bilo nešto najprimamljivije što je mogao da zamisli.

Ni za šta na svetu neće propustiti da prve noći punog meseca ode kod nje. Nedelje koje su prethodile toj noći delovale su poput večnosti.

21

Goa, oktobar 1628.

U selima kroz koje su Bavani i Najana prolazile žene su razgovarale samo o jednoj temi. Sve su pričale o udovici koja je najavila svoje spaljivanje i koja je u poslednjem trenutku odustala od časne smrti, a uz to je još i opljačkala svoju porodicu i tako je osramotila. Bilo je zadivljujuće kojom brzinom se vest širila, ali fascinantnije je bilo kako se menjala. Pet dana nakon bega, Bavani i Najana su čule da je sati nosila teret prokletstva i da će je brzo prepoznati po tome što će nekome u njenom prisustvu svi udovi u momentu otežati i da će osetiti veliki umor. Saznali su i to da je ukradeno blago bilo veliko i teško i da su ga zbog toga verovatno negde zakopale. Veliki broj momaka je zaista krenuo u potragu za blagom, ali niko od njih nije našao ništa osim nekoliko paisa ili slomljenih vrhova koplja. Nadalje, znalo se da je sati u pratnji jedne veštice, koja, ako samo dodirne senku trudne žene, može da izazove spontan pobačaj.

„Oh, Bavani, šta se desilo sa ljubaznom devojčicom koja nam je dala kuvano sočivo? Sigurno je već bila u sedmom mesecu, a ja sam joj dodirnula noge.“

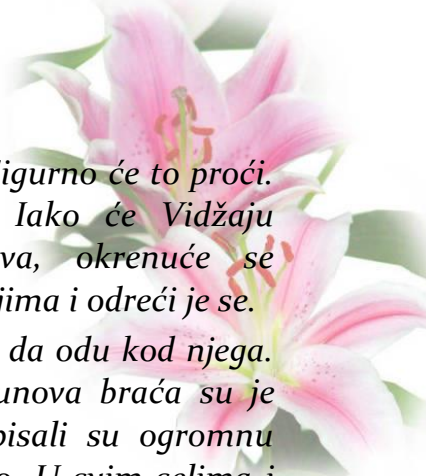
„Pobaciće, šta drugo?“, povika Bavani. Duševno stanje njene ayah zaista ju je zabrinjavalo. Neoprostivo je bilo da se upravo Najana zarazila opštom histerijom. Ali zašto bi se njen razum pobunio, kad to nije uspevalo ni mlađim i pametnijim ženama?

Glasovi koji su bili na strani udovice i pokazivali razumevanje za to što se nije spalila, utihnuli su. Niko se nije usuđivao da se izlaže opasnosti društvenog prezira. Ali Bavani je prepoznala u očima nekih žena da su glasine smatrale besmislenima.

Jedino istinito u celoj priči bilo je to da je Bavani ponela neke stvari koje je smatrala neophodnima. To su bile stvari koje su joj inače pripadale. Je li to bila krađa što je uzela dijamant koji je pripadao njenoj majci ili nakit koji joj je poklonila maharani? Šta je bilo loše u tome što je ponela sablju koju joj je Vidžaj poklonio za venčanje? Vidžaj ju je naručio za nju i Aruna, ni za koga drugoga. Ponajmanje za njene devere i jetrve, koji su ionako zadržali većinu Bavaninih stvari: svilene tepihe, nameštaj od džakarande, srebrne posude i zlatne kutijice, ploču od slonovače i odeću ukrašenu biserima.

Ah, njen brat! Kako će on primiti vest? Poslednji put ga je videla pre tri godine, kada se kao osamnaestogodišnjak oženio. Izgledao je veoma lepo, snažno i ne toliko debelo. Oči su mu sijale od sreće, a

osmeh mu je bio neizmerno topao. Sigurno će to proći. Sestra mu je obrukala porodicu. Iako će Vidžaju verovatno biti drago što je živa, okrenuće se ukorenjenim tradicionalnim shvatanjima i odreći je se.

Ona i Najana nisu nikako mogle da odu kod njega. Deveri će je prvo tamo tražiti. Arunova braća su je lovila, u to nije bilo sumnje. Raspisali su ogromnu nagradu za onog ko je bude uhvatio. U svim selima i gradovima kroz koje su prolazile davao se opis udovice i poseban značaj se davao Bavaninoj neobičnoj boji očiju. Bilo je opasno da izlazi među ljude.

Bavani je promenila ime. Sada se zvala Amba. I to je poput Ume i Bavani bilo još jedno ime boginje Parvati. Koja ironija, pomisli Amba. Parvati je bila reinkarnacija Sati, Šivine udovice koja je htela da bude povezana sa svojim mužem nakon smrti i odakle je i potekao ovaj ritual Dakle, Amba. Najana je zadržala svoje ime. Njeno ime se nije spominjalo ni u jednom oglasu. Svugde je stajalo da se traži mlada udovica u pratnji jedne starice.

Dugo su razmišljale kuda da pobegnu. Da li da krenu ka jugu, gde su vladali hinduistički vladari ili da idu ka severu, u muslimansko Mogulsko carstvo? Da krenu ka istoku, gde bi morale dugo da putuju dok ne uteknu Arunovoj braći? Ili da se skrase u Goi, delu Indije koji su osvojili evropski osvajači?

Najana je želela da ide „kući“, dakle prema severu. Ali Ambi se više sviđala ideja da idu u Gou. Govorila je da je tamo paljenje udovica zabranjeno i da će joj

pružiti sklonište. Osim toga, čula je da portugalske žene, pa čak i udovice, imaju pravo na sopstvenu imovinu. „Zamisli, Najana“, reče joj, „mogle bismo da živimo od onog što nam dijamant omogućí. I ne bismo morale više da se krijemo! Sigurna sam da nas tamo ni Arunova braća neće tražiti. A ako ipak dođu, sigurno neće dozvoliti da nastave sa svojom sramotnom potragom.“

Ovo lutanje je naišlo na slične nevolje kao one koje su imale pre nekoliko godina. Najana više nije mogla toliko da hoda, pa su bile prinuđene sve češće da mole seljake da ih povezu na volovskim kolima. Neretko su muškarci od Ambe zauzvrat tražili i nepristojnu „isplatu“. Tada su radije pešačile nepoznatim šumama, u kojima im je sablja bila od velike pomoći i to ne samo da bi napunile stomak. Jednom prilikom je Amba uspela i da se odbrani od jednog mladog tigra. Ovog puta nisu mogle da ostanu toliko dugo da bi našle neki posao. Morale su da pobegnu svojim progoniteljima.

Kada su posle višemesečnog lutanja stigle do zapadne obale Indije, razočaranje nije moglo biti veće. Ubrzo su shvatili da se Portugalci uopšte nisu razlikovali mnogo od Indijaca, samo su bili zapušteniji. Muškarci su u rukama čvrsto držali žezlo, a žene su im se pokoravale. Njihova neobična religija bila je slična Islamu, samo mnogo netolerantnija prema drugim verama. U Mogulskom carstvu se hinduistički hramovi bar nisu uništavali. Nasuprot njima, Portugalci su to tako marljivo obavljali. Jedina prednost u Goi bila je ta

što je glavni grad bio dovoljno velik, a stanovništvo dovoljno raznoliko da se dve žene u pamučnim sarijima uopšte nisu primećivale.

Njih dve su ovoga puta bile mnogo pametnije nego ranije. A i mnogo bogatije. Naravno, ni sada nisu htele da prodaju Ambino nasledstvo, koje su ponovo sakrile u klupko konca. Ali imale su sablju. Sa nje su prvo skinule sve dragulje, pa onda prodale zlatne i srebrne delove. Upoznale su mnoge juvelire i preprodavce, tako da su znale ko je bolje plaćao i ko je pouzdaniji. Tek tada su počele da nude dragulje, ali svaki posebno.

„Ako želimo ovde da se naselimo“ razmišljala je Amba, „moramo da smislimo priču koja deluje istinito. A treba nam i redovan priliv novca.“

Najana je klimala glavom. Pomirila se s tim da njena mala mezimica više uopšte nije bila mala i bespomoćna. Sada je ona bila ta kojoj je bila potrebna pomoć. Sakrivala se iza sujeverja i samopokore. Žrtvovala je svoju kosu, skoro je umrla od posta, a nakon što joj je Amba zabranila asketski život, spas je nalazila u puji, molitvi u tišini. U hramovima koje su Portugalci uništavali darežljivo je ostavljala prasad, žrtven obrok, dok je Amba ponovo nije napala.

„Mi se borimo da bismo preživeli. Ne možeš da nosiš toliko panchamrita u hram. Nama je potrebniija, jer mi time možemo da utolimo glad, a boginju samo polivaš tim.“

Najana je to drugačije videla. Zašto je njima, običnim smrtnicima, trebao nektar od mleka, jogurta,

putera, meda i šećera? A bogovi su bili naklonjeni onima ko ih obasipa nebeskom hranom, a ne samo slanutkom. Ali nije htela da joj protivreči. Samo se pokorila i kimnula glavom.

„Moraćemo“, nastavi Amba, „da otvorimo neku prodavnicu ili da kupimo neku zemlju. Ne možemo samo da prodajemo drago kamenje po niskoj ceni. Šta ćemo da radimo kad ih jednog dana sve prodamo? Ne, ne, moramo nešto da osnujemo, što će nas dugoročno izdržavati.“

„U pravu si, Bavani, dušo.“

„Molim te, zovi me Amba.“

„Naravno, Amba.“ Najana je razmišljala ima li neko značenje to što je Bavani — Uma — Amba sada započinje već treći život i da li je bilo pametno da se klanja boginji Parvati. Ipak, nije joj donela mnogo sreće.

„Osim toga, zaključila sam da ne možemo da nosimo ovu prosjačku odeću. Što ponosnije budemo koračale kroz život i što više budemo pokazivale naše bogatstvo, to će ljudi manje sumnjati u nas.“

„Bav... Amba, tebi će odmah poverovati, jer si plemićkog porekla, ali ja ne želim da se predstavljam kao neko ko nisam. Ionako mi je bilo dovoljno teško da izigravam tvoju svekrvu. Pusti me sad da budem tvoja stara ayah. Dobro?“

Amba je na trenutak promislila, a potom odgovorila: „Zašto da ne? Svaka ugledna dama treba da ima pratilju. Da, može. Tako će moja uloga delovati

verodostojnije. Veruj mi, Najana, doći će dan kada se više niko neće usuditi da nas ružno pogleda, iskoristi ili prevari. Moramo da budemo veoma oprezne i lukave.“

„Ah, Amba, dušo, šta bih ja bez tebe?“, reče Najana tihim glasom i uhvati Ambinu ruku.

Amba joj lagano uzvratila stisak ruke. „I ja bez tebe?“

Nepune tri nedelje kasnije, lepo odeven bračni par putovao je luksuznim kočijama koje su vukla dva plemenita konja. Išli su u istočnu Karnataku. Uz njih su išli jedna služavka i gomila nosača i pomagača koji su putovali iza njih u kolima sa volovima. Lice dame u kočiji bilo je prekriveno velom; ipak je ona poticala sa severa Indije, i iako je bila hinduističke veroispovesti nikada nije skidala veo ni pred jednim drugim muškarcem osim pred svojim mužem. Gospodin se zvao senhor Manohar, a njegova žena dona Amba. Zajedno su želeli da pogledaju plantažu indiga koja je bila na prodaju.

Ambu je koštalo čitavo bogatstvo da unajmi ove ljude, i da kupi kočiju i konje. Ali znala je da će se ova investicija jednog dana isplatiti. Sa indigom je znala bolje nego sa bilo kojom drugom biljkom, tako da prodavci nisu mogli tako lako da je prevare. A ako

plantaža bude dobro napredovala, doneće velike dobitke, pa će ona i Najana moći sebi da priušte udoban život.

Kočijaš, nosači i posluga nisu predstavljali nikakvu opasnost. Naime, oni su verovali u priču o imućnom bračnom paru, koji se nedavno doselio u Gou i koji je sad poslovno putovao u susednu zemlju. Ali kako Amba da se ponaša sa Manoharom, čovekom koji joj izigrava muža? Najviše joj se svidela zamisao da mu dâ ogromnu svotu novca i pošalje na uverljivu misiju u Evropu. Pošto je tako pohlepan, odmah će pristati na taj put i nikad se više neće vratiti. To bi Ambi odgovaralo. A to bi se složilo i sa pričom o trgovcu koji često putuje i odsustvuje i po nekoliko godina od kuće. Ali hoće li ona to izdržati finansijski?

Ipak je založila dijamant svoje majke. Nije videla drugu mogućnost za ostvarivanje ubedljivog novog identiteta. Ipak, zamolila je juvelira da ga ne prodaje odmah, već da joj da šansu da ga otkupi u roku od pet godina. Juvelir je za pristanak tražio za njega unosne uslove: isplatio joj je petinu cene, a za pet godina će joj ga vratiti uz povećanje cene za pedeset posto. Amba je brzo u glavi preračunala brojke. Godišnja kamatna stopa je bila pedeset posto, što je opet bilo manje nego što bi većina zelenaša tražilo. Brzo se složila sa Rudžulom.

„Kako si mogla?“, vikala je Najana. „To je jedina uspomena na tvoju majku!“

„Vratićemo dijamant.“

„Ah, ko ti garantuje da ga onaj kradljivi juvelir neće još danas prodati?“

Amba se iznenadila Najaninom zdravom razumu. U poslednje vreme nije mnogo inteligentno razmišljala.

Odgovorila joj je zavereničkim glasom: „To znam, jer raspolazem tajnim moćima. Zapretila sam mu teškom nevoljom ako se ne bude držao dogovora.“

„O, Amba! Sa time se ne šali! Šta ako ga stvarno sustigne nevolja?“

Amba zakoluta očima. „Zato sam sa njim potpisala ugovor. Osim toga, neće naći nikoga ko će mu za to platiti 15 lakha. Vredi 10 lakha, a dva lakha mi je već isplatio.“

Najana se nije razumela u brojke, ali je znala da su dva lakha predstavljala ogromnu sumu. Nasmejala se. „Jesmo li mi to sada bogate?“, upita.

„Da, Najana, bogate smo.“

Ali dokle, pitala se Amba. Nakon kupovine plantaže u Karnataki i jedne kuće u Goi, kao i slanja Manohara u Evropu, neće joj mnogo ostati. A ko zna koliko vremena će proći dok plantaža ne bude dala prinos?

Kada je kočija sa imućnim bračnim parom stigla do sela u kome se nalazila plantaža, već je bilo posle podne. Na ulicama je bilo samo nekoliko dece i staraca. Ostali su verovatno bili na poslu. Prisećala se vremena kada je i sama mlatila lužinu kako bi pomešala kiselinu. Odjednom kočije zastadoše. Bio je to odvratan

i težak posao. Ko je primoran da ga danonoćno obavlja, neće dočekati starost. Amba se zakleta da će se založiti za bolje uslove rada ako zaista postane vlasnica ove plantaže.

Do nje se doteturio starac. Pokazao im je gde je nadzornik plantaže, koji je danas iznimno ostao kod kuće. Iznimno?, pomisli Amba. Sigurno svaki dan spava u ovo vreme. Nadzornik je zaista došao sa naboranim obrazom i slepljenim očima. Ljutito je poterao slugu kako bi odvratio pažnju sa svoje lenjosti i posvetio se gostima glumeći poniznost. Da li žele limunovu vodu ili slani lassu? Da im servira zakusku ili bi gospoda radije prvo malo da se osveže? Ne, obavestiše ga oni, radije bi da iskoriste dan da malo pogledaju plantažu.

Uslovi rada su ovde bili još neljudskiji nego na onoj plantaži gde je Amba radila. Radnici su bili iscrpljeni i žedni, što je nadzornike zabavljalo. Bičem su ih terali da rade. Žene u poodmakloj trudnoći sa staračkim licima tukle su lužinu u kaci iz koje se pružao otrovan miris. Dečaci, jedva osam godina stari, pomagali su muškarcima pri vezivanju stabljika indiga, a devojčice su nosile dojenčad u hlad.

U suton su se ljudi okupili kako bi se zajedno vratili u selo. Amba, njen „muž“ i upravnik su putovali kočijama i pretekli umorne radnike. Kad su stigli do sela, naišli su na dva uniformisana čoveka na konjima, koji kao da su upozoravali seljane. Upravnik izađe iz kočije kako bi demonstrirao važnost gospode sa kojima

je sedeo.

„Šta je bilo?“, upita on ljude u uniformi.

„Tražimo jednu opasnu ženu. Želimo da damo opis žene okupljenim seljanima. Zlobnica je izuzetno lukava. Majstor je u prerusavanju i sakrivanju.“

„Ovde se sigurno niko ne skriva“, reče upravnik. „Samo zadržavate ljude. Oni žele da jedu i da se odmore, da bi sutra ponovo mogli vredno da prionu na posao. Vreme je berbe i sada ne možemo da dozvolimo da izgubimo ni trenutak.“

„To je naređenje Njegovog visočanstva maharadže“, odvrati stražar hladno.

Amba i Manohar su pružili glave kroz prozor, ali su razumeli samo polovinu razgovora. Kada se upravnik ponovo okrenuo prema njima, upitali su ga šta se dešava.

„Ah, ništa. Ovi ljudi traže navodno neku zločinku. Ali ovde nije sigurno. Selo je malo i svi se poznaju i verovatno bi svi pričali o njoj da se pojavi.“

Ambino srce poče brže da lupa. Zar je još traže? Prošli su meseci otkad je pobegla sa lomače. Nije valjda da je deveri i dalje traže? Poželela je sebi sreću. Valjda niko ne bi rekao da je ugledna dama, žena bogatog trgovca, opasna kradljivica. A ženi pod velom nijedan vojnik neće skidati veo, pogotovo ne u prisustvu njenog muža.

„Strašno“ uzdahnu ona. „Nadam se da će nam u povratku više neće dosađivati. Zaista, svakog dana ima

sve više ološa po ulicama.“

Upravnik joj reče: „Dođite. Ne moramo da prisustvujemo ovom nečasnom spektaklu. Nadajmo se da je zamindar spreman da vas primi.“

Vlasnik imanja je bio jedan starac, čiju je celu porodicu odnela kuga. Jedinu rođak kojeg je imao bio je neki rođak koga godinama nije video. Sada je starac tražio kupca za svoju plantažu, kako bi sa dobijenim novcem mogao da otputuje na sveta mesta na Gangu i kako bi sve pare mogao da da sveštenicima. Šta će mu plantaža indiga u ovom zabačenom selu?

Srećom, Manohar se držao Ambinih uputstava. Uputila ga je kako da razgovara sa zamindarom i on je dobro obavljao svoj posao. Ambu su poslali u susednu prostoriju, koja je samo zavesom bila razdvojena od primaće sobe, u kojoj su sedela dva gospodina. Čula je svaku reč. Baš kada su pregovori bili pri kraju, Manohar je počeo da se cenka. Ambi zastade dah. Šta je ovom lopovu padalo na pamet? Nisu se tako dogovorili, a to je samo pokazivalo koliko je Manohar malodušan i pohlepan. Hteo je da izvuče još neki novčić. Amba se stidela, ali nije smela da se umeša.

Starac se na kraju složio. Prodao im je zemlju, kuće, nasade i faktoriju ispod cene. „Nemam više vremena da čekam boljeg kupca“, reče on. Na taj način mu je dao do znanja da njega ne smatra dobrim kupcem. Amba se približila. Bilo je podmuklo prevariti starca, a samim tim i sveštenike za novac. Moraće posle da razgovara sa Manoharom. U ovom trenutku nije mogla ništa da

uradi osim da sedi i da čeka da se posao sklopi.

Novi zamindar i njegova žena napustili su selo već narednog dana.

„Pa, dragi moj Manohare“, reče mu Amba zajedljivim glasom, dok su sedeli u kočijama, „duguješ mi još deset dukata. Uložićemo u bolji smeštaj za seljane.“

„Draga moja ženo“, odgovori joj Manohar umišljeno, „sama si odredila sumu. Sve ostalo što sam zaradio, jeste neka vrsta... provizije.“

„Ništarijo, ako se još jednom usudiš da mi ne persiraš, izbaciću te iz kočije na licu mesta. Za tebe sam i dalje dona Amba.“

„Da, sigurno. A ko ti garantuje da nećeš ti slučajno ispasti iz kočija, draga ženo?“

Amba je bila izvan sebe od besa zbog tolike drskosti ove pijavice. Kako je mogla da odabere Manohara? Pa da, u normalnoj odeći izgledao je dosta otmeno, a i po načinu govora je odgovarao kao njen „muž.“ Ali njegov karakter je bio toliko nizak, njegov način razmišljanja toliko pokvaren, da je zaista počela da razmišlja o tome da ga ubije. Nikada je više neće ostaviti na miru, njegove ucene neće imati kraja. Morala je nešto da smisli. Ipak, nikada joj nije video lice. Manohar bi bio u stanju da je izda za novac koji su njeni deveri raspisali kao nagradu. Ali srećom nije ni sumnjao da je dona Amba ta koju traže. Ili? Manohar nije bio glup. A zloba i inteligencija obično su opasna kombinacija.

Kad su stigli u Gou, Amba ga je isplatila. Polovinu

mu je isplatila ranije, a za drugu polovinu su se dogovorili da će biti isplaćena po obavljenom poslu. „Evo“, reče Amba i pruži Manoharu kesu za novac. „Ne moraš da brojiš. Oduzela sam pet dukata koje sam ti isplatila ranije. Mislim da si i previše plaćen za ovo tvoje samovoljno i sramotno cenkanje.“

Manohar se naceri i pokaza žute zube. „Draga moja ženo, naravno da ovo mora da ima i epilog.“ Gledao je njeno prekriveno lice, a potom nastavi: „Mislim da je sad pravo vreme da ti pogledam direktno u oči.“ On pruži ruke kako bi joj skinuo veo, ali Amba ga lupi. „Govno jedno!“

U tom trenutku uđe Najana. „Zvali ste me, gospodarice?“ Njih dve su se dogovorile da, ako Manohar postane nasilan, Najana odmah uđe.

„Da, isprati senhor Manohara.“ Amba otera zabezeknutog čoveka jednim pokretom ruke i nestade u svoje privatne odaje.

Proći će meseci dok ga ponovo ne bude videla.

Amba je našla napušteno imanje na drugoj strani reke Mandovi, gde je počela da uređuje svoj dom. Za gradnju tunela za beg zaposlila je radnike sa plantaže indiga. Kao poslugu uzela je ljude koji su njoj mogli da zahvale što su živi i čija je odanost bila zagarantovana. Pustila je glas o stalno odsutnom mužu, koji je poslovno putovao u Evropu. Misionarka, časna sestra jednog katoličkog reda, koja se jednom izgubila u njenom

kraju, pomagala joj je da savlada portugalski jezik i naučila ju je osnove katolicizma. Od jedne starije Indijke iz sela naučila je konkani i lokalne legende o bogovima.

Svaka oblast u Indiji pripovedala je o istim bogovima, ali u različitim avanturama. Tako je u Goi kružila legenda da je bog Parasurama, šesta inkarnacija boga Višna, stvorio predivan priobalni pojas. Jednog dana je sa planine Sahiadri ispalio strelu u more i naredio talasima da se povuku do mesta gde se nalazila njegova strela. Na toj potpuno čistoj zemlji našao je mirno mesto za svoje žrtvene rituale. Stari naziv Govepuri, koji su Portugalci preimenovali u Goa, navodno je poticao od reči za krave. Njih su čuvale predivne pastirke, kojima je Krišna otkrivao svoj šarm.

Ambi se dopadalo u Goi. Klima joj je odgovarala, nije bilo ekstremnih promena temperatura kao u unutrašnjosti. Čak je i način života lokalnog stanovništva smatrala prijatnim. Možda je njihov uravnotežen temperament bio direktna posledica vremenskih prilika i povoljnog geografskog položaja. Nije bilo opšte gladi — more, jezera, šume i poljane bile su velikodušne prema njima. To je mogao da bude komad raja na zemlji u kome bi Amba poput Parasurame našla mir, da nije bilo sve više uznemirujućih vesti o delovanju Crkve i da se ona nije toliko bojala da će je pronaći. Što je više vremena prolazilo, to je bilo manje verovatno da je još traže, ali sve dok nije potpuno bila sigurna u to, morala je da

računa i na najgore. A tu je bio još i Manohar.

Niti ga je više videla, niti je išta čula o njemu. Ali nije verovala u to da će je ostaviti na miru. On je zaista bio opasni ucenjivat i nije bilo ni najmanje sumnje da će ponovo doći kad mu ponestane novaca.

Monsuni su dolazili i odlazili. Ponekad se Amba čudila što ponovo mora da popravlja neke delove krova ili da obavlja slične popravke. Pa tek su se uselili! Tada je malo razmislila i shvatila da su prošle već četiri godine otkad se doselila u svoj novi egzil. Imala je dvadeset i sedam godina i već je bila stara žena. Ali bila je zadovoljna. Ostavili su je na miru, odvratni Manohar se više nije pojavljivao, a bogatstvo joj je raslo. Raslo joj je i domaćinstvo — svaki put kada bi išla na plantažu, našla bi nekog nesrećnika kome bi pružila utočište. U međuvremenu joj je znanje konkanijskog i portugalskog jezika toliko poboljšalo, da se akcenat skoro uopšte nije čuo. A i katekizam je dobro znala.

Na plantaži indiga se već navikla da je radnici gledaju kao zamindarovu ženu, a ne vlasnicu imanja. Novac od prinosa je uložila u bolje uslove rada, što će se odraziti i na povećanje proizvodnje, u to je bila ubeđena. Tako je i bilo: zahvaljujući bogatoj žetvi

prekookeanske narudžbine postale su sve veće.

Amba nije želela da je dovode u vezu sa plantažom indiga u Karnataki — ipak se o njoj znalo tako malo. Što je njeno bogatstvo bilo očitije, postojala je veća opasnost da je inkvizicija uhapsi. Bilo je poznato da su bogate Indijce pažljivije pratili nego siromašne. Zato je redovno odlazila kod juvelira Rudžula i nudila mu dragulje na prodaju. Dragulje koje je skinula sa sablje, odavno je prodala. Sada su joj dobit od plantaže isplaćivali u draguljima, što se lakše sakrivalo i bilo je jednostavnije za prenošenje. Tako joj je bar objasnio upravnik. Nije želela da se pojavi u Goi sa zlatnicima ukrašenim hinduističkim simbolima za sreću i maharadžinim insignijama.

Rudžul nikada nije postavljao pitanje porekla tih dragulja, kojih se činilo da ima neiscrpan izvor. Za njega je dona Amba bila odlična mušterija, koju nije nameravao da izgubi. S vremena na vreme ga je pitala za dijamant i tražila da ga pogleda. Svaki put bi joj priredio veliku predstavu. Zatvorio bi radnju, povukao zavese, otvorio tešku, staromodnu bravu na kovčegu sa gvozdanim okvirima iz čijih bi skrivenih dubina izvadio kutijicu i otvorio je. Izraz lica bi mu bio kao kod nekog čarobnjaka koji je upravo izveo tešku čaroliju. „Evo ga, dona Aniba. Uverite se i sami. Čuvam ga kao oči u glavi.“

Amba još nije imala 15 lakha koji su joj bili potrebni da bi otkupila dijamant. Ali sledeće godine će uspeti da skupi potrebnu sumu, pa makar morala da gladuje

zbog toga. Nikako neće dozvoliti da nasljedstvo njene majke pređe u ruke nepoznatog čoveka.

Retko su je obuzimale i sumnje da li joj je zaista potreban. Zašto je toliko želela da povрати taj dijamant, kad joj je on celog života donosio samo nesreću? On je bio jedan od razloga zašto je stric Maneš ubio njenog oca i on je bio odgovoran za to što su je sad deveri tražili, umesto da je ostave na miru. Zar i ona nije bila pohlepna kao svi ti ljudi? Šta je to bilo u tom kamenu što je čoveka činilo toliko gramzivim? Kao rezerva za eventualno bekstvo nije mnogo vredeo, to je znala iz sopstvenog iskustva. Bio je isuviše velik da bi ga se brzo rešila. A spomen na majku? Ah, više se nije ni sećala njenog lika! A taj hladan kamen joj sigurno neće pomoći da se ponovo priseti tople, nežne dame sa mirisom ružine vode.

Moglo se živeti i bez tog prokletog kamena. Njen brat Vidžaj nikada nije znao za njegovo postojanje, a ipak je bio obdaren bogatstvom i ugledom. I ona sama je stekla bogatstvo i bilo je glupo žrtvovati sve zarad jednog dragulja koji joj je celog života donosio samo patnju. Nije čak mogla ni da ga nosi u javnosti. Tako bi samo privukla pažnju nezasiťne Crkve i njenih progonitelja. Jedino kad bi imala dete, imalo bi smisla zadržati porodično nasleđe. Ali teško da će se to ikad desiti — Amba se pomirila sa sudbinom da će zauvek ostati sama i bez dece, premda je i to imalo svoje prednosti. Dakle, šta će joj dijamant? Zašto je tvrdokorno istrajavala u toj nameri?

Što se više približavao dan isplate, Amba je sve više zaboravljala na ove sumnje. Iako su svi logični argumenti bili protiv toga, ona je zaključila da jednostavno mora da poseduje taj dijamant.

Monsuni su i dalje dolazili i prolazili. Za sobom su ostavljali zelene poljane, cvetna livade, mirisne šume — i donosili su Ambi i njenoj „porodici“ vedrinu. Ali u oktobru 1633. godine desilo se odjednom toliko toga što je Ambi prevrnulo čitav svet. Narušili su njen teško postignut mir. Prvo se pojavio Manohar, kasnije nego što ga je očekivala, i tražio da mu plati za ćutanje. Amba je u međuvremenu saznala da se on bavio trgovinom, ali nije uspeo da se sporazume sa Holanđanima i Englezima koji su zavladaali evropskim morima. Potom se pojavio i jedan mladi Portugalac, koji ju je dirnuo kao niko ranije. Ali pre nego što su joj postala jasna osećanja koja je gajila prema Migelu Ribeiru Kрузу, strepnjaje u njoj pobila sve druge osećaje. Progonili su je, to je bilo sigurno. Je li to bila inkvizicija koja je tražila dokaze protiv jeresi? Ili su to bili njeni deveri koji su se nadali da će dograbiti dijamant? Ili su je tražili i Crkva i porodica? U tom slučaju, pomisli Amba, moraće dobro da se potrudi kako bi im utekla. Biće joj potrebna i velika finansijska sredstva. Ako i tako uspe. Možda je došlo vreme da ponovo beži.

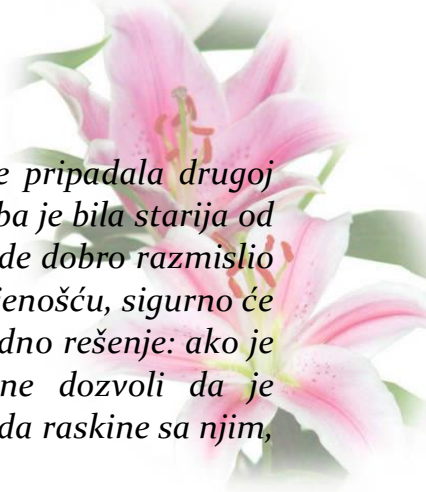
Bili su to uznemirujući meseci, puni loših predosećanja i strahova. A sada, u februaru 1635. godine, činilo se kao da su se Ambini strahovi obistinili.

Juvelira Rudžula, senhor Ruija, uhapsila je inkvizicija. Ako progovori, što može biti rezultat njihovog „bolnog ispitivanja“, pojaviše se pre ili kasnije kod nje i ispitivati je. Nije znala da li je imala dovoljno snage da izdrži mučenja. Posle svega što je tokom godina naučila o sebi, znala je da je njen instinkt za preživljavanjem bivao sve manji. Hoće li moći da drži u tajnosti svoju vezu sa Migelom? Ili će reći sve što inkvizicija bude tražila od nje? Kolena su joj klecala od straha.

Otrprilike u isto vreme, pojavili su se i njeni progonitelji iz Maharaštre. Kako je samo mogla zaboraviti na povređenu sujetu Arunove braće? Dvojica najstarijih su čak sami krenuli u potragu za njom. Amba se nasmešila na pomisao kako su ispitivali silne sumnjivice i kako se njihovo lice puno očekivanja za tren promenio u izraz razočaranja. Zato su i poslali dvojicu njih, jer su oni bili jedini koji mogu da identifikuju odbeglu sati.

I na kraju Izabel. Hoće li se Migel pokoriti volji svoje porodice i oženiti mladu Portugalku? Amba je to smatrala verovatnim. Izabel je imala sve što bi njihovoj vezi donelo stabilnost: pripadnost visokom staležu, pravu boju kože, pravu veru. Migel će jednog dana doći do zaključka da je njihova strast bila kratkog veka.

Ostale bi jedino poteškoće: Amba je pripadala drugoj kulturi, rasi i religiji. Osim toga, Amba je bila starija od njega i bila je udovica. Ako Migel bude dobro razmislio i ne bude se vodio prolaznom zaljubljenošću, sigurno će odabrati Izabel. Postojalo je samo jedno rešenje: ako je želela da sačuva dostojanstvo i ne dozvoli da je suparnica degradira, morala je lično da raskine sa njim, pre nego što on nju napusti.

Amba je gledala u srebrnu šolju u kojoj se ohladio ostatak čaja od masale. Uskoro će proslaviti svoj trideseti rođendan. Druge žene su u tim godinama mogle mirno da se povuku i da budu ponosne na svoju odraslu decu. Bile su poštovane zbog godina i mudrosti koje su posedovale. Mlađe žene bi im se obraćale s puno poštovanja kada bi zatražile savet. A šta je njoj život doneo? Ništa osim prividnog mira i nagoveštaja sreće. Amba se tiho nasmeha. U njenom životu je postojana bila samo nepostojanost. Večito je negde bežala. Dvaput je izmišljala nova imena i započinjala novi život: prvi put kao Uma, a drugi put kao Amba. Da li je usput izgubila i svoju osobenost? Da li je Bavani bila zakopana ispod mora gorkih uspomena, besa i straha? Hoće li joj ikada uspeti da je iskopa iz dubine duše?

Hoće, zaključí Amba. Mora barem da pokuša. Silne laži i skrivanja morale su da se završe. Prvi korak biće otkrivanje istine.

Naglo je spustila šolju na mesingani stolić, pri čemu se izlilo malo čaja. Znala je kome može da se poveri.

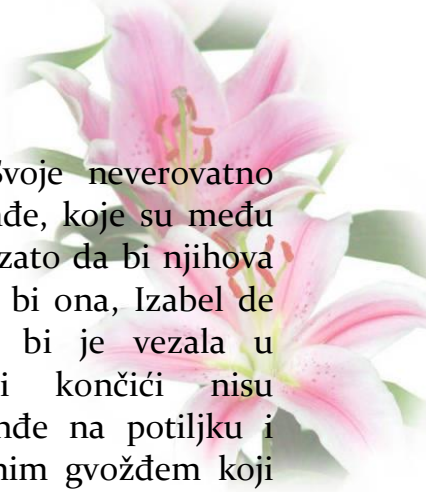

Izabel de Matos je u koloniju stigla tek pre pola godine, a sad se već dosađivala. U oktobru, baš negde u vreme praznika *Diwali*, počela je sezona balova. Ali balovi nisu odgovarali načinu života koji je ona zamislila. Kako je bila naivna i glupa! Pretpostavila je da će u portugalskoj Indiji naići na egzotičnu zemlju. Pred očima je imala veličanstveno ukrašene slonove i ekstravagantno odevene Indijce. Sanjala je o lovu na životinje i o susretima sa ludim maharadžama, koji su bili poznati po trošenju novca. Zamišljala je sebe na nekom raskošnom indijskom venčanju ili u poseti hinduističkim hramovima, dok posmatra lokalne običaje stanovnika i njihovu hiljadugodišnju kulturu.

Umesto toga, naišla je na kopiju nekog evropskog grada. Od Rima, Pariza ili Lisabona razlikovao se samo po klimi i nekoliko tamnoputih ljudi. Većina Indijaca ili polu-Indijaca bili su odeveni kao Evropljani, što je Izabel smatrala otuđenim. Žene iz viših kasti nosile su uske steznike i krinoline, nanosile su beli puder na svoje lepo tamno lice i nosile

veštačke mladeže na dekolteu. Svoje neverovatno bujne, crne kose vezivale su u punđe, koje su među Evropljankama bile omiljene samo zato da bi njihova tanka kosa došla do izražaja. Kada bi ona, Izabel de Matos, imala takvu kosu, samo bi je vezala u pletenicu. Ali njeni pahuljasti končići nisu dozvoljavali ništa drugo osim punđe na potiljku i nekoliko vijuga oblikovanih užarenim gvožđem koji su uokvirivali njeno lice.

I društvo i običaji bili su slični onima u njenoj domovini. Ni u hrani nije uspjela da oseti dašak Indije. Naravno da se ovde uživalo u lokalnim začinima i voću, ali samo delimično. Nijedan ugledniji Portugalac se nije upuštao u avanture sa ukusima koje je nudila indijska kuhinja.

Slično je bilo i sa arhitekturom. Gradnja je bila ista kao u Portugaliji. Samo se zbog klimatskih uslova koristio drugačiji materijal. To je bila jedina razlika u odnosu na portugalske građevine. Tako su kuće u Goi na zabatu imale otvor, koji su omogućavali bolju ventilaciju, a drvo je donošeno iz velikih šuma. Ispostavilo se da drvo dovezeno iz Portugalije ovde nije raslo zbog vremenskih prilika i termita. Dakle, tikovina umesto kestena i džakaranda umesto hrasta.

To je važno i za nameštaj. Kako su zavisili od lokalnih stolara, često su stolice, klupe, stolovi i ormani prikazivali naklonost Indijaca prema raskošnim šarama, a neretko su u tajnosti dodavali i stare hinduističke simbole. Bila je to neka vrsta male

pobune protiv osvajača. A zbog vrućine ni jastučići nisu bili omiljeni, pa su ubrzo prestali da ih prave. Nameštaj od pruća bio je praktičniji i prednost mu je bila ta što se ljudi, sedeći na njemu, nisu mnogo znojili.

Ali najveće razočaranje od svih — i najveća sramota — bila je činjenica da su svi hinduistički hramovi bili razoreni. Ako se već katolička crkva tako silovito borila protiv svih drugih vera i tako marljivo gradila svoje bogomolje, mogla je barem hramove da ostavi kao spomenike. Stari su i po nekoliko hiljada godina i sadrže toliku eleganciju, da bi iz njih i evropski graditelji mnogo štošta naučili. Jednog dana, to je sigurno, otići će u južnu Indiju gde su vladali hinduistički kneževi i u severnu Indiju, u Mogulsko carstvo. Tamo će zaista upoznati Indijce i njihove običaje.

Jednog lepog dana. Ali kao žena, ne može sama da krene na put. Ne bi dobila ni potrebne dokumente, ni propusnice. Moraće da sačeka da postane Migelova supruga, iako se ni ona ni on nisu žurili oko venčanja. Ako uopšte i bude venčanja.

Izabel je istovremeno bila i povređena i srećna zbog toga što ju je Migel odbijao i posmatrao samo kao mlađu sestru. Spontano su počeli da osećaju prijateljstvo jedno prema drugom i otkrili su da imaju mnogo zajedničkih osobina, kao na primer čežnju za slobodom i želju za smehom. Ipak, Izabel se više puta našla u situaciji da je potajno promatrala Migelovo

telo i da je sanjerala o poljupcu. Da se nije zaljubila? Ne, nije tako planirala. Ali što je više potiskivala svoja strastvena osećanja, to je više čeznula za njim.

Odlazila je na svaki bal, na koji bi je pozvali u nadi da će moći da prošeta sa Migelom pod zvezdanim nebom. Sređivala se za svaki izlazak kao za neki prijem, nadajući se da će u gradu sresti Migela. Znala je otprilike kada je u gradu, a kada ne. U dnevniku je nadugačko opisivala svoja sanjarenja o Migelu, o njegovom finom humoru i pameti kojom nije želeo da se hvali.

Ali pretežno se zadržavala na spoljašnjosti. Nije našla dovoljno reči da opiše njegove snažne ruke, maljave podlaktice, muževan izgled, sjajnu kosu i lice oštih crta. Bila je svesna toga da je to smešno, i pitala se da li da iscepa te stranice. Jednoga dana će postati poznata autorka putopisnih dela i posle njene smrti će ljudi pretraživati njenu kuću ne bi li našli još kakav zapis, a devojačko sanjarenje o jednom muškarcu sigurno nije bilo nešto što bi Izabel delila sa svetom.

Dnevnike nije pisala za javnost. Iako je beležila sve što je videla u Goi, dnevnik je služio pre svega da iskaže svoja osećanja. Opisivala je nostalgiju za koju nikada nije verovala da će je osetiti. Kako je samo bila srećna kada se ukrcala na brod za Indiju! Kako joj je samo laknulo što se oslobodila roditeljske brige, sestrih podbadanja, sažaljenja rođaka. Smatrali su je „starom curom“! A sad? Bilo joj je teže da se snađe u tuđini nego što je zamišljala. U međuvremenu su joj

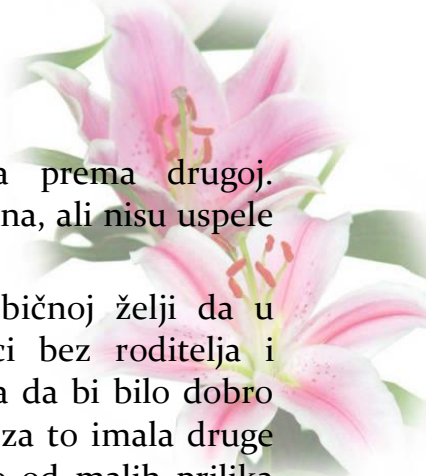

nedostajali i majčini dobronamerni saveti vezani za garderobu ili frizuru, koju je smatrala uvredljivom. Ali nije bila neudata samo zato što je bila loše odevena ili ružna. Nedostajali su joj i plačljiva sestra Marija Imaculada, drske primedbe starije sestre Florinde ili čak nežne opomene najstarije sestre Ernestine. Tada joj se sve to činilo suludim. Sada joj se činilo kao da tada nije znala da ceni to što su joj svi u porodici želeli samo najbolje. Kako je samo mogla da dobrovoljno žrtvuje brigu svoje porodice za ovaj put u nepoznato? Kako je samo prijatelje i rođake mogla tako nepromišljeno da napusti u ubeđenju da će to što je čeka biti mnogo bolje od ovoga što ima?

Malobrojni koje je ovde u Goi nazivala prijateljima nisu bili ništa bolji od onih koje je imala kod kuće. Tu je bio bračni par Keiroz, koje je još za vreme putovanja upoznala kao drage ljude i koji su brižno vodili računa o njoj — ali dotičnom bračnom paru nikako nije mogla da poveri svoja osećanja; pored njih, tu je bio i Migel, koji je uvek delovao odsutno i kojem se sigurno ne bi poverila kao nekoj prijateljici; zatim nekoliko naivnih mladih žena, koje su je posmatrale kao suparnicu i koje su se tako i ponašale prema njoj — kao da je imala nameru da im preotme one dosadne mladiće oko kojih su se kikoćući svađale!

A tu je bila i Marija Nunes Pačecko, žena koja joj je pomogla onda kad je stigla u Gou. Možda je Marija bila njena najbliža prijateljica. Barem je postojala šansa da to postane jednog dana. Izabel i Marija su

spontano razvile simpatije jedna prema drugoj. Otkrile su mnogo zajedničkih osobina, ali nisu uspele da se zbliže.

Izabel se divila Marijinoj nesebičnoj želji da u poodmakloj trudnoći pomaže deci bez roditelja i krova nad glavom. I sebe je ubedila da bi bilo dobro da postane milosrdna, ali Izabel je za to imala druge razloge. Dobročinstvo je bilo jedno od malih prilika gde je mogla da stupi u kontakt sa lokalnim stanovništvom, a da je pritom ne optuže za jeres. U Portugaliji se toliko borila protiv majčinih pokušaja da razvije ljubav prema bližnjem, a ovde je to radila toliko rado i sa toliko požrtvovanosti. Ipak je milosrđe bilo poželjno za svaku mladu damu. Pritom ona to nije radila iz ambicije da je prozovu sveticom niti zbog onih kojima je to bilo najpotrebnije, zbog čega se i postidela. Ona je to zapravo radila kako bi zadovoljila svoju radoznalost.

Ulazila je u siromašne kolibe kojima se inače ne bi ni približavala. Zabavljala se sa četrnaestogodišnjim majkama, koje su sebe smatrale reinkarnacijama Lakšmi, kao i sa radnicima na doku, koji nisu imali nijedan zub, ali su i te kako bili raspoloženi za šalu sa mladom svetloputom lepoticom. Sretala je stare i mlade, muškarce i žene, pametne i glupe, dobre i loše. Izabel bi se svaki put iznenadila činjenicom da se Indijci uopšte nisu mnogo razlikovali od Evropljana. Osim po svom izgledu. Mada ih ni sama više nije smatrala egzotičnima. Svoj bleđi ten, ispranu kosu i

oči više nije smatrala pravom lepotom, već neprirodnim, slabim i nekako pogrešnim izgledom. Izabel je Indijce sa njihovom bujnom crnom kosom, tamnim tenom i tamnim očima, kao i njihovim belim zubima, smatrala mnogo lepšim nego blede lepotice kakva je bila ona.

Upravo joj je to prolazilo kroz glavu. Stajala je pred ogledalom i spremala se za bal kod ljudi koje je jedva poznavala. Koji bi muškarac hteo da je osvoji kada je svuda oko njega bilo toliko tamnoputih lepotica koje su bile mnogo izazovnije? Sebe je smatrala odvratnom, što nikada ranije nije bio slučaj. Zapravo, nikada nije pridavala mnogo važnosti svom izgledu i telesnoj privlačnosti. Nije ni slutila da ju je upravo taj nonšalantan stav činio lepom.

Pozvala je svoju indijsku služavku da joj namesti frizuru, dok je ona nanosila puder na svoj dekolte i lice. Brižno je stavljala pomade na usne, jer je znala da je i Migel pozvan na bal. Najradije bi zaplakala. Šta je značilo to malo sjaja na usnama? Time sigurno neće osvojiti srce muškarca za koga ceo svet misli da će joj biti muž. Koja zamršena situacija! Ona je bila ta koja je od samog početka davala do znanja da je ne zanima brak sa Migelom. A sada, kada joj se brak sa njim činio kao ostvarenje snova, bilo je prekasno. Mogla je da radi šta je htela, mogla je da se trudi da popravi situaciju, da razmenjuje osmehe sa njim, ali to više neće pomoći. U njegovim očima nikada neće videti onaj žar kao kod Žermana, onog upornog obožavaoca

iz Lisabona.

Ali kako bi Migel i mogao da nasluti o čemu razmišlja, kada ga je obasipala otresitim izjavama koje nisu pristajale jednoj dami. Nije bila talentovana za nežne razgovore i šuškanja kada bi se muškarci hvalili svojim junaštvima ili kad bi čuli pikantne glasine. Ona se ponašala kao stara matrona koja se nije udaljavala sa drugim ženama kada bi muškarci počeli da razgovaraju o poslu, već bi ostajala sa njima i postavljala im direktna pitanja. „Šta ste rekli, koliko džakova bibera stane u jedan moderan galeon?“ Potajno je uvek proklinjala svoje neženstvene komentare i planirala da ne zaboravi da započne priču o svom trenutnom ručnom radu, kao što su to radile i druge žene.

Kada je završila doterivanje, Izabel se okrenula i malo divila haljini koju je naručila. Zнала je da će je smatrati lepom, ali uprkos tome je sebe smatrala ružnim pačetom, a ne divnim labudom kakvom su je drugi videli. Ali morala je da prekine svoje misli. *Senhor* Afonso ju je zvao, a *dona* Žulijana joj je pokucala na vrata. „Hajde, draga moja, već kasnimo.“ Kočije su već stajale ispred vrata, bilo je vreme da krenu.

Izabel je ponekad bilo žao što joj nije bilo dozvoljeno da sama iznajmi stan. Keirozovi su se rukama i nogama borili protiv tako nedoličnog pothvata. Govorili bi joj da su oni odgovorni za nju i da su obećali njenim dragim roditeljima da će paziti

ha nju. Ipak, u nekim trenucima bilo joj je drago što živi sa drugim ljudima. Da je sama u stanu, verovatno bi potonula u samosažaljenje i danima ne bi izlazila iz kuće. Ovako se ovo dvoje starijih ljudi brinulo da Izabel uživa u svojoj svakodnevici, da redovno jede i da ima obaveze koje ima svaka mlada dama.

Zajedno su iznajmili jedan sprat u kući u glavnom gradu u kome je Izabel zauzela tri sobe, a bračni par Keiroz pet. Bilo je dovoljno prostora da mogu da se osame, a opet, bilo kad su mogli da se druže ako bi to hteli. *Senhor* Afonso bi često putovao u unutrašnjost zemlje kako bi vršio svoja geografska istraživanja, pa bi *dona* Žulijana bila srećna što ne bi morala da ostane sama za to vreme. Izabel je smatrala da je to bio glavni razlog zašto su Keirozovi toliko insistirali na tome da žive zajedno.

Izabel je bacila poslednji pogled u ogledalo, namestila uvojke i ogromni biserni privezak na svojoj ogrlici tako da se on nalazio tačno na početku njenih grudi i prekrila se maramom. Potom je napustila svoju sobu i pojurila na hodnik, gde je sreća svoju stariju prijateljicu koja ju je već nestrpljivo čekala. Dok su izlazili, *dona* Žulijana je dala nepotrebna naređenja slugi — da zaključa ulazna vrata ili da ne pušta nepoznate osobe. On se poklonio kada su dame napustile stan, zaključao se i smesta otišao kod Izabeline sluškinje koja ga je već čekala u gospodaričinoj spavaćici koju je izvadila iz korpe za veš. Izgleda da će ovo večer biti zanimljivije za posluđu

nego za gospodu.

Odlučio je da danas ode u vučju jazbinu. Migel je dugo razmišljao o tome, ali bi svaki put došao do istog zaključka: sa Karlos Albertom je mogao da izađe na kraj samo ako mu se ne bude pokoravao i ako ne bude pokorno ćutao. Rešio je da mu se suprotstavi uzdignute glave. Migel će danas potražiti ozloglašenog fra Martinja, najvećeg inkvizitora u Goi.

Ispričaće crkvenom zvaničniku šta je sve njegov plaćeni pomoćnik radio u ime Gospodnje. Reći će mu sve o zlostavljanju Anuprabe i o trgovini lažnim relikvijama. Govoriće mu i o samovolji i brutalnosti, s kojom je Karlos Alberto postupao prema ljudima protiv kojih je imao nešto lično, a koji se nikad nisu ogrešili o Boga. Razotkriće ga i postarati se da dospe tamo gde je i zaslužio: u tamnicu.

No iako je Migel osećao da je u pravu i da ne snosi ni najmanju krivicu, hvatala ga je jeza dok se približavao zgradi u kojoj ga je očekivao duhovnik. Kružile su mnoge glasine o fra Martinju, a sve su govorele kako je on naročito strog sudija. Ko zna za šta

će ga još optužiti? Toliko beznačajnih „zločina“ se kažnjavalo, kao na primer pregledanje službenih dokumenata nedeljom. Ako ovaj sazna da Migel ima ljubavnu vezu sa Indijkom, pa još tajanstvenom, verovatno će i sam dospeti u zatvor. Morao je da bude oprezan s tim stvarima.

Ušao je naročito opušteno u salu za saslušavanja, ali je ipak zategnuo ramena kada je video fra Martinjov osuđujući pogled. Migel se osećao kao školarac kojeg su doveli pred direktora jer je uhvaćen u bežanju sa nastave. *Padre* je bio okružen sa još dva monaha. Migelu je ćutke pokretom ruke pokazao da sedne.

„Vaše aluzije su bile prilično nejasne. Želite nekoga da prijavite?“ Fra Martinjo nije bio tako umoran kakvim se predstavljao. Nisu ga iznenađivale svađe unutar porodice ili među komšijama, kao ni rivalstva između poslovnih partnera ili mladih kavaljera. Toga je bilo svakog dana. Ali zanimalo ga je koga to želi da ocrni ovaj momak koga je poznao samo po imenu. Ipak, radilo se o nasledniku jedne ugledne i uticajne porodice. Iz tih krugova je retko ko dolazio na sud. Bogati su svoje bitke rešavali novcem i nisu rado tražili pomoć inkvizicije.

„Tako je, *padre*. Morao sam da budem oprezan i nisam odmah smeo da vam otkrijem ime zločinca, jer je postojala opasnost da me skloni s puta. Ima veliki uticaj.“

„Pa recite već jednom. O kome se radi i za šta ga

optužujete?“

„Njegovo ime je Karlos Alberto Santana, *padre*.“ Migel primeti da je fra Martinjo progutao knedlu, a i da je i drugim monasima zastao dah. „Odgovorani je za težak zločin. I to radi u ime Crkve, što sigurno ne znate.“

„Šta ja znam, a šta ne, to nije na vama da procenjujete.“

„U redu, *padre*.“

„Za šta ga tačno optužujete?“

Migel se osećao nesigurnim, a to nije očekivao. Inkvizitor je imao prodoran pogled i ponašao se gospodarski, pa je Migelu bilo teško da se ne pokori pred njim. Ispitivao ga je kao da je on sam zločinac. Da li da otkrije sve Karlos Albertove zločine ili će time i sebi naškoditi? Pa šta, jednom se istina mora otkriti.

„Redom ću vam nabrojiti sva njegova nedela za koje znam: skrnavio je leševe da bi mogao da uzme kosti od kojih bi kasnije napravio lažne relikvije. Uhapsio je jednu služavku bez posebnog razloga i silovao je, a potom je prepustio svojim nasilnicima. Upao je u kuću moje porodice i pretresao je; pritom je sve pouništavao. A na kraju je ubio i mog psa. Siguran sam da je ovo samo deo njegovih zločina.“

„Došli ste ovamo da mi kažete da je taj čovek ubio vašeg psa?“, upita fra Martinjo zajedljivim tonom. „Znate li vi s kim vi razgovarate? Za takve svađe ja nisam nadležan, baš kao ni za krađu kokošaka ili pišanje po bunarima.“

„Ali nadležni ste za Karlos Alberta Santanu. Vi ga plaćate. Ovo je vaša sramota, sramota za inkviziciju i svetu majku Crkvu. On bi trebalo da bude prvi na lomači.“

Fra Martinjo je ostao bez reči. Niko se još nije usuđivao da mu protivreči. Nikada. Mladi Ribeiro Kruz je imao petlje, morao je da prizna. A i bio je u pravu. Ko je bolje bio upoznat sa Santaninim kriminalnim radnjama od njega, fra Martinja? Ali nije mu se svidelo što Migel nije bio pokoran i skroman.

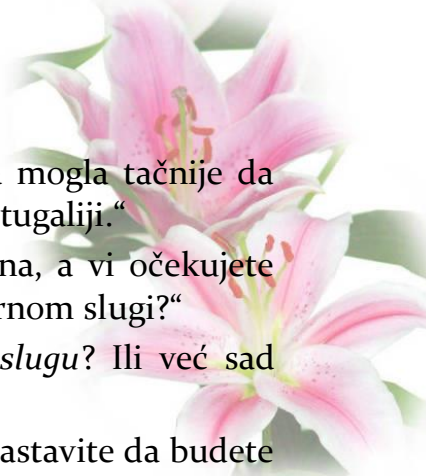
„Imate li dokaze za svoje tvrdnje?“

„Želite da vidite leš mog psa?“, odgovori Migel spontano, ali brzo shvati da je preterao. Na taj način sigurno neće dostići svoj cilj. „Oprostite“, pokuša da ispravi svoju netaktičnost. „Mnogo me je pogodila smrt te životinje, pogotovo što u kući nemam više nijedan upotrebljiv komad nameštaja, a da ne govorim o tome da ne mogu više da popijem nijedan porto da se smirim. *Senhor* Santana i njegovi ljudi su se potrudili da obave sav posao u *Solar das Mangueirasu*.“ Migel vide kako se sveštenikovo lice natmurilo. Sad bi trebalo da začuti ako ne želi da sve postane još gore.

„Pa? Imate li dokaze?“

„Za trgovinu lažnim relikvijama postoje svedoci. Ja sam lično jedan od njih: mene je *senhor* Santana želeo da pridobije kao sponzora za taj prljavi posao. Odbio sam ga i na taj način se izložio njegovoj nemilosrdnoj osveti. Postoji i nekoliko potencijalnih kupaca o

kojima bi *dona* Asunsao Mendonsa mogla tačnije da vam govori. Trenutno je dama u Portugaliji.“

„Ah. Jedina svedokinja je odsutna, a vi očekujete da vam verujem više nego našem vernom slugi?“

„A jeste li ispitali svog *vernog slugu*? Ili već sad znate da bi sve porekao?“

„Neće mi se dopasti ako i dalje nastavite da budete drski. Odgovarajte na moja pitanja i suzdržite se svih daljih komentara, inače ću završiti ovo saslušanje.“

„U redu, *padre*.“

Inkvizitor se nakašlja i promeni lagano svoj sedeći položaj, kao da mu teško pada da promeni temu. „Teška je i optužba za silovanje, ali se teško i dokazuje.“

Migel je ćutao. Nije mu postavio direktno pitanje.

„Ili kakav ste dokaz mislili da mi pružite u toj stvari? Mlada žena tvrdi da je obeščašćena kako bi opravdala trudnoću za koju je kriva isključivo njena razvratnost?“

„Ona nije ostala u drugom stanju. Telesno se potpuno oporavila od napada, samo što je izgubila nevinost. No biće potrebno mnogo više vremena da joj zacele i duševne rane.“

Fra Martinjo je sav pocrveneo od besa. Monasi koji su sedeli levo i desno od njega, koji su poznavali svaki njegov pokret, prepali su se. *Padre* je uvek bio oličenje sabranosti i bezosećajnosti. To što je sada bio tako besan, nije moglo doneti ništa dobro.

„Obeščašćena žena tvrdi da je pre toga bila nevinna? Baš lep dokaz, *senhor*.“

„Ima šesnaest godina i zaista je dobra devojka. Video sam je, *padre*, nakon što su je vaši ljudi dograbili. Potpuno je propala.“

„Kako je izašla iz zatvora?“, upita fra Martinjo. Moralo se priznati da je bio oštroman. Takve devojke i žene bi ostajale u zatvoru dok ne bi umrle od gladi, jada ili ugriza pacova. Retko se dešavalo da je neko platio da bi izašle na slobodu.

„Dao sam Crkvi velikodušnu donaciju i zamolio za milost. Zato su je pustili. Kladim se da ta donacija nikada nije stigla do vas...“

„Prvo, mladiću: ovde se ne kladi. Drugo: niko nije dužan da vas obavještava o prispeću donacija. I treće: otkud to da ste platili da se izbavi jedna obična služavka? Možda vam je bila draža nego što tvrdite?“

Migel je duboko udahnuo. Bilo mu je teško da ne iskoči iz kože i protrese tog čoveka. Šta god da je rekao, uvek bi bio izložen njegovoj nemilosti. Imao je osećaj da fra Martinjo prosto *želi* pogrešno da ga razume. Ali zašto? Sigurno nije u njegovom interesu da štiti loše ljude poput Karlos Alberta i da tako šikanira dobre ljude i na sebe navuče gnev bogobojažljivih.

„Nije svaki čovek siledžija“, odgovori Migel smirenim tonom. „Postoje ljudi koji i u ovoj grešnoj koloniji sprovode crkvena učenja i ne napadaju bespomoćne devojke. Mada sve manje. Čak i

crkvenjaci sada više ne daju blistav primer narodu...”

„Ako je tačno ono što se priča o vama, ni vi niste uzoran građanin. Ne žurite mnogo sa ženidbom, a meni se čini da ste vi sebi već ranije priuštili prava koja se dobijaju brakom.“ Fra Martinjov pogled je vrebao.

Migelu je srce otišlo u pete. Zar je sveštenik znao nešto o Ambi? No, kada je nastavio, Migel se smirio.

„Imate verenicu koju očigledno ne želite da oženite. To vas prikazuje u lošem svetlu. Pogotovo ako uzmemo u obzir okolnosti pod kojima ste napustili Lisabon...”

Aha, u tom grmu leži zec. Migel nije želeo da se upušta u diskusiju o tome. „Zar sam ja pred sudom? Nisam znao, jer bih inače poveo advokata. Ja sam mislio da je ovo saslušanje o nedozvoljenim radnjama Karlos Alberta Santane, koji inače ima i vanbračno dete sa jednom Indijkom, koje je nakon majčine smrti dospelo u sirotište“, seti se Migel još jednog greha svog nekadašnjeg saputnika.

Fra Martinjo je morao mnogo da se potrudi da sakrije zaprepaštenost. To nije znao. Sa svim drugim prestupima svog saradnika je odavno bio upoznat — naime, Ribeiro Kruz nije bio jedini koji se žalio na njega. Verovao je ovom mladiću koji je stajao pred njim, verovao je svaku reč, jer je i sam upoznao Santanin truli karakter. Ipak, nije želeo da se ophodi prema njemu previše blagonaklono. Ko zgrabi krupnu zverku, ne pušta je lako. A Migel Ribeiro Kruz je bio

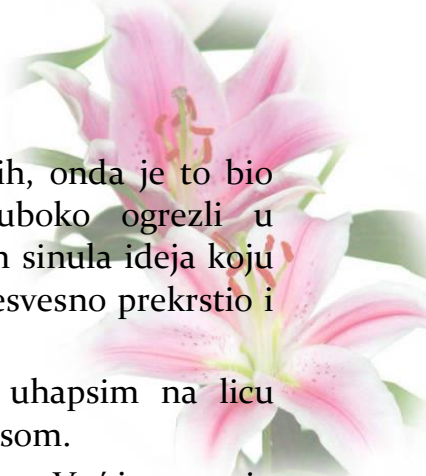
najkrupnija koju je ikada zgrabio. Ali i najskliskija. Bilo je teško optužiti ga za bilo šta osim za neke sitnice, koje su činili svi mladi ljudi: nedolazak na misu, psovke ili kockanje. Ali pomno će ga posmatrati.

„A kako mislite da dokažete da je *senhor* Santana otac tog kopileta?“, upita sveštenik. „Sigurno bi mogli biti i mnogi drugi.“

„Dovoljno je samo da pogledate malog, *padre*. Sav je na oca, samo što ima mnogo bolji karakter od njega.“ Migel je mnogo rizikovao. On sam nikada nije video to dete. *Dona* Asunsao i Marija Nunes su mu opisivali malog i potpuno se oslonio na to da su bile u pravu.

Fra Martinjo je na trenutak pogledao tri *Biblije* koje su bile pred njim na stolu: jedna je bila na latinskom, jedna na portugalskom, a jedna je bila prevedena na konkani. Ovaj prevod je prezirao iz dna duše, ali time će se baviti kad završi razgovor sa Ribeiirom Kruzom. Grozničavo je razmišljao o tome kako bi mogao da ga pridobije, a hteo je i da mu očita lekciju. Nije imao mnogo trgovaca na repertoaru, pa nije hteo da ga naljuti. Mogao je još da mu posluži. Ali *padre* je želeo i da ga kazni zbog nepristojnosti, kao i zbog zanemarivanja društvenih obaveza. Njemu, fra Martinju, mogli su da prigovaraju da je strog i da su mu kazne drastične, ali nisu mogli da kažu da se nije ozbiljno brinuo o članovima svoje zajednice. Morao je postupati nepopustljivo. Ako neko nije mogao da

shvati da je to bilo za dobrobit svih, onda je to bio najbolji dokaz za to da su duboko ogrezli u razuzdanosti. Tada mu je odjednom sinula ideja koju je smatrao tako genijalnom da se nesvesno prekrstio i zahvalio svom tvorcu na tome.

„Znate da bih mogao da vas uhapsim na licu mesta“, reče on Migelu gromkim glasom.

Ovaj samo ozbiljno klimnu glavom. Već je spremio odgovor, ali *padre* mu je rukom pokazao da ćuti.

„Vi niste počasni član zajednice, a niste baš ni na dobrom glasu. Sve to umanjuje verodostojnost vaših tvrdnji. Znate, često dolaze ljudi koji su vođeni isključivo osvetom, a ne namerom da zaustave nečasne radnje u Goi. Čini mi se da je i kod vas tako.“

Migel je hteo da mu odvrati, ali *padre* ga ponovo učutka. Toliko toga bi mogao da kaže; na primer, da su sve nečasne radnje bile karakteristične pre svega za ljude koji su, baš kao i Karlos Alberto, imali veliku moć. Ali to je zadržao za sebe. Nije bilo pametno prekidati inkvizitora sada kada je očigledno planirao duži govor.

„Kada bih kod vas video neku dozu kajanja za sve propuste ili želju za poboljšanjem i bogougodnim životom, to bi bila druga stvar.“

Migel se pitao šta je *padre* time hteo da kaže. Je li hteo da ide redovnije u crkvu? Pa dobro, učiniće to. Ipak nije bio nevernik kakvim ga je fra Martinjo smatrao. Verovao je u Boga i pazio na hrišćanke zapovedi. Uglavnom. Samo ga predstavnik Crkve nije

ozbiljno shvatao.

„Imao sam čast da upoznam vašu verenicu. Zaista je neumorna u pokušajima da ublaži patnje najsiromašnijima. Ali joj, kao neudatoj ženi, ne priliči da vidi i radi neke stvari. Zna li vi da ona stavlja posudu starim muškarcima ispod stražnjice? Da izigrava babicu kad se mlade devojke porađaju? Meni bi bilo draže da to radi žena koja ima više životnog iskustva.“

Migel se pitao da li on to zaista pod životnim iskustvom smatra Izabelinu udaju. Istina je da će o jednoj stvari znati više nego sad, ali brak je nije automatski kvalifikovao za to da radi kao bolničarka. Osim toga, Migel je imao potrebu da svom sagovorniku objasni da on i Izabel još uopšte nisu vereni. To je bila samo glasina koju nisu opovrgli.

„Biće bolje i za Izabel de Matos i za vas da se odlučite za pravi korak i da stanete pred oltar. Mlada dama će tako izbeći kaljanje časti — ipak nije dobro da neudata žena često bude viđena u pratnji čoveka koji je poznat kao zavodnik. Za vas bi taj brak takođe bio poželjan, jer Izabel de Matos ima besprekoran karakter koji bi vas mogao da smiri.“

Migel klimnu glavom. Sad nije želeo da mu protivreči. Izabelina čast je zaista bila razlog zašto odmah nisu opovrgli glasine o njihovoj veridbi. Ali nije uviđao da je njemu bilo potrebno da se smiri, no verovatno je u očima Crkve to tako izgledalo.

„Brak sa tom mladom damom bi bio i jasan znak

vaše dobre volje da promenite svoj život. Morali biste da preuzmete veću odgovornost, da vodite bogougodniji život i da prestanete da razmišljate samo o sopstvenom zadovoljstvu. Ako biste učinili taj korak, i to uskoro, možda bih mogao da kažem da verujem vašim Optužbama i da ću ih istražiti.“

„Ja treba da se oženim samo da biste mi vi poverovali i da me ne biste zbog nekog besmislenog razloga uhapsili?“, upita Migel sav izvan sebe. Šta je *padre* imao od toga? Je li to bilo puko šikaniranje? Da li je njemu bilo zabavno da pokazuje svoju moć?

„Imate neobičan pogled na sve ovo. Trebalo bi da se oženite iz vlastitog interesa. Brak će vam dobro doći.“

Migel je malopre hteo isto to da mu kaže: da bi mu brak ili bar povremeno spajanje sa nekom ženom dobro došlo, a i otpetljalo bi mu nekoliko zapetljanih moždanih vijuga. Šta je uopšte jedan pop znao o tim stvarima? On se sabra i odgovori mu: „U pravu ste. Brak bi mi sigurno dobrodošao. Ali sam bih da odredim pravo vreme za to. Osim toga, to su samo glasine. Izabel de Matos i ja nismo vereni. Mogli bismo, naravno, pošto nas tako požurujete. Ali obojica dobro znamo da na brak još treba da čekamo neko vreme. Recimo nekih šest meseci od veridbe. Naravno, ako me mlada dama ne odbije. Izabel de Matos je zaista tvrdoglava.“

„Upravo na to mislim. Kao vaša žena, Izabel de Matos će prihvatiti ulogu koja joj je predodređena.

Potrebno joj je vezivanje.“

„A šta će se desiti ako... Hm... Ako ne prihvatimo vaš savet?“

„Šta mislite, šta će se desiti?“

Migel pogleda sveštenika, koji ga je proučavao podmuklim pogledom. Ovo pitanje je bilo delotvornije od svih kazni i svih mučenja koje bi morao da podnese. Ovaj čovek je opasan. Fra Martinjo je bio prepreden i zadrt. Bilo je bolje praviti se pokornim.

„U redu, zaprosiću Izabel de Matos. Ali preklinjem vas: zaustavite Karlos Alberta Santanu! On predstavlja opasnost za celu zajednicu i sramotu za Crkvu.“

Fra Martinjo klimnu glavom nekako očinskim izrazom lica.

Ipak, Migel je u njegovim očima video samo oholost i fanatizam. Ali u jednoj stvari su bili slični: i Migel i fra Martinjo su osećali neko zadovoljstvo. Obojica su verovala da su dostigli svoj cilj i da su izvojevali malu pobjedu.

Amba je slova pred sobom videla mutno. Oči su joj bile pune suza i morala je da se sabere kako ne bi glasno zajecala. Kako je moguće? Kako je ikada mogla da poveruje tom lažovu? Kako je mogla da dozvoli da se nekoliko dana oseća mladom i bezbrižnom? Morala je da zna da će doći do ovoga.

Otišla je kod Marije Nunes, kojoj je povremeno donirala novac za one kojima je to najpotrebnije. Smatrala je da je ona osoba dobrog srca i čiste duše kakve se retko sreće. Htela je da joj se poveri i nadala se da će od nje dobiti okrepljenje. Marija Nunes, kako su je svi i dalje zvali i posle venčanja sa čovekom koji je ubrzo posle venčanja oputovao, rado je htela da je sasluša. Samo je brzo otišla u susednu prostoriju da svojeručno pripremi dve šolje čaja. Posluge nije bilo, jer je i njih poslala da se brinu o siročadima i bolesnima. Nije se brinula oko toga što je u salonu bilo nečega što drugi ljudi nije trebalo da vide. Amba nikada nije bila radoznala. Nikada joj ne bi palo na pamet da čita pisma drugih ljudi ili čak da dodirne neki predmet koji ju je zainteresovao.

Ali na stoliću pored naslonjača videla je kako leži jedna karta. Ime Migela Ribeira Kruza i Izabel de Matos bilo je podebljano. Amba nije mogla da izdrži, a da je ne pogleda. Bila je to pozivnica za zvaničnu veridbu, koja bi trebalo da se održi za dve nedelje. Amba je zadrhtala. Sklonila je pismo. Upravo u tom trenutku se pojavila Marija sa dve šolje čaja.

„Tako, draga moja. Popijte malo tog čaja. Smiriće vas. Vidim da ste uznemireni.“

„Hvala vam, draga *dona* Marija. Sedite i vi. Ne biste smeli toliko da se naprežete i da obavljate posao služavki.“

„Ah, dobro mi je. Postoje ljudi kojima je mnogo više potrebna pomoć mojih služavki.“

„Vi ste pravi blagoslov za Gou. Zaista ste pravi anđeo. Ali kako bez pomoći ne biste mogli mnogo da uradite, donela sam vam ovo.“ Amba joj pruži kesu punu novaca.

Marija iskolači oči. „Ali... To je previše... To ne mogu...“

„Naravno da možete. Morate. Pa ne poklanjam ga vama, već onima kojima je to najpotrebnije. Što se tiče ljubavi prema bližnjima, hinduisti i hrišćani se ne razlikuju baš mnogo.“

Marija uze novac i stavi ga u kutiju, koja se nalazila na radnom stolu. Kada se vratila, njeni obrazi su ponovo dobili normalnu, bledu boju.

„Ali“, poče da razgovara sa svojom gošćom, „to nije

bio pravi razlog vašeg dolaska, zar ne?“

Amba nije znala da li sada treba da joj kaže ono zbog čega je došla. Ipak su se okolnosti promenile. Želela je na neki način da se izjada Mariji. Htela je napokon da se ispovedi jednoj ženi, a ne muškom katoličkom svešteniku; da joj kaže sve šta je tišti, šta joj se dešavalo, šta je zgrešila. Nadala se da će joj Marija, koja je poznavala Migela, dati neki dobar i objektivan savet kako da se ponaša u ovoj situaciji. Ali pozivnica je uništila sve Ambine planove.

Možda je i bolje tako. Možda Marija ne bi ni razumela Ambina osećanja. Osim toga, Marija je imala i dosta svojih briga, sigurno joj nije bilo do problema drugih ljudi. Mlada žena u poodmakloj trudnoći, čiji je muž bio daleko, požrtvovano se borila sa kolerom i siromaštvom kao niko drugi. Amba se pitala sa kakvim se to unutrašnjim demonima Marija borila, ali nije je pitala. To bi bilo previše indiskretno, a i nije je se ticalo. Isto tako, nikoga se nisu ticale muke kroz koje je ona, Amba, trenutno prolazila: Migelova veridba.

Marija nije ponovila pitanje. Bilo je očigledno da je Amba došla jer je htela da otvori dušu, da joj poveri nešto što ju je tištilo, ali isto tako je bilo očigledno i to da se odjednom desilo nešto što ju je nagnalo na to da promeni svoju odluku. Nije želela da je osuđuje zbog toga. Mogla je samo da ponovi da je voljna da je sasluša u bilo koje vreme.

„Šta god da vam leži na duši“, reče Marija i ponovo

pocrvene po licu i ušima, „trebalo bi da se poverite nekom. Ako ne meni, onda bar nekom svešteniku pri ispovesti. Olakšaćete pritisak na dušu ako nekom kažete sve iskreno.”

„Ja...“, poče Amba, ali ubrzo prekinu. „Ah, ma nije ništa. Hvala na čaju i na velikodušnoj ponudi da žrtvujete svoje dragoceno vreme zbog mene. Sigurno postoje ljudi kojima biste mogli više da pomognete nego meni.” Ona ustade i ponovo prekri lice velom. „Hvala na svemu. Ako vam ikada bude bila potrebna bilo kakva pomoć, nemojte se ustručavati da mi se obratite.” Taman kada se činilo da Marija želi da joj odgovori, Amba je preduhitri. „Kad vam se rodi dete, sigurno ćete morati da prihvatite svaku vrstu pomoći. Želim vam sreću. *Adeus*, draga moja.”

Tada se okrenula i izjurila iz prostorije i iz kuće, daleko od Marijine brižnosti i proklete pozivnice. U kočijama će moći slobodno da zaplače. Sela je u nosiljku i naredila nosačima da je odnesu do kočija, koje su se nalazile izvan grada. Po uskim ulicama bilo je zgodnije putovati na ovaj način. Dva nosača su podigla Ambinu nosiljku i žurnim koracima se uputili u pravcu kočija.

Ali na pola puta se predomislila. Nosačima je dala naređenje da se okrenu i da je odnesu do kuće juvelira Rudžula. Sigurno se, poput mnogih drugih koji su pobjegli od kolere, vratio svojoj kući kad je nastupio sušni period. Ali pre nego što je sišla sa nosiljke, jedan izbezumljeni sluga joj je potrčao u susret. „Dona

Amba! Moj gospodar je uhapšen! Ajme meni, šta će biti sa nama? Prvo *senhora*, sad i *senhor*! Kako ćemo mi sami sa ovim lopovima...“

„Kuda su ga odveli?“ upita Amba momka pokušavajući da ostane pribrana.

„U tamnicu u zapadnom delu grada. Ah, *dona* Amba, šta ćemo sad? Oni ljudi žele da otmu kuću *senhor* Ruiju!“

„Smiri se. Brzo spakuj svoje stvari i reci i ostalima da to urade. Potom brzo napustite kuću. Pitajte mušterije ili prijatelje vašeg gospodara da li biste mogli da se zaposlite kod njih? Sigurna sam da je mnogo ljudi iz tvoje kaste umrlo u epidemiji, pa se sad svugde traži nova posluga. A sad požurite da što pre odete!“

Dečko je samo zakotrljao glavom i trudio se da postavi još jedno pitanje. Ali kada ga je smislio, Amba je već sela u nosiljku i povukla zavesu.

Amba je bila zaprepaštena. Plan joj je bio da odmah ode po dijamant i da pobjegne. Šta ju je zadržavalo na ovom mestu? Čovek koga je volela verice se sa drugom ženom. Život joj je bio u opasnosti, jer su imućni Indijci bili sve okrutnije proganjani. Ako čovek poput Rudžula nije bio dovoljna ulizica, šta drugi da očekuju? Svoju poslugu će nekako opremiti, a onda što pre otići. Želela je da bude što dalje od Portugalaca, tih lažljivih licemera i zločinačkih sveštenika!

Ali bez dijamanta nije htela da krene. Možda bi

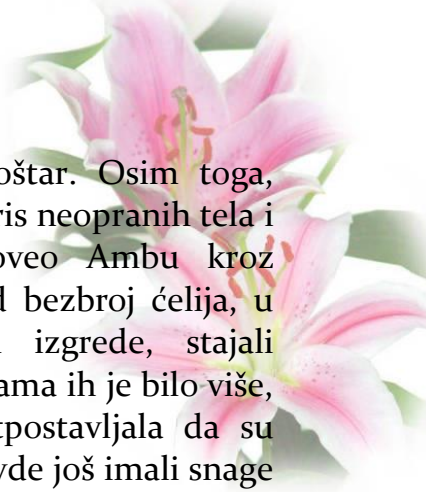

najbolje bilo da učini nešto sasvim neočekivano i da poseti Rudžula u zatvoru? Koliko je znala, takve posete su uobičajene. Kada bi podmitila stražare, postojala bi mogućnost da vidi zatvorenika, da razgovara sa njim i da mu proturi neku hranu — ili otrov koji brzo deluje, da ne bi morao da dočeka muku na lomači. Kako niko nije očekivao da *dona* Amba dobrovoljno kroči u zatvor, šansa da je neko tamo čeka bila je minimalna. Tako će i biti. Ali pre toga će nakratko svratiti na sajam.

Žena u urednom, ali očigledno jeftinom pamučnom sariju jednostavne izrade zahtevala je nekih sat vremena kasnije da razgovara sa zatvorenikom Rudžulom. Nosila je maramu preko glave, prekrila čelo, pa je jedva bila prepoznatljiva. Ipak, stražar je mogao da uoči da se radilo o izrazito lepoj ženi. Kako nije očekivao pristojnu sumu novca od tako jednostavne žene, ponudio joj je nešto drugo. Već je skoro stavio ruku na njenu stražnjicu, kada odjednom žena zasikta: „Učini samo jedan pogrešan korak i izručiću te inkvizitoru, koji je inače moj gospodar.“ Stražar nije imao hrabrosti da posumnja u njene reči. Primio je španski zlatnik, koji je njenim rečima dao verodostojnost i odveo je u prostoriju gde je Rudžul bio zatočen.

Bilo je užasno. Ovde dole je bilo hladno i vlažno. Ovo je bilo mesto gde nije dopirala svetlost dana. Samo je nekoliko sveća omogućavalo da se vidi ova beda. Ali se zato i te kako osetila. Svuda se osećao

smrad buđi; bio je intenzivan i oštar. Osim toga, osetile su se i ljudske izlučevine, miris neopranih tela i zagnojenih rana. Stražar je sproveo Ambu kroz lavirint hodnika. Prolazili su pored bezbroj ćelija, u kojima su ljudi stenjali, pravili izgrede, stajali nepomično ili divljali. U nekim ćelijama ih je bilo više, a u nekima manje. Amba je pretpostavljala da su zatvorenici koji su tek odnedavno ovde još imali snage da zapomažu iz sveg glasa, dok su oni koji su dugo već tu već izgubili svaku nadu i samo vegetirali.

„Evo ga. Želite li da vas ostavim samu sa vašim rođakom?“, upita čuvar cereći se.

„Da.“

Pružio je ruku, a Amba mu je dala još jedan zlatnik. Lagano se povukao.

Rudžul je dremao. Polako je ustao stenjući i dogegao se do rešetke. Posmatrao je nepoznatu ženu pred sobom, koja se, kako je u polusnu čuo, predstavljala kao njegova rođaka.

„Ko ste vi?“, prošaputa on.

„Pa Rudžule, to sam ja, tvoja rođaka Amba.“

Rudžul iskolači oči. Nikada nije video *dona* Ambu bez vela i u jednostavnoj odeći.

I Amba je buljila u Rudžula prilično nepristojno. Smršao je i narasla mu je brada. Činilo se da je i povređen, jer je oko lista videla improvizovani zavoj, koji je napravio od svog *dhotija*. To što je smrdeo i loše izgledao, nije bila njegova krivica. Ipak, Amba se

gadila. Ubrzo je primetila da nije izgubio prepedenost i lukavost.

„Rođako Amba, koja sreća što si došla. Učinićeš sve da me oslobode, zar ne?“

„Naravno, rođače moj dragi. Pogotovo što znam za tvoju bolest. Imaš kamen...“

„O, da, grozan kamen u bubregu.“

„Mogu da ti pomognem da ga se rešiš. Poznajem jednog lekara koji bi mogao da ti zaleči sve rane. Za početak mu je potreban jedan tvoj lični predmet. Nešto, za šta si jako vezan. Ako mi kažeš, gde ja tako nešto mogu da nađem, potražiću lekara, pa bi on mogao da da svoje stručno mišljenje. A zatim, kad izađeš, moći će da započne i lečenje.“

Rudžul je odmah razumeo šta je Amba htela. Ali da li može da joj veruje? Šta ako uzme dijamant i njega ostavi da istrune u tamnici? S druge strane, ona je bila njegova jedina šansa: samo uz pomoć mita moći će da napusti zatvor. A to bi ona mogla da plati. Koga je još imao na ovom svetu? Nikoga nije bilo briga hoće li crknuti ili ne. Do sada ga još niko nije posetio. Niko mu još nije olakšao ovo vreme u zatvoru i niko mu nije ponudio pomoć.

„Taj lekar sigurno mnogo košta?“, upita on.

„Ne brini se oko toga. Ja ću se pobrinuti za troškove.“

„Pa, to mi deluje pomalo neobično, pomalo i avanturistički, ali вреди pokušati. Samo nemoj da mi

zloupotrebiš taj lični predmet.“

„Ah, rođače, šta ti je?“

Rudžul je malo oklevao, ali je ipak odao tajnu. „Radi se o jednom bezvrednom, ali lepom satu. Dobio sam ga na poklon od majke. Na njemu se nalazi nekoliko fino izrezbarenih drvenih figura koje plešu. Ali ni te drvene lutke više nisu kakve su nekad bile. Boja se lagano ljušti sa njih, a i plesačica je izgubila jednu nogu. Ipak i dalje volim taj predmet. Baš me zanima hoće li lekar uspeti nešto da pročita iz njega.“

„Ah, Rudžule, pomoliću se da bude tako. I nadam se da će ubrzo biti dokazana tvoja nevinost, jer mi ne izgledaš najbolje.“

„Sledeći put mi donesi malo lešnika i suvog manga, dobro? To će mi pomoći da preživim ove užase.“

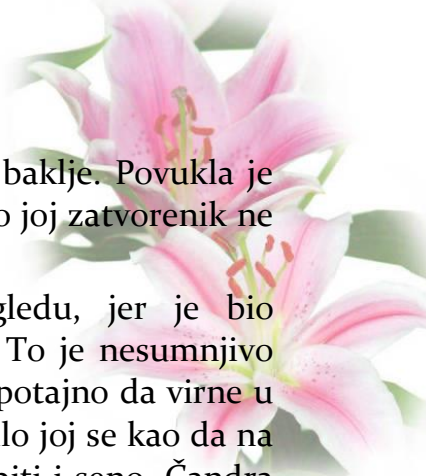
„Dobro, dosta naklapanja“, začuše odjednom stražara koji se neprimetno približio.

„Naravno, dragi moj, obećavam. Ali čuješ, sad moram da krenem. Vidimo se uskoro, Rudžule. Uskoro.“

„Budi oprezna, draga rođako.“

Amba je pratila stražare po tamnim hodnicima. Prošla ju je jeza kada je začula kako jedan zatvorenik psuje na maratiju, jeziku koji se govori u Maharaštri. Stražar je kratko zastao, obratio se zatvoreniku na portugalskom, ali zatvorenik to nije razumeo. Sada je Ambi bilo drago što je svetio ovde bilo tako

prigušeno. Gorele su, naime, samo baklje. Povukla je maramu preko čela i udaljila se kako joj zatvorenik ne bi video lice.

Prepoznala ga je. Ne po izgledu, jer je bio izgladneo i izmučen, već po glasu. To je nesumnjivo bio njen dever Čandra. Pokušala je potajno da virne u ćeliju, ali bilo je previše tamno. Činilo joj se kao da na podu leži još neko, ali to je moglo biti i seno. Čandra se žalio na nepravdu koja je zadesila njega i njegovog brata, ali stražar nije razumeo ni jednu jedinu reč. Nije ga ni zanimalo. Skoro svi zatvorenici su koristili iste psovke i žalopojke.

Amba je osetila sažaljenje prema njemu. Koliko god da ih se bojala, nije želela da njeni deveri ovako završe. Pitala se šta su skrivili, ali ubrzo je sama odgovorila na to pitanje: verovatno ništa; njihov jedini greh je verovatno taj što su iz drugog grada, druge vere i drugačijeg izgleda. To je u ovo vreme bilo dovoljno. Kada je stražar krenuo dalje, ćutke ga je pratila. Sada nije bilo prikladno vreme da razmišlja o sudbini svojih devera — morala je da spašava sebe.

Čandra je i dalje vikao stražaru na maratiju. Govorio je da su samo na proputovanju, da imaju propusnice i da su strašno pogrešili što su ih uhapsili. Ali stražar je nestao u tami zajedno sa nekom ženom, koja je Čandru podsećala na nekoga. Kada su njih dvoje otišli, razočarano se spustio pored Pradipa.

„Istrunućemo ovde, brate. Niko od naših ne zna da smo zatočeni, pa niko ne može ni da nam pomogne. A ovde nas čak niko i ne razume.“

Pradip je samo nemo zakotrljao glavom. Često je slušao te reči i odavno se pomirio sa njima. Bio je bolestan i slab. Znao je da im se približava kraj. Nije želeo da poslednje dane svog života provede u besu i psovanju. Moli će *puje*, u molitvama će razgovarati sa Šivom, bogom stvaranja i razaranja i naći će mir. Uprkos katastrofalnim higijenskim uslovima pokušaće čist da ode na onaj svet.

Čandra se još nadao i nije posustajao. Pokušavao je da shvati gde su pogrešili i iznova su mu događaji prolazili kroz glavu. Toliko su bili blizu toga da pobegnu onom demonu, a on ih je ipak uhvatio pred granicom za Maharaštru. Nije čak ni naveo razlog za privođenje. Ubačeni su ravno u ovaj zatvor zajedno sa stvarima sa kojima su krenuli na put. Pre toga su stražari naravno izvadili sve vrednije stvari i ostavili im samo odeću i male kamene figurice bogova.

Kada su stražar i žena nestali, a sa njima i svetlost, Čandra je prekinuo sa preklinjanjima i zapomaganjima. Spustio se na glineni pod i silom zadržavao suze. Možda treba da se ugleda na Pradipa. Njegov priglupi brat Pradip se ovoga trenutka ponašao mnogo mudrije i dostojanstvenije od njega.

Svako mora da prihvati svoju karmu.

Amba se neprimetno kretala među ljudima na ulici. Nije joj bilo prijatno što je bila izložena njihovom isparavanju i guranjima. Radije bi sedela u svojoj nosiljci! Ali pre nego što ponovo postane nepristupačna *dona* Amba, morala je da uzme dragulj, a u ovoj odeći je praktično bila neprimetna. Bila je odevena kao jednostavna žena u jednostavan pamučni sari i na nogama je nosila obične kožne sandale. Pažljivi posmatrači su mogli da primete da je na rukama i nogama imala Šare od kane, koje su sebi mogle da priušte samo bogatije žene. Mogli su i da primete da se kretala kao dama, uzdignute glave i gordog držanja, a ne kao služavka. Ali izgleda da niko nije obraćao pažnju na to. Ili?

Amba se svako malo okretala oko sebe kako bi bila sigurna da je niko ne prati. Obuzeo ju je neki čudan osećaj. Stražar iz tamnice se odjednom pojavio niotkuda. Mada su ona i Rudžul pričali u zagonetkama, možda im je bilo naređeno da prate svakog juvelirovog posetioca da bi ušli u trag njegovom skrivenom bogatstvu. Približavala se

Rudžulovoj kući. Prodavnica je bila zatvorena, a vrata od kuće zapečaćena. Verovatno su ovde već sve pretražili. Ali ako bude imala sreće, u ruševinama će pronaći stari sat u kome se skrivao njen dijamant.

Provukla se kroz prolaz susedne kuće koji je vodio do nekog dvorišta. Odatle će verovatno lako dospeti do Rudžulovog dvorišta, a odatle opet u njegovu kuću. Teško da je ikako mogla da se uvuče usred bela dana na glavna vrata kuće koja su se nalazila u jednoj od najprometnijih ulica. Dva zadnja dvorišta su bila razdvojena samo trulom drvenom ogradom, a ponegde se nalazila i rupa. Verovatno se tu posluga obeju kuća došaptavala, razmenjivala novosti ili čak udvarala. Gledala je preda se kao devojke koje su spaljivale ostatke prazničnog peciva svoje *senhore*, ili kao momci koji su poklanjali devojka iz komšiluka somotne trake za kosu, koje su prethodno skinuli sa zavese u salonu. Amba je morala da se nasmeje.

Sada su oba dvorišta bila pusta. Nesmetano je došla do stražnjeg ulaza u Rudžulovu kuću. Potom je šaku zavila u sari i razbila sedefasti prozor oivičen gvozdenim ramom. Tresak je bio zaglušujuć, ali ništa se nije pomeralo. Uspela je da zavuče ruku i da otvori prozor.

Ovde je stanje bilo gore nego u Migelovoj kući. Ništa nije ostalo na svom mestu i netaknuto. U kući je vladao grozan nered; sve je bilo puno razbijenog posuđa, poderanog materijala, uništenog nameštaja. Amba je oprezno prolazila kroz prostorije. Poznavala

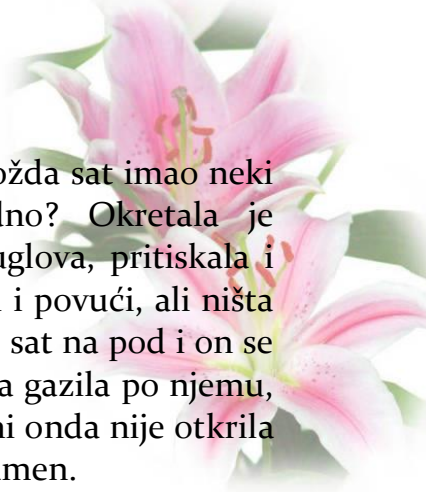

je samo salon, u kome ju je Rudžul s vremena na vreme primao kada bi prodavnica bila zatvorena. Tu je htela da započne sa potragom za satom.

Nakon pola sata, pri čemu je dvaput prevrnula svaki razbijeni komad, Amba je prešla u prostoriju za koju bi se reklo da je bila radna soba. Bila je sva znojava i osećala se prljavom. Ali odlučno je nastavila potragu. Možda joj je ovo bila jedina prilika. No čak i posle detaljne pretrage nije našla ništa što bi imalo ličilo na sat. Nastavila je sa spavaćom sobom. Bilo je čudno ući u spavaću sobu nepoznatih ljudi. Sve vreme se u kući osećala kao lopov, bila je sva nervozna jer se plašila da bi neko mogao da je otkrije. Ali ovde, u spavaćoj sobi, taj osećaj je bio toliko jak, da je odmah morala da prekine sa potragom. Taman se okrenula kako bi napustila sobu, kada je odjednom krajičkom oka ugledala malu nogu jedne figure. Sagnula se da bi je bolje videla. I zaista: bio je to onaj sat koji je Rudžul opisivao. I on je bio uništen. Donji deo se polomio od težine uništenog nameštaja, dok je na gornjem delu ostao samo plesač i noga plesačice. Amba uzdahnu. Ne, samo to ne! Zar je sve bilo uzalud? Jesu li oni uništili sat i otkrili dijamant?

Reznirano je čučnula da bi pogledala ostatke sata. Kako je ono Rudžul rekao? „Plesačica je izgubila jednu nogu“? Amba se nadala da će naći tu izgubljenju nogu i u njemu svoj dijamant. Ali kada je videla koliki je plesač, shvatila je da to baš i nema smisla. Figurice su bile toliko male da bi rupa u nozi bila premala da

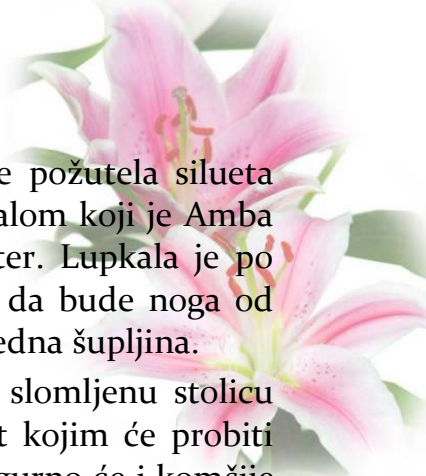

bi se tu sakrio njen dragulj. Ili je možda sat imao neki skriveni mehanizam ili duplo dno? Okretala je pokvaren deo, posmatrala iz svih uglova, pritiskala i povlačila sve što se moglo pritisnuti i povući, ali ništa se nije desilo. Tada je od besa bacila sat na pod i on se razbio. Opet ništa. Potom je nogama gazila po njemu, sve dok se potpuno nije raspao, ali ni onda nije otkrila nikakav tajni pregradak niti dragi kamen.

Samo što nije zaplakala od besa. Na šta je Rudžul mislio? Koliko god da je volela zagonetke, ova je bila previše nejasna. Potišteno je izašla iz spavaće sobe i ušla u hodnik. Slike koje su visile na zidu, bile su isečene nožem. Komadići platna bili su razbacani svuda unaokolo. Amba besno zgrabi jedan komad. Zamišljeno ga je posmatrala, dok slučajno nije shvatila šta je na njemu. Nije mogla da poveruje svojim očima! To je bio plesač!

Potrčala je do slike. Uz malo mašte uspela je da rekonstruiše motiv. Slika je prikazivala Rudžula i njegovu ženu u portugalskoj odeći sa ozbiljnim izrazom lica. Stajali su pored komode na kojoj se nalazio... Sat! Bila je prikazana i plesačica, kojoj je nedostajala jedna noga. Sve je bilo baš onako kako je Rudžul opisao. Na trenutak Amba se divila umetniku jer je tako verno prikazao stvarnost. Podigla je tešku sliku i počela da pretražuje iza nje. Ali ponovo nije ništa našla. Bilo bi previše lepo, pomisli ona. Nije bilo poželjno sakrivati vredne stvari baš iza slika. Naime, prilikom pretresa prvo su se pretraživala ta mesta.

Tamo gde je stajala slika, videla se požutela silueta okvira. Zid je bio prekriven materijalom koji je Amba iscepala. Iza njega je ugledala malter. Lupkala je po njemu i tačno tamo gde je trebalo da bude noga od plesačice — osetila je! Bila je tamo jedna šupljina.

Iz susedne prostorije donela je slomljenu stolicu koju bi mogla da upotrebi kao alat kojim će probiti zid. Svaki udarac joj je parao uši. Sigurno će i komšije da je čuju — mogli bi da pozovu stražare. Ali uspela je.

I tamo je bio.

Čist, hladan i ogroman. Nije ga štitila nikakva kutija, nikakva kesa, nikakav jastuk. Doduše, nije mu ni bila potrebna zaštita. Bio je čvršći od svega što je videla. Bio je božanstven.

Amba ga je stavila u kesu pričvršćenu ispod sarija i pobešla što je brže mogla. Trebalo je da zbriše pre nego što je neko otkrije. Kuću je napustila istim putem kojim je i ušla. U dvorištu je pogledala oko sebe, ali nije nikog videla. Prešla je ponovo u susedno dvorište, a odatle u prolaz od kuće. Tamo je na momenat zastala kako bi udahnula vazduh i proverila da li je dragulj i dalje na svom mestu. Ali u trenutku kada se napokon sabrala i krenula napolje, na ulicu, začula je strog glas jedne žene.

„Šta ti tražiš ovde?“

Amba se prepala. Lagano se okrenula. Nasuprot njoj stajala je mlada Portugalka, nekoliko godina mlađa od nje, izuzetno lepa i lepo odevena. Najradije

bi joj arogantno odvrtila. Ali tada se setila da nije izgledala kao *dona* Amba, već kao obična žena iz najniže kaste. Smatrala je da je bolje da se i dalje skriva iza te maske. Spustila je glavu i promrmljala nešto nalik izvinjenjima koja je često mogla da čuje od Džioti i Anuprabe.

„Oprostite, *senhora*, ja, ehm, ovaj, ja sam u ovom prolazu tražila utočište. Prati me neki čovek.“

„Kakav čovek? Verovatno tvoj muž koga ne slušaš. Sigurno je on neki trgovac koga si pokrala“, upita ona.

„Ne, ne! Nisam učinila ništa loše! On je... Ovaj... On mi je stalno za petama. Belac je, pa ga zato niko ne zaustavlja. Ne znam više šta da radim!“ Ambi je glas zaista zadrhtao, kao da će odmah zaplakati. Ipak, bila je besna što je ova žena bila toliko drska prema njoj. Nije joj persirala, a i optužila ju je za najgore zločine.

„Ah. Žao mi je. Mogu li nekako da ti pomognem?“, upita imućna Evropljanka, što je Ambu začudilo. Obično ljudi iz visokog društva nisu mnogo marili za probleme običnih ljudi.

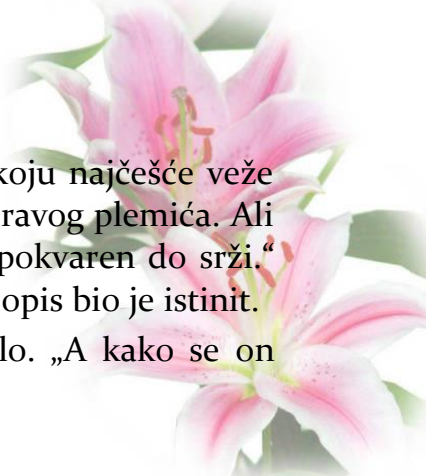
„Ne, hvala vam. Mislim da je već otišao.“

„Kako izgleda tvoj progonitelj? Mogu da proverim da li je negde u okolini.“

Amba je ostala bez reči od iznenađenja. Ko bi rekao? Fina dama je ponudila pomoć navodno bespomoćnoj Indijki. Na trenutak je oklevala, a potom je opisala prvog muškog belca kojeg se setila. Migela.

„Mlad je i zgodan. Visok je i lepog stasa. Ima crnu

kosu koja mu dopire do ramena i koju najčešće veže na potiljku. Uvek je odeven poput pravog plemića. Ali njegov izgled vara: karakter mu je pokvaren do srži.“ Sada je Amba zaista zaplakala. Ovaj opis bio je istinit.

Druga žena je samo nabrala čelo. „A kako se on zove?“

„Ne znam, *senhora*.“

„Pogledaću da li ima nekog na ulici ko odgovara ovom opisu.“ Potom je žena otišla do vrata i pružila glavu. Očiglednija nije mogla biti. Amba se osećala loše. Dijamant joj je doslovno napravio rupu u odeći. Morala je što pre da ode. Ovom svojom spremnošću za pomoć ljubazna dama ju je samo ometala.

„Najbolje će biti da ja odem“, reče Amba i spremi se. Ali druga žena je uhvati za ruku. „Čekaj. Kako se zoveš?“

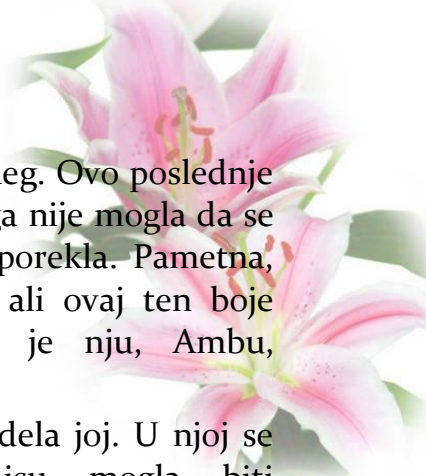
„Amba.“

„Slušaj, Amba, ako ti ikada bude bila potrebna pomoć ili utočište, obrati mi se. Ja ovde živim. Zovem se Izabel de Matos.“

Amba preblede. Poklonila joj se, zahvalila i napustila kuću. Tek kada je stigla do svoje nosiljke, mogla je da promisli o ovome. Sam upad u kuću i pronalazak dijamanta sada kao da nisu bili u prvom planu.

Migelova verenica. Bila je prelepa. Nije ni čudo što je umesto nje, Ambe, izabrao ovakvu ženu. Izabel je bila privlačna i činilo se da je dobrog srca. Bila je

hrabra, a koža joj je bila bela kao sneg. Ovo poslednje je Ambu dovelo do očaja. Protiv toga nije mogla da se bori: protiv evropskog, katoličkog porekla. Pametna, lepa i hrabra je bila i ona sama, ali ovaj ten boje alabastera bilo je najočitije što je nju, Ambu, razdvajalo od Migela.

Mrzela ju je. Divila joj se i zavidela joj. U njoj se javila bujica osećanja koja nisu mogla biti protivrečnija. Migel će zasigurno biti srećan pored ove devojke. A ako i ona njega bude iskreno volela, priuštiće mu svu sreću. Izabel će biti mnogo bolja supruga nego što bi Amba ikada bila. Izabel mu nikada neće doneti ni približno toliko nevolja.

Amba je bila ubeđena da ju je neko prokleo. Samo je donosila nesreću ljudima do kojih joj je stalo. Prvo je napustila brata onda kada mu je bila najpotrebnija. Najani je pružila život u neprestanim bekstvima, kakav ona nije zaslužila. Muža je izgubila previše rano, poslugu je izložila velikoj opasnosti — verovatno bi i Migel imao udela u njenoj lošoj karmi. I za njega će biti puno bolje ako se razidu.

Ipak, njena nesebičnost nije bila tolika. Iako je znala da nikada neće imati Migela, nije želela da ga prepusti drugoj. Ljubomora ju je izjedala, stezala je u grudima i uticala na njeno razmišljanje. Naravno, moraće da učini ono što mora. Ako bi izgubila i dostojanstvo, ne bi imala ništa više.

Mada — nešto bi ipak imala.

Izvadila je kesu i iz njega dijamant. To je bilo

jedino, pomisli ona gorke, što je u njenom životu uvek
bilo prisutno. Kamen.

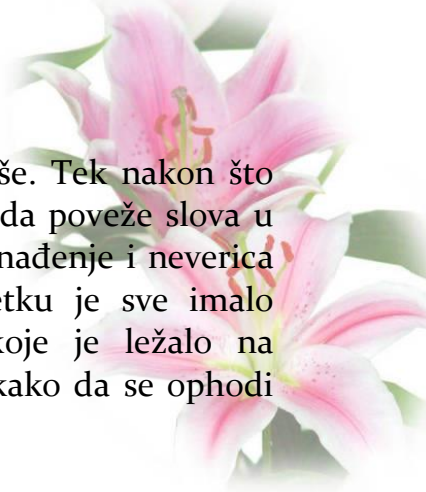

Migel je brzo otišao do Ambe kako bi joj lično razjasnio sve što se tiče veridbe, pre nego što to sazna od nekog drugog. Mora da joj kaže da ga je inkvizitor primorao na to da se veri sa Izabel de Matos. Veridbe su se raskidale. Moći će da produži vreme do venčanja dok se ne seti nečeg pametnog kako bi izbegao svadbu. To je bio jedini razlog zašto je pristao na dogovor. Takođe je i Izabeli morao da kaže celu istinu o Ambi. Nije zaslužila da je zloupotrebljava za privatne svrhe.

Kada je stigao do Ambine kuće, saznao je da je ona izašla. Pošto Migel nije hteo o tome da je obaveštava preko glasnika, a ni pismeno, Makarandu je samo poručio da prenese gospodarici sledeće: šta god da čuje o Migelu Ribeiru Kрузу, neka zna da to nije istina i da njegova ponuda još važi.

Samo se nadao da momak neće pogrešiti i da neće preterano ukrašavati poruku ili je interpretirati na svoj način. Migel se vratio u *Solar das Mangueiras*. Iako je i dalje u mislima bio kod Ambe, pokušavajući da joj objasni svoja osećanja, našao je pismo na koje

uopšte nije mogao da se koncentriše. Tek nakon što ga je deset puta pročitao, uspeo je da poveže slova u reči i da shvati njihov smisao. Iznenadjenje i neverica su rasli svakim čitanjem. Naposljetku je sve imalo smisla. Ponovo je uzeo pismo koje je ležalo na njegovom radnom stolu. Pitao se, kako da se opходи prema novim činjenicama.

Dragi devere Migele,

Dobila sam tvoje pismo u ovo veselo, ali i teško vreme: naime, ponovo nosim dete u utrobi. Ali u poređenju sa poteškoćama sa kojima se ti susrećeš daleko od domovine, moje su brige verovatno male i beznačajne. Često razgovaramo o tebi. Tvoji roditelji i Bartolomeu te mnogo vole i mnogo im nedostaješ. Da, tako je, iako ti oni to nikada ne bi priznali.

Ipak, ponekad tvoj oštri um ne doseže tako daleko. Nažalost je tako i sa slučajem koji si pokušao toliko obzirno da mi objasniš. Izrazio si svoje žaljenje povodom sramne zloupotrebe mog imena i pretpostavljaš da je Bartolomeu taj koji pljačka vašu firmu. Ali dragi devere, ja te uveravam da nisi u pravu. Ja znam za Casa Fernandes u Angoli, ipak sam ja vlasnica. Sad verovatno trljaš oči i misliš da si nešto pogrešno pročitao? Dopusti da ti objasnim.

Kad smo se Bartolomeu i ja venčali, sve moje bogatstvo pripalo je njemu, kako je to uobičajeno. Između ostalog, postojala je ta mala, beznačajna prodavnica u Africi, koju je moj otac osnovao na moje ime. Niko osim mene nije znao za njeno postojanje. Kad sam se udavala, moji dragi roditelji su već bili ujedinjeni u smrti. Kao jedino dete u porodici, ja sam nasledila izuzetno vrednu zemlju i nekretnine, o kojima sada, kao što znaš, brine Bartolomeu. Nasledila sam i Casa Fernandes, o kojoj ne zna niko ništa. Još sam tada slutila da bi bilo sigurnije posedovati nešto što ni muž ni njegova porodica ne bi mogle da uzmu.

Tvoj brat nije svetac, da se tako izrazim. Znam za njegove prestupe i mnogo me bole. Ali pokušaj da se staviš u moju kožu: ja sam samo jedna obespravljena žena, koju muž vara na najbesramniji način. Kao takva, imam samo dve mogućnosti: ili ću zažmuriti na jedno oko za sve što mi muž radi, ili ću mu se osvetiti. Tako sam počela svoju malu osvetu za sva poniženja koja mi je naneo Bartolomeu i koja i dalje trpim. Jednom starom prijatelju svoje porodice dala sam trgovačku punomoć da vodi Casa Fernandes. Vredan je, tako da se uskoro nadamo i dobiti. Ali sama pomisao na to da posedujem nešto, na šta Bartolomeu nema pravo pristupa, nije

me zadovoljila. Zato sam se pobrinula da jedan moj rođak dobije posao u vašoj firmi kao čuvar robe koja dolazi iz Indije. Naravno da niko neće posumnjati na njega, jer je moj rođak. On putuje po najvažnijim rutama i „čuva“ džakove sa skupim začinima — od kojih redovno nestane nekoliko u Angoli. Pristojno ga plaćam za to. Između nas ne postoji nikakva pismena korespondencija, tako da ne može ni da me ucenjuje. Ako bi me optužio da ja držim sve konce u rukama, uvek bih mogla da tvrdim da ne znam ništa o tome. Svi bi došli do istog zaključka kao i ti: da sam ja samo jedna žrtva, naivna žena čije ime zloupotrebljavaju.

Žao mi je što sam morala da ti razbijem tu iluziju. Žao mi je i što moram da ti vratim loptu koju si ti meni dobacio. Očigledno si se nadao da ćeš se rešiti odluke šta da radiš sa Casa Fernandes koja je opljačkala tvoju firmu? E, pa sad si ti taj koji može da razotkrije celu istinu. Ili? Ja ne mogu nikako da ti pomognem osim da se pobrinem da u budućnosti roba iz Indije u potpunosti stigne u Lisabon. Casa Fernandes ionako ne treba dodatni prihod. Ali hoćeš li me razotkriti, to prepuštam tebi. Strašan je izbor pred koji te stavljam, toga sam svesna. Ili ćeš skinuti ljagu sa svog imena, ali zato uništiti bratov brak i narušiti porodični mir, ili ćeš ćutati i

*nikada nećeš ukloniti sumnju koja će te
zauvek tištiti.*

*Kako god da odlučiš, prihvaću bez
pogovora. Ali želim ti — i sebi — mudrosti,
blagosti i pameti u tome što ćeš učiniti i
nadam se da ćeš jednog dana moći da mi
oprostiš.*

*Pozdravljam te iz sumornog, jesenjeg
Lisabona i želim ti svako dobro.*

Beatriz

Migel spusti pismo na krilo i poče razmišljati šta bi mogao da učini. Beatriz ga je zaista stavila pred težak izbor. Bilo bi lepo razotkriti lopova pred porodicom i *senhor* Furtadom. Ali razotkriti snaju, koja živi pod istim krovom sa njegovim bratom i roditeljima, nije ga baš ispunilo radošću. Čak ni zbog razloga zbog kojega je Beatriz to činila. Mora da je bila povređena i ponižena kada je bila primorana da opljačka vlastitu porodicu. Njoj je bila potrebna pomoć, a ne optužba.

Ali da li je zaista trebalo da se zadovolji samo njenim obećanjem da će privremeno obustaviti lopovluk? Zar je zaista trebalo da saopšti ocu, bratu i *senhor* Furtadu da je rešio slučaj, da su lopovi razotkriveni i tačka? Vršiće pritisak na njega da preda zločinca, a ako ih ne preda, svi će misliti da on stoji iza svega. Ako bude pokrivaio Beatriz, sebe će prikazati u lošem svetlu. Ili da upre prstom prema njoj? Tako bi skinuo ljagu sa svog imena. Možda

postoji još neko rešenje. Moraće na miru da razmisli o tome.

Ali ovog dana nije imao mira. Prvo ih je jedan sluga sve izbezumio veću da je bolestan i da ima sve simptome kolere, ali kad su ga malo detaljnije ispitali, shvatili su da je ta sumnja neosnovana — momak je samo popio previše *fenija*. Potom je stigao novi nameštaj, pa je Migel morao da objasni radnicima gde da ga ostave. Kada su ljudi uz veliku galamu sve smestili i otišli, a Migel taman hteo da sedne na jednu novu stolicu i uživa malo u novom nameštaju, dobio je posetu.

Izabel ga je pozdravila hladnije nego inače.

„Vidi, vidi, zašto si ti tako neraspoložena?“, upita je on.

„Zbog jedne Indijke. Prelepa je i tvrdi da je progoni čovek čiji opis odgovara tebi.“

„I ti si joj bez sumnje poverovala?“

„Zašto bi lagala?“

Migelu je na pamet palo bezbroj razloga. Još je u Lisabonu imao neprijatno iskustvo da mu nepoznate osobe pripisuju stvari koje uopšte nije napravio. Zašto bi ovde bilo drugačije? Pogodilo ga je samo to što je Izabel, koja inače nije bila lakomislena, poverovala nepoznatoj osobi i sad se na ovaj način suočava sa njim.

„Ima li ta osoba ime? Možda mogu da promislim o kojoj se ljubavnici radi...“

„Nije smešno, Migele. Ta žena uopšte nije delovala kao neko ko širi glasine. Izuzetno je lepa, ima zelene oči i tvrdi da se zove Amba.“

Migelu zastade dah. „Amba?“

„Upravo tako. Dakle, poznaješ je, zar ne?“

„Da.“

„I?“

„I šta?“

„Šta je tačno od toga što tvrdi?“

„Da je progonim? Ništa. Kad ste se srele?“

„Juče posle podne.“

„I navodno sam je ja upravo u to vreme progonio?“

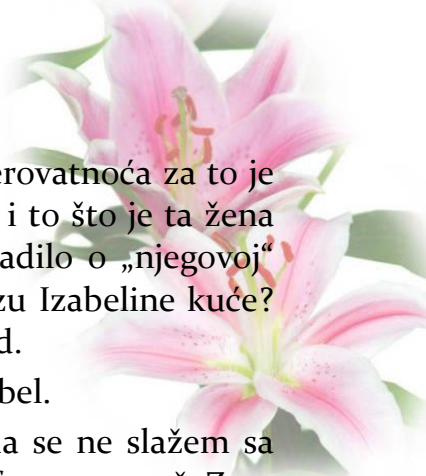
„Da. Skrivala se u prolazu naše kuće.“

„Eto vidiš. Juče uopšte nisam bio u gradu, već na plantaži začina. Ako ne veruješ, pitaj *senhor* De Souza. Ali nemoj da misliš da ću ja jednostavno da ignorišem to što me smatraš ništarijom. Za mene je to uvredljivo.“

„Zašto? Ja samo proveravam svoje sumnje. Ne moraš odmah da se osećaš prozvanim.“

„Hm.“ Migel podiže obrve i tako dade Izabeli do znanja da njene sumnje smatra nepristojnim. Ali istovremeno je i pokušao da dobije na vremenu. Zamislio se nad činjenicom da su se Amba i Izabel srele, pa još i pričale jedna sa drugom. Zašto je Izabel nju oslovljavala sa „Amba“, a ne sa „*dona* Amba“? Da se nije možda radilo o osobi koja takođe ima zelene

oči i koja se takođe zvala Amba? Verovatnoća za to je bila mala. A nezamislivo mu je bilo i to što je ta žena dala njegov opis. Ne, mora da se radilo o „njegovoj“ Ambi. Ali šta je ona tražila u prolazu Izabeline kuće? Pa uvek se protivila odlascima u grad.

„Šta ti znači to *hm*?“ upita ga Izabel.

„To znači“, odvrati joj Migel, „da se ne slažem sa tvojim mišljenjem. Naša veridba je farsa, to znaš. Zato nemaš pravo da se ponašaš prema meni kao prema mužu. Osim toga“, priznade on, „i ja bih tebi želeo da ispričam nešto što bi ti trebalo da znaš.“

Izabel je bila radoznala. Zbolela ju je primedba da je njihova veridba samo farsa. Naravno da se držala nepristupačnom i da se složila sa Migelom da treba da se ponašaju kao prijatelji, a ne kao zaljubljeni par. I da, ona je bila ta koja je od samog početka davala do znanja da nije zainteresovana za brak. Ali to je bilo pre nekoliko meseci. Otada se mnogo štošta promenilo. Čak i njena osećanja prema Migelu. Naravno, to neće nikom priznati sve dok joj Migel ne da povoda za to.

„Da?“, upita ga ona samo.

„Hajdemo u salon. Malopre mi je stigao nameštaj. Hajde da ga zajedno pogledamo.“

Krenula je za njim i sela na stolicu, na kojoj su bili pomešani evropski i indijski ornamenti. „Lep nameštaj“, reče ona, kako bi unela opuštenost u zategnut razgovor. „Odakle ti?“

„Izradio mi ga je jedan stolar iz susednog sela.

Veoma je nadaren. Pogledaj“, pokaza joj na nekoliko šara na naslonjaču, „ovde imamo i tradicionalne indijske motive sakrivene među cvetnim ornamentima.“

Izabel se pravila kao da je interesuje i približila se naslonjaču kako bi detaljnije pogledala šare. Pritom se približila Migelu i srce je počelo snažno da joj lupa. Osetila je njegov muževan miris i čula njegovo disanje. To je bilo previše za nju. Vratila se korak unazad.

Izabel je sela na klupu i duboko uzdahnula. Migel joj je ponudio liker, koji je ona prihvatila. Kada je i on napokon seo i popio gutljaj iz svoje čaše, njihovi pogledi se sretoše. Oboje su brzo pogledali u stranu.

„Dakle, Migele Ribeiro Kruz, šta to imaš da mi ispovediš? Ne moraš da se ustručavaš.“ Izabel ga izazovno pogleda.

„Izabel de Matos, godilo bi mi kad ti se ovo ne bi svidelo, ali ipak želim da te ostavi ravnodušnom.“

„Ako se radi o ljubavnim stvarima, ostaću ravnodušna. To valjda znaš“, slaga mu Izabel.

„Tim bolje. Dakle...“ Migel uze još jedan gutljaj svog likera, duboko uzdahnu i objasni Izabeli: „Poznato ti je to da bi inkvizitor voleo da se ti i ja venčamo, a znaš i da sam ja morao da pristanem na to. U ovom trenutku bi i tebi veridba dobrodošla, pogotovo da te neko ne bi ogovarao. Ali stvar je u tome da ja volim drugu.“ Migel nakratko zastade, jer je primetio da se Izabel prepala. „Oprosti mi ako te

povređujem svojom iskrenošću. Volim ja i tebe, Izabel, ali samo kao sestru. Prema tebi ne osećam onu žar. Nikada i nisam. Tek kada sam stigao u Indiju upoznao sam pravo značenje ljubavi. Ranije mi nije bilo jasno o čemu su to pisali silni pesnici, o čemu su to pevali pevači ili kakva je to sila koja i muškarcima i ženama muti razum, pa misle samo srcem.“

Izabel je zamišljeno posmatrala Migela. Popila je još jedan gutljaj iz svoje čaše i klimnula glavom dajući mu do znanja da može da nastavi.

„Tek sad mi je jasno. Zaljubio sam se. I to u Indijku. Ime joj je Amba.“

„To znači...“, prekinu ga Izabel.

„Ne mogu da zamislim da je to ta ista žena koju si srela u gradu. Amba pripada višoj kasti, a to i pokazuje. Vozi se u nosiljci i nikada ne izlazi u javnost bez vela. Njena uobraženost često se graniči sa uvredom. Potpuno mi je neverovatno to što se pojavila u vašoj kući. Kako je ta Amba izgledala?“

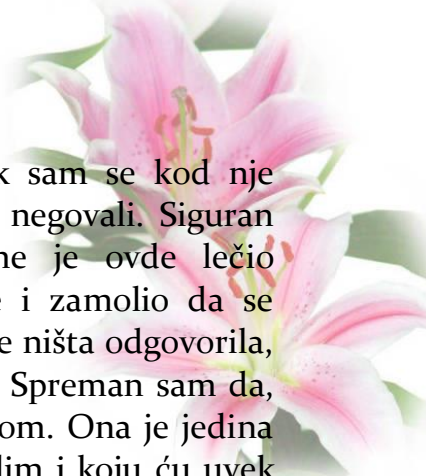
„Bila je jednostavno odevena. Nije nosila veo, jer ne bih videla koliko je lepa, pogotovo sa tim njenim neverovatno zelenim očima. Nisam joj persirala, i ona se ponašala kao pokorna služavka.“

„Možda je to bila ona, samo se prurušila u služavku?“, pretpostavi Migel.

„Moguće. Ali pričaj mi još o tvojoj velikoj ljubavi.“

„Amba na koju ja mislim, svugde je poznata kao *dona* Amba. Udata je, ali njen muž skoro nikada nije

kod kuće. Ja... Zbližili smo se dok sam se kod nje oporavljao od kolere. Tamo su me negovali. Siguran sam da ne bih ostao živ da me je ovde lečio portugalski lekar. Zaprošio sam je i zamolio da se rastane od muža. Do sada mi još nije ništa odgovorila, ali sam siguran da i ona voli mene. Spreman sam da, ako je neophodno, pobegnem sa njom. Ona je jedina žena koju sam ikada želeo, koju želim i koju ću uvek želeći. Nikada nisam ni u šta bio sigurniji.“

„Budalo jedna! Žena je razumnija od tebe. Kako to zamišljaš? Ona je udata. Ima drugo poreklo i drugačije je rase. Jesi li ikada pomislio na jednu decu koju biste dobili? Bili bi mešanci, Migele, i celog života bi bili izloženi svakakvim predrasudama i zapostavljanju.“

„Ne, to nije istina. To je slučaj samo sa vanbračnom decom, koju njihovi očevi ne priznaju. Da ostanu sa njima, sigurno bi im pružili mnogo ljubavi i dobro obrazovanje, pa bi postali ravnopravni članovi društva.“

„Šta *dona Amba* misli o tvojoj veridbi?“, upita Izabel, sarkastično izgovarajući ime svoje suparnice. Bilo joj je teško da ostane smirena. Najradije bi glasno zaplakala poput malog deteta. Ali nije htela da se bruka pred Migelom.

„Nisam još stigao da joj kažem. Moram to da uradim brzo, pre nego što sazna od nekog drugog.“

„Možda je već saznala. I sad planira nešto kako bi te ocrnila. Zašto bi inače otišla u grad tako odevena i

strancu pričala da je proganja čovek čiji opis odgovara tebi?“

Migel brzo promisli o Izabelinoj zamerci. Iz ove perspektive još nije posmatrao situaciju. Da, tako je moralo biti, sada sve dobija svoj smisao. Mučila ga je misao šta Amba sad misli o njemu. Je li sad prokockao sve šanse sa njom? A šta ako bude htela da mu se osveti za ovu navodnu izdaju? Nije rado želeo tako inteligentnu ženu za protivnika.

„Čuvaj se“, šapnu mu Izabel. „Čuvaj se, Migele Ribeiro Kruz.“

Karlos Alberto Santana nije bio neko ko bi brzo izgubio glavu. Upravo u situacijama kada je postajalo opasno, kada bi bio sateran uza zid, uspeo bi da skupi snagu za koju nije ni mislio da je poseduje. Ovo je bila jedna od tih situacija. Fra Martinjo, koga je posle prethodne svađe uspeo da smiri i za koga je nastavio da radi, sada ga je pozvao na razgovor. Ovaj čovek je znao sve njegove, Karlos Albertove, grehove — od trgovine lažnim relikvijama preko silovanja nedužnih zatvorenica do kopileta u sirotištu. Većinu optužbi je mogao da opovrgne, ostale je mogao da prikaže bezazlenim. Ali šta kog đavola da radi sa onim detetom? Dečak, koji je navodno toliko ličio na njega, bio je živi dokaz njegovih grehova, koje mu fra Martinjo nikada neće oprostiti. Jedino rešenje kog se setio, a koje bi ga spasilo, bilo je da ubije dete. Bez deteta nema ni dokaza.

Istog trenutka kada je Karlos Alberto došao do te odluke, u stanu nedaleko od njegovog, na svet je trebalo da dođe novi život. Marija se mučila već više

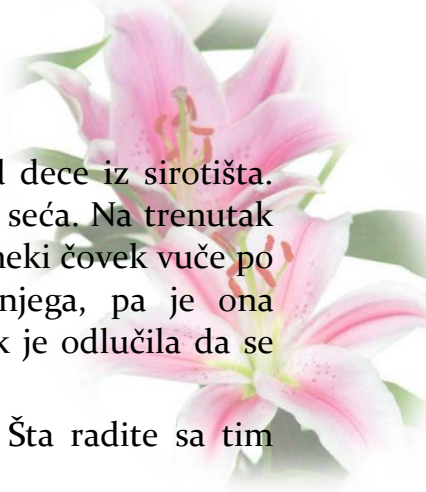
od dvadeset sati. Bila je sva znojawa i bleđa, a ispod očiju je imala tamne podočnjake. Uz nju su bile Izabel i dve Indijke: jedna babica i jedna služavka koja je sama na svet donela jedanaestoro dece.

Izabel je vest o Marijinom porođaju primila u Migelovoj kući. Bila je srećna što je imala tako dobar izogovor da ode od njega. Bila je i zahvalna na ovakvom opuštanju. Njeni problemi su joj delovali mnogo manji kada je čula Marijino stenjanje i njen žalostan prizor. Izgubiti čoveka zbog neke druge nije bilo ni upola tako odvratno kao ovo. Zato je zaključila da nikad neće imati dece.

Kada je još šest sati kasnije iz Marije izašlo nešto malo smežurano, sve žene su bile izvan sebe od sreće. Gratile su se i plakale, pri čemu su to više bile suze olakšanja nego sreće. Marija Nunes je postala ponosna majka devojčice koju je nazvala Izabel Lakšmi Sita, u čast svojih pomagačica. Nije htela da razmišlja o tome šta će njen odsutni muž misliti o tome. Tek što je crvenih obraza objavila ime devojčice, zaspala je. Izabel je posmatrala iscrpljeno, ali srećno lice svoje prijateljice i znala da će sve biti dobro.

Nakon što su zbrinuli malu Izabel Lakšmi Situ, tri patrone su krenule kući. Izabel nije stanovala daleko i radovala se što će uskoro leći. Bilo je rano veče i još je mnogo ljudi bilo na ulici, tako da se nije plašila da ide sama bez pratnje. Uživala je u nežnom vazduhu i lepom sutonu. Odjednom je začula dečiji glas: „Teta Izabel! Upomoć, pomoz mi!“

Prepoznala je da je to jedno od dece iz sirotišta. Ime mu je bilo Paulo, ako se dobro seća. Na trenutak je bila zbunjena, jer je videla da ga neki čovek vuče po pešačkoj stazi. Mali je ličio na njega, pa je ona pretpostavila da mu je to otac. Ipak je odlučila da se umeša.

„Hej, šta vam pada na pamet? Šta radite sa tim dečakom?“, priđe ona čoveku.

„Ne tiče vas se. To je moj sin.“

„Pomozi mi, teta Izabel!“, povika ponovo dete uplakanim glasom. „Ne želim da idem sa tim čovekom. On je zao!“

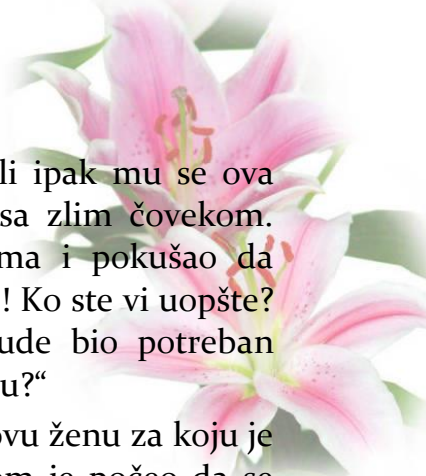
I Izabel se tako činilo. Čovek je ošamario dete i pogledao ga sa ubilačkom željom.

„Ja ovo dete poznajem iz sirotišta. Kako to da ste se sad setili da možete da mu budete otac?“ Izabel je odlučno stala pred ovog mračnog tipa. Udario ju je, ali tim je privukao pažnju drugih prolaznika koji su se takođe umešali.

Došlo je do gužve i Karlos Alberto je uvideo da mu je plan propao. Možda će moći da se domogne deteta, ali prvobitan plan neće moći da sprovede u delo. Bilo je previše svedoka. A šta da radi sa malim kopiletom ako ga ne ubije?

„Hoću kod teta Marije!“, vikao je dečak histerično. „Teta Marija!“ Skoro se zagrcnuo koliko je plakao, ali Izabel ga uhvati za ruku i reče mu: „Smiri se, mali moj. Prvo idemo kod mene; imam finih slatkiša. Kasnije ću te odvesti kod teta Marije. U redu?“ Dečak

bez oduševljenja klimnu glavom, ali ipak mu se ova opcija činila boljom nego da ode sa zlim čovekom. Karlos Alberto je slegnuo ramenima i pokušao da pobjegne, ali Izabel ga zaustavi. „Hej! Ko ste vi uopšte? Mogu li vas potražiti ako nam bude bio potreban novac za njegovo školovanje ili odeću?“

Karlos Alberto je samo buljio u ovu ženu za koju je znao da je Migelova verenica. Potom je počeo da se smeje sve glasnije i sve snažnije dok prolaznici nisu pomislili da je sišao s uma. Ljudi su se okretali od njega. Samo je Izabel ostala i sa istim izrazom lica slušala bolestan smeh ovog čoveka. Kada se ponovo smirio, poklonio se i zajedljivim tonom rekao: „Karlos Alberto Santana. Vama na usluzi, madam.“

Izabel se prepade. Čula je već to ime, uvek u priči o strašnim zločinima. Uspelo joj je da zadrži smirenost. „Ja sam Izabel de Matos. Ako vas sledeći put obuzmu očinska osećanja, budite ljubazni i ispunite sve formalnosti. Zakon važi i za vas, *senhor*.“ Potom uhvati dečaka za ruku i odvede ga, i ne sluteći da mu je spasila život.

Makarand je preneo gospodarici Migelovu poruku. Ali to je samo ojačalo Ambinu nameru. Zar da mu veruje? Pih! Uradiće onako kako je planirala, a prvi korak, najteži korak, već je bio učinjen: nabavila je dijamant. Sada je samo preostalo da reši ostale stvari kako bi mirne savesti mogla da ode. Sama.

Najana, koja ju je pratila celog života, ne bi izdržala još jedno tako naporno putovanje. Ambi se srce slamalo što je morala da je ostavi, ali drugačije nije moglo. Zato će svoju staru *ayah* opskrbiti tako da do kraja života neće morati da brine. Najana će dobiti kuću. Prepisaće je na njeno ime, ali će srediti da i ostali dobiju pravo stanovanja u njoj. Baštovan Dakšeš, kuvarica Čitrani i švalja Šalini sa svojim malim sinom teško da bi mogli da vode dostojanstven život izvan ovog utočišta. Dakšeš i Najana su već bili stari, Čitrani bi zbog svojih opekotina uvek bila žrtva omalovažavanja, a Šalini bi sa svojim vanbračnim sinom bila laka meta lovcima na robove.

Za razliku od njih, Džioti je bila dovoljno snažna

da se sama snađe. Amba se dogovorila sa seoskim sveštenikom, koji je poznavao jednu mladu portugalsku porodicu, da zaposli Džioti kao služavku. Kada joj je Amba to saopštila, Džioti je zaplakala. Žalila se kako je otpuštena.

„Ali Džioti, nisi najurena. To će se desiti kad napustiš naše gnezdo. Ova porodica je ljubazna. Imaju troje male dece i ja znam da će ti tamo biti najbolje. Osim toga, plaćaće ti više nego što ti ja plaćam. A imaćeš i dva slobodna dana u mesecu, pa ćeš moći i da odeš na seoska slavlja — njihova kuća se nalazi nedaleko od *panchayata* i odmah pored crkve.“

Ovaj argument je bio presudan. Džioti se obradovala što će uskoro da živi u selu, tamo gde su svi zgodni momci posmatrali devojke oko bunara.

I Makarand i Anupraba treba da napuste kuću i da osnuju svoju porodicu. Njihovo venčanje je sad već gotova stvar. Doduše, Amba je za tu devojku želela čoveka koji bi brižnije postupao sa njom posle loših iskustava iz tamnice, a ne Makaranda koji će verovatno prve bračne noći nespretno i pohlepno naskočiti na nju. Ipak, nije mogla da zamisli nijednog drugog mladića koji bi Anuprabi tako udovoljavao i trpio njene promene raspoloženja. Imaće dobar brak, u to je Amba bila ubeđena.

Makarand je kod trgovca u selu postao nezamenjiv. Zahvaljujući svom daru za sklapanje poslova, zaradio je i veću platu, pa je sad imao mogućnosti da plati stan za sebe i svoju buduću ženu.

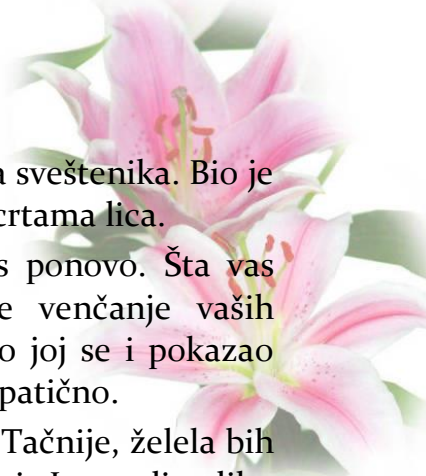

Amba ni najmanje nije sumnjala u to da će Makarand izgraditi lepu karijeru, ako nastavi tako. U Goi nije manjkalo trgovačkih kuća u kojima je mogao da upotrebi svoj talenat. A za potrebnu ambiciju će se pobrinuti Anupraba sa svojim ekstravagantnim željama. Jednog dana će i ona postati debela, čangrizava, bogata i ugledna poput Rudžulove žene.

Rudžul!, pomisli Amba užasnuto. Jadan čovek je i dalje čamio u zatvoru, dok je ona tu pravila planove za budućnost svojih bližnjih. On joj je odao mesto gde je skrivao dijamant i za to je trebalo još da dobije lepu novčanu sumu. Nije smela tek tako da ga ostavi da istrune! Morala je da se seti nečeg kako bi ga izbavila odatle. Iz iskustva je znala da je najjednostavnije bilo pomoću novca. Sama nije htela da ide tamo, a ni svoju posluhu nije htela da šalje. Posle svega što se dogodilo Anuprabi, nije to mogla da zahteva ni od koga. A ni Migela nije htela više da moli za pomoć. Možda seoskog sveštenika? Amba je imala osećaj da je to dobrodušan i razuman čovek. Činilo joj se da može da mu veruje. Ali s kojim pravom može ponovo da ga zamoli za uslugu? Već je obezbedio Džioti posao, iako Amba sigurno nije bila uzorna članica njegove zajednice. Pristao je i da venča Makaranda i Anuprabu, iako ih nikada nije viđao u crkvi. Možda bi bilo dobro da za njega izradi kip Bogorodice ili krst za oltar — tako verovatno ne bi ličilo na podmićivanje. Da, tome će se *padre* obradovati.

Već sledećeg dana Amba je potražila sveštenika. Bio je mlad, nešto deblji čovek sa nežnim crtama lica.

„Dona Amba, lepo je videti vas ponovo. Šta vas dovodi ovamo? Sigurno skorašnje venčanje vaših šticenika“, pozdravi je on. Nasmehio joj se i pokazao krive zube, koji su delovali čak i simpatično.

„Ovaj put je nešto drugo, *padre*. Tačnije, želela bih da razgovaram sa vama o dve stvari. Imate li toliko vremena da me saslušate?“

„Pa naravno, draga moja. Sedite. Mogu li da vam ponudim osveženje? Na primer limunadu sa đumbirom? Moja kućepaziteljka ju je upravo spremila.“

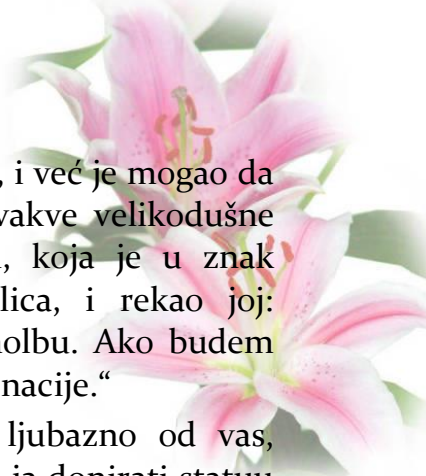
„Rado, hvala.“

Amba je ćutala dok kućepaziteljka nije donela čaše i napunila ih limunadom iz krčaga. Naime, nije želela da još neko čuje to što je imala da kaže. Tek nakon što se starija žena povukla, rekla je svešteniku šta je muči.

„Dobro se brinete o članovima svoje zajednice, čak i o onima kao što smo ja i moji ljudi, koji nisu toliki vernici. Vaše zalaganje za moju služavku Džioti, kao i pomoć pri Makarandovom i Anuprabinom venčanju mnogo su me obradovali. Zato bih želela da vama i našoj crkvi doniram statuu Bogorodice. Ili krst za oltar. Ili bilo šta drugo što je crkvi potrebno. Ne bih želela nešto da naručujem na svoju ruku, već bih radije prvo vas pitala. Recite, *padre*, postoji li nešto što je našoj i vašoj crkvi potrebno?“

Sveštenik nije bio glup. Iza okrugle spoljašnjosti i

nežnog lica skrivao se pametan duh, i već je mogao da pretpostavi šta će uslediti posle ovakve velikodušne ponude. Pogledao je Ambu u oči, koja je u znak poštovanja skinula veo sa svog lica, i rekao joj: „Možete odmah da kažete svoju molbu. Ako budem mogao, ispuniću je, nezavisno od donacije.“

Amba zamuca. „To je veoma ljubazno od vas, *padre*. Ali želim da znate da ću vam ja donirati statuu ili bilo šta drugo, takođe nezavisno od toga hoćete li imati uspeha ili ne. Zaista imam potrebu da iskažem svoju zahvalnost.“

„Lepo. Dakle, recite. Budite iskreni i otvoreni.“

„U zatvoru u glavnom gradu nalazi se čovek po imenu Rudžul. Poznat je i kao *senhor* Rui. On je imućan juvelir. Zaista ne bih znala ni za jedan zločin koji je počinio. Lično mislim da je postao nečija žrtva ili ga je možda inkvizicija uhapsila iz čiste pohlepe.“ I sama se iznenadila na svojoj iskrenosti. Nestrpljivo je iščekivala sveštenikovu reakciju. Ali on je samo zamišljeno klimnuo glavom, kao da želi da joj da do znanja da se slaže sa tim što je rekla ali da ne sme to otvoreno da joj prizna zbog lojalnosti prema Crkvi.

„Ni ja ni bilo ko drugi iz moje okoline ne može da se založi za Rudžula, jer postoji opasnost da svi mi budemo uhapšeni. Želela bih da vas zamolim da mi pomognete da ga izbavim iz zatvora. Mogli biste da kažete da vas šalje fra Martinjo da ga odvedete na mučno saslušanje ili nešto slično.“ Potom izvadi kesu za novac punu zlatnika. „Možda će vam i ovo biti

potrebno. Sve što ostane, dajte Rudžulu.“

Sveštenik uze zlatnike i stavi ih ispod svoje mantije. „Daću sve od sebe. Ali obećajte mi jednu stvar: pokušajte da u našem Gospodu, Isusu Hristu, prepoznate spasitelja, a ne u nekoj Krišninoj reinkarnaciji. On nema nikakve veze sa tim što ga mnogi predstavnici katoličke crkve zloupotrebljavaju u nehrišćanske svrhe.“

„Rado ću vam to obećati, *padre*.“

Amba se pozdravila sa sveštenikom, pravim katoličkim duhovnikom, koji je prikladan za to da širi hrišćanstvo po svetu. Sa svojom dobrotom i velikodušnošću sigurno će postići mnogo više nego strogoćom i uskogrudnošću.

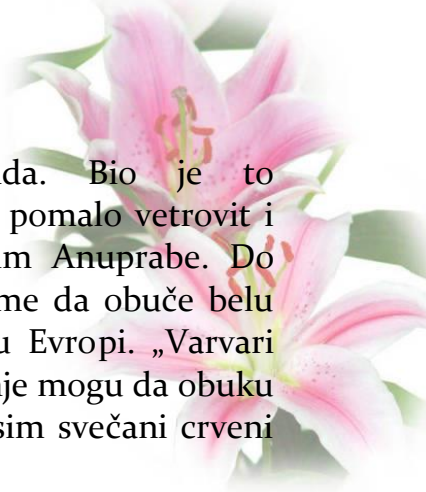
„Dobar ste čovek, *padre*“, reče mu ona. „Čuvajte se.“

„I vi ste dobra žena, *dona* Amba. I vi se čuvajte.“

Amba ponovo prekri lice velom i napusti parohiju, ispred koje su je kočije već čekale. Tek kada je sela, setila se da se *padre* nije izjasnio kakav ukras želi za crkvu. Nema veze, pomisli ona. Odlučiće umesto njega. Naručiće kip Spasitelja: dobrog, ljubaznog, lepog i mladog čoveka, koji nije prikazan u trenutku najveće patnje, već u situaciji koja oslikava njegovu milost. Biće napravljen od masivnog srebra i u prirodnoj veličini.

Nekoliko nedelja nakon ovog razgovora, održalo se

venčanje Anuprabe i Makaranda. Bio je to veličanstven dan — sunčan, topao, pomalo vetrovit i svi su bili dobro raspoloženi. Osim Anuprabe. Do poslednjeg trenutka se protivila tome da obuče belu venčanicu, što je bilo uobičajeno u Evropi. „Varvari jedni!“, ražestila se. „Kako za venčanje mogu da obuku haljinu za sahrane? Ja želim da nosim svečani crveni sari!“

Amba joj je po ko zna koji put objasnila portugalske običaje i pokušala da urazumi devojkicu da je važno da se predstavi kao pristojna katolikinja. „Posle toga ćemo u najužem krugu slaviti i indijsko venčanje“, umiri ona Anuprabu. „Tada ćeš naravno moći da nosiš crveni sari.“ I na kraju je uspela da je ubedi.

Makarandu je bilo svejedno. Bio je na sedmom nebu. Bilo mu je svejedno kakva će biti ceremonija, gde i kako će se održati; bilo mu je samo bitno to što će Anupraba postati njegova žena. Kada je pred oltarom video njeno mrzovoljno lice, malo mu je bilo nelagodno. Pa neće valjda u poslednjem trenutku reći „ne“? Ali onda mu je postalo jasno da se i dalje ljuti zbog garderobe. Izgledala je izvanredno u toj haljini evropske izrade, na kojoj *dona* Amba uopšte nije štedela. Bila je od bele svile i sva prožeta biserima. Skut je bio toliko dug da su četiri devojčice iz sela morale da ga nose. Anupraba je izgledala kao kraljica.

Pred sveštenikom su govorili napamet naučene izjave. Kumovi su im bili Džioti i Dakšeš. Svi su oni

nosili njima stranu garderobu, u kojoj se nisu najbolje osećali, ali su se ipak ponosili svojim ulogama u venčanju.

Amba je sedela u prvom redu i nije mogla da se otrgne osećanju da prisustvuje predstavi. Svi su bili odeveni i igrali role koje su prethodno dobro naučili. U jednom trenutku je Amba čak imala osećaj da joj je *padre* u tišini namignuo, ali to je sigurno umislila. Pored nje je sedela Najana koja je očigledno uživala. I mada se bunila kada joj je Amba govorila o planiranom katoličkom venčanju, sada kada su mladenci tako svečano stajali pred sveštenikom, bez neprijatnih ispada, i jedno drugom davali prstenje, bila je tako ganuta da je sve vreme brisala suze. Amba je uhvatila Najaninu ruku i čvrsto je držala. Stara dadilja joj je uzvratila stisak, ali je nije pogledala. Ni na trenutak nije htela da skine pogled sa predivnog para, koji je uživao i u naklonosti debeljuškastog sveštenika.

U crkvi je bilo stotinjak ljudi, koje je posle ceremonije mladi bračni par lično morao da pozdravi. Trajalo je nekoliko sati dok su primili sve čestitke i pozdrave. Tek tada su seli u kočije ukrašene belim cvećem i odvezli se kući. To je bio trenutak koji su oboje željno iščekivali: Makarand, jer je jedva čekao da poljubi svoju ženu, a Anupraba, jer je uživala da bude u centru pažnje, a sada je i prvi put zvanično sedela u kočijama odakle je namigivala ljudima. Makarandovo dosadno štipkanje i ljubljenje je

odlučno odbijala.

U bašti je održano malo, ali prelepo slavlje. Podignut im je šator, ukrašen maramama i cvećem. U njemu su bili namešteni stolovi i servirana najukusnija jela, među kojima i tradicionalne indijske svadbene delikatese. Među zvanicama su bili samo ukućani, Makarandov učitelj sa porodicom, nekoliko lokalnih zanatlija koji su radili za Ambu, kao i sveštenik. Amba je šapnula Anuprabi da sačeka još malo sa presvlačenjem. Kad *padre* ode, moći će da obuče crveni sari.

Na samom početku slavlja, *padre* je pozvao Ambu i šapnuo joj: „*Senhor* Rui je na slobodi. Pitao me je da li ovu sreću može da zahvali plesačici sa jednom nogom, na šta sam mu ja potvrdno odgovorio, jer smatram da je malo sišao s uma.“

„Dobro ste uradili. Mnogo vam hvala, *padre*.“

„Pa, ne želim više da vas zadržavam. Mlada sigurno jedva čeka da obuče svoj svečani sari.“

Amba se nasmeja i uhvati sveštenika za ruku. „Zaista dobro poznajete ljude. A i dobar ste čovek. Kada bi svi katolički sveštenici bili kao vi, sigurno bi cela Indija u najkraćem roku prihvatila katolicizam.“ Zatim se pokloni i poljubi mu ruku. *Padre* nije mogao da zna da je ovaj gest Amba učinila prvi put i da nikada više i neće. Ipak, pravilno ju je protumačio.

„Želim vam mnogo zabave“, povika on u polasku.

Amba mu je namignula i gledala kako je odlazio. Kada je skrenuo iza ugla, Amba pomisli da možda nije

ništa ni pojeo ni popio. Sutra će mu poslati nekoliko poslastica.

Iako je zabava bila mala, bila je vesela i razuzdana. Mladenci su obavljali sve najvažnije rituale hinduističkog venčanja, kao što je hodanje oko vatre sedam puta. Potom su zasvirali muzičari i svi su navalili na specijalitete. Čitrani je nadmašila samu sebe; dobila je toliko komplimenata da se sva zbunila. Poslednji gosti su otišli tek kasno u noć.

U to vreme su Anupraba i Makarand odavno bili u zajedničkoj sobi koja je bila nameštena samo za njih. To je bila soba za poslugu u koju su stavili i pravi krevet, posebno ukrašena skupim *rangolijem* od latica. U početku su samo nemo stajali jedan naspram drugog, slušajući prigušene glasove i muziku iz bašte, ne znajući šta treba da rade. Naposletku su seli jedno do drugog na neobičan krevet i mlatili nogama. U nekom trenutku je Anupraba podigla noge želeći da ih izmasira. Cipele koje je nosila, takođe su bile evropske, pa su joj zadavale bolove.

Makarand joj nežno uhvati noge. „Pusti mene da to uradim.“

Anupraba se postidela, jer na sebi nije imala tradicionalne šare od kane, bar ne na rukama i nogama, gde bi sveštenik to video. Ipak, Džioti joj je oslikala unutrašnjost bedara, kao i grudi. Ali hoće li Makarand to primetiti?

Nežno joj je masirao stopala i polako prešao i na listove. Njihova tela su se sama našla i Anupraba je u

Makarandovom zagrljaju osetila ogroman spokoj. Bila je to predivna prva bračna noć, pokvarena samo Anuprabinim jutarnjim čangrizanjem, jer je smatrala da muž treba da joj donese čašu toplog mleka u krevet, što Makarand uopšte nije uviđao.

Naravno, ispunio joj je tu želju — i to će činiti svakog jutra njihovog bračnog života.

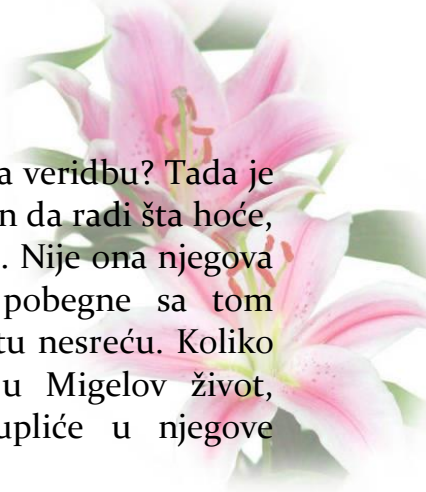

Izabel je povela kući dečaka koga je spasila iz očevih kandži. *Dona* Žulijana je bila toliko oduševljena malim Paulom da ga Izabel neko vreme nije ni htela vraćati u sirotište. Nakon što je uplašenom dečaku bilo dozvoljeno da nekoliko noći spava u *dona* Žulijaninom krevetu, činilo se da je ponovo postao onaj stari.

Izabel je bila zadovoljna ovim rešenjem, iako je znala da je ono samo privremeno. Kad se *senhor* Afonso bude vratio sa istraživačkog puta, videće kako će on prihvatiti malog. U svakom slučaju, zahtevaće da spava u svom krevetu. Izabeli je bio spas što se starija dama toliko zaljubila u malog i što se celog dana tako predano igrala sa njim. Ona sama ne bi znala šta da radi sa detetom. Loša strana ove situacije bila je ta što je sada ponovo imala vremena da razmišlja.

Šta sada da radi? Da se nada da će Migel izbaciti iz glave tu Ambu i da će se ponovo urazumiti? To bi značilo da se ona dobrovoljno verila sa čovekom za koga je znala da je ne voli. To joj ponos nije

dozvoljavao. A ako bi lično raskinula veridbu? Tada je bar ne bi žalili. Migel bi bio slobodan da radi šta hoće, pa makar to bilo i nešto besmisleno. Nije ona njegova guvernanta. A ako baš želi da pobjegne sa tom Ambom, neka svesno stupi u vlastitu nesreću. Koliko god da nije želela da se meša u Migelov život, smatrala se ovlaštenom da se upliće u njegove planove.

Ali ako bi otkazala veridbu, fra Martinjo bi ponovo imao razloga da progoni Migela. No nije mogla da se veri sa nekim samo da bi ga spasila te opasnosti. Zar zbog puke požrtvovanosti moraju da odustanu od svojih osećanja? Izabel je razmišljala i razmišljala, no nije stigla ni do kakvog zaključka koji bi bio zadovoljavajuć za obe strane. Moraće da razgovara sa Migelom.

Već sledećeg dana javila se prilika za to. Naime, želeo je da poseti nju i *dona* Žulijanu, jer se nekim poslom našao u gradu.

Kada se Migel oko podneva pojavio kod njih, Izabel se pokolebala u odluci da otkaže veridbu. Pozdravio ju je srdačno i izgledao je tako savršeno sa onom svojom kosom, raščupanom od jahanja, da joj se činilo nemogućim da živi bez njega.

„Vidi, vidi, ko je ovde?“, upita Migel videvši malog Paula kako trči prema njemu. „Pa to je...“ Odmah se uozbilji. Dečakova sličnost sa ocem bila je toliko iznenađujuća, da je Migel morao da se natera da bude malo ljubazniji. Ipak to dete nije krivo što mu je otac

takva ništarija.

„*Senhor* Migele, lepo vas je videti!“, reče *dona* Žulijana radosno i zagrla ga. „Ovo je Paulo. Došao je iz sirotišta.“ Potom se okrenu ka dečaku i reče mu: „A ovo je *senhor* Migel, dobar prijatelj *senhorite* Izabel. Hajde, pozdravi ga pristojno.“

„Dobar dan“, prošaputa dečak stidljivo. Oduvek se bojavao odraslih ljudi.

Migel je posmatrao dečaka. Zaista je bilo neverovatno koliko je ličio na Karlos Alberta. Samo mu je ten bio za nijansu tamniji, a kosa crna i bujna. Migel se nadao da poseduje i očevu inteligenciju, ali ne i narav. Ali zar se karakter nasleđuje, pitao se, i dalje proučavajući malog. I da li se sklonosti ka lošim stvarima mogu iskoreniti odgovarajućim vaspitanjem? Primetio je da se dečak boji njegovog pogleda i da se čvrsto pribio uz *dona* Žulijaninu haljinu. Ona ga je pomilovala po tamnoj kosi i rekla nekoliko umirujućih reč i, dok je Migela samo srdito pogledala.

Migel je pravilno protumačio njen pogled. On se nasmeši, pruži dečaku ruku i reče: „Dobar dan, mladiću. Vidim da vam se dame u ovoj kući udvaraju kao princu.“

Paulo se zakikota. Nije razumeo sve reči koje je Migel upotrebio, ali mu se svidelo to što je sa njim razgovarao kao sa odraslim čovekom i što ga je nazvao princem. Često je to zamišljao dok je ležao u spavaonici i tonuo u san: da nije siročić, već sin nekog plemića koji će jednog dana postati veliki junak.

Kada je došla Izabel, *dona* Žulijana je uhvatila dečaka za ruku i otišla sa njim. Mladi golupčići sigurno žele da ostanu sami. Sigurno imaju još mnogo toga da se dogovore oko veridbe. Starija dama i dete bi sigurno smetali, pomisli ona.

Izabel odvede Migela u mali salon, koji je spadao u njen deo stana. Tamo je već stajala činiija sa pecivom, a i šoljice za kafu su već bile spremne.

„Sedi“, naredi Izabel gostu. „Sad će služavka da nam donese sveže kafe.“

Oboje sedoše jedno naspram drugog. Nijedno od njih se nije usuđivalo da započne razgovor. Kada je služavka napunila šoljice i napustila prostoriju, oboje su istovremeno progovorili.

„Izabel, ja moram...“

„Migele, ja hoću...“

Nasmejaše se i početna neprijatnost se lagano razbijala.

„Ti prva“, reče Migel.

„U redu.“ Izabel se nakašlja. „Dakle, razmišljala sam. I došla sam do sledećeg zaključka: ne možemo da se verimo. Moramo da otkazemo slavlje.“

„Ali trebalo je da se održi sledeće nedelje“, upade joj Migel u reč, kao da to Izabel nije znala.

„Upravo će nam to obezbediti savršen paravan: jedno od nas mora teško da se razboli. Ništa bolje mi nije palo na pamet. Ako bih te ja odbila, spasila bih svoju čast, ali bih tebe uvalila u neprilike sa Crkvom.“

Ali ako me tajanstvena bolest spreči u tome da se pojavim na zabavi, niko neće posumnjati šta se zaista skriva iza svega.“

„Zašto ne želiš da se veriš sa mnom?“ upita Migel nepotrebno. Odgovor je bio uočljiv. Kada je video njen tužan pogled, postideo se. „Žao mi je.“

„Da, i meni je.“

„A posle? Šta ćeš posle?“

„Kad se budem malo oporavila, biće najpametnije da se vratim u Portugaliju da zatražim pomoć stručnjaka kako bih što pre potpuno ozdravila.“

„Želiš da se vratiš u Portugaliju? Ne možeš to da uradiš! Svejedno koji su ti razlozi, uvek će te svi posmatrati kao odbijenu mladu, koja se čak nije ni verila. To ti neću dozvoliti!“

„Ali to je istina. Ti me odbijaš. A ja nemam nameru da ti se bacam na kolena, Migele Ribeiro Kruz. Ni da bih smirila tvoju savest, a ni da bih učutkala pogane jezike u domovini.“

„Pa poćinićeš društveno samoubistvo, a ja to neću tek tako gledati. Ostani ovde, Izabel. Hajde da proslavimo veridbu. Posle ćeš moći da radiš šta budeš htela. Ljudi te neće ogovarati.“

Kako da mu objasni? Da li je uopšte imalo smisla objašnjavati komplikovana duševna stanja? U nekim stvarima su muškarcu bili mnogo praktičniji od žena, a ovo je bila upravo jedna od tih stvari. Ako bi se verila, učinila bi to samo ako bi posle mogla da se sprema za

svadbu, a venčaće se samo sa čovekom koji je istinski bude voleo i kome će i ona uzvratiti ljubav. Koliko god da su joj bili jasni njegovi razlozi, nije želela da nastavi sa ovim farsom kad je već znala da njegova ljubav pripada drugoj. Nije želela da bude sentimentalna, ali ipak je gajila nadu da će jednog dana naći pravog. I što pre Migel ode od nje, to bolje.

Udaljenost će joj pomoći. Zaboraviće Migela tek kada bude u Evropi. Cela ova epizoda iz Goe delovaće joj nestvarno, baš kao što joj sad nestvarno i nebitno deluju male svađe sa sestrama koje je imala kod kuće. A i nije nužno morala da ostane u Lisabonu i da sluša tračeve poznanika. Na nju su čekali Madrid, Firenca i Pariz!

„Ne“, odgovori mu ona. „Ne mogu. Želim da odem odavde, a tebi i Ambi želim sve najbolje. Vi ste ti koji ćete biti na meti društvenih ogovaranja — naravno, ako je osvojiš. Zar nisi rekao da je Amba udata...?“

„Hm“, promrmlja Migel. Sve ovo mu se nije dopadalo. Nije želeo da se Izabel povuče. Ako sada ode, nikada više neće moći dobro da se uda.

„Čitam ti misli. Ne brini, Migele. Muškarci koji kod kuće važe za dobre kandidate nikada me nisu interesovali, to sam već prežalila. Tako da prestani da se ponašaš kao neki staratelj. Čim izađeš iz kuće, oboleću od retke i teške bolesti. Stoga će naša veridba propasti. Tebi prepuštam da utešiš goste i da im objasniš moju tešku bolest.“ Njen ton nije dozvoljavao protivljenje. „A sad idi. Narednih nedelja i meseci ćeš

morati mnogo puta da me posećuješ.“

Ona ustade, pa je i Migel morao. Zatim ga je nežno izgurala kroz vrata u hodnik, a odatle do ulaznih vrata.

Kada je Migel izašao na ulicu, poslednjih sat vremena činilo mu se kao ružan san. Osećao se jadno i bedno. Mlada žena, skoro devojčica, svojevolumeno je odustala od reputacije i blistave budućnosti, samo kako bi njemu, beskorisnom, bogatom trgovačkom sinu ostavila slobodan put za avanturu čiji je ishod bio i više nego nesiguran. Jedino što ga je tešilo bila je činjenica da nije bio dovoljno dobar za Izabel de Matos.

A za Ambu? Odlučio je da odmah ode kod nje i da joj lično objasni sve vezano za veridbu koja se neće ni održati. *Senhor* Furtado, kome je hteo da poveri istinu o Beatriz i njenoj prevari, moraće malo da sačeka.

Kada je stigao do Ambine kuće, video je da je u dvorištu bio razapet šator. Da se neće održati neka proslava, pomisli on. To uopšte nije ličilo na Ambinu povučenost.

„*Senhor* Migele“, pojuri mu Makarand u susret. „Zašto niste došli na venčanje? Bilo je veličanstveno!“

Aha. Ko se to venčavao, upita se on. Makarand i Anupraba? Potajno pogleda na Makarandove prste i zaista, uočio je zlatni prsten.

„Čestitam! I kako ti se čini bračni život?“

„Božanstveno!“ Makarand zaneseno zakoluta

očima. „Anu i ja smo se tek juče venčali, tako da ne znam mnogo o bračnoj svakodnevici.“

Zašto njega niko nije zvao? Ipak je on spasio Anuprabu iz zatvora; mogli su barem da ga pozovu na venčanje. Ali verovatno im je Amba ispričala neku priču. To je potvrdila i Makarandova naredna izjava.

„Dona Amba je rekla da ste vi sprečeni, jer slavite veridbu.“

„Pa okolnosti su se malo promenile, ali da, u principu je to tačno. Žao mi je što nisam mogao da budem prisutan, ali zato sam sada tu da vam čestitam. Gde je mlada supruga? I njoj bih rado čestitao.“

„Odmara se“, šapnu mu Makarand zaverenički. „Cele noći nismo spavali. A danas oboje imamo slobodan dan. Kasnije ću joj odneti nešto za jelo, a potom...“

Migel se nasmeja. Pretpostavljao je kakva će biti Makarandova sudbina pored Anuprabe, ali ruku na srce, momak je sam to tražio. Postaće njen potrčko i udovoljavaće svakom njenom hiru.

„Je li ti gospodarica tu? Rado bih popričao sa njom.“

„Da, dođite sa mnom.“

Amba je primetila da je Migel došao i već je stajala na verandi kako bi ga hladno pozdravila. Nije želela ni odmah da ga otera, jer bi bila očita njena laž kojom je objasnila Migelovu odsutnost sa venčanja.

„Čestitam na veridbi“, reče glasom kojim bi mogla

i da pobroji namirnice u zalihama.

„Hvala. Imate li malo vremena za mene? Moram nešto da vam kažem... Nasamo.“

Ona zakotrlja glavom tipično indijski i jednim pokretom ruke dade Makarandu do znanja da ode.

„Sedi“, reče ona, kad su napokon ostali sami.

„Nema nikakve veridbe“, reče Migel prešavši odmah na stvar. Nije više mogao da podnese njeno hladno ophođenje prema njemu i nije želeo da trpi ni trenutka njenu oholost.

„Ah, zar je to mlada dama napokon shvatila sa kakvim lažovom se upustila u vezu? Čestitam joj na mudrosti.“

„Zaboga, Amba. Barem me poslušaj pre nego što me osудиš.“

„Dobro“, odvrati mu kratko.

To je shvatio kao naređenje. Brzo je počeo da govori, dok se Amba nije predomislila. Pričao joj je o razgovoru sa inkvizitorom, o planu da proslavi veridbu, ali ne i venčanje, a potom joj je rekao da je razgovarao i sa Izabel i o njenom planu da inscenira bolest kako bi se što pre vratila kući. Izražavao se kratkim rečenicama. Nije želeo da preteruje sa osećanjima, da ne bi delovao kao slabić, ali to mu nije baš uspelo.

„Pustićeš da se ta Izabel osramoti samo kako bi mogao mene za zaprosiš? Pa ja uopšte ne želim da me prosiš“, povika Amba ljutito.

„Ne?“, skrenu on s teme. „Stekao sam drugačiji utisak.“

„Nemoj više da govoriš o tome. To je bio samo kratkotrajni zanos, izazvan neuravnoteženošću telesnih tečnosti. Neće se više ponoviti.“

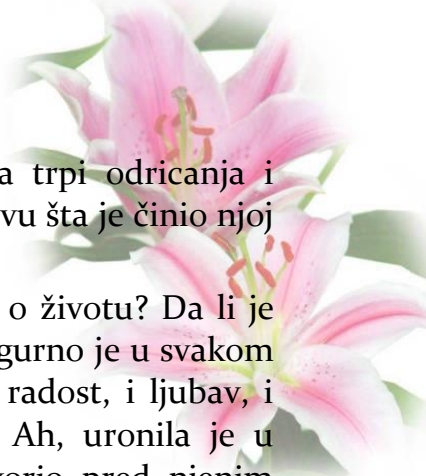
„Je li? A meni se čini da si ti isplanirala i naš sledeći susret. Zar nisi rekla da dođem kod tebe prve noći punog meseca u...“

„Prestani! Da, rekla sam, ali tada nisam bila sva svoja. Dogovor više ne važi.“

„Ali zašto, Amba? Mi se slažemo. Ja te volim, a verujem da bi i ti mene volela, kad bi sebi to dozvolila. A tvoj muž... Pa... Ja sve manje verujem u njegovo postojanje. Ne znam od čega bežiš, i ne moraš sad da mi kažeš. Ali jednog dana bi trebalo da mi se poveriš. Voleo bih da znam zašto stalno nosiš veo, zašto živiš izolovana od sveta i zašto toliko bežiš od javnosti. Voleo bih da znam šta te muči, želim da znam šta te veseli, šta ti se sviđa, čemu se smeješ i šta te zadovoljava. Hoću da znam šta voliš da jedeš, kako bih te svakog dana uveseljavao poslasticom. Hoću da znam kakvu umetnost voliš, kakvu muziku i kakvu književnost voliš, kako bih jednog dana ispunio naš dom slikama, instrumentima i knjigama koje voliš. Želeo bih da znam i koje ti je omiljeno cveće, da bih svakog dana mogao da ti ga berem. Želim i...“

„Ali ja sve to ne želim.“ Amba nije dala da je zavaraju lepe reči. Znala da neće biti tako kako je on opisao. Šta je on znao o životu? Da li je on ikada patio

kao ona? Da li je ikada morao da trpi odricanja i povređivanja? I da li je imao predstavu šta je činio njoj i dragoj Izabel?

S druge strane: šta je ona znala o životu? Da li je ona vodila život kakav zaslužuje? Sigurno je u svakom životu trebalo da postoje i sreća, i radost, i ljubav, i strast kako bi život bio ispunjen. Ah, uronila je u svetlucavu viziju koju je Migel stvorio pred njenim očima, svetlucavim zvezdama nad isušenom poljanom koje bi se pri svakom bližem posmatranju rastopile.

Sve što je sada zaista znala, bilo je preživljavanje. I ponovo će to činiti kad se da u bekstvo.

Bez njega.

Ustade bez reči i ostavi ga samog na verandi.

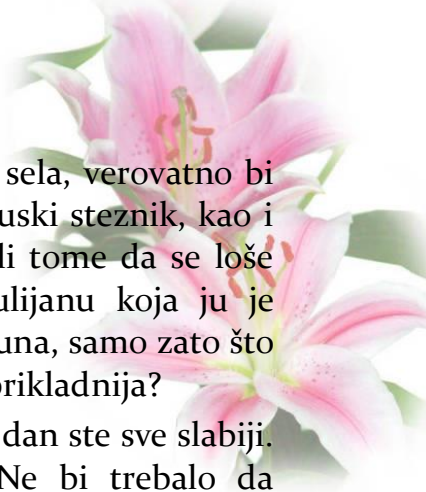

Jzabeli je već dosadila bolest. Bilo je naporno sve vreme ležati u krevetu i praviti se da joj nije dobro. Naporno je bilo i trpiti *dona* Žulijaninu brigu, ne pokazujući to. Nekoliko puta je bila blizu toga da njoj i nekolicini sluga kaže istinu, kako bi bar kod kuće mogla normalno da se ponaša. Ali u poslednjem trenutku bi se predomislila. Tako je bilo najbolje i za nju i za Migela. Morala je da nastavi sa tom lakrdijom.

Sada je stajala na keju, naslonjena na *dona* Žulijanu, i posmatrala kako se njen veliki prtljag odnosi u spremište. Jedan manji sanduk, u kome je bilo sve što joj je potrebno za put, već je bio odnet u kabinu. Svi su došli da se oprostite sa njima: pored bračnog para Keiroz, tu su bili i Migel, Marija sa svojim detetom, mali Paulo, kao i gomila indijske dece o kojoj se brinula. Bila je toliko dirnuta da joj nije bilo teško glumiti bolest: oči su joj bile pune suza, hodala je pognutih leđa, znojila se i izgledala utučeno.

Migel je bio toliko pribran i našao joj negde klupicu na koju bi mogla da sedne.

„Hvala“, prošaputa ona. Da nije sela, verovatno bi se srušila. Miris trule ribe, njen preuski steznik, kao i neprikladna haljina, još su doprineli tome da se loše oseća. Zašto je poslušala *dona* Žulijanu koja ju je nagovorila da obuče haljinu od baršuna, samo zato što je po njenom mišljenju ona bila najprikladnija?

„Brine me vaša bolest. Iz dana u dan ste sve slabiji. A sada još i ovaj naporan put! Ne bi trebalo da putujete“, reče joj starija dama. Već joj je to mnogo puta rekla, ali Izabel je bila odlučna u nameri da potraži specijalistu u Portugaliji. Kako su se Keirozovi osećali odgovornim za nju, nisu je pustili samu na ovako dalek put, već su poslali i jednu služavku da bude uz nju. „Nije neka velika zaštita, ali pristojnost tako nalaže“, pomisliše oni.

Izabel je bila srećna što će joj saputnica biti žena njenih godina. Možda će moći da je iskoristi kao partnerku za kartaške igre. Ili možda usput može naučiti još malo konkanija. Mada nije planirala da se ikada više vrati u Gou, što ju je istovremeno i rastuživalo. Ta misao ju je ispunjavala tugom. Osećala se kao da napušta domovinu ili zemlju u kojoj je provela toliko godina. S druge strane, radovala se povratku u Portugaliju. U Lisabonu će upoznati Mendonsove, o kojima je Migel toliko pričao. Sa njima će moći da razmenjuje iskustva i zapažanja iz Indije, moći će da razgovara o Migelu i da se smeje njegovim neobičnim osobinama, imitiraće indijsko kotrljanje glavom i kuvati tipične indijske specijalitete. Sa

sobom je ponela veliku količinu bibera, kurkume, osušenog đumbira, cimeta, karanfilića, kardamona i anisa. Osim toga, ponela je i konzervirani mango, kažuju i kokos, kao i flašu *fenija*. Spremiće prazničnu trpezu. A ceniće je samo oni koji su upoznali Indiju i koji su je voleli.

Izabel je sumnjala da je njena porodica dovoljno otvorena za ove intenzivne ukuse. Pred očima je već videla užasnuta lica svojih sestara, lažnu zainteresovanost svog oca, kao i majčin strogi izraz lica. „Dete moje, zar si ovo morala mesecima da jedeš?“, komentarišaće. „Nije ni čudo što si se razbolela.“ Nasmehila se na samu pomisao.

„Vidi, ponovo se smeje!“, oduševljeno povika *senhor* Afonso i lupi je tako snažno po leđima da joj je zastao dah.

Dugo nije mogla da prestane da se smeši. Deca iz sirotišta su se poredala u polukrug i zapevala zajedno sa Marijom Nunes kao dirigentom. Sada nije više mogla da obuzda suze. Bila je to prelepa, melanholična pesma, otpevana na konkaniju. Razumela ju je, iako nije tečno govorila taj jezik. Pesma je govorila o palmama i moru, o suncu i kiši, o ljudima i životinjama koji su se nalazili na ovoj rajskoj zemlji i živeli u harmoniji. Izabeli se činilo da je ovo najlepša pesma koju je ikada čula. Možda je to zbog vedrih dečijih glasova ili njihovih ozbiljnih lica. Želeli su da pred „tetka“ Marijom i ovim povodom sve urade kako valja. Kada je Izabel zaplakala, neki od njih su

bili zaista smrknuti.

Izabel nije mogla da se suzdrži. Jecala je, treslo joj se celo telo, dok je lice prekrivala rukama. Većina ljudi koji su došli da je isprate zbunjeno su spustili poglede.

„Izabel de Matos, deca se boje“, prošaputa Miguel. „A i mi odrasli.“

Izabel je i dalje drhtala, ali se na njenom uplakanom licu, kad je podigla glavu, mogao uočiti i nešto veseliji izraz. Obrisala je oči i jedva primetno su se jecaji pretvorili u kikotanje. Definitivno je imala problema sa živcima, pomisli ona. Čim stigne u Lisabon, moraće da poseti poznatog lekara za živce. Na samu pomisao na to, poče glasno da se smeje, a svi prisutni složiše se da će za mladu damu najbolje biti da se vrati u Lisabon. Sažaljenje koje su neki ljudi osećali prema Migelu se kod nekih muškaraca pretvorilo u zavist: mladi Ribeiro Kruz je ponovo uspeo bez posledica da se spasi braka sa histeričnom ženom.

Zvonce je davalo znak da je došlo vreme da se Izabel oprostí od svih prisutnih i da se ukrca na brod. Svi su plakali, želeli joj brzo ozdravljenje, a potom su se razišli kako bi Migela i nju ostavili malo nasamo. Želeli su da im daju priliku da se zagrlje i da izgovore reči koje nisu bile za svačije uši. I dečiji hor se udaljio sa osmehom na licu. Marija im je neprestano ponavljala kako su veličanstveno izveli pesmu.

Kada su napokon i Keirozovi otišli — *dona* Žulijana u suzama, a *senhor* Afonso sa nepotrebnim

savetima — Izabel i Migel su stajali jedno naspram drugog. Odjednom su se pojavile kočije. Migelovo srce zaigra. Znao je čije su.

Kada je Amba izašla iz njih, prekrivena velom i kraljevskim držanjem, zaklecala su mu kolena. Izabel je radoznalo posmatrala nepoznatu damu koja joj se približavala. Šta je sad ovo? Da nije greška?

Amba je podigla veo kada je stala pred Izabel.

„Upoznale smo se pod neprijatnim okolnostima i u drugačijoj odeći“, reče joj.

„Sećam vas se“, odgovori Izabel. Ovaj put joj nije padalo na pamet da joj ne persira. Osoba koja je stajala pred njom, bila je oličenje indijske aristokratije.

„Bili ste ljubazni prema meni, iako ste mislili da sam žena niže kaste. A sada želite da se žrtvujete zbog mene i Migela, iako... No dobro, to je već druga tema. Vi ste zaista posebna osoba, *senhorita* Izabel. Želela bih da vam pružim znak zahvalnosti. Kad dođu teška vremena, u kojima vam ne budu ukazivali poštovanje, ovo će vam biti potrebno.“ Amba joj gurnu somotnu kesu u ruku.

„Ja, ovaj...“, promuća Izabel.

„Otvorite ga tek kad uđete na brod. Srećan put i želim vam svako dobro.“ Amba se okrenu, ponovo prekri lice velom i graciozno se vrati do svojih kočija.

Nakon nekoliko trenutaka, kočije su nestale. Izabel i Migel ostadoše sami u tišini. Oboje su se

zapitali šta sad da rade. Izabel se sabra i prva upita: „Šta to bi?“

„Ne znam“, odgovori Migel. „Hoćeš da vidiš šta ti je poklonila?“

„Migele!“

„Kako hoćeš“, odvrati Migel opušteno, iako ga je izjedala radoznanost. Mora da je to bio neki nakit; nešto veoma vredno, ako je dobro razumeo Ambine reči. I on je imao poklon za Izabel. Ali sada se osećao pomalo neprijatno, kao da je na taj način postao Ambin konkurent. Koja glupost, pomisli on. Sabrao se i pružio joj kutijicu.

„I ja bih želeo nešto da ti poklonim. Ovo je trebalo da bude moj poklon za veridbu, ali...“ Nije znao šta drugo da kaže.

„U redu je, Migele.“

Izabel otvori kutijicu i izvadi zlatnu ogrlicu, o kojoj je visio divan medaljon. Takođe je bio od zlata. Poklopac je bio od rubina, a kad ga je podigla, unutra su bile minijature od slonovače koje su predstavljale tigrove i slonove.

„Kako si se žalila da u Indiji nisi videla ni jednu jedinu egzotičnu životinju, pomislio sam da... Ovaj...“

„Predivno je, Migele. Mnogo ti hvala. Čuvaću ga kao oči u glavi i nosiću ga sa ponosom.“

Migel odahnu. Plašio se da bi Izabel mogla da odbije njegov poklon. Bio je srećan što ga je prihvatila. Dao je da se izradi posebno za nju i nikada ga nikom

drugom ne bi poklonio ili prodao. A ne bi ga ni zadržao. Alvaro bi sigurno za njega dobio čitavo bogatstvo, ali ovaj komad nakita će pravi sjaj dobiti isključivo na vratu ove jedinstvene žene.

„Pisaću ti“, reče Migel. „I nadam se da ćemo se jednog dana ponovo videti.“

„Da, to bi bilo lepo“, reče Izabel prigušeno. Osetila je da su joj oči ponovo zasuzile.

Zvonce se opet oglasilo. Napokon, pomisli ona. Sad više neće morati da izgovara prazne reči. „Pa, zbogom, Migele Ribeiro Kruz.“

„Zbogom, Izabel de Matos.“

Pomogao joj je da ustane sa klupice na koju je ponovo sela kad se Amba pojavila i odveo je do brodskog slaza. Tamo ju je pozdravio jedan mornar i pokazao joj gde je paluba. Galeon kojim je Izabel putovala bio je ogroman, a ona je delovala tako sitno i krhko. Kada je i treći put zazvonilo zvono, na gatu su se pojavili svi koji su došli da je isprate. Marija Nunes je stajala pored Migela, baš kao i Žulijana i Afonso Keiroz. Niko nije želeo da propusti trenutak kada brod napušta luku i svi su želeli da joj mašu sve dok brod ne nestane sa horizonta.

Izabeli je laknulo što se grad izgubio sa vidika kada su stigli do ušća reke Mandovi. Vazduh je mirisao na so; galebovi i ostale ptice pratile su ogroman galeon sa veličanstvenim jedrima. Pogledom je pratila liniju obale, koju zbog kiše uopšte nije primetila kada su dolazili. Sada su se palme njihale na

vetru, a bele plaže protezale su se do beskonačnosti. Bila je to panorama koja joj je pružila osećaj mira kakav već mesecima nije doživela.

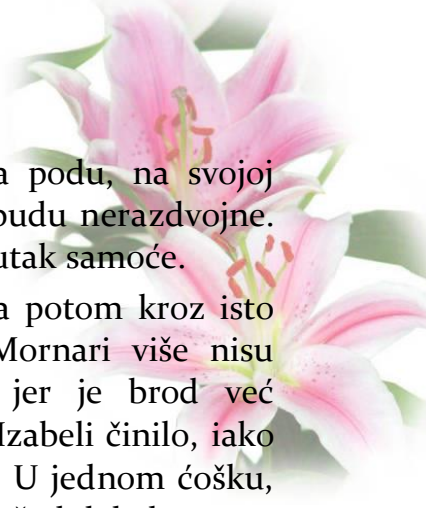
Kada je služavka stala pored nje sa suzama u očima i razmazanom šminkom, Izabel se trgnu. Uz svu brigu potpuno je previdela da je ovoj devojci bilo mnogo teže nego njoj samoj. Ona je napuštala svoju domovinu i porodicu i to ne svojevолjno, već verovatno zato što nije imala drugog izbora. Izabel je uhvati za ruku i stisnu je, hrabreći je. Biće dobro, pomisli. Sve dok ima nekoga o kome je mogla da se brine, moći će da potisne svoje probleme.

„Hajde da odemo u kabinu“, reče joj. „Moraš da mi raspakuješ stvari i da okačiš haljine da se ne bi izgužvale.“

Devojka pokorno zakotrlja glavom i time izazva osmeh na Izabelinom licu. Zajedno su odšetale preko brodskih dasaka do kabine. U međuvremenu se brod toliko udaljio od obale, da su Indiju videle samo još kroz maglu. I mada nije bilo zapenjenih kresta, talasi su bili dovoljno snažni da naškode osećaju ravnoteže ovim mladim ženama. Smejale su se i saplitale jedna o drugu. Mlada služavka se u jednom trenutku zapitala od kakve je bolesti njena nova gospodarica obolela. Možda je brod bio prebrz, pa ni aura, niti patnje nisu mogle da ih prate.

U kabini je Izabel dala devojci naređenja gde i šta treba da okači i da posloži. Zatim ju je ostavila samu da radi. Bilo je dovoljno loše to što je delila sa njom

kabinu, pri čemu je ona ležala na podu, na svojoj prostirci. Nisu morale ceo dan da budu nerazdvojne. A njoj, Izabel, bio je potreban i trenutak samoće.

Isteturala se kroz uski hodnik a potom kroz isto tako uske stepenice na palubu. Mornari više nisu toliko užurbano jurili unaokolo, jer je brod već postigao punu brzinu. Tako se bar Izabeli činilo, iako se nije mnogo razumela u brodove. U jednom ćošku, u kome su bili kanta sa katranom i užad debela poput potkolenice, sela je na drvenu bitvu. Nakon što je proverila da je niko ne posmatra, izvadila je somotnu kesu koju joj je dala Amba.

Oprezno je odvezala traku. Potom je izručila njen sadržaj. Bio je to neki dragulj. Ili možda neravnomeran kliker? Bio je proziran poput stakla i veličine golubljeg jajeta. Izabel je zaključila da to ipak ne može da bude dragulj. Bilo bi previše vredno. A možda je neka amajlija ili poludragi kamen, koji je donosio sreću; možda neki kristal koji omogućava da putuje kroz vreme? Uzela ga je u ruku. Bio je težak i hladan.

Nadala se da joj budućnost neće biti takva.

Došla je prva noć punog meseca u januaru. Migel ju je sa čežnjom iščekivao, iako su Ambine reči bile nedvosmislene: dogovor više nije važio. Ali to je rekla pre nego što se pojavila u luci da pozdravi Izabel. Tada je ponovo imao osećaj da ipak nije sve izgubljeno. Odlučio je da se bori za Ambu svim sredstvima.

Potrudio se oko izgleda i garderobe. Posluga je odmah znala šta treba da radi, čim je naručio kupku, masažu i berberina. Berberin ne samo da ga je obrijao, već mu je odsekao i dlačice u nosu i ušima. Mada, koliko je Migel znao, tamo i nije imao mnogo malja. Odsekao mu je nokte na rukama i nogama i istrljao mu laktove i pete posebnom pastom. Posle tog tretmana bio je kao nov. Izabrao je praktičnu i udobnu odeću; ipak je morao da jaše prilično dugo. Ali nije želeo ni da izgleda previše ležerno. Stavio je najlepšu čipkanu kragnu i odabrao najelegantniji, tamnoplavi somotni ogrtač, koji je ležerno prebacio preko ramena. Jedino što ovoj opremi nije pristajalo bile su prašnjave čizme za jahanje.

Namerno je jahao polako, da pred Ambu ne bi stigao znojav i smrdljiv. Pre nego što je stigao do njene kuće, natapkao se mirisnom vodom i obrisao čizme. Tada je prišao ulazu i prepao se. Kuća je bila sasvim neosvetljena. Niko nije izašao da ga dočeka i sve je delovalo kao izumrlo. Šta se ovde dogodilo? Da Amba i njeni ljudi nisu pobjegli? Ili su možda zajedno otišli na neku proslavu? Ma ne, neko bi sigurno ostao da čuva kuću. Pun mesec je obasjavao kuću i baštu srebrnim svetlom. Migel se popeo na verandu, želeći da pokuca na vrata, no ona se odjednom otvoriše. Pred njim je stajala Amba. Nije bila prekrivena velom i na sebi je nosila sari od najfinije zelene svile, ukrašen mnogobrojnim biserima i sitnim draguljima. Oči su joj bile našminkane i sve je na njoj svetlucalo i zveckalo. Nosila je nakit na nosu, na pupku, na rukama, nogama i vratu. Kapci su joj delovali teško i Migel je imao utisak da je možda bila pod uticajem nekog opojnog sredstva. Zar je opijum ovako delovao na ljude? Mnogo je slušao o svakakvim drogama, ali nikada nije isprobao niti jednu. Navodno su one pomagale da se zaborave sve brige, a neke su delovale i uspavljujuće. U svakom slučaju, Amba sada nije delovala umorno, već izuzetno prisebno. Još je nikada nije video tako zavodljivu.

Pozvala ga je da uđe i sa svećnjakom u rukama ga je odvela u sobu u zadnjem delu kuće. Tamo je već gorelo mnogo sveća i stvaralo predivnu svetlost. Mirisne kugle i lampe širile su opojni, slatkasti miris. Na prozoru su visila zvona koja bi se oglasila

tajanstvenim zvukom kada bi ih zanjihao i najnežniji povetarac. U sredini sobe nalazila se Ambina debela prostirka za spavanje oko koje je visila prozirna zavesa. Za sve ovo vreme nisu progovorili ni reč. Migel se nije usuđivao da uništi magiju ovog prizora nekom banalnom izjavom.

Amba je krajičkom oka promatrala svaku Migelovu reakciju. Da li mu se čini da se uredila kao neka devojkica za zabavu? Da je izgledala kao plesačica iz harema? Da je njemu — a i sebi — spremila nezaboravan poklon za rastanak?

Pre nego što pobegne, želela je još jednom da leži u njegovom zagrljaju, da na svojoj koži oseti njegove poljupce, da se spoji sa njim. Dugo je razmišljala da li je to pametno, ali onda je sve sumnje odagnala i zaključila da jednom u životu mora da popusti svojoj volji, iako ju je glas razuma odvrćao od toga. Još dok se spremala, grozničavo je iščekivala Migela. Sva je bila uzbuđena već na samu pomisao na to što će se ove noći dogoditi.

Poslugu je bez posebnog objašnjenja udaljila iz kuće. Dala im je slobodan dan, tako da su Makarand, Anupraba, Džioti i Šalini mogli da odu na neku seosku proslavu. Čitrani, Dakšešu i malom Vikramu je strogo naredila da ostanu u svojim sobama i da ni pod kojim uslovima ne izađu. Samo je Najana tražila objašnjenje i Amba joj ga je dala.

„Želim da obradujem Migela.“

„A i sebe, zar ne?“

„Pa šta onda?“

„Onda će mi biti drago što napokon pokazuješ ljudska osećanja. I mada je ovo greška, to i sama znaš, on je zasigurno vredan toga. U svakom slučaju vam to želim oboma.“

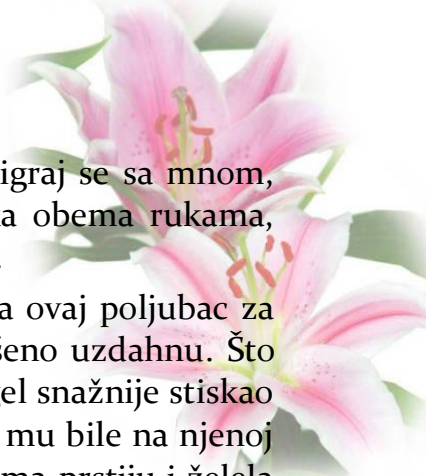
Amba je ostala bez reči.

Čvrsto je zagrlila svoju dadilju i ponovo požalila što je ne vodi sa sobom. Najana je bila upućena u sve njene planove i nije se bunila što ide sama. Baš naprotiv, Najana ju je i nagovorila na to. „Bez mene ćeš biti brža, okretnija i neće te moći tako lako uhvatiti. Osim toga, sviđa mi se ideja da ostanem ovde sa Dakšešom i ostalima.“ Želela je ovde da umre. Već je bila veoma stara.

Sada je Amba stajala ovde, u svojoj spavaćoj sobi, koju je dekorisala i namirisala s istim žarom kao što je sebe sređivala. Izgledala je kao kuća za zabavu — bar je Amba to tako zamišljala. Da li je moguće da je Migel primetio da je sve bilo ovako uređeno, jer je ovo bio njihov poslednji susret? Da li je mogao da oseti njenu prikrivenu tugu u svim njenim pokretima i pogledima?

Stajala je sasvim blizu njega. Mogla je da oseti njegov parfem i da čuje kako diše. Ali ga nije dodirivala. Okrenula se i svojim nežnim sarijem ga je kao slučajno pomilovala po koži. Ovaj dodir delovao je tako nežno i nevino, a istovremeno je izazivao čitavu bujicu osećanja. Kada je krenula da zakorakne, on je snažno zgrabi za nadlakticu. Čvrsto je pribi uza

se i reče joj hrapavim glasom: „Ne igray se sa mnom, Amba.“ Potom je uhvati oko struka obema rukama, čvrsto je stisnu i nagnu se nad njom.

Ambine usne su bile spremne za ovaj poljubac za kojim je toliko čeznula. Ona prigušeno uzdahnu. Što je poljubac bivao dublji, to ju je Migel snažnije stiskao uza se i svoju erekciju. Obe ruke su mu bile na njenoj stražnjici. Amba je stajala na vrhovima prstiju i želela je samo da skine sve sa sebe i njega. Kad ju je Migel malo podigao, ona jednim okom primeti neko kretanje na prozoru.

Odgurnula ga je. „Psst. Mislim da nas neko gleda.“

Migel uzdahnu. Ne opet! Zar nikada neće moći da uživaju u svojoj strasti? Ako je to bio Makarand, Migel će ga lično išibati. Amba je brzo ugasila sve svece i približila se prozoru kako bi pogledala u mesečinom obasjanu noć. Da, nekog ima, jasno je videla kako se pomera jedan žbun. Sumnjala je da je to neko iz njene kuće.

„Je li te neko pratio?“, upita ona Migela tiho.

„Koliko ja znam, nije.“ Morao je da prizna da baš i nije obraćao pažnju na to. Toliko je mislio na njihov susret da nije primećivao ništa oko sebe. „Moguće je“, dodade.

„Prokletstvo!“ Amba se pitala da li je došao trenutak koga se godinama pribojavala i za koji se toliko spremala. Tunnel je proveravala pre dva dana. Ali da li da pođe sa Migelom ili bez njega? Nije ovako planirala.

Neko snažno pokuca na vrata.

„*Dona Amba i senhor Migele, znamo da ste tu. Izadite. Bilo kakav otpor biće uzaludan.*“

Amba brzinom munje otvori tajni prolaz i povuče iznenađenog Migela sa sobom. Tek što se pobrinula da se slika boginje Parvati vrati na prvobitno mesto, kako ne bi odmah primetili kuda su pobjegli, začuše snažan udarac i lomljivu. Progonitelji, ko god da su bili, upali su u kuću.

Amba skloni tepih i otvori vratanica na podu. „Brzo“, naredi ona Migelu i pokaza mu da siđe glinenim stepenicama. Ona ga je pratila do pete stepenice i vratila tepih preko poklopca tako da padne preko pukotina u podnim daskama kad se zatvori. Potom je pojurila da ga stigne. Brzo je zgrabila spremljen naramak i potrčala kroz tunel, držeći Migela za ruku.

Migel nije mogao da dođe k sebi. Ona je na sve mislila. Živela je sa znanjem da bi svakog časa mogao da dođe trenutak kada će biti primorana da beži. Želeo je da zna kuda vodi tunel, ali nije smeo, iz straha da će ga čuti odozgo. Trčali su neko vreme držeći se za ruke kroz smrdljiv, vlažan tunel, sve dok Amba u jednom momentu nije zastala.

„Ako sad ostanemo ovde, uspećemo da im pobegnemo. Naravno, ako ne otkriju tunel, što ne bi trebalo. Sad smo na pola puta do izlaza. Ali noću nije pametno izlaziti. Neko bi mogao odmah da nas primeti. Moraćemo da sačekamo da svane.“

„A onda?“

„Onda ćemo se rastati. Ti ćeš da ideš kući — ipak nisi ti taj koga traže. Mene progone. Mene i dijamant koji više ne posedujem.“

„A kuda ćeš ti?“

„Kuda me sudbina odvede. Što dalje odavde.“

Razgovarali su u tami. Amba se nije usuđivala da osvetli tunel, kako progoniteljima ne bi odala gde se nalaze. U tunelu je postojalo i nekoliko sporednih puteva, koji nisu nikuda vodili, tako da je postojala velika verovatnoća da će se progonitelji zbuniti i da neće odmah krenuti pravim putem.

„Idemo zajedno“, reče Migel.

„Ne.“

„Zašto ne, Amba? Zajedno smo jači. Zašto me uvek odbijaš?“

„Zato što ti donosim nesreću, Migele.“ To je rekla tako zlokobnim glasom da se Migel pribijavao da ona zaista veruje u tu glupost.

„Ali ja *tebi* donosim sreću.“

Amba je samo gorko uzdahnula. „Ah, Migele... Kad bi to bilo tako lako.“

Privukao ju je uza se i zagrlio obema rukama. Poljubio ju je u razdeljak i prošaputao: „Tako će biti. Samo moramo da verujemo u to.“

Dugo su stajali tako zagrljeni, dok Migel nije čučnuo, naslonivši se o glineni zid. „Ako već ne možemo da idemo dalje, hajde da bar sačuvamo

snagu i da sednemo.“

„Dobro“, reče Amba i takođe sede na pod.

„Hoćeš li mi napokon reći čega se bojiš?“ šapnu on.

„Radije ne.“

Migel je bio razočaran. Kako da je navede da mu se poveri, da mu otvori dušu? Još malopre bila je spremna da mu pokaže umetnost vođenja ljubavi, da ga upozna sa kamasutrom. A sada je bila otresita, kao da razgovara sa strancem.

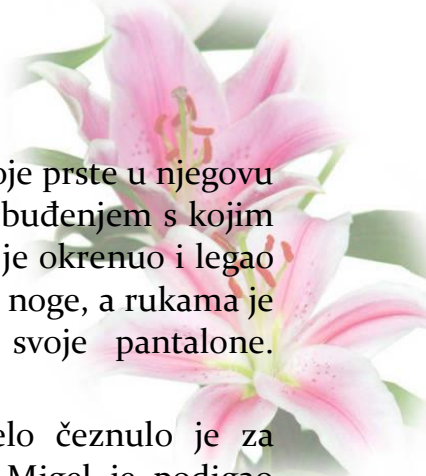
Nakon nekog vremena Migel je osetio da ga bole noge, pa se pitao kako to Indijci mogu satima da sede u tom položaju. Ustao je, skinuo ogrtač i prostro ga na zemlju. Bio je srećan što je odabrao baš somotni. Bio je dovoljno velik i mekan da oboje sednu ili čak legnu na njega. Uhvatio je Ambu za ruku. „Dođi, *meu amor*,¹ ovako je udobnije.“

Sela je na improvizovano ćebe i priljubila se uz njegove grudi, osetila njegovu toplinu i otkucaje njegovog srca. Ljubila ga je od vrata ka usnama, a istovremeno je njihala svoje telo na njegovom.

Migelu nije bio potreban još jedan poziv. Požuda koju je Amba malopre probudila u njemu u spavaćoj sobi, sada se vratila, kao da su tama i strah od otkrivanja tek sad rasplamsali njegovu žudnju. Jezici su im se spojili u igru koja je preduhitrila požudu ljubavnog čina. Amba je grčevito stegla Migela i

¹ Port. ljubavi moja. (Prim. prev.)

osetila njegovu erekciju. Zarila je svoje prste u njegovu kožu i ugrizla mu vrat — s istim uzbuđenjem s kojim je on milovao njene grudi, a potom je okrenuo i legao na nju. Svojim telom je raširio njene noge, a rukama je podizao njen sari i otkopčavao svoje pantalone. Prodro je u nju.

Amba uzdahnu. Celo njeno telo čeznulo je za njim; žudela je za zadovoljstvom. Migel je podigao Ambine noge i sve jače i brže prodirao u nju. Sve njegovo nakupljeno razočaranje u njeno odbijanje manifestovalo se u ovom činu koje je imalo više veze sa moći nego sa ljubavlju. Amba mu se pokoravala i samo dahtala njegovo ime.

I Migel je izgovarao njeno ime. Glas mu je bio grub i prigušen, što je Ambu još više uzbuđivalo. Ali je ipak nadljudskom snagom uspela da ga udalji kako se sve ovo ne bi prerano završilo. Iskliznuo je iz nje. Da nije bilo tako tamno, videla bi na njegovom licu koliko je razočaran.

Naslonio se na vlažan zid i dahtao je. Amba je na to čekala. Sela je oprezno na njegovu uzdignutu muškost, dok nije cela ušla u nju. U ravnomernom taktu se dizala i spuštala, što se Migelu činilo tako divnim, ali istovremeno i tako sporim. Svojim snažnim rukama je uhvatio njenu stražnjicu i dizao je i spuštao sve zahtevnije. Ambi se zavrtelo od ove vatrene ljubavi. Kada ju je Migel snažno uhvatio za kosu i grubo povukao glavu unazad, Amba je glasno zastenjala, a on je sve snažnije prodirao u nju.

Odjednom je zgrabi nekontrolisani trzaj i očaravajuća vrelina. Niz obraze su joj krenule suze. Amba se, jecajući, spustila na Migelove grudi i predala osećaju koji su u njoj izazvali njegovo telo i dahtaj.

Amba je još neko vreme ležala na Migelu. Kad su se njihova znojava tela razdvojila, imala je želju da vidi njegovo lice. Razmišljala je da li da upotrebi svoj kremen, ali ipak je odlučila da neće. Možda je bolje da on ne vidi njene crvene obraze, razvezenu pletenicu i crvene fleke koje je verovatno imala po vratu i dekolteu kao i svaki put kada je bila jako uzbuđena.

Kada je požuda bila zadovoljena, razum joj se lagano vraćao. Pitala se kako je dozvolila da dođe do ovog životinjskog spajanja, koje u sebi nije imalo ničeg suptilnog. No ipak, grubost ovog čina imala je svoju čar.

Poslednje na šta je pomislila pre nego što je zaspala na njegovim grudima, bilo je to da će joj nedostajati ova ljubavna igra.

Usvitanje su Amba i Migel izašli iz skrovišta. Pomerili su nekoliko kamena i šikaru, pa je Amba oprezno izašla i osmotrila teren oko sebe. Imala je utisak da osim njih nema žive duše. Mogli su da izađu.

Među stvarima koje je spakovala u naramak imala je i neupadljivi, izdržljivi sari koji je upravo obukla. Migel je i dalje na sebi imao odeću od prethodne večeri, ali bila je malo izgužvana. Ipak, poslužila je. Bio je srećan što je na nogama imao čizme za jahanje, a ne cipele sa kopčom, jer bi u njima teško hodao po šumi.

Prepustio se Ambinom poznavanju mesta i pratio je kroz nisko grmlje. U ovo vreme se osećao malo potišteno u šumi, jer je sve vrvelo od života. Svugde je pucketalo i šuškalalo i Migela bi zaista uhvatila jeza da ptice nisu cvrkutale, pozdravljajući novi dan.

Činilo mu se da se Amba nije plašila. Kretala se koncentrisano i potpuno nečujno. Na njenom licu očitavala se samo odlučnost. Migel je želeo da zna kuda je planirala da ide, ali nije pitao. Sigurno će naći

put koji će ih spasiti.

Nakon što su sat vremena hodali, stigli su do reke. Amba se kretala prema kolibici na obali. Pokucala je na vrata, ušla, i posle nekog vremena izašla u pratnji starijeg čoveka. Pričala je sa njim tiho i brzo i pokazivala mu na Migela. Potom je pozvala Migela, koji je morao da čeka malo dalje i objasnila mu: „Ovaj čovek je ribar. Odvešće nas na drugu stranu reke Mandovi.“

Tako je i bilo. Kada su stigli na drugu stranu, Amba je čoveku dala novčić; to je bilo sto puta više nego što bi zaista koštao prevoz od jedne do druge obale reke. Zatim su ponovo neko vreme tumarali po šumi i na kraju stigli do naselja koje je Migelu bilo poznato. Bili su blizu grada; Pandžolim je bilo jedno od istočnih predgrađa. Ovde je živela Krizostomova porodica i ovde je na poklon dobio svog vernog Pandža.

Sada je bilo lakše sakriti se od progonitelja — mnogo je ljudi bilo na ulicama. A sigurno nikom ne bi palo na pamet da ih traži ovde; verovatno su nadzirali puteve prema *Solar das Manguerasu*.

„A sad?“, usudi se Migel da je upita.

„Planirala sam da bežim sama. Obukla bih se kao služavka i ukrcala na brod ka Evropi, gde bi me navodno čekao novi posao. Ne znam šta sad da radim sa tobom.“

„Ja znam. Hajdemo u našu poslovnicu. *Senhor Furtado* će nam pomoći.“

„Skeptična sam što se tiče pomoći drugih ljudi. Nikad ništa ne rade džabe i nikada ne znaju da čute.“

„Sačekaj. Ne poznaješ *senhor* Furtada. Osim toga, ja za njega imam nešto vrednije od bilo kog dragulja.“

„Zaista?“

„Da. Informaciju.“

Amba je na trenutak razmislila o svim alternativama. Ako je taj *senhor* Furtado upola tako dobar kakvim ga je Migel opisivao, vredelo je uzeti u obzir njegovu pomoć. Bez prtljaga i u izgužvanoj odeći Migel zaista nije mogao nigde da putuje a da ne izazove sumnju. Ali u njegovom društvu će svakako biti sigurnija nego sama. Ipak, šta joj je garantovalo da je Migel uopšte hteo da putuje sa njom u Evropu? Možda je on imao neko sasvim drugo rešenje.

U međuvremenu su stigli do zgrade na kojoj je velikim slovima ispisano ime trgovačke kuće *Ribeiro Cruz & Filho*. Bilo je negde oko osam sati i u to vreme još nije bilo velike gužve. To je bilo dobro, pomisli Amba. Tako se bar smanjivala verovatnoća da će se pojaviti njeni progonitelji. Pratila je Migela u zgradu. Nešto kasnije, pokucao je na jedna vrata.

„Šta je?“, začu se mrzovoljan glas jednog čoveka.

Migel se samo nasmešio Ambi. „Hvala bogu, stigao je.“ Otvorio je vrata i ušao u prostoriju držeći Ambu za ruku. Kad su ušli, zatvorio ih je i odmah zaključao iznutra.

„*Senhor* Migele!“, povika Furtado iznenađeno.

„Glavom i bradom. Amba, ovo je čestiti *senhor* Furtado. *Senhor* Furtado, ovo je čuvena *dona* Amba.“

„Drago mi je“, promrmljali su oboje. Istovremeno su i krišom posmatrali jedno drugo. *Senhor* Furtado je bio opčinjen lepotom mlade žene, ali njeno ljutito lice mu je dalo povoda za oprez. Zar je *senhor* Migel odabrao baš ovu ženu koja je delovala tako beskrupulozno i uskogrudno? To neće izaći na dobro!

Amba je isto tako proučavala *senhor* Furtada. Bio je Indijac, što Migel nije spomenuo. Malo joj je laknulo. Ipak se Indijcima moglo više verovati nego Evropljanima. No nije joj se svidelo to što je on pun sebe sedeo za radnim stolom. Pravio se kao da je on vlasnik svega. Ali to joj je u ovom trenutku bila najmanja briga.

„Samo što nas nisu uhapsili“, objasnio je Migel. „Nemam ništa osim ovog što nosim na sebi.“ Naravno, imao je ono najvažnije: svoj život i Ambu. Ali to nije hteo naglas da kaže. „Moramo da napustimo Gou. A vas molim da mi pomognete.“

„Naravno, *senhor* Migele.“

„Bogato ću vas za to nagraditi.“

Senhor Furtado samo što je otvorio usta da uloži prigovor, a Migel mu je već upao u reč. „Ne zlatom ili draguljima — toga verovatno imate mnogo. Daću vam informaciju ko pljačka našu trgovačku kuću. Znam ko je to.“

„Ko?“, upita Furtado napeto.

„Pošaljite nekoga u *Solar das Mangueiras* uz izgovor da pokupi neke poslovne papire. Neka u gornjoj desnoj fioci mog radnog stola potraži pismo koje je stiglo iz Portugalije. Lako se prepoznaje po plavoj boji.“

„U redu.“ Furtado je primetio da sada nije bio idealan momenat da prekida sina svog poslodavca. *Senhor* Migel će mu sigurno sve ispričati.

„Za to vreme nas smestite negde. Cele noći smo bili na nogama. Moramo malo da odspavamo, da se okupamo, a potrebna nam je i čista odeća.“

„U redu.“ Furtado je razmišljao gde bi mogao da ih smesti. U poslovnici i njegovoj kući će ih sigurno tražiti. Možda kod jedne ženine rođake, koja je živela sama i trenutno bila na hodočašću na reci Gang? Da, zašto da ne? Poslugi je dala slobodne dane dok je na putu, a kuću je zaključala.

„Kad nađete pismo, pročitajte ga. I onda odlučite. Zatim pokušajte da nam nabavite kartu za sledeći brod. Svejedno kuda on vodi. Čim se odmorimo, posle podne ili uveče, dođite da nas posetite. Onda ćemo dalje razgovarati.“

„U redu.“ Furtado ustade i ode do zidnog ormara. Odatle je izvadio kompletnu indijsku svakodnevnu odeću, koju je uvek imao spremnu za slučaj da se preznoji. „Obucite ovo. Neće vam najbolje stajati, ali za početak će poslužiti. Bićete manje upadljivi nego u vašoj trenutnoj odeći. Niko ne obraća pažnju na ljude u belim *dhotijima* i *kuratama*.“ Pogledao je i Ambu i

zaključio da njoj neće trebati nikakva promena. Njen sari je bio neupadljiv, a kako niko u gradu nikada nije video njeno lice, neće privući ničiju pažnju. Zajedno će ličiti na par zanatlija.

„Dođite.“ Furtado je iskopao ključ iz jedne pregrade u radnom stolu, a zatim su zajedno napustili kancelariju. On je išao ispred njih. Amba je primetila da se on kreće tako ljupko i samouvereno. Uopšte nije ličio na nekoga ko vodi dva begunca. Pratili su ga kroz glavnu i mnogobrojne sporedne ulice dok nisu stigli do zgrade koja je delovala kao kuća koja je pripadala imućnim, ipak ne preterano bogatim građanima. Otvorio je vrata, popeo se stepenicama iznenađujuće nežno za čoveka njegove snažne građe i ušao u dnevnu sobu.

Zapahnuo ih je ustajali vazduh. Ova prostorija se dugo nije provetravala. Ipak, Migelu i Ambi ovaj smeštaj se činio kao feudalna rezidencija, čim su videli krevet u gostinjskoj sobi sa debelim dušekom i čistom posteljinom.

„Možete ovde da ostanete dok ja sve ne sredim. Ako nas je video neko ko bude postavljao pitanja, reći ću da sam zaposlio nove ljude. Držite se i vi te priče.“

Oboje klimnuše glavom. Bili su ionako previše uplašeni da bi postavljali bilo kakva pitanja.

Nakon što je Furtado otišao, njih dvoje su legli u krevet i odmah zaspali dubokim snom.

Amba se prva probudila. Popodnevno sunce dopiralo je kroz lamele i padalo direktno na njeno

lice. Podigla se na laktove i posmatrala Migela koji je i dalje čvrsto spavao. Izgledao je tako mlado i nezaštićeno sa poluotvorenim usnama i razbarušenom kosom. Šta mu je to učinila? Da li je zaista trebalo da pristane na to da zbog nje i neke prolazne strasti uništi svoj život? Ako nije, trebalo bi odmah da ga ostavi i nastavi sa svojim planiranim bekstvom.

U tom trenutku Migel otvori oči i nasmeši joj se. „Kakav radostan pogled ovako rano ujutro“, promrmlja on u polusnu. „Ili je možda sve ovo samo lep san?“ Podigao se i poljubio je u obraz. „Oh, kako ovo prija.“

„Nije rano jutro, Migele. Sada je već kasno po podne. A *senhor* Furtado još nije došao. Jesi li siguran da nas on neće izdati i naići sa armijom stražara?“

„Da.“ Migel se brzo rasio kada je shvatio gde se nalaze i zašto. Glas mu je ponovo bio jasan i oštar i prikazivao njegovo duševno stanje. „Sad će doći. I siguran sam da će se setiti nečeg dobrog. Taj čovek je zaista domišljat.“

Tek što je to izgovorio, neko pokuca na vrata. Migel i Amba iskočiše iz kreveta, rukama poravnaše odeću i istovremeno rekoše „napred.“

Furtado je jedva disao. Bio je veoma potresen. Migel ga je prvi put video sa razbarušenom kosom i izgužvanom *kurtom*. „Ono pismo“, dahtao je, „ono je monstruozno!“

„Da“, odgovori Migel. Amba ga je samo upitno

pogledala, no on je kratko uteši: „Kasnije.“

„Šta ćete sad? Hoću ja biti taj koji će *donu* Beatriz prepustiti na milost i nemilost?“

„Ne, nikako. Ipak, mogli biste da ispričate neku lepšu verziju. Bilo bi mi drago da se u njoj jasno vidi moja nevinost.“

„Oprostite?“, upita *senhor* Furtado skrušeno.

„Da.“ Migel je znao šta je njegov sagovornik mislio. Furtado se stideo, jer je nepravedno optužio Migela. Ali Migel mu nije zamerao, niti je hteo da mu nametne osećaj krivice.

„Šta ste uspeali da uradite?“

„Sledeći brod za Lisabon ide prekosutra. Do tada biste morali da se skrivate ovde. Taman će toliko biti potrebno da vam nabavim lažne papire.“

„Kako to mislite izvesti?“ ogłosi se Amba po prvi put.

Furtado samo zakotrlja glavom i nasmeši se: „Ko zna...“

„Imam jednu ideju, ako mi dozvolite...“

Obojica muškaraca pogledaše Ambu i gestom joj pokazaše da nastavi.

„U zatvoru sede dva čoveka. Njihova imena su Čandra i Pradip i poreklom su iz susedne Maharaštre. Ne znam tačno šta su skrivili, ali sigurno nisu zaslužili toliku muku u tamnici. No, to je već druga priča. Možda biste mogli jednog dana da se založite za njihovo oslobađanje. Ali sada bi trebalo da nam

nabavite njihove propusnice. Sigurna sam da sam u slami na podu videla naramak. Ako imamo sreće, njihovi papiri su i dalje tamo. Mislim da ih inkvizicija nikada nije ni tražila — nju i ne zanima identitet zatvorenika, pogotovo ako se niko ne zalaže za njih.“

„Šta imaš ti sa tim ljudima?“, upita Migel, ali ovaj put mu ona kratko odgovori: „Kasnije.“

„Šta će vam njihovi papiri?“ upita Furtado. „Vi ste žena, a *senhor* Migel Portugalac.“

„Istina. Ali uz malo odeće, moći ćemo da prođemo kao dva Indijca. *Senhor* Migel u vašoj odeći izgleda kao pravi Indijac, a ako bismo tome dodali svileni uspravni ovratnik, cipele kljunastog vrha i turban, mogli bismo svakoga da obmanemo. I ja bih mogla isto tako da se obučem. Svi bi me smatrali za mladića. A kako Čandra i Pradip nisu iz Goe, niko ne bi obraćao pažnju na to što *senhor* Migel ne govori konkani.“

Divljenje prema ovoj mladoj ženi raslo je u *senhor* Furtadu iz minuta u minut. Bila je pametna i hrabra. Gledao je u nju i pokušavao da je zamisli u muškoj odeći. Da, to bi moglo tako da funkcioniše. Najteže je ipak bilo ući u zatvor i zatvorenicama ukrasti naramak u nadi da su im dokumenti i dalje u njemu.

I Migel je razmišljao o istoj stvari, kad mu je odjednom sinula ideja.

„Sećate li se još svog nekadašnjeg *punkah wallaha*? Krizostoma?“

„Naravno.“

„On ima taj neobičan dar da bude nevidljiv. Nemojte se smejati, lično sam se uverio u to. Neverovatan je. Pozovite ga i objasnite mu mesto. Pouzdan je, iako vi ne mislite tako. Njega možete da pošaljete u zatvor kao posetioca dvojici zatvorenika. A kako Krizostomo govori marati, sve će biti verodostojno.”

Furtado je žestoko kotrljao glavom, što je moglo svašta da znači, od „o, bože, hoće li to izaći na dobro?” do „koja briljantna ideja!” Migel bi se najradije glasno nasmejao, videvši njegove iskolačene oči, no ipak se suzdržao. U njihovom interesu je sad bilo da se Furtado ne oseća neprijatno.

„U redu”, reče naposletku Indijac, „pokušaću.”

Dva dana kasnije su se dva doterana Indijca ukrcala u ne baš najnoviji galeon srednje veličine. Osoblje je začuđeno posmatralo egzotične putnike. Na ovakvim brodovima su obično putovali jednostavniji ljudi, bogatiji su putovali na većim i komfornijim brodovima. Ni prtljag nije bio onakav na koje je čak većina siromašnijih putnika navikla da nosi na ovako duga putovanja. Imali su samo dve kožna kovčega, ništa drugo. Ali dobro, to su bili Indijci i njihovi mozgovi su drugačije funkcionisali nego mozgovi belaca. Mornari su se vratili hitnijim stvarima, kao što je namigivanje lepim devojkama koje su stajale na gatu.

Čak su i Migel, to jest Čandra, i Amba, to jest Pradip, stajali na palubi i posmatrali gužvu na gatu, kao da i njih zanimaju devojke. Ali oni su zapravo gledali da li ih neko prati. *Još samo pola sata!*, pomisliše. Tada će brod isploviti i oboje će biti sigurni. Molim te, Bože, pomoli se Migel, ne daj da se sad pojave Karlos Alberto ili fra Martinjo, koji bi ga brzo identifikovali. Pomozi, Parvati, pomoli se Amba, pobrini se da sve bude kako treba.

Opasnost je bila mala. Sa Čandrinim i Pradipovim pravim papirima bilo je lako rezervisati karte. Zahvaljujući *senhor* Furtadovoj podršci, oba putnika su imali novca, odeće i ostale potrepštine koje su im bile neophodne. Pobrinuo se i za to da proširi glasine da je par pobegao na sever, kako bi progonitelje naveo na krivi put. Već je i naredio da Beatriz izda uplatnicu na ime svog devera Migela, koja bi ga dalje opskrbljivala u Angoli, iako je za to bilo potrebno da sačeka neko vreme. Furtado je zaista na sve mislio, čak i na to da nagradi Krizostoma za ovaj hrabri poduhvat. Zaposlio ga je u poslovnici, jer je shvatio da su njegovi talenti zaista iznad talenata jednog *punkah wallaha*. Nadalje, smislio je koga će od radnika optužiti za prevaru. Starom Ribeiru Kruzu je u pismu izneo sve detalje, kako su on i Migel zajedno uhvatili lopova sa izmišljenim imenom i pobrinuli se da dospe u zatvor.

U isto vreme kada je *senhor* Furtado ponovo sedeo u svojoj kancelariji i razmišljao o tome da nije nešto

zaboravio ili prevideo, „Čandra“ i „Pradip“ su stajali na palubi sa istim mislima. Jesu li mislili na sve? Kada krenu, neće moći ništa da poprave. U gužvi su tražili poznata lica, no nisu prepoznali nijednog starog prijatelja. Naravno da nisu, na ovakvom razbijenom brodu nisu putovali ljudi poput njih. Ipak, nisu se plašili samog puta.

Nekako će već uspeti. U Angoli će se nekako snaći. Možda bi mogli da nastave put ka Brazilu? Čuli su mnogo toga dobrog o toj ogromnoj zemlji na drugoj strani sveta i nikoga tamo nisu poznavali. Mogli bi da počnu skroz iz početka. Zajedno. Sami. Zajedničkim snagama će moći da izgrade nešto lepo, u to nisu sumnjali ni Migel ni Amba.

Kada je Čandra zamišljeno stavio ruku oko Pradipa, mornari su se zgrozili. Odnos koji su ova dva zgodna momka imala, bio je odvratan. Ali šta da kažu? Ipak su to bili Indijci. Samo su odmahivali i okretali se od ovog nečasnog prizora. Stiglo je naređenje: razvežite užad i razvijte jedra!

Epilog

Baija de Todos os Santos, Brazil, početkom 1637. godine

Amba je zamišljeno posmatrala palme kokosa koje su se njihale na vetru. Bilo je dana kada je osetila *saudades* za Indijom, melanholičnu čežnju za starim vremenima, za koje je znala da su lepše u mislima nego na javi. U Brazilu, velikoj južnoameričkoj portugalskoj koloniji, bilo im je mnogo lepše nego u Goi.

Rukama je milovala svoj stomačić i klackala ljuljašku. Za četiri meseca će mala Anita dobiti brata ili sestru. Amba se molila Parvati i Bogorodici da i ovaj put bude sve u redu sa trudnoćom. Ipak je imala preko trideset godina i nije bila premlada.

Kada joj je Migel prišao od nazad, zagrlivši je i poljubivši je u razdeljak, prepala se.

„*Bom dia, meu amor. Kako ste mi vas dve danas?*“

„Odlično.“

To je Amba tvrdila svakog dana, ali danas se zaista

tako osećala. Jutarnje mučnine su prestale, još ju je samo iritirao apetit.

„Hoćeš li mi, molim te, nabaviti nekoliko nezrelih banana?“, zamoli ona Migela. Nije videla kako se smeje, jer je još bio iza nje.

„Naravno, šta god želiš.“ Kako danas ima posla u glavnom gradu, Salvadoru, i kući će se vratiti tek kasno uveče, zamoliće mladog roba Žoa da ubere nekoliko žutozelenih banana sa stabla, koje je raslo na kraju njihovog imanja. Momak će verovatno biti malo uvređen, jer on kao kućni rob nije rado obavljao „poljoprivredne“ poslove. Kako su samo ljudi bili slični, pomisli Migel, bez obzira na to jesu li poreklom iz Azije, Evrope ili Afrike. I bilo je groteskno to da jedna rasa porobljava drugu.

Sa blagom nelagodom je pomislio na svoju poslugu, koju su činili isključivo crnci. Bez njih ne bi bilo Baije, ali on će sigurno osloboditi nekoliko njih. Kad se on i njegova porodica budu integrisali u društvo, moći će sebi da priušti tu ekstravaganciju. Sada pre svega mora da pazi da ne privuče nepotrebnu pažnju oslobađanjem robova. Njihov status u koloniji još nije učvršćen, pa je zbog dece morao da se prilagodi brazilskim običajima.

Uveče se Migel vratio sa posebnim poklonom: u Salvadoru je našao pismo, adresirano na Ambu i njega, i morao je da se potruđi da savlada radoznalost

kako ga ne bi pročitao pre Ambe.

„Vidi ko nam je pisao“, reče i pruži Ambi kovertu.

Ona je uze i osmotri pažljivo, kao da je prljavi, izobličen papir zamazan mastilom neka vrednost. „Izabel“, prošaputa Amba i požuri da uzme otvarač za pisma. Brižljivo su otvarali malobrojna pisma koji su dobij ali, umesto da samo pocepaju kovertu. Pisma su čuvali kao blago, kao da će im se i naredne generacije radovati.

Goa, novembar 1636.

Dragi moji prijatelji,

Poslednje pismo koje ste mi poslali bilo je ono u kojem me obaveštavate o rođenju vaše kćerke Anite, čestitam vam na prinovi. Nadam se da ste dobro i da ste uspeli da uklonite nedostatke sa kojima ste se susretali u brazilskom društvu. Ne gajim ni najmanje sumnje u to da ste se brzo navikli na novu domovinu i da ste uspeli da povratite ugled. Sa izvozom šećera ubrzo ćete postati imućni; naime, cela Evropa luduje za tim slatkim kristalima.

Ja sam odličnog zdravlja i raspoloženja: Bog — ili karma — ponovo su me doveli u Gou. Pre tačno tri nedelje sam pristigla na obalu južne Indije. Ovaj put je vreme bilo predivno, a moje raspoloženje euforično.

Doputovala sam sa svojim mužem, koji je, baš kao i ja, vedre prirode. Srećan je što ćemo zajedno da uživamo u ovim novinama.

Za slučaj da niste dobili moje prethodno pismo, jer ipak se mnogo pisama gubi u poslednje vreme, ukratko ću vam sažeti njegov sadržaj: udala sam se za Felipea Lizboa de Pintu, mladog prirodnjaka, koga sam upoznala kada je brojnim naučnicima predstavljen onaj neverovatan dijamant. Ljubav me je pogodila poput udarca i tek sad shvatam da je moja prolazna zatreskanost u Migela bila samo rezultat moje usamljenosti ili nepovoljnih okolnosti mog prvog putovanja u Indiju.

U Goi ćemo provesti dva meseca kako bi se Felipe navikao na klimu, ishranu i drugačiji način života. Potom ćemo krenuti u Mogulsko carstvo. Ah, dragi moji, ne možete ni da zamislite koliko sam uzbuđena što idemo tamo! Napokon ću videti čuveni Tadž Mahal, koji se doduše još gradi, ali koji je i sad mnogo lepši od svih građevina u Evropi. Napokon ću upoznati pravu Indiju, a boljeg saputnika od Felipea nisam mogla ni da sanjam. Sa toliko samopouzdanja govori o lovu na tigrove i drugim opasnim poduhvatima koje ćemo zajedno doživeti. On izričito insistira na tome da idem sa njim

kako bismo mogli da se menjamo. Ne sviđaju mu se razmažene dame koje uvek ostaju kod kuće, sa mirišljavom solju pri ruci.

U Goi se nije mnogo toga promenilo otkad ste otišli. Marija Nunes i dalje brzo pocrveni. Njen muž je proglašen nestalim, ali ona to dobro podnosi, verovatno zato što nema mnogo vremena za tugovanje. Ima kćerku i malog Paula, koga je zvanično usvojila. Njegov biološki otac, Karlos Alberto Santana, prošle godine je pogubljen, kako mi je to senhor Furtado s uživanjem saopštio. Furtado i njegova žena su dobro i sada se spremaju da se presele u Pangim. Furtado ti poručuje, dragi Migele, da se tvoj nekadašnji sluga veličanstveno razvija pod njegovim okriljem i oboma vam šalje najsrdačnije pozdrave.

U Pangim se seli sve više ljudi. Glavni grad polako postaje sve pustiji. Nova epidemija kolere, kao i poplave, naterali su i čoveka poput Furtada da izvrši neke promene. Pangim se polako razvija u pravi grad — ne biste ga prepoznali.

Dosta je priče. Moram da požurim, jer smo se Felipe i ja dogovorili sa jednim juvelirom da će nam izraditi amajlije za sreću po našim zamislima. Nadam se da je istina sve ono što govore o tom senhor Ruiju.

Ako želite da potražim nekoga ovde, javite. Uskoro ćemo se Felipe i ja vratiti u Gou i tada možemo da potražimo neke Ambine rođake ili koga god, i da ih izvestimo da ste dobro. Ne sumnjam da ste srećni.

Želim vam sve najlepše!

S ljubavlju i poštovanjem,

vaša Izabel

Amba sa suzama u očima skloni pismo. Kako se sve dobro završilo! Bila je srećna što je draga Izabel napokon našla svoju sreću! Uхватила je Migela za ruku. I on je bio dirnut time kako su se stvari razvile, ali nije želeo da se to primeti na njegovom licu.

„Hoćemo da sednemo i odmah da joj odgovorimo? Dok ovo pismo stigne u Indiju, Izabel i njen muž će se već vratiti sa puta.“

„Da“, reče Migel. „Verovatno će Izabel požaliti što nam je ponudila da potraži naše rođake i poznanike. Već sad sam se setio deset osoba — Sidonija i njegove mlade neveste, Delfine i njenog Engleza. A i ti sigurno želiš da znaš kako su Najana i ostali ukućani, i jesu li Anupraba i Makarand i dalje srećni?“

Amba se kikotala. Bila je ubeđena da je Anupraba rađala svake godine po jedno dete i da se zato znatno ugojila, i da jadnog Makaranda dovodi do ludila svojim hirovima, ali je znala i da njega to neće odvratiti od toga da je obožava i radi sve marljivije samo kako bi njoj i deci priuštio imućan život.

Klimnula je glavom. „Da, znam da su srećni.“ Posle kratke pauze, nastavila je zamišljeno: „Ipak je dijamant poslužio nečem dobrom. Preko njega je Izabel upoznala svog muža.“

„Šta li je uradila sa njim?“, zapita se Migel. „Je li ga poklonila nekom muzeju? Ili ga je prodala kako bi dobijeni novac uložila u dobrotvorne svrhe?“

Amba ga nežno pomilova po obrazu, na kome je sad, uveče, ponovo narasla brada. Smatrala je to tako privlačnim. „Koga briga? Ne bih ga dala Izabel da nisam znala da ga neće pametno iskoristiti. A zar nema mnogo hitnijih stvari u životu? Na primer da muž posveti malo vremena svojoj ženi tako što će joj masirati vrat?“

Migel se nasmeši. Kad bi Amba poželela da je Migel masira, a to bi se dešavalo skoro svakog dana, on bi bio spreman da joj ispuni tu želju. To je postao ritual između njih dvoje koji je neizbežno vodio do nečeg mnogo intimnijeg. Njihova strast nije izgubila ništa od svog žara.

A pismo za Izabel moglo je da sačeka i do sutra.

forster & janja

BALIZANDOWNLOAD